

SZEMELVÉNYEK A HINDUIZMUS KUTATÁSÁNAK TÖRTÉNETÉBŐL



A katolikus hitehírtetés indiai
tudósításai Magyarországon a XIX. század
végén és a XX. század elején



Acta Studiorum Religionis Szegedini
Vallástudományi Tanulmányok - Szeged

Szemelvények a Hinduizmus Kutatásának Történetéből

A katolikus hitterjesztés indiai tudósításai Magyarországon a XIX. század végén és a XX. század elején.

2.

**Acta Studiorum Religionis — Szegedini
Vallástudományi Tanulmányok Sorozat**

**A kiadvány a Szegedi Tudományegyetem Vallástudományi Tanszékén
a Soros Alapítvány támogatásával készült**

Szerkesztette és a jegyzeteket írta:
Tóth-Soma László

Nyomdai előkészítés:
Tóth Attila

Korrektúra:
Horváthné Szélpál Mária



Borító:
Indiai guru a tanítványaival
Forrás: Katholikus hitterjesztés lapjai 1903. március.

**Acta Studiorum Religionis — Szegedini
Vallástudományi Tanulmányok Sorozat — Szeged**

Copyright:
SZTE Vallástudományi Tanszék
Szeged, 2000.

A kötet a Vallástudományi Tanszék hinduizmus oktatását
kiegészítő szöveggyűjtemény.

SZTE Egyetemi Könyvtár



J000891427

ISSN 1419 2381
ISBN 963 9144 64 9

Kiadja:

Bába és Társa Kiadó
Felelős vezető: dr. Majzik István

VT 206

Készült a
Bába és Társa Kft. Nyomdájában.
6728 Szeged, Dorozsmai út 35. Tel.: (62) 464-015

TARTALOM

TARTALOM	3
BEVEZETÉS	5
A BRÁHMÁN KASZT MEGTÉRÉSE	17
A KASZTRENDSZER INDIÁBAN ÉS A KATH. EGYHÁZ	38
INDIA BRÁHMIN ELEME A KATH. HITHIRDETÉS SZEMPONTJÁBÓL	58
A HINDUK ÉLETE	69
HINDU HITREGÉK	79
A „trimurti”	79
Visnu tíz leszállása	83
BRÁHMIN TEMPLOMOK ELŐ-INDIÁBAN	90
1. A szent kő Sánárban	94
2. Brahmá és Ráma templomai Poskárban	95
3. Ganéza hét temploma Madura közelében	98
4. A «Kailásza» Ellorában	99
5. Sziringham	99
6. Sillambara	100
7. Madura	101
8. Jagannath	102
9. Ramszeram, Utarassza és Konjivaram	106
INDIÁNAK FÖLD ALATT ÉPÜLT TEMPOMAI	111
1. Elefanta	112
2. Ellora	114
3. Karli	115
4. Nasszik	115
5. Adzsanta	116
6. Mahabalipuram (hét pagoda)	117
KRISNA DZSAGGANATH TEMPLOMA	119
BÁLVÁNY-ÜNNEPEK A BRÁHMINOK CSALÁDI KÖRÉBEN	135
KÜLÖNFÉLÉK	146



Ponnu-Számi-Tener herceg

BEVEZETÉS

A *katholikus hitterjesztés lapjaiban* 1881–1915 között megjelenő cikkek azt mutatják be a magyar közönség számára, hogy a – többnyire – jezsuita hitterjesztők milyen tapasztalatokkal gazdagodtak indiai tevékenységük során. A kötetben szereplő kilenc tanulmány India kultúráját, illetve az ott folyó katolikus hittérítés eredményeit és lehetőségeit kívánja feltárni. A szövegek olvasása során nyilvánvalóvá válik, hogy ez utóbbi a tanulmányok elsődleges célja, India kultúrájának és hitéletének ismertetését is ennek rendelik alá a szerzők. Ebből következik, hogy ezek a tanulmányok nem korunk tudományos igényével születtek, bár a később tudománnyá váló India-kutatás hagyományába illeszkednek. Az elmúlt egy évszázad alatt a megcélzott közönség, a magyar társadalom is megváltozott. Korunk tudományos és társadalmi kontextusa jelentősen eltér tehát attól, amelyben e tanulmányok születtek, mégis fontos tanulságokat rejtenek a 20. század végi kutatók számára.

A tanulmányok aktualitása tudományos szempontból

A tanulmányokban található, az indiai kultúrára és hitvilágra vonatkozó tényanyag jobbára meghaladott, jelentős félreértésektől terhes. E tanulmányok közreadásának éppen ezért nem az az elsődleges célja, hogy bővítse Indiára vonatkozó ismereteinket. Sokkal érdekesebb a megismerés és értelmezés módzatainak vizsgálata. A tanulmányok megjelenésének időszaka rendkívül izgalmas a magyar társadalom- és bölcsészettudományok szempontjából, hiszen ezek azok az évtizedek, amikor ezek a tudományok (történelem, irodalomtudomány, néprajz, vallástörténet, nyelvtudomány, majd később a szociológia, antropológia s természetesen az orientalisztika) intézményesülnek, szaktudományokká válnak. Kialakul tehát egy szakszerű kontroll, egy tudományos közvélemény, mely tudományos kritika alá veti az adott szakterülethez tartozó munkákat. Formát öltenek tehát a megismerés és értelmezés tudományos szempontjai.

Az elmúlt másfél-két évtizedben pedig annak lehetünk tanúi – főleg a nyugati tudományos közegben –, hogy a *linguistic turn*¹ és a *tournant*

¹ A *linguistic turn*-re vonatkozó összefoglalások közül lásd LLOYD, Christopher, *Explanation in Social History*, New York, 1986, WILSON, Adrian (dir.), *Rethinking social history. English society 1570–1920 and its interpretation*, Manchester, Manchester University Press, 1993.

*critique*² hatására az említett tudományágak képviselői elbizonytalanodnak a lefektetett alapok tarthatóságát illetően, és újabb paradigmákat fogalmaznak meg, a tudományos megismerés újabb útjait jelölik ki. Ezért a tudományos kutatás újabban nagy figyelemmel fordul a *diszciplinaritás* kérdéséhez. Ez annak kutatását jelenti, hogy egy-egy tudományág milyen hagyományok alapján született meg, kiknek a hatása érvényesült leginkább intézményszerűsülése során (első egyetemi tanszék, első szakfolyóirat stb.), és ezek konstellációjaként mely kutatási tárgyak és kutatási módszerek nyertek elsőbbséget. A tudósok tehát mind gyakrabban fordulnak saját tudományáguk gyökerei felé.

Ez alól a tendencia alól az orientalisztika ágai, így az indológia sem jelent kivételt. Az orientalisztikai tudományok önvizsgálatára bizonyos szempontból más okok vezettek, mint a fentebb felsorolt tudományágakéhoz. Míg a történelem, a szociológia, a nyelvtudomány, sőt a távoli tájakra kalandozó antropológia is nemzeti tudományként született meg, s valamilyenféleképp a 19. és 20. századi nemzetépítés részévé vált, addig az orientalisztika távoli kultúrák – főleg filológiai – szempontú bemutatását tekintette céljának. Igaz, pont a magyar példa mutatja, hogy az orientalisztika egyes ágai, például az altajisztika, a nemzetépítés szempontjából is jelentőssé válhattak.

Míg a „nemzeti” társadalom- és bölcsészettudományokat a nemzet szerepének módosulásai késztetik paradigmaváltásra, addig az orientalisztikára a nemzetállam lebontásával párhuzamosan folyó globalizáció és – jobb fogalom híján – a multikulturalizáció megjelenése hat. A *linguistic turn* és a *tournant critique* módszertani újítása, azaz a – korábban a tudományos kutatás számára másodlagos – társadalmi szereplők interpretációs készségének tisztelete és ezáltal a kutatásban megjelenő fogalmak (osztály, csoport, nő, férfi, polgár, rassz, etnikum, kultúra, civilizáció stb.) átértelmezése, a globalizáció és a multikulturalizáció társadalmi igénye által állítja új kihívások elé az orientalistákat. Ez annyit jelent, hogy tovább nem tartható a keleti kultúrák leegyszerűsített, csak nyugati szempontok alapján történő leírása. Minél nagyobb szerepet kell, hogy kapjanak a helyi társadalmi szereplők, esetünkben az indiai ember „belső kategóriái” a társadalom, a hitélet és a kultúra bemutatásánál.

² A *tournant critique*-re vonatkozó összefoglalások közül lásd LEPETIT, Bernard (dir.), *Les formes de l'expérience – Une autre histoire sociale*, Paris, Albin Michel, 1995, REVEL, Jacques (dir.), *Jeux d'échelles. La micro-analyse à l'expérience*. Paris, Gallimard, Le Seuil, 1996.

A modern kor India-képének gyökerei: hittérítők és gyarmatosítók

A kötet tanulmányait olvasva először épp ezeknek a „belső kategóriáknak” a hiányára lesz figyelmes az olvasó. Pedig a jezsuiták a 19. század végére már igen részletes és beható képet szereztek az indiai társadalomról és kultúráról, hiszen a portugálok Indiában való 16. századi megjelenésével megvetették a lábukat a szubkontinensen. Céljuk természetesen mindvégig a hittérítés maradt, így végig úgy tekintettek az indiai kultúrára, mint egy sok pozitív vonással rendelkező, de alapjában véve pogány, gyermeki kultúra, mely mindenképp alacsonyabb szinten áll, mint „egy az igaz Istentől származó kinyilatkoztatással” bíró keresztény Nyugat.

A jezsuita misszionáriusok hatalmas erőfeszítéseket tettek azért, hogy megismerjék az indiai társadalmat és kultúrát, így téve mind hatékonyabbá térítésüket. Ők az első nyugati ismerői a szanszkrit nyelvnek. Ők olvassák először a – mind modernebbé váló – Nyugat Indiába érkező képviselői közül eredeti nyelven a hindu szentírásokat. A mindmáig leginkább filológiai alapokon álló indológia nagyban épített a jezsuiták hagyományaira, s így óhatatlanul sokat átvett annak interpretációs kereteiből.

A jezsuita hittérítőkkal párhuzamosan érkeztek a portugál, majd a holland, francia, angol gyarmatosítók Indiába. Bár ez utóbbiak eleinte kizárólag gazdasági céllal érkeztek, a kialakított nyugati telepek lakói és az utazók egyre több leírással szolgáltak Indiáról, sőt a helyi nyelveket is elsajátították, így megjelent egy laikus filológiai hagyomány, mely szintén jelentős szerepet játszott az intézményesülő indológia kialakulásában. Mint már említettük, ez a 19. század utolsó harmadára esik. Ez az a korszak, amikor a Nyugat gazdasági fölénye megkérdőjelezhetetlenné válik az egész világon.

A gazdasági és politikai sikerek kulturális önbizalommal töltik el a nyugati kutatókat. Ez a nyugati modern gondolat fénykora. Wolf Lepenies így jellemzi ezt a hozzáállást a kultúrák közötti kapcsolat szempontjából: „A modernizációs elméletek azt fogalmazták meg, hogy milyen feltételek között és milyen gyorsasággal szabad másoknak olyanokká válniuk, mint amilyenek mi vagyunk. Pozitív olvasatban: részeként egy nemzetközi művelődési politikának, amely egész társadalmak felemelkedési esélyeit fogalmazza meg. Második pillantásra úgy látjuk, hogy a kvázi-modernizáció elméletéről van szó. A nem európai társadalmak adott feltételek között behozhatnák ugyan fejlődési lemaradásukat, ám ezenközben világos, hogy a Nyugatot teljesen soha nem lehet utolérni.”³ A siker tudatából fakadó önbi-

³ Wolf Lepenies: Önkritikus modernség. Új eszményképek a kultúrák kapcsolatában, *Regio*, 1996.4: 3-18. p. 8.

zalom „oktató kultúrákká” tette a nyugati társadalmakat, melyek saját kultúrájuk egyoldalú, kifelé való áramoltatását tekintették a többi társadalom számára is elkerülhetetlenné váló modernizáció számára. A kulturális export a kategóriák, fogalmak, szempontok exportját is jelentette, és éppoly fensőbbrendűvé tette a laikus kutatókat, mint a magukat az egyetlen igaz kinyilatkoztatás hiteles tolmácsainak tekintő misszionáriusokat. E két közeg a kultúrák viszonyának szempontjából azonos paradigmát követett: hitt a nyugati kultúra egyedül üdvözítő jellegében.

Ennek a paradigmának velejárója, hogy a befogadó kultúra a tanuló szerepét kapja. A róla alkotott kép leegyszerűsödik. Míg „Európa belső történelmében magától értetődő lett a kultúrák és a nagy értékrendek pluralitása. Európán kívüli kontextusban visszariadunk ettől.”⁴ Ezt a leegyszerűsítést figyelhetjük meg kötetünk szerzőinél, melyek végig a „hindu”-ról beszélnek. Többször említik ugyan a Visnu, illetve Siva hívők közötti különbségeket, de a leírásokban mindkét csoport azonos platformra kerül: ugyanannak a babonának a követője, megosztottságuk gyerekes civakodásnak tűnik.

Az indiai kultúra pluralitása ugyanakkor mindennapi kihívást jelentett a misszionáriusok számára, akik egyébként maguk is különböző társadalmi háttérrel érkeztek Indiába. A tanulmányokban többször előfordul Nobili Róbert (Roberto Nobili) római származású jezsuita atya neve, „akinek főrangú és befolyásos hinduk megtérítése volt a célja; s hogy ezt sikeresen tehesse, hindu lett maga is. [...] Ő volt az első európai, aki megismerkedett a védák tartalmával az eredeti nyelven.” Nem fordul elő ugyanakkor Nobili kor- és vetélytársának, Gonçalo Fernandes portugál jezsuita misszionáriusnak a neve. Bár minden bizonnyal rá és követőire utal a következő mondat második fele: „Nobili és társai a felső kasztok térítésén munkálkodván, *a nép között más hithirdetők terjesztették az evangéliumot*”. Nem véletlen, hogy az arisztokrata származású Nobili és a paraszt-ivadék Fernandes az indiai társadalom más és más rétegét célozta meg.

Polémiajuk arra vonatkozott, hogy milyen eszközök megengedhetők a hittérítés céljából, azaz mennyire válhat valaki hinduvá. Mint a második tanulmányból is kiderül, 1623-ban XV. Gergely pápa Nobili mellett foglalt állást, aki azt vallotta, hogy a hittérítőnek el kell sajátítania a bráhmín kaszt külsőségeit, sőt a hindu szentírások nyelvét, a szankszkritot is ahhoz, hogy hitelessé váljon a vezető kaszt szemében, és hatékonyan tudjon prédikálni. Fernandes viszont arra hívta fel a figyelmet, hogy a hinduk a lelki tanítómesterüket Istenként tisztelik, így például a bráhmanáknak prédikáló Nobili

⁴ Uő. p. 12.

kénytelen az Istennek járó tiszteletet elfogadni, ami ellentétes a katolikus hitelvekkel.⁵ Bár a vitát VII. Gergely döntése lezárta, az száz év múlva a Malabár Szerzetesek Vitájaként ismert polémia formájában újra megosztotta a misszionáriusokat. Ez a rövid példa is világosan mutatja, hogy jezsuita misszionáriusok – a 19. századi utazókhoz és kutatókhoz hasonlóan – maguk dolgozták ki azokat az interpretációs eszközöket, melyekkel leírták az „idegen” indiai kultúrát a célzott európai közeg számára, s melyekkel igazolták saját adaptációs technikáikat ehhez az „idegenséghez”.

A jezsuita hagyomány fontos része, hogy a misszionárius tevékenységet írott dokumentáció kíséri. Az írás a társadalmi gyakorlat egy formája. A Nobili/Fernandes ellentét kétféle írói hagyományt alapozott meg. Míg Nobili arisztokratikus megközelítésével a kultúrák közötti analógiákra helyezi a hangsúlyt, addig Fernandes íásaiban a – sokszor egyoldalú – leírásokra szorítkozik. Kötetünk tanulmányainak szerzői – annak ellenére, hogy általában Nobilire hivatkoznak – ez utóbbi, leíró hagyományba illeszkednek.

A leírást a leíró interpretációs eszközei, elérendő célja és társadalmi meghatározottsága hatja át. A misszionáriusok óhatatlanul a saját származásuk által meghatározott technikákat használták fel arra, hogy a hittérítés legnagyobb akadályának tekintett, a keresztény szellemmel antidemokratikus volta miatt ellentétesnek tartott kasztrendszeret fellazítsák. Nem véletlen, hogy még a 19. és 20. század fordulóján is a kasztrendszer bemutatása az Indiáról szóló leírások legfontosabb témája.

Az indiai társadalom leírása: kaszt vagy varna

A tanulmányok alapján a kasztrendszer és főleg a gögös bráhmána kaszt az, amely leginkább gátolja a kereszténység terjedését Indiában. Ha részletesebben vizsgáljuk meg a kasztra vonatkozó leírásokat, akkor egy árnyaltabb, már nem egyértelműen negatív kép bontakozik ki a hagyományos indiai társadalmi rendről. Az idézetek alapján a következőket állapítják meg a jezsuita misszionáriusok:

1. „[...] a kasztrendszer félig vallási, félig pedig polgári intézmény [...], (II.47 old.)

⁵ A vita leírását és elemzését lásd Zupanov, Ines G., *Disputed Mission: Jesuit Experiments and Brahmanical Knowledge in Seventeenth-Century India*, 1999, xvii, 277 p

2. „A bentlakó 400 kath. ifjú számára emeletes épület van [...] Az étel kiosztása nagy figyelmet igényel, mert a növendék nem fogad el ételt csak olyantól, aki ugyanazon kasztból való, vagy magasabb kaszthoz tartozik; ez a szabály a főzésre is áll.” (I. 26. old.) A kasztbeli különbségek tehát áttérés estén is megmaradnak.

3. „Hatalmuk alapkövének tehát a vallást tették meg a bráhmánok. Szerintök Bráhmának négy fia született: fejéből *Bráhmán*, karjából *Ksatrija*, törzséből *Vaisszija*, lábából *Szúdra*”. (I. 1. old.) A kasztrendszer tehát a vallásos hagyomány része. A hinduk szerint a szentírások foglalják össze alapelveit.

4. „Ha az indiai szigorú kasztrendszer eredetét kutatjuk, különféle véleményekkel találkozunk; legvalószínűbb, hogy a népfajok különfélesége szülte, a vallás pedig szentesítette.” (II. 39. old.) Nyugati vélemény szerint akasztrendszer történelmi folyamatok eredménye, mely az árja bevándorlás eredményeképpen alakult ki: a győztes hódítók magukat magasabb társadalmi rendekbe sorolták, a meghódítottakat pedig a szolgai rendbe kényszerítették.

5. „A kasztrendszer, amellet, hogy bizonyos mértékben indokoltnak is látszik, össze van forrva az illető népnek vallási, állami, társadalmi életével, és így a hagyomány és közérzet támogatásában részesül. Valamint az a hazugság a legveszélyesebb, melybe egy szikra igazság is van elegyítve: úgy a kasztrendszer is azért oly hozzáférhetlen, mivel van benne valami jó és igaz is.” (II. 38. old.) A kasztrendszer visszataszító jellege ellenére nem teljesen negatív, bár mint az idézet is mutatja, krónikásunk nem tudja megfogalmazni, hogy mi a benne rejlő „igaz és jó”.

6. „A bráhmán nem születik bráhmánnak, mert a kasztnak tagjává nem a születés, hanem az ú. n. *szent zsinór* [...] elnyerése által lesz.” (I. 20. old.) A kaszthoz való tartozás alapja tehát nem a születés, hanem a beavatás.

7. „A kasztok kötelei oly erősek, hogy az angol kormány sem meri széttépni. Ám a templom környékén a zarándokok között megszűnik a kasztok különbsége. A bálványok elé rakott ételből eszik itt a bráhmin, ha mohamedán nyújtja is neki, sőt egy tálból kanalazza az ételt a szudrával, pedig máskülönben a szudrának árnyéka is tisztátalan.” (VIII. 128. old.) Szent helyen, vagy ha úgy tetszik, Isten előtt megszűnik a kasztok szerinti megkülönböztetés.

Ebből a felsorolásból is látszik, hogy a kasztrendszer leírásánál sokszor egymásnak ellentmondó jellegzetességeket találunk a leírásokban. Ezen különbségeket arra vezethetjük vissza, hogy eltérő értelmezések bontják ki az adott társadalmi jelenséget. Erre legszembetűnőbb példa a 3. és a 4.

pont. Belső magyarázat szerint az indiai hagyományos társadalmi rend spirituális eredetű, míg a jezsuita misszionáriusok történeti okokkal magyarázzák annak kialakulását, és a vallásos tartalmat csak a létrejött társadalmi berendezkedés igazolásának tekintik. A kérdéses társadalmi rend hármas interpretációját kell itt feloldani. Egyrészt adott a kasztrendszer ideáltípusa, valamint annak társadalmi megjelenése a misszionáriusok által megfigyelt Indiában, s végül e rendszer nyugati kategóriákkal való értelmezése. Az eltérő értelmezéseket mutatják az elnevezések. A kaszt portugál eredetű szó, mely etimológiája alapján épp a társadalmi rétegek zártságát, átjárhatatlanságát emeli ki. A hagyományos társadalmi rendet a szanszkrit *varna* szó jelöli az indiaiak számára. A varna jelentése szín.

Az indiai társadalmi berendezkedés az indiai hagyomány szerint Istentől származik, aki a 3. ponthoz hasonlóan meghatározta a társadalmi béke fenntartásához szükséges négy rendet. A testtel való analógia e rendek egymásrataltságát, illetve harmonikus együttműködésének szükségességét fejezi ki. A szolgai (*súdra*) rendbe való tartozás nem megalázó, hiszen egyrészt – tisztességes élet jutalmaként – magasabb rendbe való reinkarnálódást biztosít, másrészt Isten előtt, aki mindenkit egyformán léleknek tekint, nem alacsonyabb rendű, mint például a bráhma. (1. 7. pont) A varnához való tartozás másik fontos eleme, hogy oda a szentírások szerint az egyén hajlami és képességei, nem pedig születése alapján kerül az ember. Ennek emlékét őrzi a bráhma-avatás. (6. pont)

Az a társadalmi berendezkedés, amivel a misszionáriusok találkoztak, eltért a szent szövegekben megfogalmazott ideáltípustól, mivel a varnához való tartozást a születéshez kötötte, és a beavatási szertartást csak azok számára tette lehetővé, akik egyébként is egy bráhma, ksatrija vagy vaiszja családba születtek. A rendkívül szemléletesen leírt visszaélésekre épp a szentírásokban megfogalmazott elvektől való eltérés adott módot. Jogosan emelték ki tehát a hittérítők az indiai társadalmi rend merevségét, átjárhatatlan jellegét, amit külsőségekkel bátyáztak körül a kiváltságosnak tekinthető rendek tagjai. Ami ugyanakkor megfoghatatlanná tette számukra ezt a rendszert, az a nyugati és indiai vallási berendezkedés közötti alapvető különbség. Louis Dumont, neves francia szociológus véleménye szerint a katolicizmussal, de más nyugati egyházakkal ellentétben is, Indiában sosem uralkodott egyházi hatalom, olyan egyházi főség, mely egyben világi hatalommal is bírt volna.⁶ A spiritualitás fensőbbisége sosem nyert politikai ki-fejeződést. Ez a jellegzetesség a varna elméletében világosan megfigyelhető,

⁶ Louis Dumont, *Homo hierarchicus. Le système des castes et ses implications*, Paris, Gallimard, 1966.

itt ugyanis elválík a státusz és a hatalom. A nagyobb világi hatalom nem feltétlenül jelent magasabb helyzetet a társadalmi hierarchiában.

A katolikus hittérítők – a kor nyugati társadalomképeinek megfelelően – világi hatalom alapú hierarchia-fogalomban gondolkoztak. A nyugati hierarchia-kép az egymásra épülő rétegekből álló piramis, melyben az egymáshoz kötődő rétegek alá-, illetve fölérendeltségi viszonyban állnak egymással. Szemléletes példa a viktoriánus Angliát mint méhkaptár megjelenítő ábrázolás, vagy a marxi osztályharc-elmélet, melyben az alacsonyabban elhelyezkedő osztályok küzdenek a felettük lévőkkel. A piramisszerű elgondolás másik eleme az a kvantitatív szemléletű elv, mely szerint a legalsóbb osztályok a legnépesebbek, majd – a piramis csúcsa felé haladva – egyre csökken a különböző rétegek létszáma, míg elérkezünk a csúcson lévők maroknyi csapatahoz, akiknél a gazdasági és politikai hatalom összepontosul.

A varna elvén szerveződő indiai társadalom leírására Dumont egy másik hierarchia-felfogást javasol, mely nem az alá- s fölérendeltségen, hanem az „*ellentétes önmagába foglalásán*” (*englobement du contraire*)⁷ alapul. Ennek ábrázolására talán a matrjoska-baba a legszemléletesebb. Eszerint az elv szerint nem az adott réteg számaránya vagy gazdasági-politikai helyzete dönti el, hogy hol helyezkedik el a társadalmi hierarchián belül, hanem az abszolút igazsághoz való viszonya. Hasonlatunknál maradv a legnagyobb baba azé a renddé, amelyik a legtöbb tudással bír az abszolút igazságról, tehát kommunikálni képes vele. Ez az indiai példa esetében az áldozatok végzésének jogát jelenti, ami a bráhmanákat illeti meg. Ezután a rend után következik az, amely ezt a kommunikációt a társadalom érdekében kéri, azaz a vezetők, politikusok, azaz a *ksatriják* rendje (második baba). Őket követik az áldozatot adományaikkal támogatók (*vaisják*) és szolgálatukkal segítőik (*súdrák*). Ez a rendszer mindkét irányba bővíthető. Az abszolút (isteni igazság) veszi körül, aminek a rendszer minden tagja része. A minden embert egyenlőnek tekintő keresztény demokratikus elv, melynek hiányát a jezsuita hittérítők számonkérík az indiai kasztrendszeren, tehát jelen van a varna vallásos alapú elvrendszerében. Az ettől való eltérés, mint már említettük, a vallásos elv társadalmi megmerevedése, torzulása, mely nem csak az indiai társadalom sajátja. A rendszer belső bővítése (egyre kisebb babák) pedig azt jelenti, hogy nemcsak az emberek, de minden teremtetett lény is része az abszolút igazságnak, így őket is megilleti a tisztelet, őket sem lehet erőszakkal megfosztani az életüktől. Az állatok és a növények tehát éppúgy

⁷ Uő. p. 397.

rendelkeznek lélekkel, mint az emberek. Az élőlények közötti különbség az anyagi világban való megjelenésükből ered, ám lényegüket tekintve, az abszolút igazság (Isten) szempontjából egyenlők.

A kasztrendszer és a varna elv összehasonlítása világosan mutatja, hogy mennyiben eltér egy adott társadalmi jelenségről alkotott képünk attól függően, hogy milyen értelmezési bázison közelítjük azt meg. A továbbiakban néhány, a tanulmányokból merített példával szeretném illusztrálni, hogy miben módosulhat az India-kép, ha külső kategóriákat kényszerítünk a megfigyelt jellegzetességekre.

Három példa az értelmezések sokféleségére

„Miért ne feltételezhetnénk, hogy az őskori varázsló a szorongás és az áhítat ugyanolyan pillanatait élte meg a nyilakkal átlőtt bölény képe előtt, mint a keresztény a Bárány feláldozása láttán.”⁸ Marguerite Yourcenar a nyugati kultúrkörből idegen vallásos megnyilvánulások leegyszerűsítése ellen fogalmazta meg gondolatát. A hittérítők Fernandes-i hagyományt követő leíró jellegű írásaiban mindenfajta analógiát elvetnek, és a lehető legrosszabb színben tüntetik fel a az indiai vallásos gyakorlatot. Ez a megközelítés természetesen számos félreértést, leegyszerűsítést jelent.

Az első elítélendő tevékenység a bálványimádat, melynek számtalan formáját figyelik meg szerzőink Indiában. Ahogy az egyik hittérítő írja: „A bálványok idomtalan torzképek és többnyire oly undorítóan szemérmetlenek, hogy csak az állatiság színvonalára süllyedt embernek arcába nem szökik látásukra a szégyenpír.” (VI. 93. old.) A katolikus interpretáció természetesen jelentősen eltér az indiaitól. A hindu szentírások nem bálványnak tekintik a szóban forgó isten- vagy félistenszobrokat, hanem a lelki- vagy szellemvilág limitált, anyagi érzékszerveinkkel felfogható meghosszabbításának, mely éppoly vallásos élményt jelenthet a hívőnek, mint a például a Pieta egy katolikus számára.

Szerzőink az egészséges életmódra és a gazdasági racionalitásra hivatkozva ítélik el a hinduk vegetarianizmusát, és büszkéek, ha helyi szakácsukat sikerül arra rávenni, hogy húst készítson nekik. Az indiaik érveit a következő „tudományos” eszmefuttatással cáfolja Nogely István: „A ker. vallás ellen védekező hinduk pogány szokásaikat is erőlködnek megokolni. Így p. o. a marhahús tilalma mellett Danajád bráhmin így érvel: egy tehén ad életé-

⁸ Marguerite Yourcenar, *Archives du Nord*, Paris, Gallimard, 1977. p. 23.

ben 50 ezer liter tejet, vagyis 25 ezer embernek egy napra táplálékot: egy tehén szaporodása lehet 6 tehén, 6 ökör; a 6 tehén ad 150 ezer embernek napi eledelt, a 6 ökör pedig szántás által 250 ezernek. Egy le nem vágott tehén tehát 425 ezer embert táplál egy nap. Erre egy tréfás angol imígyen számolt: egy levágott tehén egy nap megeszik 20 kgr búzát, melyet ha elvetünk, az első termés 200 kgr, a hatodik 20 millió kgr: ez pedig 10 millió embernek napi tápláléka.” (III. 62. old.) A tréfás angol az egyre erősödő környezetszennyezés szorongása előtti modern tudományos paradigma magabiztosságával válaszolt. A mai gazdasági számítások épp Danajád bráhmín véleményét igazolják. A hústermelés ugyanis a növénytermesztésnél jóval nagyobb földterületet igényel. A gabonával vagy zöldséggel beültetett terület akár huszonötször, de legalább ötször annyi fehérjét ad, mint a hústermelésre használt legelő. Az újabb legelők kialakításához évi tizenhét millió hektárnyi erdőtakarót pusztítanak el, ami elsivatagosodáshoz és a Föld légköri egyensúlyának felborulásához vezethet. India épp azért tudta az afrikai vagy dél-amerikai példából oly jól ismert elsivatagosodást elkerülni, mert a mai napig meghatározó vegetáriánus táplálkozás nem tette szükségessé nagyterületű legelők kialakítását. A tehéntrágya pedig meg tudott maradni fontos fűtőeszköznek, ami szintén az erdőségeket védte meg a kivágástól. Tehát épp a modernség nevében elítélt hagyomány védte meg

Harmadik példán a nyugati és az indiai időfelfogás közötti különbségre világít rá. Az indiai vallásokat bemutató leírásokban csak nehezen észrevehető a hinduizmusra jellemző, Mircea Eliade által örök visszatérésnek nevezett felfogás.⁹ Szerzőink a keresztény, egyszeri, lineáris időfelfogás alapján mutatják be a hindu vallásbölcseletben megjelenő világképet:

– „Ha ez a világ is elromlik, többé nem születik újra az emberiség.” (I.p.2)

– „Az idők végén Szivah mindenenket elpusztít, ő maga is csak gyöngeláng alakjában fog lebegni a romok fölött.” (V. 85. old.)

– „Az enyészet lefolyása alatt a lényeknek magvai összegyűlnek a lótusznak virágkelyhében, és a pusztulásra új világ következik, melyben az ártatlanság uralkodik.” (V. 90. old.)

– „A hindu hitrege szerint négy «yuga» (korszak) létezett : 1. Szatya-Yuga (arany-kor). 2. Tréta-Yuga (ezüst kor). 3. Dvapara-Yuga (réz kor). 4. Kali-Yuga (vaskor). A «szatya-yuga» 1.728.000 év volt, az ember élete pedig 100,000 év ; a «tréta-yuga» 1.296,000 évből állt, az ember pedig 2000 évig élt; a «dvapara-yuga» 864,000 évre szállt le, az ember élete 1000 esz-

⁹ Mircea Eliade, *Az örök visszatérés mítosza, avagy a mindenség és a történelem*, Budapest, Európa, 1998.

tendő volt. E négy korszakot jelenti a mesés tehén vagy bika, mely kezdetben négy, aztán három, két és ma csak egy lábon áll.” (VI. 106. old.)

A hindu kozmológia időfelfogásának alapja a világkorszakok ismétlődése. Ez nemcsak az utolsó idézet korszakainak ismétlődését jelenti, hanem magának az univerzumnak is a folyamatos újrateremtését. Ez a felfogás nyilvánvalóan eltér a teremtés egyszerűségét és a kinyilatkoztatás történetiségét valló katolikus kozmológiától. Nem véletlen tehát, hogy a hittérítők a hindu világnézet ezen alapvető aspektusát egyszer sem említik, mivel a nyugati felfogással egyszerűen nem értelmezhető az a hindu hagyomány, mely évezredekben méri az időt. Az indiai kultúra ősiségére szerzőink a mintegy négyezer évvel ezelőtt történt árja bevándorlással felelnek, az emlék- és szent helyek indiai datálását pedig egyszerűen ostobaságnak, a hindu gőg és gyerekeség újabb megnyilvánulásának tekintik.

A tanulmányok aktualitása a kultúrák értelmezése szempontjából: a kultúrák közötti párbeszéd

Ezzel visszaérkeztünk az idegen kultúrák interpretálásának bevezetőnk elején már említett problémájához. A jezsuita hittérítők kultúraközi tolmácsok voltak. A századfordulón még viszonylag kevés nyugati került ebbe a helyzetbe. Napjainkban ugyanakkor már nem kell távoli földrészekre utaznunk ahhoz, hogy hasonló problémákkal találjuk szemben magunkat. A jezsuita tanulmányok a nyugati modernség és a kereszténység történeti szerepébe és elkerülhetetlenül bekövetkező diadalába vetett korszakokban születtek. Mostani századfordulónk azonban már más feltételeket állít a mind több kultúraközi tolmács elé. Hogy sikeresen üzhessük e tolmácsolást – Wolf Lepenies megfogalmazására visszautalva –, szükséges, hogy oktatóból tanulóvá váljunk. „Ha idegen társadalmakról és emberekről van szó, akkor nemcsak örökösen őket kellene kutatni, hanem mindinkább velük együtt kellene folytatni a kutatásukat. [...] A Nyugat művelődéspolitikájára általában érvényes, hogy el kell szakadnia az oktatás hagyományától, a korábbiánál jobban oda kell figyelnie másokra, és tanulnia kell másoktól. Amikor Johann Georg Hamann megint egyszer – és joggal – úgy érezte, hogy félreértették, így írt Immanuel Kantnak: «Engem kell kérdeznie, nem saját magát, ha meg akar érteni.» Az Európán kívüli társadalmakkal kapcsolatban a nyugati modernségnek a lehető leghamarabb követnie kellene ezt a tanácsot.”¹⁰

¹⁰ Wolf Lepenies, *i. m.*, p.15.

A társadalomtudományokban megfigyelhető új kutatási módszerek mindinkább figyelembe veszik a társadalmi szereplők értelmezési szabadságát. Hasonló lépés megtételére van szükség az indológia és más orientalisztikai tudományágak esetében is, hiszen ezek a diszciplínák hivatottak az egyre általánosabbá váló kultúraközi találkozások szakmai hátterét biztosítani. Igen nagy tehát a felelősségük. A megújuláshoz szükség van a régóta használt kategóriák és fogalmak átértékelésére, ami – akárcsak a társadalomtudományok esetében – a diszciplína kialakulásának hőskoráig vezet vissza. Ezért indokolt a jezsuita hittérítők száz évvel ezelőtti ismertetésének újbóli kiadása és kritikai olvasata.

A BRÁHMÁN KASZT MEGTÉRÉSE

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1903. március. XXII. évfolyam, 3. füzet, 47. oldal)

A különleges bráhmán kasztnak párját nem találni sehol.

Időszámításunk előtt vagy 2000 évvel az árja nép átengedve Perzsiát a testvér *irániai* fajnak, átkelt az Oxus vizén, át a Hindukus gerincén, leszállt a *Pendsab* (öt folyó) alföldjére, innen pedig a Ganges völgyébe. Az Indus és Ganges mellékéről szétáradt az *árja* törzs a *Dékhán* (dél) fennsíkon.

Nem tudni, mennyi időt vett igénybe, de bizonyosan sokáig tartott az Indiában talált *dravida*, *mongol* és *chamita* népek meghódítása. Amit a kard hódított, azt szervezni és értékesíteni kellett; így tagolódott szét a hódító nép három csoportra. A hadvezetők és vitézeik képezték a *ksatrija* kasztot; a vallást, tudományt és törvényalkotást művelők a *bráhmán* kasztban tömörültek; az őstermelők alkották a *vaisszija* osztályt. Véres tusák után a *ksatrija* kaszt az első rangot kénytelen volt a bráhmán kasztnak átengedni. Nem is történhetett másképpen, mert az értelem legyőzi a nyers erőt.

A győztes kaszt a vallás, művészet és tudomány fölött rendelkezvén, megnyerte a legnépesebb *vaisszija* kasztnak rokonszenvét és támogatását a duzzogó *ksatrija* kaszt ellen. Ismeretes levén a *ksatrija* kasztnak vitézsége, a bráhmánok még új szövetségest is szereztek magoknak a legyőzött *dravida* népben, melyet szúdra néven negyedikül vettek föl a *kasztok* kötelékébe.¹¹

Ez a helyes politika azonban a bráhmánok felsőbbbségét mindenkorra még nem biztosította, mert alárendelt szerepbe csak gyöngé és korlátolt eszű ember nyugszik bele. Hatalmuk alapkövének tehát a vallást tették meg a

¹¹ Az indológia egyes képviselői szerint *árja* nép nem a mai India területén kívülről vándorolt be az indiai szubkontinens területére, hanem már eredetileg is a terület ősi civilizációjához tartoztak. A hindu társadalom négy rendje (*kasztya*) pedig sokkal korábban létezett már, mint a feltételezett bevándorlás ideje, hiszen a társadalom efféle felosztásáról már a legkorábbi védikus írások is említést tesznek (*Rig Veda*).

Ezek a rendek a hindu hagyományok szerint eredetileg nem mesterséges úton alakultak ki, s nem is a születés alapján határozták meg őket, hanem isteni elrendezésre – bármely társadalomban megfigyelhetjük ezt a tendenciát –, az egyének természetes hajlama, képessége és a különböző tevékenységformák iránti vonzalma (*karma*) hozta létre őket. Már a *Rig Veda* is utal a felosztás isteni eredetére és természetes folyamatára. Ha valaki képes volt fejleszteni a tudását és a képességeit, akkor felemelkedhetett a következő, magasabb osztályba. Minden társadalomban megfigyelhetők a társadalmat az intelligenciájával, szellemi kapacitásával szolgáló értelmiségi réteg, a védelem, illetve az adminisztráció feladatát ellátó katonaság, illetve hivatali apparátus, valamint a kereskedelemmel foglalkozó s végül az ún. „kétkézi munkát” végző rétegek. A védikus társadalomban ezek az osztályok nem *kasztok* voltak. Bizonyos szabályok követése mellett még az is megengedett volt, hogy két különböző osztályba tartozó személy összeházasodjon. A késői védikus korban azonban az osztályfelosztás merevségének kialakulásával az osztályok fokozatosan *kasztokká* alakultak át, amelyekben a társadalmi helyzet, születés szerinti örökségként adódott át „apáról fiúra”. Az eltérő osztályba tartozó egyének házasságára is fokozatosan rossz szemmel kezdték nézni, aminek eredménye egy idő után a teljes tilalom lett.

bráhmánok. Szerintök Brahmának¹² négy fia született: fejéből *Bráhmán* (Bráhmána – a szerk.), karjából *Ksatrija*, törzséből *Vaisszija*, lábából *Szúd-
ra*.¹³ (Így adják elő a bráhmánok szent könyvei, a Védák. A Vaisszija kaszt számára írt
könyv szerint Brahmá földből teremtette Purusa és Prakriti első emberpárt, melytől ez a 4
fiú született.)

A négy fiú a világ négy tájéka felé ment benépesíteni a földet. Mint első-
szülött kapott atyjától Bráhmán egy könyvet, mely tartalmazza az isten tör-
vényeit, az embernek kötelességeit, a vallásnak titkait és szertartásait. Öcscsei tisztelték Bráhmánt jámborsága, tudománya és istennel való társal-
kodása miatt; de tisztelték mint elsőszülöttet is.

Mikor *Bráhmán* felnőtt, isten parancsára kelet felé indult benépesíteni a
földet. Az útra csak könyvét vitte magával. A hegyek között kies völgynek
patakjából éppen szomját csillapította egy leányzó. Haja fekete, színe vilá-
gos, termete kecses, szelíd tekintete illemes levén, mindenben képmása volt
Bráhmánnak. Öltöny hűjával voltak ugyan mindketten, de az ártatlanság
védte őket a pirulás ellen. Mindkettőt meglepte, hogy kölcsönösen olyan
lényt látnak, akinek létezéséről eddig nem tudtak semmit; sokáig nézték
egymást némán. A hallgatást a leány szakította meg. Kérdezte Bráhmánt,
honnan került ide. Bráhmán azt felelte, hogy annak a parancsára jött ide, aki
teremtette a világot és kettejüket, sőt a világosságot is, melynek köszönhe-
tik, hogy látják egymást. Az isten által értelemmel is fölruházott nő meg-
vallotta, hogy kettejük hasonlatossága is bizonyítja, miszerint egy alkotó
teremtette őket; ez a közös teremtmény pedig azért vezérelte kettőjüket össze,
hogy egész életükre maradjanak. Mikor azt is kérdezte, mi van a könyvben,
Bráhmán Szavitri mellé ülve megtanította a vallás titkai és parancsolataira.
Egybekeltek azután a könyv tanítása szerint, tökéletes egyetértésben éltek,
sokáig gyönyörködve unokáik unokáiban, akiket Bráhmán megtanított a
teremtőt megismerni, és neki szolgálni.

Sok idő múlva ismét találkozott Bráhmán fivéreivel, akik a világnak töb-
bi három tájékát népesítették be. Bráhmán ekkor hozzáfogott, hogy az em-
bereket mind megtanítsa a vallásra. De az emberek között az erkölcsi romlás
ütötte föl fejét: minden kaszt különbnek hirdette magát a többinél. A gőg,

¹² Brahmá, az univerzumot teremtő félisten.

¹³ A védikus hagyomány azt tartja, hogy a társadalom teste analóg az embernek, vagy magának Istennek testével. Eszerint a *bráhmán* alkotják a fejet, a *ksatriják* a karokat, a *vaaisyák* a törzset és a *súdrák* a lábakat. A társadalom testében, miként más testekben is, minden rész nagyon fontos, és senki sem hanyagolhatja el egyik részt sem. Mégis, az agy különösen fontos, mivel ez adja át a különböző információkat a test másik részeinek. A brahmanikus tulajdonságok között a szentírások a következőket említik: „nyugodtság, önfegyelmzés, vezeklés, tisztaság, béketűrés, becsületesség, tudás, bölcsesség és vallásosság”. A *bráhmán* tehát védikus funkciójú papok, akik a védikus bölcsesség minden területének tanítói és a jámbor cselekedetek, valamint a különféle adományok elfogadói voltak.

erőszakoskodás, veszekedés irigység stb. annyi bűnt okozott a világban, hogy Brahm vízözön által irtotta ki az első ivadékot.

A néptelen földre leszállott Brahm¹⁴, elkiáltá magát a Méru hegyen: Elevenedjék meg Brahmá, a második kornak első teremtvénye. A földből azonnal megszületett *Bráhma*; hasonlóképpen született *Visnu* és *Rudra* (Síva). Erre a három teremtettenre következő munkákat bízta Brahm: Brahmá lényeket teremtett, Visnu azoknak gondjukat viseli, Rudra pedig büntet.¹⁵ Mikor Brahmá megteremtette a világot, az emberek jók voltak, de később elromlottak: a bráhmánok képmutatók, a ksatriják erőszakosak, a szúdrák csalók, a vaissziják irigyek és naplopók lettek, Bráhm (Bráhm = örök isten; Brahmá = teremtetten isten, Bráhmán = legkülönb ember) ezért az égbe szólította Bráhmát, Rudra pedig vihar és földrengés által elpusztította az embereket. Ez volt a vége a második világnak. Néhány embert Visnu megmentvén, újból benépesíté a világot. Mert a második világ leginkább a Ksatrija kasztnak romlottsága miatt pusztult el, Visnu ezt a kasztot nem éleszté föl, hanem úgy intézkedett, hogy a királyi méltóságot ezután a bráhmánok viseljék. Evégből Visnu mint egy bráhmánnak a fia királynak született, és békében uralkodott a harmadik világ fölött. Mindamelllett a harmadik világ is úgy elromlott, hogy Rudra a föld gyomrába temette. Visnu ismét megmentvén egy-két embert, az égbe távozott, honnan Krisna jött le nyélbe ütni a negyedik világot. Miután Brahmá és Visnu távoztak, a negyedik, vagyis mostani világ fölött Rudra (Síva) uralkodik. Ha ez a világ is elromlik, többé nem születik újra az emberiség.

Cikkünk keretébe illesztettük ezt a részletet, mely bizonyítja, hogy a bráhmán kaszt vallási alapon fogadtatá el a vaisszija kaszttal a bráhmánok felsőbbségét.

Kibékíték a bráhmánok az ksatrija (A ksatrija kaszt, mint ilyen régen föloszlott; egyes töredékei *radzsput* név alatt ismeretesek. Régente ebből a kasztból voltak a fejedelmek, akik azonban bráhmán tanácsosaik gyámsága alatt nyögtek. A Ksatrija kaszt dicsőségének leáldozása után hatalomra vergődött fejedelmek szerették magukat ksatrija ivadékoknak vallani, ha alsóbb kasztból születtek is. [...]) kasztot is.

Azt vallják ugyanis, hogy még az isten is csak úgy lehet bráhmán, ha megtestesül valamely bráhmán fiaként. Van azonban kivétel is. Az ősidők láttak élni hét olyan szent ksatriját, akik érdemesek voltak elnyerni a bráhmánok jelvényét, ma pedig a Göncölszékér hét csillagát képezik.

¹⁴ Brahm = Brahman, a Legfelsőbb Úr személytelen aspektusa.

¹⁵ Brahmá az univerzum változatosságának és tizenegy vezető félistennek megteremtője, Visnu (aki maga a legfelsőbb úr) az univerzum és az élőlények fenntartója, Siva pedig a pusztító, aki a teremtés idejének végén megsemmisíti az anyagi megnyilvánulást.

A szúdra kasztot is kiengesztelték, mert a bráhmán szudrának születik, és csak a jelvény elnyerése által lesz bráhmán.¹⁶

A bráhmán kaszt fensőbbségének egyik oka az is, hogy nem keveredett össze soha a többi kaszttal, méltatlan tagjait pedig kilökte, sőt most sem tűri meg.

Miután a Védák (Véda (vid=ismer gyökből) a hinduk sz. iratainak gyűjteménye; áll 4 könyvből:

1. *Rig-véda* 250 ezer szloka vagyis párversben tartalmaz: himnuszokat, vallási énekeket vallási, bölcséleti, történeti és erkölcsi tartalommal.

2. *Yadzsúr-véda* áll fehér és fekete részből; szövege próza, de vannak benne versek is.

3. *Szama-véda* szent énekek és dalok gyűjteménye a természet erőinek tiszteletére.

4. *Atharvan-véda* költői és prózai darabok gyűjteménye.) olvasása és értelmezése egyedül a bráhmán kasztnak van megengedve, korlátlanul uralkodik ez a kaszt 200 millió hindunak szíve és esze fölött 2000 év óta. Egymást váltották fel a hódítók, Buddha késhegyig ostromolta a bráhmánok előjogait, Anglia 50 év óta nincs tekintettel a kasztok törvényeire: a bráhmán mégis különbnek tartja magát, a hindu közvélemény pedig ezt a fölényt elismeri. Nem történik ez ok nélkül, mert a bráhmán kiválik a tömegből testi és szellemi előkelősége által.

Külső megjelenésében jellegzetesek: a széles homlok, szabályos ajkak, élénk szemek, finom kezek. Mozdulatai előkelők, föllépése fejedelmi. Megjelenése elárulja, hogy tudatával bír előkelő voltának. Viselkedése udvarias, előkelő és szeretetreméltó.

Értelmét fejleszteni nem riad vissza semmi akadálytól. A fiatal bráhmán koldulni is elmegy, hogy könyvet vehessen; a szegényebbek többen vesznek közös lámpát, hogy éjszakázva tanuljanak, fölkelésben pedig megelőzik a napot. Nem a tudományt szeretik, hanem a becsvágy és vagyonszerzés sarkalja őket.

A bráhmán nem születik bráhmánnak, mert a kasztnak tagjává nem a születés, hanem az ú.n. *szent zsinór* (Ehhez a zsinórhoz, illetőleg vékony kötélhez a gyapotot magáról a cserjéről bráhmánnak kell szedni; a gyapot megtisztítását és fonását is bráhmán végzi. A fonás kézzel történik, de rokkát, guzsalyt és orsót nem szabad hozzá használni. Meg van szabva, milyen legyen a gyapot, hogyan fogják az ujjak, hány szál legyen a fonálban. Kilenc fonál képez egy madzagot. Néhány madzaggal verik össze a zsinórt. A szent zsinórt úgy viselik, mint váll-szalagot, hogy a bal vállról két vége a jobb csípőig ér. A zsinór végeit csomóra kötik. A bráhmán fiú 6-7 éves korában kapja meg a zsinórt, mely ekkor 3 madzaggal áll, végén pedig csak egy csomó van. Mikor házasságra lép,

¹⁶ Ezek a megjegyzések jól mutatják, hogy a hindu hagyományokban fennmaradtak a kasztrendszer eredeti formáját (ti. a képességek, tulajdonságok, s nem a születés szerinti besorolás gyakorlata) meghatározó alapelvek, még ha a társadalom már nem is alkalmazta őket a XIX. század végén.

megilleti 6 madzagból álló zsinór és 2 csomó. A madzagok és csomók száma emelkedik, mikor gyermeke születik a bráhmánnak.

A zsinór átadása ünnepélyesen történik a rokonok és ismerősök jelenlétében, az udvaron fölállított sátorban. Az apa a fiú fejéről öt helyen levág egy-két szál haját; a borbély ezt az öt helyet kivéve kopaszra borotválja a fejet. A fiú megfürdik azután, mert a borbélynak érintése beszennyezte. A zsinórt nők adják át a papnak, hogy a fiú testére akassza. A föl-avatató papot és a fiút leterítik szőnyeggel; a fölavató a szőnyeg alatt megsúgja a fiúnak azt a két- vagy háromtagú szót, mely örökre titok marad másokra nézve. A fölavatás után a bráhmán fiú *bráhmacsári*.) elnyerése által lesz.

A bráhmán élete négy korszakra oszlik.¹⁷ A szent zsinór fölvétele után, mint *bráhmacsári* a szent könyvek tanulásával foglalkozik. Mikor családot alapít, *grihasztha* a neve. Ha fia született és azt ifjúvá fölnevelte, köteles volna, mint *bhiksu* (kolduló remete) a magányban élni. Ha magas fokát éri el az önmehtagadásnak, mint szannijasszi méltó a másvilági boldogságra.¹⁸

A szent zsinór által 6 kiváltságot élvez a bráhmán: 1. olvassa a Védákat; 2. magyarázza a Védákat; 3. mutathat be áldozatot; (Értendő az *ekyam* áldozat, mely abból áll, hogy egy kost megfojtanak, és tüzes veremben elégetnek; nagyon ritkán

¹⁷ A négy életszakasz négy lelki osztályba való belépést jelképez, amelyek nem csak a *bráhmanákra*, hanem általában a felsőbb kasztokra vonatkoznak. E lelki osztályok segítségével emelkedett fel az ember a lelki megértés magas fokára.

¹⁸ Az első lelki rendbe, a *brahmacsárik* vagy cölíbátusban élő tanulók rendjébe öt éves korukban léptek a gyermekek. Ilyenkor a szüleik elvitték őket a *gurukulába* (védikus rendszerű iskola), a lelki tanítómester lakhelyére, ahol a tanító oktatta őket a szentírások és a *brahmacsárya* szigorú és pontos tudományára, szabályaira. Ez a tanulás és a képzés időszaka volt. A *brahmacsári* nevelés egy egész életre szóló karaktert adott nekik. Ezen korai évek folyamán a lelki tanítómester figyelte a tanítvány hajlamát, vonzalmát és határozottságát a neki legjobban megfelelő társadalmi rend (*varna*) iránt. A tanítványok az idők folyamán, egy védikus ceremónia keretében megkapták a szent zsinórt (*upanayana*). Amikor egy fiú elérte a 25 éves kort, élhetett tovább *brahmacsári* életet, vagy a lelki tanítómester védelme alatt rendben megnősült, és háztartó életet kezdhett. A *brahmacsári* évek alatti anyagi és lelki képzés biztosította, hogy a tanítványok ne váljanak a bűnös élet, a világi élvezetek rabjává, áldozatává. A *varnásrama*-rendszer lényegében egy életmintát adott, amelyben az embereknek lehetőségük volt szerepet vállalni a társadalmi, családi stb. köteleességekkel és jogokból is, ugyanakkor képesek voltak fokozatosan megsza- badítani magukat az anyagi vágyak fogságából.

A *grihasztha* (háztartó) *ásramában* élő családos emberek, mivel családi és társadalmi köteleességeik révén viszonylag sok világi elfoglaltságuk volt, helyzetükből adódóan kevésbé tudták magukat a szigorú előírásokhoz tartani, s ezért számukra a szentírások bizonyos szempontból könnyítésekkel szolgáltak az élvezetek tekintetében. A másik három *ásramában* ezt szigorú szabályok korlátozták.

A harmadik *ásrama* neve *vánaprasztha*, vagyis a visszavonultak életrendje. Ha valakinek ideális volt a helyzete a *grihasztha-ásramában*, javasolták neki, hogy ötvenéves korában szabaduljon meg minden családi kötelezettségtől, s rendben készüljön elő a következő életre. A *vánaprasztha* egy köztes állapot a háztartó élet és a teljes lemondás között. Ekkor a férj és a feleség együtt utaznak India különböző szent helyeire, felkészülve a lelki megvalósítás ösvényére. A *vánaprasztha* a szent helyekre való utazással eltávolodik otthonától, családjától, üzleti ügyeitől. Végül elszakít minden családi kapcsolatot, és felveszi a *szannjászait*, a negyedik, úgynevezett lemondott lelki rendet.

A *szannjászai* a lelki tanítómestere minden *varnának* és *ásramának*, s aki követi a védikus elveket, mindig nagy tisztelettel viseltetik iránta. Indiában ő a lemondás megtestesítője, és a *szannjászait* az írások szerint a legnagyobb tisztelet illeti meg. Ha valaki készülődik a *szannjászai* felvételére, megközelít egy másik *szannjászait*, akitől beavatást kér a lemondott rendbe egy védikus szertartás által. Miután hivatalosan felvette a *szannjászait*, leborotválja a fejét, és egyszerű, sáfrányszínű ruhát öltve egy *szannjászai*-botot (*danda*) hordva szerzetesi életet él.

fordul elő, mert a bráhmánok egy része kárhoztatja.)¹⁹ 4. megengedheti másnak, hogy áldozatot mutasson be; 5. adhat alamizsnát és ajándékot; 6. fogadhat el alamizsnát és ajándékot. A szudrának p. o. csak az a kiváltsága van, hogy nyújthat alamizsnát a bráhmánnak. Kedves ajándék a bráhmán előtt: az arany, földbirtok, öltözet, gabona és tehén. A bráhmán nem küszöni meg az alamizsnát, mert csak azt adják neki, ami az övé. Nagy vétek meg nem adni a bráhmánnak a köteles alamizsnát. A majom dögöt falni látta a rókát. «Nagy bünt követhetél el előbbeni életedben, jegyzé meg, hogy most dögöt eszel.» — «Nem történik rajtam igazságtalanság, felelte a róka; mint ember nem adtam egyszer egy bráhmánnak alamizsnát».

Nagy kiváltsága volt a kasztnak, hogy semmiféle adót vagy vámot nem fizetett; az angolok ezt megszüntették, de az alá nem vetett indiai országokban most is adómentes a bráhmán.

A kiváltságok ellenében kötelességek is háramlanak a bráhmánra. Legelső és általános kötelessége, hogy gondosan őrizkedjék a beszennyezéstől. Sok mindenre kell vigyáznia, hogy tisztátalanná ne legyen. Oly könnyen beszennyezi magát, hogy életét kínlódássá teszi a szükséges óvatosság. A beszennyezéstől való félelem az a korlát, mely elszigeteli az emberektől. Általában minden hullának az érintése beszennyezi. Ha temetésen volt, már meg kell fürödni; sőt a haláleset híre is beszennyezi. A bráhmán siet a temetéssel, mert a tetem folytonosan szennyezi, tehát ismételt fürdésre kötelezi. A halott beszennyezvén a szomszédokat is, míg tisztátalanok, nem szabad nekik enni, inni, dolgozni, imádkozni stb. Az edényt beszennyezi p. o. a páriának (ti. a kaszton kívüli – a szerk.) már a tekintete is; ha az edény réz vagy ezüst, meg kell mosni, ha cserép, össze kell törni. Azért van a konyha eldugott helyen, hogy idegen ember meg ne lássa az edényt.

A selyemruha szenny-mentes. A bráhmán orvos selyem darabot tesz a beteg testére, mielőtt érintené. A gyapot ruha tisztátalanná válik, ha alsóbb kasztbeli, pária vagy európai ember érinti. A bőr és irha tisztátalan; kivételt képez a tigris és gazella bőre. A lovagló bráhmán valamely szövettel takarja be a nyeregnek és kantárnak bőr részeit. Kezével nem szabad érintenie a papucsot vagy bocskort. Undorodik az európaiktól, aki kezét vagy lábát döglött állat bőrébe bújtatja, vagyis keztyűt és csizmát visel. Ahányat lép, annyiszor kell vigyáznia, hogy lába alá ne kerüljön haj, bőr, csont cserép

¹⁹ Az állatáldozatok mai Kali-korszakban való végzését a hindu szentírások tiltják: *asvamedham gavālabham sannyāsam pala-paitṛkam / devareṇa sutopattim kalau pañca vivarjayet* — „E Kali-korszakban öt tiltott cselekedet van: a lóáldozat, a tehénáldozat, a sannyása rend elfogadása, hús felajánlása az ősatyáknak, valamint az, hogy valaki a fivére feleségének nemzzen gyermeket. [Brahma-vaivarta Purána (Krisna-janma-khanda 185.180)]

vagy olyan falevél, melyről ételt ettek. Mikor leül, akkor is vigyáznia kell; azért visz magával tigrisbőrt, gazella irhát, szőnyeget vagy gyékényt; legbiztosabb a leülés; ha előbb a szobát feldörzsölték tehéntrágyával.

Társas étkezés alatt vigyáz, hogy morzsa vagy rizs szem rá ne essék arra a falevélre, mely szomszédjának tányérul szolgál; ha ez megesik, szomszédja nem folytathatja az evést, míg más tányért és új ételt nem kap. Étkezés alatt a bal kezét nem szabad használni, mert avval közönséges munkát is végez.

Minden bráhmán előtt utálatos a nyál. Mikor iszik, szája nem érinti az edényt, hanem fejét hátra szegve tölti a folyadékot magasról a torkába. A nyál ellen akkora az ellenszenv, hogy külön engedély alapján a keresztelő pap nem nyállal csinál a szentelt hamuból sarat. Még arra is vigyáz a bráhmán, hogy ujjait be ne nyálazza. Nem érint olyan levelet, mely nyálazott bélyeget visel, vagy nyálazott gumival záratott le. Ha kutyát érintett, tisztulás végett ruhástul fürdik meg.

Az eddig elősorolt esetek a testet szennyezik be; bizonyos ételek bepiszkolják a lelket is. Ilyen általában minden eledel, melynek anyaga előbb élt vagy életet tartalmazott p. o. hús, tojás, hal. Tilos növények a hagymafélék és a csiperkegomba. Közönségesen vizet iszik, de szükséges, hogy kaszt-béli mérítse, az edényt ne érintette legyen idegen ember vagy szudrának az edénye. A lélek szennytől is mosakodás által vél a bráhmán szabadulni; erre a célra legjobbak a szent folyók és tavak, de biztos szer a szarvasmarha ürüléke is. Kivételes tisztítói a léleknek: a Védák olvasása vagy hallgatása, a zarándoklás, hegymászás, szent férfiak megbámulása, Visnu és Siva neveinek kiejtése.²⁰

A szent zsinór elnyerése után kötelezők az előírt böjtök. Rendszerint dél után és lefekvés előtt étkezik a bráhmán; újhold és holdtölte napján, valamint a hónap 10, 11, 13-án csak egyszer, 12-én pedig egyszer sem eszik. Vannak napok, melyeken az alvás is tilos.

Azt is érdekes tudni, hogy törvények szabályozzák legapróbb dolgait is, minők p. o. az öltözködés, körömvágás stb.

* * *

•

A bráhmánok száma jelenleg 25 millió. Helyzetük nem egyforma. Az ú.n. független, jobban mondva szövetséges országokban a bennszülött fejedelmek alatt élveznek még néhány kiváltságot, de az angol kormányzat területén más kasztokkal egyenlő elbánásban részesülnek. Egy részük papi

²⁰ A felsorolt dolgok a lelki tökéletesedés eszközei. Ezek közül a védikus irodalom Isten szent neveinek az éneklését tartja a legfontosabbnak. A Brihan-naradiya Purána kijelenti „Ebben a Kali-korban nincs más út, nincs más út, nincs más út a lelki tökéletesség elérésére, mint az Úr szent neve, az Úr szent neve, az Úr szent neve.”

teendőket végez; mint pap vagy a templomban van a bráhmán alkalmazva, vagy a családok körében végez szertartásokat. A templomi szolgálat biztosítja a megélhetést; a másik esetben a körülményektől függ a jövedelem. A papok kötelékébe nehéz bejutni, mert ott a családi összeköttetés határoz.

A bráhmánok nagy része oly szegény, hogy szolgálai állást is vállal, sőt elszegődik az angol seregbe is. Sok szúdra tart bráhmán szakácsot, de ez a szakács a világért sem ülne le gazdájával étkezni, mert a legrongyosabb bráhmán különbnek tartja magát India alkirályánál is.

* * *

A kath. hithirdetők mindjárt kezdetben fölismerték a bráhmán kasztnak döntő befolyását; meggyőződtek, hogy ennek a kasztnak megtérése hatást gyakorolna a többi kasztra is.

A jézustársasági atyák Nobili Róbert rendtársuk tanácsára külön tagokat jelöltek ki a bráhmánok térítésére; ezek voltak a *szaniasszi* hithirdetők szemközt a *pandara* hithirdetőkkel, akik az alsórendű hindukat térítették. A rendszer azért nem vált be, mert a bráhmánok nem álltak szóba a *szaniasszi* hithirdetővel, amint megtudták, hogy az a *pandara* hithirdetővel érintkezett; ez pedig kikerülhetetlen volt szerzetes rendtársak között. De nem is válhatott be a rendszer, míg a bráhmánok kevélységét meg nem alázták az angol fegyverek.

* * *

Nem tartozik ide, hogy Anglia miképpen lett ura Elő-Indiának. Foglalni az 1600-ban alakult *Indiai kereskedelmi részvénytársaság* kezdett. Ettől vette át Anglia 1858-ban Indiát. Az Angol uralom Indiában nem egyforma. A meghódított országok teljesen angol kormányzás alatt állnak; más országok élveznek annyi önkormányzatot, hogy hűbéres viszonyuk csak az adófizetésben mutatkozik. A legkisebb részt olyan területek képezik, melyek Angliával szövetséges viszonyban állnak. Anglia hatalmát kifejezik a következő számok: Indiának az 1901-i népszámlálás szerint van 294 millió lakosa; ebből a szövetséges államokra 63 millió esvén, Anglia 231 millió ember fölött uralkodik.

A bráhmánok nagyobb része oly területeken lakik, melyek korlátlan angol uralom alatt állanak.

1858-ban a hivatalos Anglia átvevén az indiai részvénytársaságtól Indiát, kimondotta, hogy bennszülött alattvalói igényt tarthatnak állami hivatal viselésére, ha a szükséges képzettséggel bírnak. Kalkutta, Madrasz és Bombay

állami egyetemeinek kebelében egy-egy vizsgáló bizottság létesült, melyek akadémiai fokozatokat adományoznak. Az akadémiai képzettség megszerzése végett állított a kormány akadémiaikat és középiskolákat, de ilyenek fönntartására buzdította a magán vállalkozást is. Bárki nyithat tanintézetet, mely állami segélyben részesül, ha a követelményeknek megfelel.

Az iskolákat leginkább a bráhmán ifjúság keresi föl. Belátja ugyanis a kaszt, hogy fölényét ezután csak úgy tarthatja fenn, ha elnyeri a hatalmat és jövedelmet biztosító hivatalokat.

A kormány által engedélyezett tanszabadságot legelőször, legnagyobb mértékben és legjobb sikerrel a jézustársasági atyák vették igénybe. Német jezsuiták alapították Bombay-ben (Sziget-város legjobb kikötővel. Angol kiejtése Bombe, a bennszülötteknél Mombei. Nevét valószínűleg Mumbai istennőtől kapta, kinek itt temploma volt. Lakosainak száma 800 ezer.) a Xav. sz. Ferenc kollégiumot, melynek 1892-ben 1500 növendéke volt. Olasz jezsuiták Mangalurban tartanak fenn tanintézetet. A jézustársaságnak belga tartománya Kalkutta és Dart-Zselingben vezetnek felsőiskolát. Francia jezsuiták működnek a sz. József kollégiumban, mely Tricsinopoli legelső tanintézete 2200 növendékkel.

Magától értetődik, hogy a jézustársasági atyák a kath. vallás terjesztését szolgálják, midőn pénzt és fáradságot áldoznak főiskoláikra. Nem kerülheték el azonban a helytelenítést olyanok részéről, akik fönnakadnak azon, hogy a növendékek túlnyomó része pogány vagy mohamedán, a tanítás köréből pedig a vallás föltétlenül ki van zárva. A jézustársaságiak álláspontja nem szorul védelemre, mert Indiának előkelő rétegeit a kath. vallásnak meggyerni legbiztosabban a főiskolák által lehet.

Mielőtt bemutatnók a bráhmánok térítésre törekvő eljárásnak képét, ismerkedjünk meg annak bölcsőjével, vagyis Tricsinopoli kollégiumával, mely elé azért nem illeszthető a kath. jelző, mert tanerői majdnem mind kath. férfiak, sőt szerzetesek ugyan, de a kath. jelleget csak a tantermekben kifüggesztett feszület és az előadás előtt végzett ima képviselik.

* * *

Tricsinopoli v. Tricsinapalli 100 ezer (Ebből 15 ezer katolikus, 30 ezer mohamedán, a többi pogány.) lakost számláló város India déli csúcsában, a *Kavery* folyó közelében; egy a hinduk szent városaiból hírneves pogány templomainak sokasága miatt. Az ó-város közepéből emelkedő, 300 láb magas szirtnek tetején erőd áll, mely többször szerepelt a franciák és angolok között folyt harcokban. A hegynek legmagasabb csúcsán levő Síva templom nevezetesség falainak nagy kövei miatt. El nem képzelhető, miképpen tudták gépek

nélkül ezeket a faragott tömböket fölszállítani, a monda rá is fogja a munkát *Trisszara* óriásokra, akikről a várost nevezték volna.

Ennek a hegynek a tövében vette meg a kath. missió azt az emeletes házat, [...].

Az intézet megalapítása ft. *Canoz Elek* (született 1805-ben. Indiába érkezett 1839-ben. Már 1846-ban ap. vikárius, 1887 óta madurai püspök volt. Meghalt 1888. dec. 2.) püspök érdeme, aki akkor mint apost. vikárius állott Madura missió élén.

Az intézet oly gyorsan fejlődött, hogy a missió alig győzte az építkezést. A bennlakó 400 kath. ifjú számára emeletes épület van egy-egy teremmel földszint és az emeleten; amabban tanulnak, emebben hálnak. Az ebédlő külön épületben van. Asztal nincs az étteremben. A padlóra terített gyékényen guggolva esznek a fiúk csészéből vagy banán levélről. Néhány növendék osztja a rizst és leönti jól fűszerezett mártással. Kés villa nincs. Ujjjaikkal keverik össze a rizst a mártással, és csinálnak belőle apró gombócokat. Egyedül vizet isznak, de az edényt szájukkal nem érintik. Az étel kiosztása nagy figyelmet igényel, mert a növendék nem fogad el ételt csak olyanoktól, aki kasztjából való vagy magasabb kaszthoz tartozik; ez a szabály a főzésre is áll. Az edényt a növendék maga öblíti ki.

A hálóteremben nincs ágy, mert a hindu gyékényen alszik, feje alá párnát tesz. Az öltözködés hamar megy, mert a hindu ruhástul alszik. Annál több időbe kerül, míg a bráhmán ifjú rendbe hozza a különleges kontyot, mely kiváltsága kasztjának és *kadhumbi* név alatt ismeretes.

Az előadások előtt a kath. ifjak szentmisét hallgatnak. Az imádkozás fennhangon, énekelve történik, de a tanuló ifjúság csendesebben viselkedik, mint a köznép. A madurai híveknél az a szokás, hogy a szentmise egyes részeinél szólnak a harangok; ha erről a harangozó megfélemedezik, azonnal sürgeti a népet. A harang beszerzése első gondja a hitközösségnek; de evvel nem érik be a hívek, hanem csöngettyűket visznek magokkal. A harang nem a toronyban lóg, hanem a templomban áll haranglábon. Nyelve nincs, hanem bottal ütögetik. Ha nálunk az anya elviszi kisdédét a templomba, vigyáz, hogy a gyerek ne zavarja lárma vagy sírással a híveket. A hindu mama legalább egy gyermekét elviszi; amelyik asszonynak nincs kisdede, kér kölcsön. Ha a kicsike csendesen viselkedik, a mama meg is csipkedik, hogy sírjon; hadd vegyék észre, hogy van gyereke.

A kollégiumban az előadások 10 órakor kezdődnek a messzebb lakó növendékek miatt. Külön épületekben vannak a középiskolai és népiskolai tantermek. Az oktatás imával kezdődik, mely alatt a pogány és mohamedán növendékek hallgatva állanak. A növendék a padban sarkán ülve guggol, fejét pedig térdén pihenteti.

A tanidő 13 év öt szakaszra tagolva. Minden fokon vizsgálatot tesz a növendék állami bizottság előtt. A népiskola négy osztályból áll. A népiskola után következik a középiskola 3 osztállyal; a 8-ik és 9-ik osztály az ún. felső-iskola. Az utolsó négy év a tulajdonképpeni kollégium vagy akadémia. A 13-ik tanév végén akadémiai fokot nyer a növendék az állami vizsgáló bizottságtól; a tudorság elnyerése végett egyetemet is kell még látogatnia.

A növendékek szorgalmasak. Némelyik még szolgálatot is vállal napközben, hogy a tandíjat és a könyvek árát beszerezze. A jézustársasági atyák leszállították a tandíjat, de a kormány nem egyezett bele, nehogy a növendékek átjöjjenek ide az állami és prot. Kollégiumokból. (Az állami közegek jóindulattal és elismeréssel viseltetnek a kollégium iránt. A törvény értelmében a kollégium tanárai kötelesek államérvényes oklevelet szerezni. Az angol hatóság avval tünteti ki 1896 óta az intézetet, hogy a kollégium jézustársasági tanárainak szigorlat nélkül kiszolgáltatja az okleveleket. A tandíj leszállítását azért is ellenezte, mert a képesített ifjak nagy részének már nem jut hivatal.)

Az iskolalátogatás pontos; betegen is följárnak a növendékek. (Egyik osztálytanárhoz beállít egy agg bráhmán teljes díszben, vagyis csípőig mezítelenül és egy hónapi szabadságot kér menyegző címén 14 éves unokájának. Mert a fiú már többször mulasztott menyegző miatt, a tanár kijelenté, hogy ez egyszer a menyegző a fiú nélkül lesz. — »Éppen most nem lehet, mondá a nagyapa, mert unokám a vőlegény.«)

A hindu ifjúság minden idejét tanulásra használja föl. A kollégium folyosóin, udvarán, kertjében sétálva tanulnak egyenkint vagy csoportokban, [...] mindegyik fennhangon tanul, mint a zsidó gyermekek szoktak.

* * *

Tricsinopoli kollégiumának bráhmán ifjai közül *Mahadhevan* jelentkezett a kath. vallás tanulására, mikor iskoláit elvégezte. Bizalmával egyik volt tanárát, Billard atyát tisztelte meg. Nem keltett gyanút, hogy többször fölkereste tanárát, mert növendék korában egyike volt a nyakasabb bráhmánoknak. Atyja befolyásos *sasztri* vagyis bráhmán theológus lévén, kijárt fiának hónaponként 40 rupiával díjazott állami alkalmazást. Mert hivatala miatt el kellett volna Tricsinopoli-t hagynia, Billard atya figyelmeztette, hogy a nagy távolság miatt nem vezethetné be a kath. vallás ismeretébe. Eltökélt szándékának legerősebb bizonyítékát *Mahadhevan* avval adta, hogy a 40 rupiás hivatal helyett elvállalt 15 rupiával díjazottat Tricsinopoliban. Ezt az áldozatot méltányolni csak az képes, aki ismeri a bráhmánok önzését.

Mahadhevan a kollektor (kerületi főnök) hivatalában bráhmán ifjak között dolgozván, keresztény gondolkodása miatt sok csipkedést volt kénytelen eltűrni. Meggyőződését nem titkolván, egy ízben a *seresztadar* (kerületi

főnök helyettese) fölszólította, vitatkozzék az éppen Tricsinopoli-ban idéző *Doreiszámy* albíróval, aki előkelő tagja volt egy bráhmán vallási szövetkezetnek. A vitatkozás négy óráig folyt előkelő férfiak előtt, de *Doreiszámy* ragaszkodott a bráhmán valláshoz, ámbár tanulmányait ő is a sz. József kollégiumban végezte. Azonban *Doreiszámy* kevés idő múlva annyira megváltoztatta nézetét, hogy összeköttetésben lépett Mahadhevanal. Mindketten házások lévén már, közös épületet béreltek lakásul.

Mahadhevan megnyerte feleségét is a kath. vallásnak. Az ifjú házaspárnak szülei észrevevén gyermekeik szándékát, mindent elkövettek, hogy megtartsák őket a pogány vallásban. De éppen az ellenkező történet t.i. megtért Mahadhevan feleségének *Balasandram* nevű fivére is, aki 15 év előtt szintén növendéke volt a kollégiumnak, de később pogány, illetőleg prot. iskolában fejezte be tanulmányait. Mikor feleségül vette nővérét Mahadhevan, hozzájok ment lakni *Balasandram*.

Így kerültek össze az első bráhmánok, és készültek a kereszténység föl vételére. Kerülték a föltűnést, mégis kiszivárgott a pogányok közé, hogy néhány bráhmán meg akar keresztelkedni. A pogányok mindent elkövettek, hogy a szörnyű merényletet megakadályozzák. A missió szívesen sietette volna a keresztelést, de előbb gondoskodni kellett a megkereszteltek jövőjéről; ebben a dologban a missió tehetetlen volt, mert nem rendelkezett a szükséges eszközökkel.

* * *

Így álltak a dolgok, mikor 1894. augusztus közepén a bráhmánok nagy ünnepre készültek. A bráhmán zsinór megújításáról volt szó. A pogányok lesték, miképpen fog viselkedni a három gyanús bráhmán. Erre az alkalomra Tricsinopoli-ba érkezett *Doreiszámy*-nak mindkét szülője, Mahadhevan-nak pedig legöregebb fivére. Minden elképzelhetőt megpróbáltak, hogy megingassák az ifjú férfiakat kath. hitökben. Mikor *Doreiszámy* aug. 19-én kijelentette, hogy kereszteny lesz, ha életébe kerül is, anyja jajveszékelve futkosott az utcán, és esengett a pogányoknak, hogy mentsék meg veszni induló fiát.

Az amúgy is fölizgatott tömeg bráhmánok vezetése alatt az utcán megtámadta *Balasandram*-ot, aki azonban néhány barátja segítségével megmenekült; mindössze egy-két ütleget kapott, a szitkozódásokat nem számítva. Mahadhevan-nak fiatal neje idejében bezárkózván, csak a szidalmakat volt kénytelen hallani. Mahadhevan (Ez a név így tagolandó: Maha-dhevan) az utcán esett törbe; rá legjobban haragudtak, mert kezdeményező volt. Ütlegetelve hurcolták a Pulayar bálvány elé. Miután szent hamut hintettek fejére és homlokára, követelték, hogy a bálványt leborulva imádjá; nyomtak a ke-

zébe ajándékokat is, hogy a bálványnak föláldozza. Mahadhevan imádkozva türt eddig mindent, de ekkor kiegyenesedve harsogta a tömeg közé, hogy bálványt életének árán sem imád. Néhány barátjának sikerült őt a tömeg közül lakására juttatni.

Másnap 8 órakor ismét összeverődött a tömeg, Mahadhevan lakása előtt. A rendőrség vak és süket volt, mert tisztjei jobbadán bráhmánok. A missió az angol kerületi főnöknek jelentést tevén a dologról, rögtön őrszemek vettek körül Mahadhevan lakását. Hamad nap reggel három órakor a missió átköltöztette a családot a városnak kath. negyedébe.

Mi történt ez alatt Doreiszámy-val?

Amint a zavargás kezdődött, megragadták, kocsiba dobták és elvitték messze Tricsipoli-tól. Vagy 50 pogány asszony kényszeríteni akarta védtelen feleségét, hogy a bálványokat imádjá. Ütötték, szidták, de állhatatos maradt. Végre őt is elhurcolták kocsin férje után. Doreiszámy csakhamar viszszerült a kollégiumba, mert szülei belátták az ellenkezés haszontalan voltát; felesége azonban szülői felügyelet alatt maradt.

Az erőszakoskodás kedvezően hangolta a közvéleményt a missió iránt. A pogány túlbuzgók és papok dühöngtek ugyan, de a pogányok zöme, különösen a kollégiumnak volt növendékei röstellték, hogy a bálványimádást ilyen eszközökkel védelmezzik. Mivel erőszakos föllépéshez nem volt többé, aki kezet nyújtson, furfang és kunyorálás útján iparkodtak célt érni. Megjelent p. o. egy tisztas agg bráhmán lelkőkre beszélni az ú.n. tévelygőknek; majd eljött négy bráhmán hölgy elmondani, mit szenved Balasandram anyja; híresztelték, hogy egyiknek az atyja bújában öngyilkos lett, a másiknak pedig haldoklik az anyja. Legkínosabb volt Balasandramnak és nővérének apai nagy bátyjuk megjelenése; sírva kérte öccsét, hogy a keresztség előtt legalább két napot töltsön nála, mert azután nem tűrheti meg födele alatt. Ez a látogatás arra lett volna jó, hogy Balasandram nővérét ezalatt elhurcolják, miután férje, Mahadhevan éppen akkor nem volt otthon.

1894. szept. 1. és 3-án részesültek a keresztségben: Mahadhevan, Doreiszámy és Balasandram, valamint Mahadhevan felesége és kis leánya.

A keresztség fölvétele a harcnak nem végét, hanem folytatását jelentette. Arra mindenki el volt készülve, hogy a keresztes bráhmánok nélkülözni fogják családjaik anyagi támogatását, de a kath. vallás érdekében most azért kellett küzdeni, hogy a keresztség miatt ne veszítsék el kasztjoknak jogait, társadalmi előnyeit. Arra kellett tehát vigyázni, hogy a megkeresztelteket a hindu társadalom valódi bráhmánoknak tekintse. Arról van ugyanis szó, bráhmánnak tekinthető-e a keresztes ember? Ha a felelet úgy hangzik, hogy nem tekinthető, akkor a többi bráhmán megtérése nem várható. A ke-

resztény bráhmánok tehát kötelesek megtartani kasztbeli törvényeiket, ha azok nem ellenkeznek a kath. vallással.

A pogányok mindent elkövettek, hogy az új keresztények ne tarthassák meg a bráhmán kaszt törvényeit.

Bráhmin csak bráhmán által készített eledelt vehet magához. A pogányok tehát abban mesterkedtek, hogy a 3 férfiú magára maradva kényszerüljön megszegni a kaszt törvényét. Doreiszámy felesége még nem tért vissza férjéhez. Egy nap Mahadhevan anyósa avval állított be, menjen hozzá látogatába legalább 3 napra leánya és unokája Tandsur-ba. Mahadhevan belement a csapdába: elmúlt 3 hét is, de Annammal Mária nem jött vissza. A 3 férfiú beállt szakácsnak, de a kaszt törvényét nem szegte meg. Három hónapba telt, míg kaptak szakácsnak egy öreg bráhmánt. A pogányok avval ijesztették a szakácsot, hogy páriáknak főz. De a szakács imígyen védte magát: «Kifogástalan bráhmánok azok. Vajon esznek-e húst? Nem viselik-e a zsinórt és kontyot?» Különben a szakács nem akarván szolgálatát elveszteni, mindenfelé híresztelte, hogy a keresztény bráhmán megtarthatja kasztjának törvényeit. (Egy bráhmán tudós kijelenté, hogy a vallás nem tartozik a kaszt törvényei közé, hiszen a pogány bráhmánok egyik fele Visnut, a másik Sivát imádja.)

A pogányok ezután abban sántikáltak, hogy a 3 férfiút elválasztják, mert egyenkint könnyebben boldogulnak velök. Balasandram Szaniszló 1894. október elején Tandsur-ba ment, hogy nővérét, Mahadhevan nejét visszahozza, de ott marasztalták őt is. Táviratilag értesített apja rögtön Tandsurban termett, és előkelő hivatalnok létére sem röstellte nagykorú fiát megbotózni. Mert ez nem használt, azt tervezték övéi, hogy titkon elhurcolják a független Travakur országba, ahol a bráhmánok mindenhatók. A tervet abból sejtette meg, hogy elvették minden ruháját, még az ujjtalan köpenyt is, melyet a bráhmán előkelő ízléssel visel; nem maradt neki csak a lágyékkötő, melynek egyik csücskébe elővigyázatból bevarrt ötrúpiás bankjegy.

Az elhurcolást megelőző szökésre szánta el magát Balasandram.

Egy éjjel észrevétlenül elhagyva a házat futott ki a városból, míg egy erdőbe ért. Fölmászott reggel 5-kor egy fára, és ott ült este 8-ig. Este leszállván, elvergődött Tandsur vasúti állomására. Nagyot nézett, mikor az állomás körül látta ögyelegni fivérét, sógorát és több bráhmánt. Szerencsére találkozott egy kereszténynyel, akinek az a jó ötlete támadt, hogy Balasandram öltözzék át mohamedánnak; tudnunk kell ugyanis, hogy a bráhmán kerüli a mohamedánt, mint az ördög a tömjént. Mikor a vonat beérkezett, Balasandram rokónai szemeláttára ült a kocsiba, hogy Tricsinopoliba siesen a missió védelme alá. A három bráhmán férfiú visszanyerte tehát legalább szabadságát; nem így a két menyecske.

Doreiszámy felesége még pogány volt, és nem is látszott keresztény férjéhez kíváncsozni.

Másként állt a dolog Mahadhevan hitvesével. Erősen ragaszkodott kath. hitéhez, de félteni lehetett, hogy megtörik a szüntelen zaklatás terhe alatt. Hozzá nem lehetett férni, oly gondosan őrizték.

Mahadhevan végre 1895. február közepén ezt a rövid levelet kapta nejétől: «A féltizenegykor Tricsinopolin átmenő vonattal visznek Rameszvaramba; légy az állomáson».

Ez a Rameszvaram sziget India déli csúcsa és Ceilon között; rajta fekszik Pamben, egyike a leghíresebb pagodának, hová a túlbuzgó hinduk egész Indiából zarándokolnak, ha tisztátalanok lettek azáltal, hogy keresztényekkel vagy mohamedánokkal érintkeztek. Azt is hiszik, hogy itt a *pancsakauviam* ital által még a keresztség és körülmetéltetés is elenyészik; van pedig az italban tehát Mahadhevan fiatal nejét azért vitték a zarándokhelyre, hogy ott a keresztségtől megtisztítsák. Mint később férje értesült, felesége egy kis gyermeket beszélt rá, hogy levelét a postára tegye.

Segítséget Mahadhevan a missión keresett. A hithirdetők beavattak a dologba néhány elszánt és markos keresztény férfiút. A megjelölt időben egyik hithirdető kocsival jelent meg az állomás kijárata előtt, a másik pedig a férjjel és a felkért emberekkel a vágányok mellett várt. Amint a vonat megállt, a két bráhmán t.i. Mahadhevan és Balasandram sorba véve a kocsikat, az utolsó fülkében megtalálták a menyecskét. Kísérte őt anyja és egy bráhmán ügyvéd, a többi útítárs is mind bráhmán volt. Mahadevan rögtön kérte feleségét, adja ki az ablakon megölelni kis leányát. Amint Mahadhevan megcsókolta a kis Ceciliát, átadta az egyik kath. férfiúnak, aki a kicsikével az állomás előtt álló kocsihoz sietett. Míg férj és feleség egy-két szót váltottak, Balasandram láttára az anya könnyezett. Azonban Balasandram az anyai könnyek dacára is azon volt, hogy nővérét kiszabadítsa. Próbálta kinyitni a fülke ajtaját, de a bennülő bráhmánok azt magokra zárták. Az állomásfőnök francia ember lévén, kinyitatta az ajtót. A fülkében ülő bráhmánok nem akarták megengedni, hogy a fiatal nő kiszálljon. Hanem Balasandram oly erélyesen lépett föl, hogy nővére kiszállhatott beszélni férjével. Amint a házaspár a kijárat felé közeledett, leugrott a vonatról a bráhmán ügyvéd, és elállta a házaspár előtt a kijáratot. Ebben a pillanatban az egyik természetes keresztény férfi szikrázó szemekkel akkorát kiált rá, hogy az ügyvéd visszahökken. Ezt a pillanatot a házaspár arra használta föl, hogy a várakozó kocsihoz siessen.

India több egyházmegyéjében hindu nőkből álló szerzetesi egyesületek vannak; (Madura egyházmegye területén ilyen egyesület kettő van. «A hétfájdalmú Boldogasszony» nénikéi neveléssel foglalkoznak. «A sz. Anna» nénikék mind hindu özvegyek. Három osztályt képeznek. A tulajdonképpeni apácák oktatást nyernek olvasás, írás és kézimunkában. A második csoportba öregebb (25-30 éves) özvegyek tartoznak, akik tanulásra már nem valók, de háztartási munkára képesek. A harmadik csoportot javulni óhajtó nők képezik. A sz. Anna nénikék leányárvákat nevelnek.) lévén ilyen Tricsinopoli-ban is, Mahadhevan feleségét ilyen házba vitték egyelőre lakni, mert félni kellett még egy nagy ellenségtől, t.i. Balasandram és nővérének legöregebb fivérétől, aki mindig avval fenyegette hűgát, hogy megöli, ha keresztény urához visszatér. A legöregebb fivér csak hamar meg is érkezett, és a rendőrség vezetőjénél kijárta, hogy nővérével találkozzék; de a találkozásból nem lett semmi, mert a rendőrség túllépte a hatáskörét.

A keresztény bráhmánok megnyerték a csatát, de az üldözés nem szűnt meg; a tömeg gúnyolta őket, a bráhmánok mint bolondokról beszéltek róluk.

A megtértek száma csakhamar kettővel szaporodott. Míg Mahadhevan feleségét otthon fogva tartották, beavatta Rajah nevű fivérét a kath. vallásba; Rajah egy évet töltvén azután keresztény testvéreinél, részesült a keresztességben. A másik megtért egy 19 éves nő volt, aki 6 éves korában özvegy lett. Miután szerette volna a kath. vallást megismerni, de rokonsága ellenkezett, jólelkű keresztények bejuttatták Tricsinopoliban a bennszülött apácák intézetébe. Mikor részesült a keresztességben, Doreiszámy nőül vette.

Mint láttuk, Doreiszámy pogány felesége nem akart visszatérni keresztény férjéhez. A missiókban, ha a pogány fél ellenkezik, az egyház nem kötelezi a kath. felet a pogány egybekelés folytatására, hanem megengedi, hogy a kath. fél kath. házasságra léphessen. A polgári hatóság kimondotta Doreiszámy egybekelésének felbontását, de kötelezte, hogy volt hitvesének hónaponként 5 rúpia tartást fizessen. Mindez el lévén intézve, Doreiszámy kath. házasságra lépett az említett bráhmán özvegygel. Ez a mindennapinak látszó esemény nagy fontosságú kérdést bolygatott meg a hindu közéletben.

Majdnem isten gyanánt imádják a hinduk Manu törvényhozójukat. Ez az ünnepelt zsarnok törvényül hagyta: «Az asszony tudatlannak és rabszolgának születvén, ilyenül éljen és haljon meg». A hindu család a leánykát alig tekinti többnek, mint értéktelen háziállatnak, melyen mielőbb túladni iparkodik. Az eljegyzés olykor még pólyában találja a menyasszonyt; még föl sem serdült, már átköltözik férje családjához. Életét nem irigyelné a fekete rabnő sem. Hitvány eledelét mintegy titokban költi el, hogy férj meg ne lássa. Ha férje kimegy az utcára, egykét lépés távolságban kíséri, mint eb a

gazdáját. Ha terhet kell szállítani, fején hurcolja a csomagot. Tiltva van neki, hogy férjére tekintsen, vagy nevét ajkára vegye.

Mindez és sok egyéb képezik a hindu nő boldogságát; legalább a törvény és közvélemény azt hirdetik, hogy a hindu nő boldog, mert rabszolgája lehet urának. Van is valami a dologban, mert a hindu nőnek nagyobb nyomorúsága a férj halála után következik. A magasztalt Manu azt rendelte, hogy a férj hulláját elhamvasztó máglyán elevenen égessék el özvegyét. Meg is cselekedték, míglen az angolok el nem tiltották napjainkban.²¹

Nehezen megy a tilalom végrehajtása, mert az özvegyek áhítozzák a halált. Van erre okuk különösen a bráhmán özvegyeknek. Második házasságra nem léphetnek; hajukat növesztteni tilos; napjában csak egyszer étkeznek; ki vannak zárva még a család közös imájából is.²²

Ez a keserves élet sok bráhmán özvegyre nézve igen korán kezdődik. Az 1881-i népszámlálás szerint 57,000 olyan bráhmán özvegy volt aki életének 10-ik évét nem töltötte be! Rettenetes elgondolni: hogy az özvegy egész életét megvetett rabszolgaságban töltse. Mikor 1844-ben egy keresztény hindu özvegy Tricsinopoli-ban a kath. missió közbejöttével új házasságra lépett, megbotránkoztak még a kath. hívek is. Arra pedig, hogy ezt bráhmán özvegy tegye, csak most 1896-ban volt az első eset. Doreiszámy nejének példáját sokan fogják követni, mert az új frigy által sem Doreiszámy, sem neje nem veszítették el kasztbeli jellegöket. Egy bráhmán leányka 3 éves korában lett özvegy. Mikor elérte a nagykorúságot, özvegysége jeléül kopaszra akarták nyírni. Jómódú családnak egyetlen leánya lévén arra bírta szüleit, hogy a hajnyírást elhalaszsszák 13 éves koráig. Eközben egy bráhmán ifjú beavatta a keresztény vallás ismeretébe. És a fiatalok meg is szeretvén egymást, egybekeltek. A kaszt erre nagy lármát csapván, az egyik bráhmán tudós egy hírlapban ímígyen nyilatkozott a dologról:

– Tisztelettel és csudálkozással adózunk Tricsinopoli kath. hithirdetőinek, akik az özvegyek iránt táplált szokás megszüntetésén fáradoznak. A hithirdetők legközelebb is férjhez adtak egy bráhmán özvegyet, aki három

²¹ Indiában szokás volt, hogy az özvegyé vált asszony férje halálakor követte őt a halotti máglyára, ezáltal önként feladva életét (*sati-rítus*). A védikus utasítások szerint azon asszonyoknak, akiknek a férjük halála idején kicsi, védtelen gyermekei voltak, illetve azoknak, akik túl fiatalok voltak ahhoz, hogy meghaljanak, tilos volt az önkéntes halál vállalása. Sajnos az utóbbi évszázadokban megmutatkozott egy olyan tendencia, melyben a szentírások utasításainak ellenére e szokást bizonyos társadalmi rétegek, csoportosulások kötelező érvényűnek fogadták el anélkül, hogy bármilyen fent említett körülményt figyelembe vettek volna. Eképpen az örökség megszerzése céljából gyakran olyan özvegyeket kényszerítettek rá az öngyilkosságra, akik nem szándékoztak azt önként megtenni. Az indiai törvénzhozás ezért végérvényesen betiltotta a *sati* hagyományának követését.

²² A hagyomány szerint az a feleség, aki odaadással szolgálja férjét, s a *sati-rítussal* követi őt a halálba, a következő életében is a férjével marad. A megfelelő motivációval végzett *sati-rítust* a hindu felfogás szerint csak emelkedett erőlteti helyzetben lévő személyek voltak képesek önként vállalni.

éves korában vette nyakába és hordozta 10 évig a bráhmán özvegyek szégyenletes jármát. A kérdésnek ez az egyetlen megoldása, mert helyesebb nincsen. A legnagyobb kegyetlenség és durvaság eltüntetni egy 12 éves leánykát a házasságtól, mert neje volt olyan férjnek, akit tulajdonképpen nem is ismert. Tisztelet azoknak a férfiaknak, akik a hindu társadalomnak ezt a fekélyét orvosolni törekednek.

* * *

A bráhmának megtérése könnyebb, mióta a közvélemény megállapodott abban, hogy a kereszttség által nem vallja a bráhmán kárát kasztbeli rangjának. A szülők és rokonok lehetőleg akadályozzák a megtérést. Egyik ifjúnak az anyja törvénybe idézte csábítás miatt Billard atyát.

Miután 1896 végén a kath. bráhmán családok száma már tízre emelkedett a missió nagy áldozattal épített vagy vett egy csoportban házakat, hogy a kath. bráhmánokat megkímélje a pogányok kicsinyes zaklatásaitól. Ennek a kis városrésznek Topu S. Mária (Városa Szűz Máriának) a neve. Középen áll a kápolna melyben a kath. bráhmánok imáikat és a sz. keresztutat végzik; szentmisét a kollégium templomában hallgatnak. Minden családnak külön házikója van. Az utcára néző tornából földszint két helyiségbe nyitunk: egyik a konyha, a másik a nappali és ebédlő. Az egyszerű bútortat megfelel a hinduk szerény igényeinek. A vendégek számára van egykét zsámoly, mert a házbeliék a földön ülnek; kis asztal csak ott van, ahol deák lakik a családban. Az edény egykét rézbogrács, korsó stb.; minden ragyog a tisztságtól mert a bráhmán asszony erre különösen büszke. A szobában kis oltár áll a Szűz-anya szobrával; az oltárt mindig virágok díszítik, néha pedig gyertyák is égnek rajta. A háznak belső oldalán is van tornác, előtte pedig konyhakert. Van a bráhmán hitközségnek közös terme is, mely egyúttal könyvtár, társalgó és olvasó szoba. Ebben a közös teremben fogadják az előkelő látogatókat. Mikor p. o. Tricsinopoli-ban járt a jézustársaságiak tartományi főnöke, itt rendeztek tiszteletére ünnepélyt, melynek végén hindu szokás szerint megkoszorúzták és illatszerekkel behintették. – A kath. bráhmánok telepét fölkeresik más bráhmánok is. Doreiszámy-t már meglátogatták szülei és rokonai; megszálltak nála, ettek a felesége főztéből, sőt pénzt is adtak a fiatal párnak. Egy Vince nevű bráhmánt is fölkerestek szülei és testvérei; ámbár látták, hogy kath. hitéhez ragaszkodik, egy-két napot időztek nála. Első nap vizet sem fogadtak el tőle, annál kevésbé ettek véle. Miután azonban meggyőződtek, hogy a kath. bráhmán megtartja a kaszt szokásait, ti. nem eszik húst és tojást, naponkint fürdik, szúdrák és páriákkal

nem érintkezik, második nap már kértek tőle vizet, leültek vele étkezni. Harmadik nap szóba álltak a telepen lakó többi kath. bráhmánnal is, tehát beismerték, hogy a kath. vallás nem fosztja meg a bráhmánt kasztjától.

Ez a nézet kezd uralkodni Tricsinopoli-ban a pogány bráhmánok között is. Alig múlik el nap, hogy délután 4-5 óra között ne lehessen látni a kath. telepen pogány bráhmánokat.

Mindez valóra nem válhatott csak úgy, hogy a missió nagy áldozattal lehetővé tette, hogy az övék által száműzött kath. bráhmánok élhettek kasztjuk törvényei szerint, míg leltek foglalkozást. Akik ebben a missiót filléreik által segítették, nagy szolgálatot tettek a hitterjesztés művének, mert már is érezhető, hogy az alsóbb kasztok nagyobb rokonszenvvel kezdenek viselkedni a kath. vallás iránt.

A megtért bráhmánok is ékes szóló hirdetői a kath. vallásnak. Így p.o. Vaithianathen Gábor megtért bráhmán és világi tanár a sz. József-kollégiumban megtérítette két fivérét. Mahadhevan, az első megtért bráhmán, Marungapuri-ban igen jó hivatalt kapott, mint *zemindár* vagyis jószágkormányzó. Mikor Lacombe (olv. Lakomb) atya 1902 elején az illető uradalom helységeiben lakó híveket látogatta, fölkereste 9 növendékpap kísérelőjével az előkelő kath. bráhmánt. Mahadhevan a legszívesebben fogadott, írja Lacombe atya 1902. május 12-én kelt levelében. Ételeinket megfőzni, hozatott edényt a pagodából. (Mint bráhmán nem adhatta oda saját edényét, mert Lacombe atya és kilenc növendéke nem bráhmánok.) Minden faluban hozott a bíró ajándékba: tejet, tojást, csirkét, nyulat vagy egyéb vadat. Tudták ugyanis a helységekben, hogy én Mahadhevan vallásának *guru*-ja vagyis papja vagyok; kedveskedtek tehát nekem, hogy beajánlják nekem a magokat az uradalom igazgatójánál. Ebből is látszik, hogy a bráhmánok megtérése nagyon fontos dolog. Az uradalom területén lakó keresztényeket eddig lenézték a pogányok; most ez nem történik, hiszen a jószágigazgató is kath. ember. Mahadhevan házában miséztem is. A jó Isten épen akkor szép esőt is adván, mondogatták a pogányok, hogy ezt Mahadhevan guru-ja imádkozta le.

* * *

Míg a kollégiumnak jézustársasági tanárai a bráhmánok megnyerésén fáradoznak, rendtársaik kettőzött buzgósággal térítik a többi kasztból most már tömegesebben jelentkező pogányokat. Ezt a munkát csak az méltányolhatja kellően, aki előtt ismeretesek ennek az apostoli működéshez nehéz terhei. Erre vonatkozólag érdekes részleteket közöl Couturier (olv. Kutürié) atya 1902. április 2-án kelt levelében.

Indiában sem mind arany, ami fénylik; legtöbb kellemetlenséget az éghajlat okozza. A hőség átlag 30 fok árnyékban, de többször 35 fokot is mutat a hőmérő. A folyamatos izzadás kellemetlen, de el is gyöngíti az embert. Másik baj, hogy a gyomor működését erős fűszerekkel kell izgatni. A nyelvtanulás sem könnyű munka.

Működéseim színhelye Palamkottah. A 40 ezer lakost számláló város kerületi székhely, ahol európai tisztviselők is vannak.

Megrajzolom az indiai népeletnek egyikét részletét.

Indiában az idő nem pénz, sietős munka itt nincs. Hogy magamról hozzak föl példát, elvittem kijavítani szemüvegemet. Mikor ötödnap elmentem érte, a műves azt felelte, hogy még nincs meg, de *naleikku* (holnap) készen lesz. Várok türelmesen másik öt napot, de pápaszem nincs. Újból sürgetvén a dolgot, azt felelték, hogy *naleikku* már meglesz, mert a mester valahová elutazott. Éppen egy hónapba került, míg visszakaptam szemüvegemet.

Gyakran nem is véletlenül történik a késlekedés. A legtöbb iparos annyira földhöz ragadt szegény, hogy előleget kér, mikor elvállalja a munkát, különben nem tudná előteremteni a szükséges anyagot. Amint megkapta az előleget, azonnal munkához fog, de kevés idő múlva abba is hagyja. Mikor észreveszi jönni a munkaadót, rögtön előveszi a tárgyat, mintha egyebet sem tett volna, mint hogy azon dolgozott. Mikor a fölbiztatott munkaadó elment, a mester sutba dobja megint a tárgyat. Elvenni nem lehet tőle a cikket, ha egyszer már szétszedte. Néha esztendeig is kell járni a nyakára.

Másik különösség, hogy az iparos ül, térdel vagy guggol, de soha nem áll, mikor dolgozik. Ez különben oly általános szokás, hogy a hindu ülve eszik, beszélget és hal meg. Vannak pedig mesterségek, melyeket a mi iparosaink ülve nem tudnának űzni. Nálunk a kovács, lakatos, asztalos nem boldogulna ülve, Indiában pedig még a borbély is ülve borotvál, nyír hajat [...]. Az sem szokás nálunk, hogy az iparos az utcán dolgozzék, ellenben Indiában minden iparos az utcán végzi mesterségét. Olcsóbb műhelyt képzelni sem lehet. A borbély p. o. reggel kirak a ház előtt gyékényre minden szerszámot, leül az árnyékba várni a feleket; este a gyékényt és szerszámokat beteszi a viskóba. A kosárkötés [...] már könnyebben megy ülve.

Indiában minden iparos érti a mesterségét, mert hiszen beleszületik. Hajdan tiltotta a törvény, ma pedig a szokás parancsolja, hogy a fiú más mesterségre ne adja magát, mint amelyet ősei űznek 2000 év óta. Ügyesíti a mesterembert az is, hogy a munka föl van osztva. Az egyik mosó, mert Indiában mosóné nincs, elviszi és beáztatja a szennyest, de ki már nem mossa, lévén ez másnak a mestersége.

Az iparkodást és pontosságot nem ismeri, sőt gyűlöli a hindu. Megbotránkozik, ha p. o. a hithirdető valamivel siet vagy a késedelem miatt neheztel.

Harmadik különlegesség, hogy ez a nép igazán kevéssel éri be, ami az étkezést illeti. Másnap találkozom reggel nyolckor két gyermekkel.

– Reggeliztél-e, kértem az egyiket.

«Nem reggeliztem».

– Mikor szoktál reggelizni?

«Délben».

– Hát másodszor mikor eszel?

«Este nyolckor».

A legtöbb hindu napjában csak kétszer eszik. Az már úr számba megy, akinek délben rizsnél egyébre is telik. A hindu a rizst tartja a világ legjobb eledelének. Amiképpen nálunk a *kenyérkereset* szó fejezi ki a megélhetést, úgy a hindu akkor megelégedett, ha megvan a mindennapi rizs. Mi *kenyeret* adunk valakinek, a hindu a *rizsről* mondja ezt. Kis király a hindu, mikor van a házában rizs. A tehetősebb valami főzeléket is eszik a rizshez. Gyümölcs sokféle van Indiában, de a legtöbb ízetlen európai embernek; kivételt csak a banán képez, mely kissé megcukrozva elég ízletes. Ellenben a narancs oly savanyú, hogy könnyekre fakaszt; de később megszokja az ember.

Húst keveset fogyaszt a nép. Ennek egyik oka a szegénység, de másrészt tilos is a legtöbb kasztnak. Tehénhúst enni akkora bűn, mint egy bráhmánt agyonütni. Mi hithirdetők nem alkalmazkodunk többé ehhez a szokáshoz, sőt tojást is eszünk. Évtizedek előtt nagyot nézett volna a szakács, ha a hithirdető azt parancsolta volna, hogy húst vagy tojást főzzön. Így kell cselekednünk egészségi szempontból, mert itt bizony a csirke vagy juhhús olyan kemény, mintha bőrt rázna az ember.

A KASZTRENDSZER INDIÁBAN ÉS A KATH. EGYHÁZ.

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1882. szeptember. I. évfolyam, 7. füzet, 145. oldal)

Hasztalan erőlködés meghonosítani akarni az emberek között a teljes egyenlőséget; a Gondviselés titokteljes intézkedése, hogy a világon mindig voltak és lesznek: erősek és gyöngék, tudósok és tanulatlanok, szegények és gazdagok. Az embereket elválasztó úrt egyedül a kereszténység hidalja át részint a felebaráti szeretet kötelezettsége, másrészt a jövő élet igazságszolgáltatása által. Az anyaszentegyház megalapítása percétől munkálkodik azon korlátok ledöntésén, melyek útjában állnak az evangélium által vallott egyenlőségnek; lassan bár, de szakadatlanul és eredménynyel küzd az evangélium a pogányság két gyűlöletes intézménye: a rabszolgaság és a kasztrendszer ellen.

Az emberi méltóság ellen elkövetett ezen két igazságtalanság közül a nagyobbik a rabszolgaság, mégis a kasztrendszer megszüntetése nehezebb.

A rabszolgaság égbekiáltó vétsége ellen tiltakozik az emberi jobbjárás; a rabszolgaságot magok a vétkesek is csak a szükség és haszon szempontjából védelmezik.

A kasztrendszer amellet hogy bizonyos mértékben indokoltnak is látszik, össze van forrva az illető népnek vallási, állami, társadalmi életével, és így a hagyomány és közérzet támogatásában részesül. Valamint az a hazugság a legveszélyesebb, melybe egy szikra igazság is van elegyítve: úgy a kasztrendszer is azért oly hozzáférhetetlen, mivel van benne valami jó és igaz is.

A pogány népek mindegyikénél megvan a kasztrendszer szigorúbb vagy enyhébb alakban; a hithirdetőknek mindenütt kell ellene tusakodniok, leginkább mégis Indiában, hol a kereszttség elfogadása sok esetben csak a kasztrendszer merev tilalmán szenved hajótörést.

Miután hithirdetőink indiai működésök leírásában helylyel-közzel hivatkozás történik a nép egyes osztályainak ezen szigorú elkülönítésére, a következőkben megkísértjük az indiai kasztoknak rövid ismertetését és a kath. egyház álláspontjának körvonalozását.

I.

Ha Európából érkezett ember először lépi át Indiában valamely családnak küszöbét, meg fogja őt lepni, hogy a cselédség száma fölötte nagy. A jobb módú háztartásban van: szakács, inas, komornyik, lovász, nyergelő, vízfordó,

pipatömő stb. A munkának minden fajtájára külön cseléd van, mert alig akad hindu, aki többféle teendő elvégzését föl vállalná. Ha a hindu kilép házából, egy sereg szolga követi: egy viszi a pipát, másik a dohányt, harmadik a gyújtó eszközt, a negyedik megtömi, az ötödik meggyújtja a pipát; a bétél-szelenczét nem az viszi, aki a szőnyeget, a napernyőre is külön ember van. Mentségül a hindu avval hozakodik elő, hogy neki nem szabad ezt vagy azt a munkát végeznie, mert az ő kasztja azt tiltja. Amit a középkor céhrend-szerében józan mértékkel megtartva látunk, az úgynevezett munkafelosztás elve itt a végletekig van hajtva, és egyúttal jellemzi is a kasztrendszer természetét.

Az ősi szokásokhoz körömszakadtig ragaszkodó hindunak nem csak az európai emberrel nem szabad egy pohárból inni, vagy ugyanazon asztalnál enni, hanem tilos neki az alsóbb kasztok bármelyik tagjával érintkezni, még kevésbé házasságra lépni. Minden kaszt sajátmagára szorítkozik a polgári és vallási életben, sőt még saját kasztjában is kötve van az életpályának választásában, mert a fiú csak apjának mesterségét űzheti. Másik ismertető jele a kasztrendszernek tehát az elzárkódás, elkülönítés, nemcsak az egyes kasztok, hanem ezek alkatrészei között is.

Ha az indiai szigorú kasztrendszer eredetét kutatjuk, különféle véleményekkel találkozunk; legvalószínűbb, hogy a népfajok különfélesége szülte, a vallás pedig szentesítette.

India 240 millió lakosa eredetre nézve nem rokon elemekből áll. Egyik része áriai iráni faj, mely Perzsia fennsíkjáról telepedett Indiába. Ma már kétségtelen, hogy az áriai ős törzs germán fele északon keresett új hazát, a másik pedig Kábul vidékéről a Ganges partjai felé húzódott. Új hazájának barna őslakóit kiszorította a rónáról: egyik felét a Himalája fennsíkjára, a másikat pedig a félsziget déli részébe. De a hódítók nyomon követték a szolgaságot kerülő őslakókat, és leigázták őket. A győzők áriai fajú fehérek, a legyőzöttek dravidi eredetű barnák voltak. A hódítás után egy darabig családi összeköttetésbe is léptek az urak jobbágyaikkal, de az áriai faj büszkesége becstelennek tartotta ezen vérrokonságot; szigorú törvények által biztosította magának a győzők vérenek tisztaságát és a hatalom osztatlan élvezését; ezen törvények lehetetlenné tették az áriai és dravidi népfaj összeolvadását. A családi élet tekintetében így keletkezett két egymástól tökéletesen elkülönített kaszt vagyis néposztály. A foglalkozás és kenyérkereset egyes módjainak különválasztása egyszerűen a győztes fél akaratából történt, mivel a meghódított néppel és földjével kénye-kedve szerint rendelkezett; a nép egy részét arra használta, hogy nyájait őriztette, mások földjeit művelték; némelyek ipart űztek, mások a főurak cselédjei voltak. A hódítók

zöme is két részre oszlott mindjárt kezdetben: a tulajdonképpeni harcosok mellett ott találjuk a tudomány képviselőit; amit a vitézek karddal elfoglaltak, azt a szellemi képzettség magasabb fokán álló papok rendezték, biztosították vallási, közigazgatási, és bírói intézkedések által; így fejlődött ki a hódítók két kasztja: a papi és katonai; előbbinek tagjai a bráhmínok, utóbbinak pedig a ksatriák, khatriak, vagy ksetrik. A leigázott dravidi őslakosság vagy földműveléssel s iparral kereste kenyerét, vagy mint jobbágy előkelőbb kaszthoz tartozó urának lett tulajdonává; tehát a bennszülött nép is két kasztra vált: a vaiszya iparos és földműves, a szúdra jobbágy lett.

Mivel ezen osztályozás erőszakos volt és állandósággal nem kecsegtetett, vallási ruhába öltöztette a hindu bölcsesség; ezen fogás annyira sikerült, hogy az indiai nép milliói az emberek ezen igazságtalan különválasztását mint isteni intézkedést föltétlen tiszteletben tartják. A hindu hitrege szerint a négy kasztnak eredete következő: midőn Brahma elkezdte megtestesülését az emberi nem teremtésében, szájából jöttek napvilágra a bráhmínok és a Védák, a hinduk szentkönyvei; az erő és vitézség embereit, a ksatriákat karjaiból nemzette, a vaisztyák lábszáraiból (vagyis inkább a törzséből – a szerk.), a szúdrák pedig csak talpaiból (lábából – a szerk.) eredtek.

Ezen tulajdonképpeni négy kaszt mellett van még vagy ötvenféle osztály, melyek vagy az illetők foglalkozásából, vagy pedig a kasztok vegyes házasságaiból keletkeztek; ezen másodrendű kasztok az elkülönítés tekintetében épp oly szigorú és merev szokásoknak hódolnak, mint a négy fő osztály. India északnyugati részében (Pandsab) és az Indus völgyében lakik a dzsat népfaj, mely a hinduk kasztrendszerét sohasem fogadta el egész valóságában, amiért a telivér hindu előtt tisztátalan és baheka (kizárt) nevet visel. Miután a másodrendű kasztok csak lényegtelen dolgokban térnek el a négy főtől, a kath. missionárius álláspontjának megértésére nem szükséges aprólékos törvényeiket tüzetesen ismerni. Így p.o. ha a kereskedő rizst árul, nem szabad üzérkednie szövetekkel; amelyik kovács kocsit vasal, az lovat nem patkolhat stb.

A kasztok között rangra és méltóságra legelső a bráhmánok vagy bráhmínok osztálya. Miután Bráhmának, a mindenség lelkének, legnemesebb részéből t.i. fejéből származtatják eredetüket, annyira fölötte állnak a nép többi részének, hogy ezen kaszt és a másik három kaszt között nem a rangfokozat, hanem a szellemi fensőség képez választófalat; korlátlan hatalmuknak eredetét különféleképen magyarázzák: legvalószínűbb, hogy élelmesség és értelmi fölény által biztosították magoknak mindenható befolyásukat. Élelmességök abban mutatkozott, hogy a hódítás véres munkáját a harcosokra bízták, ők csak a prédának értékesítésénél örködtek érdekeik

fölött. A harcosok száma fogyott a végtelen háborúkban, ellenben a brahmánok ugyanazon mértékben gyarapodtak. Élelmességre mutat azon alkalmazkodás is, melylyel a bráhmánok a hitregék gyártásában a képzelődésre, képtelen mesékre hajlandó népnek merengő, révedező természetét nemcsak kímélték, hanem táplálták és fejlesztették. Amint egyszer vérré vált a tömegben azon világnézet, miszerint az élet teher, a földi javak tisztátalanok, az ember célja mielőbb meghalni és így Brahmával egyesülni stb.: könnyű volt érvényben megtartani a kasztrendszernek lealázó és jogtipró törvényeit. Korlátlan hatalmuknak másik forrása azon szellemi fölény volt, melynek nyomai még ma is észlelhetők a satnyuló unokákon is; ész és értelem által kezökre kerítették a vallási és polgári törvényhozást, a tudományok és művészetek kincstárához csak ők férhettek.

Ezen hatalom fönntartásának egyik eszköze volt a vér tisztaságának föltétlen megőrzése. Alig tudjuk elképzelni azt a végtelen kevélységet, melylyel a bráhmánok megvetettek, utálattal visszautasítottak minden olyan kísérletet, mely a többi kasztokkal családi összeköttetésbe akarta őket hozni. Azt megtette a bráhmán, hogy mint szakács vagy bohóc szolgált valamelyik ksetri fejedelem udvarában, de ha a radsa (fejedelem) kezét és koronáját merte volna a bráhmin leányának fölajánlani, szakácsa vagy bolondja szemtelen tolakodónak nézte volna urát, mert a bráhmin hajadon minden szegénysége mellett is Brahmá legnemesebb részének megtestesülése, a fejedelem pedig gyémántjai között is csak Brahmá karjainak szüleménye. A hinduk egyik hős költeményében Szakontola, a bráhmin remete leánya, csak úgy lehetett a király neje, hogy kisült, miszerint nem a bráhmin leánya, hanem valamelyiké a hindu képzelődés ezer és ezer istenei közül.

Ha a bráhmánok zsarnok önkénnyel terheket raktak a többi néposztály vállaira, rendeleteik végrehajtását könnyítette, hogy Indiának lakosai között mind testi szépségre, mind értelemre nézve kimagaslottak; sőt még napjainkban is egy neme az uralkodásra termett fensőbbbségnek vehető észre rajtok. „Sugár termete, írja egy angol, fehéres arcbőre, széles homloka, szabályos ábrázata, éles és élénk szemei, uras és tekintélyes járása, egész magaviseletéből kiolvasható kevély önérzete és tekintélyének tudata valami különleges jelenséggé teszi a bráhmint.”

A hindu észjárás szerint a bráhmin rendeltetése, hogy a Védákat (szent könyveket) tanulmányozza, és azok tartalmára a népet oktassa, - hogy bemutatassa az áldozatokat, - hogy alamizsnát osztogasson, ha gazdag, ha pedig szegény, hogy kolduljon. A vallási és polgári törvények alkotása kizárólag ezen kaszt joga volt. Mint törvényhozók könnyen kezökre kerítették a legfőbb hivatalokat, mint tanítók pedig tetszésük szerint vezették a népet. Ha

ezen hatalmukat arra is felhasználták, hogy alkalomadtán fejedelmi méltóságra emelkedjenek, másrészt fentebb említett élelmességek mindig észrevette a határt, melyen túl romlásukra lehetett volna érdekeik makacs védelmezése. Így p.o. midőn Buddha védelmére kelt az emberi jogoktól megfosztott népnek, és tanítása rohamosan terjedt az alsó kasztok hívei között: a bráhmán élelmesség rögtön megalkudott a körülményekkel. Bálványaik tisztelésének címe alatt olyan ünnepélyeket rendeztek, melyekben részt vehettek az alsó kasztok is, sőt a csöcselék érzékiségét dorbézoló és fajtalan mulatságok által csiklandozták; ennek köszönhatték, hogy Buddha tanítása talált ugyan követőkre, de a nép zömét úgyszólván érintetlenül hagyta.²³ Midőn a mohamedán hódítók Indiában is meghordozták győztes fegyvereiket, és a ksatriák trónjára perzsa vagy török kalandorok ültek, a bráhmin élelmesség úgy hozzá simult a dolgok új állapotához, hogy némely bráhmin főhivatalt viselt, az adók és vámok kezelése pedig egészen rájuk bízott. Az angol kormány kezdetben csak annyit változtatott India jogviszonyain, hogy minden vallásfelekezet számára biztosította a törvény védelmét; a közigazgatás és igazságszolgáltatást illetőleg érvényben maradtak az ősi törvények. Ugyanis a keletindiai – társulat, mely Indiát észrevétlenül hatalmába kerítette, nem tartotta tanácsosnak a meghódolt népet fölingerelni újítások által, sőt mindent elkövetett, hogy a tömeg ne ismerkedjék meg a nyugati, illetőleg keresztény műveltség gyümölcseivel; a bráhminok tehát az angol uralkodás idejének első felében is éppen megőrizhették kasztjuk előnyeit és ki-

²³ Buddhát a hindu hagyomány Visnu kilencedik inkarnációjának tartja. Sziddhártha Gautama, akit később Buddhának neveztek, i. e. 563 körül egy harcos ksatrija rendben jelent meg (a Mahabodhi Társaság i. e. 624-et fogad el) Lumbiniben, a mai Nepál területén. Tizenhat éves korában megházasodott, s egy fia született. Mikor betöltötte a huszonkilencedik évét, elhagyta otthonát, hogy megkeresse a választ élete alapvető kérdéseire. Hat évvel később eljutott Bodhi Gayába, ahol egy bodhi fa alatt ülve mély meditációba merült. Meditációja során egy Mara nevű démon megkísértette, felajánlva neki mindent, ami kíváncsú lehet ebben a világban. Buddha visszautasította a démon javaslatát, s nem fogadta el a felajánlott javakat. Röviddel ezután Buddha elérte a megvilágosodást.

Életében saját felfogását prédikálta az erőszakmentesség elvéről, elítélve a Védákban a régebbi korokra szentesített állatáldozatokat. Abban az időben, amikor Buddha megjelent, az emberek védikus áldozatok ürügyén korlátlanul gyilkolták az állatokat, hogy féktelen nyelvüket kielégítsék. Az Buddha, szembeszállva e gyakorlatlaltal, az erőszak-nélküliségről prédikált. Tanításaiban kétségbe vonta a Védák tanait, s az állatmészárlás kedvezőtlen pszichológiai hatásait hangsúlyozta. Úgy tartják, hogy Buddha azért jelent meg a világban, hogy ezt a folyamatot megállítva megalapozza az erőszak-nélküliség védikus alapelveit.

Filozófiáját ateistának nevezik, mert sem a Legfelsőbb Úr, sem pedig az örök egyéni lélek létezését nem fogadja el, s így kétségbe vonta a Védák tekintélyét is. Azt mondják, hogy Visnu Buddhaként becsapta az ateistákat azzal, hogy látszólag megtagadta a Védákat. Tanításain keresztül mégiscsak a vallásos út felé vezette az embereket azért, hogy az „*ahimsza*”, az erőszakmentesség útjának elfogadására ösztönözze őket.

A buddhizmus Asóka király uralkodása idején (Kr. e. 272-232) szinte egész Indiában elterjedt. A király, aki maga is buddhista volt, embereket küldött Dél-Ázsiába, hogy a buddhizmus tanításait prédikálva honosítsák meg e vallást ezen a területen. A Krisztus utáni VII. századtól a XII. századig azonban a buddhizmus gyors hanyatlásnak indult Indiában. Ebben az időben Sankarácárja, Rámánudzácárja és Madhvácárja intenzív prédikálásával fokozatosan helyreállt a védikus irodalom tekintélye, és előtérbe kerültek e szentírások valódi végkövetkeztetései. A buddhizmus Indiában végbemenő végső hanyatlását a muzulmánok teljesítették be, akik sokezer szerzetest megöltek, s elpusztították a kolostorokat és a templomokat.

váltságait. Rossz idők kezdtek járni a bráhmínokra 1833 óta, sőt ezen évtől számíthatják tekintélyök összezsugorodását; amint ugyanis az angol keletindiai-társulat iskolákat nyitott a nép számára, és így kivétel nélkül minden hindu megismerkedhetett az európai műveltséggel, sőt a kormány-hivatalok betöltésénél nem a kasztbeli kelléket, hanem kizárólag az iskolai képzettséget vette tekintetbe: a bráhmánok kiváltságos helyzete halálos döfést kapott. Egyik rész megalkudott a kényszerűséggel, és lemondott kasztjának némely kiváltságáról, a másik fél mereven visszautasítja azon rendszert, mely kiéletlen kezekkel tördeli a kasztokat elválasztó korlátokat. A dolog úgy áll, hogy az angol kormány határozottan megállapított képzettséget követel minden hivatalra; ezt a képzettséget a hindu csak a kormány iskoláiban szerezheti meg, de ezen tanintézetek tanárai európaiak, növendékei pedig különféle kasztokból valók: a bráhmín tehát amint ilyen helyre beteszi lábát, megszegi kasztjának egyik alaptörvényét, melynek értelmében tisztátalanná lesz, mihelyt idegenek vagy alsóbb kasztbeliek közé keveredik. A vasutakon és gőzhajókon szintén lehetetlen fönttartani a kasztok elválasztását, mert p.o. a pénztárnál európai ül, a jegyeket pedig valamely szúdra ellenőrizheti, szóval a bráhmín minden oldalról ki van téve a megfertőztetésnek; a hivatalok jobbára angol kezekben vannak, a kereskedés és ipar ezerféle ügyeiben annyira érintkeznek idegenek, bráhmínok és alsóbb kasztbeliek, hogy az étkezési törvényeket sem tarthatja meg a hindu.

Ezen állapotokkal szemközt a bráhmínok arra törekednek, hogy legalább a látszatot megmentse. Ha a nép szemei előtt fedve vannak, nem tartják meg kasztjuk törvényeit: isznak bort, esznek húst, étkeznek európaiakkal stb.; ellenben a nyilvánosság előtt szigorúan ragaszkodnak ősi szokásaikhoz, sőt kitüntetni iparkodnak magokat az európaiak megvetésében, a vallási szertartások végzésében és testöknek sanyargatásában. Azonban ezen kétszínűség nagy csorbát ejtett hajdani tekintélyükön; miután pedig erkölcstelen életmódjuk, tudatlanságok és piszkos fősvénységök is köztudomású, a nép szájában a bráhmín név ma csalót és uzsorást jelent.²⁴

A bráhmínok különben mindig ilyenek voltak, és a tisztelet, melyben részesültek, nem önkéntes, hanem kierőszakolt volt, mert hatalmuk fénykorában menthetetlenül eltiporták azt, aki merészkedett ellenük szót emelni. Nem is igen vetemedett erre a leghatalmasabb fejedelem sem; hiszen a

²⁴ Ahogyan említettük, a brahmanikus tulajdonságok között a hindu szentírások a következőket említik: „nyugodtság, önfegyelmezés, vezeklés, tisztaság, béketűrés, becsületesség, tudás, bölcsesség és vallásosság”. Az igazi Bráhmánikus tulajdonsággal rendelkező *bráhmán* nem voltak különleges, furcsa, bűbajos varázslók, hanem tökéletes viselkedésű lelki tudósok (Satsvarupa, 1977). A fenti leírásban szereplő „Bráhmán” a szentírási értelemben már nem voltak azok.

Védák tanítása szerint a bráhmín rosszat nem is tehet, mert minden cselekedete szent és Brahmá szelleme által sugallt; a bráhmín kiváltságai is hallatlanok voltak: ha p.o. valamelyik vaiszya csak ruháját érinté, a bráhmín rögtön leszúrhatta; a bráhmín elvehetett mindent, mert minden Brahmá tulajdona, tehát a bráhmín hindu gondolkozás szerint nem lopott, nem csalt soha.

Említést érdemel a bráhmín kaszt azon része, mely rendkívüli szegénység, testsanyargatás vagy nehéz fogadalom teljesítése által lopódzott be a népnek imádáshoz hasonló tiszteletébe. Afrikában a marabut, a mozlimok között a dervis még korántsem az, ami Indiában a fakír. Azt mondanunk sem kell, hogy a fakir mindenben kasztja törvényeihez alkalmazkodik: húst nem érint szája soha, őrizkedik minden megfertőztetéstől, és ha mégis érintené véletlenül egy szúdra lehelete vagy egy vaiszya köntöse, rögtön megmosakodik avval a gangesi vízzel, melyet egy üres bambusz botban mindig magával hord; a bal vállon átdobott és jobb hóna alatt összekötött gyapot zsinórt, mint kasztjának ismertetőjelét mindig viseli; de ezt minden bráhmín megteszi; aki fakir akar lenni, annak szegényebbnek kell lenni, mint a templom egerének; a szegénység bebizonyítása a rongyos ruhák és a hontalanság által történik: a fakírnak testére csak olyan rongy kerülhet, melyet már a koldus is eldobott, a fakírnak nincs otthona, hajléka útfélen a bokor, faluban az utcza. De ezen szegénységről is elmondható: nem mind arany, ami fénylik. Ismeretes Aureng Zeib, India utolsó nagy-moguljának tréfája, melyet a fakírokkal űzött. Ámbár mohamedán fejedelem volt, egy ízben annyi fakírt hívott meg vendégségre, amennyit emberei összeszedhettek; a vendégség után erőszakkal leszedték minden fakírról rongyait, és díszes ruhába bújtatták valamennyit; a sok rongyot elégették, a hamuban talált tömördek aranyat pedig a fejedelem kincstárába tették, mert ami rongy egy fakíron lóg, sokszor többet ér egy király palástjánál. Másik kelléke a fakir életnek a testnek valamely rendkívüli sanyargatása; ha mind igaz, amit erről beszélnek, hihetetlen kínzásoknak vetik alá a fakírok magokat; néhány példát főlemlítünk: a fakir egy cserépbe vet virágmagot és a cserepet addig tartja ugyanazon kezében, míg a virág kikél, virágzik és gyümölcsöt terem; másik fakir leül, kezeit összefonva fejére teszi, és nem veszi le éveken át soha: mások etetik, itatják, többnyire lábai megbénulnak, kezei elszáradnak; hajmeresztő dolgokat beszélnek azon marczangolásokról is, melyek által testöket összeviszsa hasogatják, megcsonkítják, eléktelenítik. Harmadik kelléke a fakírnak, hogy meglátogassa valamelyikét azon helyeknek, melyek valamelyik bálvány vagy hírneves fakir sírja által nevezeteseek; de az utazásnak rendkívüli módon kell történnie p.o. a fakir elindul Benareszbe, a hinduk szent városába; végig fekszik az úton, és tanítványai egy húzással meg-

jelölik, meddig ért a feje; a fakir fölkel, és úgy fekszik le, hogy a lábai legyenek ott, hol előbb a feje volt – és így folytatja útját hónapokig, néha évekig. A fakírok nagyobb része közönséges csaló, csak kevesen vannak közöttök, kik őrzöngésből vetik magokat alá ily képtelenségeknek.

A bráhminok után következik a ksatri vagy ksetri kaszt, a harcosok osztálya. Ezeknek ősei valának azon vezérek és katonák, kik benyomultak Perzsiából Indiába, és hazát alapítottak az Indus és a Ganges között az áriai néptörzsnek. Miután a bennszülöttek vagy meghódoltak, vagy a hegyek közé menekültek, véres tusa támadt a bráhminok és ksetrik között; végre mindkét fél engedett az egyezkedésnél: a bráhminok lemondottak elméletileg minden vagyonról, átengedvén az uralkodást a ksetriknek, viszont ezek elismerték, hogy a bráhminok nemesebb kasztja öre és magyarázója az istenek törvényeinek stb. A hatalomnak ezen megosztása idővel változott, mert a fegyverforgatást kedvelő és háborúkat viselő fejedelmek országaik kormányzásában a bráhminokra szorultak; így történt, hogy a bráhminok kezdetben szolgálai, később tanácsosai, végül urai lettek a fejedelmeknek; nélkülözhetetlenekké tették magokat még oly dologban is, mely kizárólag a ksetrik életelemét képezte: a ksetri vezér bátor harcos volt, de egyéb semmi, a katonaságot a bráhminok szervezték, a csataterveket ezek készítették, a főszerelés, élelmezés stb. mind az ő művök volt. A radsa (fejedelem) és a szemindár (főúr) csörtethette a kardot, a tulajdonképpeni uralkodók a bráhminok voltak. A ksetri kasztnak annyira vérében volt a katonáskodás, hogy még ma is, a kasztok feloszlásakor, innen kerül ki az angolok indiai bennszülött-ezredeinek nagyobb része; már testalkatuk is olyan, hogy alkalmasabbak a fegyverviselésre, mint India más népe: megtermett, izmos alakok, de nehézkesek, korántsem oly hajlékonyak és életrevalók, mint a bráhminok. Az angol hódítás ezen kaszt tekintélyének ártott legjobban. A mohamedán mogulok alatt mindig volt alkalmuk vitézség által magokat kitüntetni és így a legmagasabb katonai rangokra fölvergődni, sőt mint miniszterek és főhivatalnokok is szerepelhettek. Az angolok, ha lehet, kitérnek a háborúnak, inkább pénzzel hódítanak, mint karddal; hiszen Indiát nem verték le, hanem megvették; a mai ksetrinek nincs alkalmuk vitézség által kitűnni, és hasznát sem igen veheti bátorságának, mivel az angol-indiai hadsereg főtisztjei mind európaiak; a közigazgatási és bírói hivatalra nem termett a ksetri, de meg itt minden helyet az alsóbb kasztok emberei foglalnak el. Csak egy ága van a ksetri kasztnak, mely megalkudott a viszonyokkal: földműveléssel foglalkozik, és fölveszi az európai szokásokat; az angolok által nyugdíjazott vagy névleges apró-cseprő radsa sereg tétlenül tölti életét.

Az uralkodó két kaszt ismertetése után vegyük szemügyre az alsó kasztok történetét és szervezetét.

Ha a dolog lényegét vesszük tekintetbe, Indiában csak két kaszt létezett, mert a bráhmin-ksetri népfaj volt a hódító és uralkodó, a vaiszja, szúdra tömeg pedig a meghódított és dolgozó jobbágyság. A ksetri és vaiszja kaszt között sokkal nagyobb volt a különbség, mint a bráhminok és ksetrik között; hasonlóképpen a szúdra közelebb állt a vaiszához, mint ez a ksetrihez.

A meghódított nép aszerint vált két kasztra, amint vagy ellenállás nélkül fogadta a győztes idegeneket, vagy szembeszállt velök és legyőzetett. A kik békés úton alávetették magokat, azok enyhébb bánásmódban részesültek, az ellenállók pedig megfosztattak minden jogtól; az előbbiek képezték a vaiszja, utóbbiak a szúdra kasztot; később történt csak, hogy a bráhmint vagy ksetrit büntetésből letaszították ezen kasztok egyikébe.

A vaiszja kaszt eredetileg földművelő népből állott, emellett foglalkozott a körülményekhez képest állattenyésztéssel, iparral és kereskedelemmel. A hódítók megosztottak ugyan a prédán, de nem azért vívtak győzelmes csatákat, hogy a kardot ekevassal cseréljék föl; a termelést és az evvel járó fáradságot azokra hárították, kiket kímélet vagy kegyelemben részesítének: a vaiszja és szúdra kasztra. A földművelés nehéz munka lévén, a vaiszja kaszt ezt a terhet a szúdrák vállaira rakta, úgyszintén az iparnak olyan nemeit is, melyek a tisztaságra oly sokat tartó hindu előtt utálatosak. Már régóta csak kereskedelemmel és pénzműveletekkel foglalkoztak a vaiszyák, és a vagyon eszköz volt kezökben, hogy kiváltságokra tegyenek szert; így p.o. ők is viselhetik a „páta” nevű zsinórt, mely által, mint „kétszerszülöttek” szintén tagjai Brahmá testének, mindamellett mélyen állnak a két felső kaszt alatt, mivel a Védákat nem szabad olvasniok.

A szúdra kasztról kevés mondanivalónk van: az indiai közjog, illetőleg a Manu-féle törvénykönyv szerint nem bírnak semmiféle joggal; rendeltetésök a bráhminok és ksetrik földjeit ingyen megdolgozni; a Védák olvasását még hallgatniok sem szabad; ha véletlenül meghallják, hogy valamelyik bráhmin a Védákból olvas vagy könyv nélkül elmond valamit, kötelesek füleiket rögtön bedugni és íziben elszaladni. Mint a többinél, ezen kasztnál is különféle alosztályokkal találkozunk; ilyen a baniha csoport, melynek tagjai gazdag emberek; a kayta mint írnok játszik szerepet különösen Bengáliában.

A kasztok intézménye annyira áthatotta a hinduk egész életét, hogy még a vallási törvények megszegését sújtó büntetés nagysága is a bűnös kasztjának minőségéhez volt alkalmazva; így p.o. ugyanazon vétség miatt a bráhmin 10, a ksetri 12, a vaiszja 15, a szúdra 30 napig bűnhődött. A kaszt kebelében is megvolt a versengés: a bráhminok között a Védák alaposabb

ismerete, a ksetriknél a nagyobb vitézség kölcsönzött tekintélyt – a vaiszyák között a gazdagság, a szúdráknál pedig az öregség állott tiszteletben.

Az indiai kasztok ezen ismertetésénél nem mellőzhetjük hallgatással azon szerencsétleneket, kik mint örökre tisztátalanok ki voltak rekesztve embertársaik közül; közönségesen páriáknak nevezzük őket, holott a Védák ezt a nevet nem is ismerik, és a nép is csak Dekhan vidékén használja. Ha a pária név alatt a hindu nép tisztátalan részét értjük, ősidőktől ilyenek voltak azon fekete bennszülöttek, kik hozzáférletlen mocsárookban vagy hegyeken megőrizték ugyan függetlenségüket; de a hódítók által a szónak teljes értelmében átokkal sújtattak. A kényszerűség hatalmának engedve lassanként előjöttek terméketlen bűvőhelyeikből, hogy éhen ne haljanak; munkát azonban csak olyant kaptak, melyet még a szúdra is megvetett, mint tisztátalant. Ezen „átkozottak” számát szaporították mindazok, kik a többi kasztból kilöktek; ezek többnyire olyanok voltak, kik tilos házasságból születtek, mert aki rangján alóli nővel nemzett gyermekeket, annak minden ivadéka a páriák közé tartozott; annál megvetettebb volt pedig a pária, minél nagyobb volt a különbség szülőinek kasztja között; a páriák között tehát az volt pária, akinek anyja a bráhmín, atyja a szúdra kaszthoz tartozott. A páriát nem oltalmazta törvény; bárki kényszeríthette a legpiszkosabb munkára, de fizetni nem tartozott; panaszával hiába ment bíróhoz, védelmezőt, igazságot hiába keresett. A legkisebb vétségért meg lehetett ölni; ilyen vétség volt, ha a tiszta hindut csak ruhájával érinté, ha a bráhmín lehelete érheté. Nehogy érintésök tisztátalanságot okozzon, nem lakhattak a községben, éjjel nem szabad volt mutatniok magokat a faluban; nappal két darab fát vertek egymáshoz, hogy a járókelők idején kikerülhessék őket; ők voltak a hóhérok, gyepmesterek stb.

A rabszolgák sem képeztek külön kasztot; ezen sorsra juthatott a hindu vagy mint hadifogoly, vagy adósság miatt; a törvény úgy intézkedett, hogy senki sem tarthat olyan rabszolgát, aki magasabb kaszthoz tartozik mint ura; a szúdrának tehát nem lehetett vaiszya, ennek pedig ksetri rabszolgája; ezenkívül a rabszolga nem volt kényszeríthető olyan munkára, melyet kasztjának törvényei tiltottak.

II.

Miután a kasztrendszer Indiában mint ősrégi dolog a népnek minden rétegében meghonosodott és mély gyökereket vert, az evangelium hirdetőinek számolniok kellett a kasztrendszer által teremtett állapotokkal. Fölötte nehézze tette a helyes eljárás megválasztását azon körülmény, hogy a kaszt-

rendszer félig vallási, félig pedig polgári intézmény; ha pusztán vallási intézkedés lett volna, a hithirdetők úgyszólván a hazugság fájának tövébe vághatták volna fejszéjüket, de miután minden kaszt bizonyos polgári jogok élvezetét biztosította tagjainak, tekintettel kellett lenni az esetleg megtérő hindunak ideiglenes, mondhatnók megélhetési és becsületbeli érdekeire. A másik nehézség: a vallási és polgári élet annyira összekeveredett éppen a kasztrendszer által, hogy az ünnepélyek, szertartások és szokások nehezen voltak szétválaszthatók olyanokra, melyek a bálványimádásra vonatkoztak, és olyanokra, melyek tisztán polgári vagy ha tetszik nemzeti természetűek voltak; mint példát csak kettőt említünk: a homlok díszítése festék vagy ékszerekkel hindu fölfogás szerint oly lényeges dolog, hogy tiszta homlokkal megjelenni a legnagyobb illetlenség²⁵; a hindu éppen úgy nem mutatja magát ezen ékesség nélkül sehol, amint nálunk a becsülettudó ember nem tesz látogatást mezítláb, nem lép föltett kalappal senki szobájába. Ilyen a bráhminok és ksetrik által viselt zsinór is; vallási szertartásokkal tették a 8 éves bráhmin, vagy 11 éves ksetri fiú vállaira, de ez a zsinór egyúttal jelezte az illetőnek nemesi rangját csakúgy, mint nálunk a kilencz ágú korona a grófi, a hét ágú a bárói méltóságot.

Ha már azt vizsgáljuk, minő eljárást követtek a hittérítők a kasztrendszer ezen megállapodott szokásaival szemközt, két korszakot kell megkülönböztetnünk: azokat az időket, melyekben a kasztrendszer mint általánosan érvényes vallási és polgári intézmény állott fönn – és az angol hódítás idejét, melyben a kasztrendszer mint politikai tényező elvesztette jelentőségét.

Az indiai kasztrendszer még teljes épségében főnállott, midőn Xav. sz. Ferenc, India nagy apostola megtérítette a malabári partokon lakó „parava” halászokat; jezsuita atyák azon reményben folytatták sz. Ferenc munkáját, hogy a belföld hindu lakosságánál is oly termékeny földre fog hullani az evangeliumi vetőmag, mint a tengerpart halász népénél, de fölötte keserűen csalódtak. Madurában, az akkor még független hasonnevű királyság fővárosában (é.sz. 10°) missiót nyitottak, templomot építettek (1595), de 14 év alatt egyetlen hindu sem tért meg. Miért? Itt állott először szemközt az evangelium az indiai kasztrendszer hatalmával. Azoknak a hinduknak, kik a partok mentén laktak, nem sok becsületök volt honfitársaik előtt. Miért? Mert a partokon megtelepedő európaiakkal gyakrabban érintkezvén, nem őrizték meg egész tisztaságában a kasztrendszert, sőt fölvették a „parangui”

²⁵ A homlokra elhelyezett különböző jeleket általában valamely szent folyó medréből származó agyaggal vagy bármely színes festékkel festik fel amelyet előzőleg valamely imádati szertartáson (*pudzsza*) felajánlottak istennek vagy valamely félistennek. Ezeknek az alakja utalhat az ember vallási hovatartozására (ti. a hinduizmuson belüli különböző vallási irányzatok követésére), illetve a nők esetében a családi állapotra is.

vallást. Ez az egyetlen szó: „parangui” lehetetlenné tette az evangélium terjedését az ősi szokásokra büszke és féltékeny hinduk között. A hindu a parangui névvel olyan embert illet, aki söpredéke az emberiségnek, akinek nincs se becsülete, se tudománya, aki képes minden gaztetre, piszkosságra. Látták a hinduk, hogy a portugálok húst esznek, bort isznak, sőt érintkeznek még a páriákkal is mint magokhoz hasonlókkal; elnevezték tehát őket „paranguiknak”. A portugálok, nem ismervén a szónak értelmét, elfogadták, magokat paranguiknak nevezték, sőt kiterjesztették a kath. vallás megjelölésére is. Így lett a ker. név meggondolatlanság által a hinduk előtt megbélyegezve, lealacsonyítva. A hinduk nemzeti büszkeségét lehetetlen volt megtörni.

A dolgok ilyenén állapota érlelte meg Nobili Róbert jezsuita atyában azon elhatározást, hogy, amennyiben megengedi az evangélium, alkalmazkodjék Indiában a hithirdető az egyes kasztok azon törvényeihez, melyek polgári természetűek. Áthatva sz. Pál ama szavaitól: a zsidóknak zsidó lettem stb. előjáróinak engedelmeivel olyan utat választott, melyen hozzáférhetni remélt a hinduk első kasztjaihoz. Nehéz volt ez az út, szokatlan is, és nem ment a veszélytől. Miután Nobili Róbert elvet képviselt, és úgyszólván iskolát alapított, röviden elmondjuk, miben állott hithirdetői eljárásának veleje.

A főrangú és befolyásos hinduk megtérítése volt célja; hogy ezt sikeresen tehesse, hindu lett maga is. Éveken keresztül tanulmányozta a hindu nyelvet, irodalmat, törvényeket és szokásokat. A rangra büszke hinduk elé úgy lépett, mint főrangú nemes, ki északról jött az igaz Istent hirdetni. (Római nemes család ivadéka volt.) A nép előtt köztisztelőben álló „szaniasszi” (vezeklő) névnek igazolni kellett, hogy törekvése önzetlen, mert nem hasznot keres, hanem a saját és embertársai életszentségén munkálkodik. Első megjelenésétől kezdve megszakított minden érintkezést nemcsak a „parava” hívekkel, hanem azon szerzetes társaival is, kik parangui missionáriusok voltak; környezetében nem fogadott embereket az alsó kasztokból, még cselédsége is mind bráhmin volt. Mint „szaniasszi” napjában csak egyszer étkezett; eledele rizs, tej, vaj és zöltség, itala víz volt. Ruhája is nemzeti volt: halvány sárga felöltő és köpeny; vállán fehér vagy piros fátyol, fején turbánba font kendő. Rangját jelölte a többször említett zsinór avval a különbséggel, hogy öt szálból volt fonva, nem mint a bráhminoké háromból, és a mellét ékesíté; a zsinór három szála aranyból: jelentette a Szent-Háromságot, két szála ezüstből: Jézus isteni és emberi természetét, a feszület pedig kínszenvedését és halálát.

Az „északról jött” szaniasszi azonban nem igen volt látható a nép között, sőt otthon is ritka vendég láthatta színről-szinre, ennek így kellett történni, mert a hindu csak a titokszerű iránt érdeklődik; éppen azért kellett az

„északról jött” idegen szaniasszit látni, mivel nehezen lehetett közelébe jutni. Ezen önkéntes elzárkózás idejét arra fordította Nobili, hogy a szanskrit nyelvet tökéletesen megtanulja; ő volt az első európai, aki megismerkedett a Védák tartalmával az eredeti nyelvben. Miután így elkészült az evangelium hirdetésére, tudatta a bráhminokkal, hogy kész őket elfogadni, és tanítványok is csoportosulhatnak körülötte. Valahányszor elfogadta a bráhminok látogatását, szigorúan megtartotta a hinduknak merev és ünnepélyes szokásait, keresztbe vetett lábakkal ült egy két láb magas és vörös szőnyeggel leterített emelvényen, előtte a földön egy másik szőnyeg volt a vendég számára. A belépő hindu módra köszöntötte a mestert: kezeit összetéve feje fölé emelte, azután mélyen meghajtva magát ujjával a földet érintette; a legelőkelőbb bráhminok, sőt fejedelmi férfiak is megadták neki ezt a tiszteletet. Aki tanítványa szeretett volna lenni, háromszor ismételte azt az üdvözlést, földre borult, fölkelt és állva maradt a mester előtt. Az idegen „szaniasszi” hírneve gyorsan elterjedt Madurában, és özönlött a sok látogató minden oldalról. A király is több ízben kifejezte, hogy szeretné látni, de Nobili nem sietett teljesíteni kívánságát; környezete azt felelte a király küldötteinek, hogy a szaniasszi nem szívesen lép az utcára, nehogy szemeinek tisztaságát elhomályosítsa a nőknek tekintete által; az elzárkózásnak ezen utóbbi oka különösen alkalmas volt Nobilinak tekintélyét a hinduk szemében emelni.

Fáradozásának első gyümölcse egy „guru” (lelki vezér) megtérése volt; ezen megtérés két tekintetben nevezetes: a „guru” bráhmint egyenként győzte meg Nobili a kath. hitnek alapigazságairól, a megtérés tehát teljes meggyőződésből történt; ezen megtérés eloszlatta az előkelő világ minden előítéletét, mert a „guru” oly magaslatán áll a közbecsülésnek, hogy szavait és tetteit bírálni sem szabad a hindunak.

Nobili buzgólkodásának meglepő eredménye lett: indiai fejedelmek hívták őt meg király udvarukba, hogy hallják ajkairól az új tanítást; Madurában a kath. hívek száma annyira növekedett, hogy (1609) második templomot kellett építeni. Ezen fényes siker gyűlölséget ébresztett a pogány papok között, és egy véletlen körülmény malmukra látszott hajtani a vizet. Híre futott ugyanis a városban, hogy Nobili „parangui” és a paravák megvetett osztályával összeköttetésben áll. A kath. hívek mind a felső kasztokhoz tartozván mód nélkül megrettentek ezen hírről, mert a bráhminok azt hajtották untalanul, hogy a keresztség által elvesztették kasztjoknak jogait, polgári rangjokat, és a tisztátalan osztályba süllyedtek alá; az egyik rész került a templomot, mások Nobili lakása elé gyűltek, és előadták, hogy ők szívvel, lélekkel keresztények, és azok is maradnak, de születési rangjokról, a köz-

becsülésről nem mondanak le. Nobili helyzete annál kényesebb volt, mivel nyomára jött, hogy a bráhminok az ellene zúdított vádakat egy keresztény „parava” elbeszéléséből merítették, aki irigység vagy együgyűségből egy rangba szeretett volna helyezkedni az előkelő keresztényekkel. Ezen válságos körülmények között Nobili a következő nyilatkozatban felelt az ellene zúdított vádakra.

„Azon radsa nemes és szaniasszi (vezeklő), ki az igaz törvényt hirdeti és megtartja, minden vezeklőnek és az egész népnek Istentől üdvöt, lelki jólétet és áldást kíván. Az igazságnak védelmezői írásba szoktak tenni egyes tanításokat, hogy nyilvánosságosak legyenek, mint a napvilág. Miután kényszerítve vagyok egynémely igazságot kimondani, nekem is ezen szokást kell követnem. Súlyos rágalmakkal illetnek olyan emberek, kik engemet nem ismernek. Nehogy erényes emberek lépre menjenek, és könnyelműségből vétkezzenek, nyílt őszinteséggel kijelentem: én nem vagyok parangu; nem születtem a paranguik földjén, nem vagyok velök érintkezésben, Isten a tanúm. Rómában születtem. Családomnak ott olyan rangja van, mint itt a legnemesebb radsának. Ifjúságom óta a „szaniasszi” életére készültem; tanultam bölcsészetet és az isteni törvényeket. Elhagytam hazámat, sok országon utaztam keresztül, míglen Madurába értem. Isten kegyelméből itt mint vezeklő éltem néhány évig. Azokkal, kik meglátogattak, csak lelki dolgokról beszéltem; oktattam őket, hogy egy Isten van három személyben, ki az eget, földet és embert teremtette. Azon szent törvény, melyet én hirdetek, nem kényszerít senkit arra, hogy kasztjáról lemondjon, más kasztba lépjen, vagy olyasmit tegyen, ami kasztjának becsületével nem fér össze. Az általam hirdetett szent törvény minden kasztnak való. Amint a király ura ennek az országnak, és minden alattvalója, bráhmin vagy radsa neki engedelmisséggel tartozik: úgy az igaz Isten valódi ura és kormányzója levén minden embernek, köteles minden ember ezen szent törvény szerint élni tekintet nélkül kasztjára. Ezen törvényt előttem már mások is hirdették itten, szent és vezeklő férfiak. Nagy bünt követ el, aki azt állítja, hogy ezen törvény csak a páriák és paranguiknak való, mert az Isten Úr minden kaszt fölött, ennél fogva törvénye mindenkit kötelez. Nincsen oly előkelő kaszt, melynek dicsősége nem gyarapodnék azáltal, hogy aláveti magát ezen törvénynek. Valamint a nap az ő tiszta sugarait kiönti valamennyi kasztra anélkül, hogy dicső fénye csorbát szenvedne, és miként ezen közös világosság a bráhminokat nemhogy megfertőztetné, hanem inkább ékesíti: úgy ömleszti Isten szent törvényének, ezen lelki világosságnak áldását minden emberekre. Tudom, hogy némelyek meg fognak azon ütödni, hogy szaniasszi létemre írásban

előhozakodom hazámmal és nemzetségemmel, de a rágalmak kényszerítették erre, mert az általam hirdetett törvény becsülete forgott kérdésben.”

Ezen nyilatkozat lecsillapította a kedélyeket, de más oldalról veszély fenyegette Nobili Róbert hithirdetői működését; a kasztok törvényeihez és a nemzeti szokásokhoz való alkalmazkodását nem mindenki találta helyesnek, és a kérdés eldöntése Rómában éveket vett igénybe. Nobili Róbert fényes iratban indokolta eljárásának szükségességét és hasznosságát; négy csoportra osztja a hinduk szokásait és szertartásait: 1. vannak kétségtelenül eredetők és természetökre nézve bálványimádásra tartozók; 2. mások egészen közömbösek vallási tekintetben, de a polgári életben jelentőséggel bírnak; 3. vannak ártatlan szokások, melyek a körülmények által lesznek tiltottak, p. o. olyan bráhmín öltözet, melyet csak áldozáskor vesznek föl; 4. némelyek vegyest fordulhatnak elő a vallási és polgári életben. Az első és harmadik pont alattiakat Nobili tilosaknak, ellenben a második és negyedik csoportba esőket megengedhetőeknek vallja; ilyenek szerinte a hajcsomó (a bráhmín és ksetri kurtára nyíratja haját, csak feje búbján hagyja hosszúra), a zsinór, a hamu (a homlok díszítésére alakokat festnek; Nobili homlokán egy négyszög alakot viselt) a fürdők (a hindu szenvedélyes mosakodó).

Miután a vitás kérdés XV. Gergelynek 1623. január 31-én kelt rendelete által Nobili részére dőlt el, a lángbuzgó férfiú még 25. évig folytatta ernyedetlen munkásságát. Ő volt alapítója a hindu kath. irodalomnak; különösen énekei által lett népszerűvé, mert a hindu élhal a versekért, hogy dalolhasson.

Nobili és társai a felső kasztok térítésén munkálkodván, a nép között más hithirdetők terjesztették az evangéliumot. A jezsuita atyák ebben is tekintettel voltak a nemzeti szokásra; volt ugyanis Indiában a bráhmínoknak egy neme, mely a köznépet tanította a törvényekre és szertartásokra; ezen bráhmínok, pandara (tanító) nevet viseltek, vezeklők voltak, az alsó kasztok tagjai között éltek, amellet azonban a felső kasztokból sem voltak számkivetve; a törvény azonban kikötötte, hogy a szúdrák házában ne lakjanak, velök ne étkezzenek stb.; de mivel mégis e nép között forogtak, a felső kasztok csak szükség esetében álltak velök szóba, házaikban pedig nem fogadták őket. Nobili ajánlatára a jezsuita atyák egyik része ilyen pandara hithirdető lett; a kétféle hithirdetők olyan forma viszonyban álltak egymáshoz, mint hajdan nálunk a nemes ember és a paraszt. Nyilvánosan nem érintkeztek egymással, ha esetleg ugyanazon községben működtek, ami azonban ritkán történt, mert a „szaniasszi” hithirdető városokban, a pandara ellenben faluhelyen tartózkodott. A nemzeti szokásokat mindkét fél megtartotta: a

pandara sem viselhetett fekete reverendát, mert a hindu egyáltalában ki nem állhatja ezt a színt; misézniök mezítláb kellett, így kívánja ezt a hindu szokás, ha pedig kényszerűségből csizmát húztak, a színe nem lehetett fekete, hanem piros.

Ne gondolja senki, hogy valaha a kétféle hithirdetők között irigység vagy versengés támadt volna! Hiszen közakarattal váltak kétfelé, ugyanazon célra törekedtek; a pandara missionárius nagy hasznát vette „szaniasszi” testvérének, mivel a köznép mindenütt követi az előkelők példáját. Történt, hogy valamelyik vidéken egy főnemes hindu katolikus lett, a pandara missionárius egy év alatt 1000 hindut keresztelt meg.

A köznép előtt kedvességben állott a pandara hithirdető mindig; ez az oka, hogy a missionáriusok között sokan még ma is a régi pandara hitküldér életmódját követik. Madurában találkozott Lessmann jezsuita atya (1873) egy ilyen pandara hithirdetővel:

„Néhány napig Madurában időztem, és itt megismerkedtem a kerület hithirdetőivel. Volt közöttök egy, ki 4 mérföldről gyalog és mezítláb jött, pedig 65 éves. Kevés missionárius képes erre, mert a föld oly forró, hogy égeti a talpakat, hanem a hindu előtt ez nagy érdem, mivel ők mindnyájan mezítláb járnak; különösen a templomban nem szívesen látják a pap lábán a csizmát, mert szerintök tiszteletlenség csizmában megjelenni jóra való ember házában is, hát még Isten előtt. De a szükség törvényt ront, a missionáriusok kénytelenek csizmában járni, mert nem mindenki léphet az említett öreg úr nyomdokaiba; ő évek óta nem hord csizmát, pedig még olyankor is gyalog megy, mikor holmiját szekéren viszik utána; vannak a jó öregnek egyéb sajátosságai is; p. o. mint igazi pandara missionárius nem tart konyhát; mikor éhes, kiszól valamelyik gyermeknek az utcára, hogy hozzon neki valahonnan ételt; hívei mindent megtesznek neki, mert végtelenül szeretik és becsülik.”

A Nobili Róbert által kijelölt úton haladtak a hithirdetők, míg a szükség követelte. Az angol uralkodás óta meg van ugyan ingatva a kasztrendszer, de a hithirdetőnek még most is kíméletesen kell föllépnie, mivel a köznép és az angol hatalommal csak szövetséges országok lakossága szívósan ragaszkodik a kasztok megkülönböztetéséhez; sőt a közvetlen angol birtok művelt osztálya is sokkal többet ad a kasztok törvényeire, mint a közvélemény gondolja. Csak egyetlen esetre hivatkozunk. Bombayban történt, hogy egy gazdag hindu vendégséget adott; a hivatalosak mind szabadelvű bráhmínok, azaz olyan férfiak voltak, kik vallás dolgában közönyösséget negélyeznek, tehát a merev kasztrendszert is kevésbe veszik. Mindamellet a gazda tekintettel volt arra, hogy csak olyan étkek kerüljenek az asztalra, melyek megvannak engedve a bráhmínoknak. Véletlenül volt a vendégek között egy, ki Cambridgeben tanult az egyetemen, és ott protestáns lett. Dr. Bhau Dadsí, ki

Bombay egyetemén tanult és szabadelvű hírben állott, amint észrevette, hogy „tisztátalan” emberrel ül egy asztalnál, rögtön távozott, és jelentette a dolgot kasztja előjárójának. Ez büntetést szabott valamennyijökre és pedig a mi fogalmaink szerint fölötte lealázót; csak két bráhmín dacolt a kaszt törvényeivel, a többi mind ivott tehénvizeletet. Ebből látható, hogy a kasztrendszer még él, ennél fogva a kath. hithirdetőnek állást kell foglalnia ezen intézménnyel szemben.

Jobbára most is Nobili rendszerét követik hithirdetőink, mert a kath. egyház mindenütt és mindig kíméli a nemzeti szokásokat, a népeletnek ártatlan nyilatkozásait. Ahol valamelyik kaszt tömegesen lép be a kath. egyházba, ott a kasztrendszer kitűnő szolgálatokat tesz magának a hitéletnek is, mert a kaszt örökös becsületének tisztasága fölött.

A „pandsat” (kasztgyűlés) ítéletet tart olyan tagok fölött, kik botrányosan élnek. Ha a vádlott javulása valószínű, a kasztfőnök kiszabja és végrehajtja a büntetést, ellenben a javulni nem akarót kitaszítják a kasztból. A „pandsat” ítélete sokszor nyilvános vezeklésre szól a hitközség színe előtt, és ez nagyon alkalmas a botránkoztatás kiengesztelésére; az ilyen bíraskodás éppen nem enyhe, sőt a plébánosnak sokszor közbe kell lépnie, mert a büntetés túl szigorú. Így p. o. a „pandsat” egy embert arra ítelt, hogy vállán egy 8 láb hosszú nehéz kereszttel hallgassa végig a szentmisét, azután pedig végezze el a kereszttutát; a plébános közbelépése folytán könnyebb kereszt választását engedte meg a kasztgyűlés. Tisztán kath. községekben a hithirdetők valláserkölcsei okokból fönntartják a kasztok törvényeit, hogy ezen alapon a társulati élet lassanként meghonosodjék; sok községben nem lakik állandóan hithirdető, ilyen helyeken a „pandsat” kitűnő szolgálatokat tesz a hitélet fönntartására.

Ami pogány van a kasztok szokásaiban, azt a kath. egyház soha egy per-cig sem tűrte, ilyesmihez sehol sem alkalmazkodott; ami esetleg veszélyeztethetné a hitnek tisztaságát, azt lassanként megszünteti a hithirdetők állhatatos törekvése; így p. o. a homlok díszítése a pogány hinduk között némileg vallási jel is, azért a kath. hívek jobbára mellözik, legfeljebb a nők nem tudnak megválni ezen ékességtől, de ezek is csak a szép vörös szín kedvéért teszik.

Másképpen áll a dolog, ha csak egyesek lesznek keresztényekké, avagy az áttérő más kaszthoz tartozik, mint a kath. hitközség. Ilyenkor igazán el-szántság kell ezen lépéshez; mert az angol törvény ugyan nincs tekintettel a kasztokra, nem is tilt el senkit sem a hivatalok, sem a közélet keresetforrásaitól, de azt nem akadályozhatja meg, hogy a társadalom számkiveti a megtérőt; midőn tehát a hindu fölveszi a keresztséget, kizárja őt kebeléből

nemcsak kasztja, hanem rokonsága, sőt még családja is. A kath. hívek közé sem vegyülhet, ha azok más kaszthoz tartoznak, mert minden tekintetben mint testvérrel bánnak ugyan vele, de arra nincs eset, hogy vérrokonságba léphessen velök, oly féltékenyek kasztjuk tisztaságára. Még ha csak a négy kaszt léteznék, könnyebben lehetne az illetőnek boldogulnia, de különösen az alsó kasztok annyira föl vannak oszolva apró osztályokra, hogy csak néhány családból állnak; így azután fölötte nehéz a megtért hindunak házasság által valamely osztályhoz csatlakoznia.

Azt sem hallgathatjuk el, hogy a kasztrendszer előmozdíthatja az elzárkózást és a személyválogatást – tehát oly hibákat, melyek ellenkeznek a kath. hit szellemével; ebből azonban nem következtethető, hogy a kasztrendszer egyáltalában nem fér össze a kath. hittel; kétségtelenül megütközünk azon, hogy a kath. bráhminnak a templomban külön helye van, melyre a kath. szudrának ülni nem szabad, avagy hogy a kath. bráhmin nem eszik a szudrával egy asztalnál; de nálunk nincsenek-e ilyen megkülönböztetések? Nincs-e a kegyúrnak p.o. külön helye a templomban? Nincs-e különbség gazdag és szegény között az életben? A törvény ugyan nem ismeri ezt a megkülönböztetést, de a szokás nem bír-e törvény erejével ezen tekintetben?

Tekintetbe jön itt még egy körülmény: a hindu gondolkodása és cselekvése gyermekes, és a hindu teljes életében mindig gyermek; szükséges tehát, hogy a polgári és vallás-erkölcsi életben támaszkodhassék, mint a gyermek szülőire, valamely biztos, erős és állandó intézményre, minő a kasztrendszer.

* * *

Ezekből látható, hogy a kasztrendszer megítélésében eltérők a vélemények; nem lehet ezen csudálkoznunk, hiszen magok az Indiában élő hithirdetők is különféleképen gondolkodnak a kasztrendszerről. Ha a kasztok kizárólag a bálványimádásnak intézményei volnának, a kath. hívek között nem létezhetnének; így azonban mint polgári rangfokozatok összenőttek a nép életével. Vegyük még azt is tekintetbe, hogy a hindu véghetetlenül büszke nemzetiségére és családjának nemességére. Ez a büszkeség oly általános, hogy még a szúdra is lenézi felebarátját, aki ugyan szintén szúdra, de kevésbé nemes. Nehéz, de áldott munkát teljesít a kath. egyház Indiában is, mivel csak a ker. alázatosság döntheti le azon korlátokat, melyeket a gőg és haszonlesés rakott ember és ember közé. Áldott munkát végez a kath. egyház Indiában azért is, mivel ennek a 240 millió népnek szüksége van Jézus keresztjének megelevenítő erejére, mert máskülönben menthetetlenül elvesz romlott erkölcei miatt. Ez nem üres beszéd. Csak azok mondhatják annak,

kik Indiát és népét regényekből vagy hitetlen írók karczolataiból ismerik. És sokan csakis ezen forrásokból ismerik, mert napjainkban nagyon kapósak olyan könyvek és folyóiratok, melyek harcot folytatnak a kath. egyház mint az igazság őrzője ellen; India népéletét, irodalmát és műveltségét mint páratlan vívmányt tüntetik fel, és nagy merészen azt állítják, hogy Európában a hinduk bölcsészete magasabb műveltséget szült volna, mint az evangelium, sőt akadtak emberek, kik a „Cristna” mesét is előrántották a lomtárból. (La Bible dans l'Inde et de la vie de Jezeus Cristna. Harlez. Paris, 1882.) Nem tartozik a jelen cikk keretébe, de röviden megismertetjük a fölmagasztalt hindu bölcsészetnek valláserkölcsei társadalmi értékét, amint azt a hindu nép életében szemléljük. A szemtanú, ki után beszélünk, szavahihető, mert Indiában született, ott töltötte élete javát, és protestáns is (Modern India, by Monier Williams. London, 1879).

A bráhmin pantheista bölcsészet még legújabbban is emberáldozatokat mutatott be; századunk eleje óta az angol kormány az emberölés ezen nemét megakadályozza, a bráhminok úgy segítnék magokon, hogy méreggel ölik meg a kiszemelt áldozatokat Káli (a rombolás istenasszonya) tiszteletére. A csecsemő leánykák megfojtása titokban is üzetik, mert kiházásításuk költséget okozna a szülőknek; gyermektelen anya fogadást tesz, hogy elsőszülöttjét fölálldozza Sivának; midőn eléri az ilyen gyermek az ifjúkort, tartozik valamely szikla tetejéről a mélységbe ugrani. Az özvegy köteles volt férjét a halálba követni: vagy elégették, vagy elevenen eltemették. Most ezt megakadályozzák az angolok, de a nép annyira megveti, üldözi az élő özvegyeket, hogy a kormány kénytelen ezen boldogtalanokat összeszedni, és államköltségen eltartani. Benaresz, a hinduk szent városa ezrenként látta és látja a hindukat a Gangesbe fúlni; az angolok most őrzik a partokat, de azért soknak sikerül meghalni a szent folyó hullámaiban.

A bráhmin bölcsészet magasztalói oly igézőnek, oly szépnek rajzolják a hindu életet, hogy a hiszékeny olvasónak kedve volna fölkerekedni és új hazát keresni a pálmák országában, hol minden oly költői, magasztos és titokszerű. Pedig nincs mit irigyelni a hinduk életén. A bráhmin bölcsészet megkeseríti a hindu köznép életét, mert tüskét-bokrot megrakott haragos istenekkel, ártalmas lelkekkel, kárörvendő szellemekkel; a hindu hitregében 300 millió ilyen istenek, lelkek stb. szerepelnek; ezek a népet állandó rettegésben tartják. Minden házkörnyéken van legalább egy fa vagy zug, mely a megrontó lelkek tanyája. Amint beesteledik, a hindu nem meri átlépni küszöbét, mert iszonyodik a gonosz istenek megrontásától. Ha mégis kénytelen elhagyni hajlékát, remegve és szemfüles vigyázattal cselekszi, imákat hadar, és lobogó üszköt tart kezében, hogy a rosszlelkekbe ne ütközzék. A

leggyengébb zaj, a lombok suhanása, egy fölrebbenő madár halálra ijeszti. Ilyenkor úgy képzei a hindu, hogy valamely gonosz isten üldözi; eszevesztett futásnak ered, és lihegve rohan viskójába; ki is tudná számba venni a szegény hindu sok ellenségét, hiszen halála után minden gonosztevő mint rosszlélek folytatja embertársainak üldözését; a haramiák sírjára ételt, italt hord a köznép, hogy megjuhászítsa az elhunytak rosszakaró lelkét. A gonosz szellemek megkérlelése annyira elfoglalja a hindunak egész buzgóságát, hogy a barátságos istenek megtisztelésére nincs sem ideje, sem módja; ezekkel nem is sokat törődik, mert ezek úgysem ártnak neki.

A bráhmin bölcsészet károsan hatott a hindu közéletre is a kasztrendszer által. Megfejtethetlen titoknak látszik, hogy egy maroknyi nép, néhány ezer angol nyakára ülhetett 240 millió embernek, de érthetővé lesz a dolog, ha tudjuk, hogy a kasztrendszer megmételyezte a hindu népnek testi, értelmi és erkölcsi életerejét.

A család képezi minden nép életképességének forrását; a bráhmin bölcsészet megmérgezte ezt a forrást: a korai házasság, a vérrokonok egybekelése és a családi élet titkolódzása által.

A korai házasság következményei gyászosak. Az iskolák felső osztályai-ban a növendékek fele családapa vagy anya; a szülők nem a neveléssel, hanem avval törődnek, hogy mielőbb unokákat lássanak, mert a bráhmin bölcsészet kizárja azokat a túlvilág örömeiből, kik unokák nélkül haltak meg. A 12 éves anya és a 16 éves apa miféle szülő lehet? A vérrokonok egybekeléséből testre satnya, lélekre hülye ivadék származik; ennek bővebb taglalása fölösleges. A családi élet Indiában teljesen titokszerű, mivel nincs arra eset, hogy idegen szemek megpillanthassák a hindu tűzhelyét; büntetlenül követtenek el égbekiáltó vétségek a hindu család ellenőrizhetetlen életében. Mi a következménye ezen három mételtynek? „Eltekintve néhány kivételtől a hindu nép értelmileg oly elmaradt, hogy gondolkodni alig tud, az erkölcsi igazságok iránt pedig érzéke nincs. Arra sem képes, hogy valamely elméleti szabályt az életben gyakorlatilag érvényesítsen. A következtetéshez nem ért, sőt egyszerű eseményt sem tud összefüggően előadni.”

Ilyenné tette a hindu népet a bráhmin bölcsészet. És ezt a satnya, erkölcsiileg és testileg silány életet magasztalják a ker. hitélet rovására; a Ganges „szent vize”, a „lótusz” búbajos virága, a „Védák” bölcsessége megrontotta India népeit testben, lélekben úgy, hogy napjaik megszámlálvák, ha Jézus keresztje alá nem sietnek!

INDIA BRÁHMIN ELEME A KATH. HITHIRDETÉS SZEMPONTJÁBÓL

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1890. január. IX. évfolyam, 1. füzet, 3. oldal)

Akit India jövője érdekel, arra nézve fontos és döntő kérdés, mikor látja térdelni a bráhmint Megváltónk keresztyének tövében.

A bráhmin azt a meggyőződést vallja, hogy különb a világ minden ivadéknál. Az indiai hithirdetőt szíve a megvetett páriához vonzza, de ha Indiát csakugyan ismeri, bevallja, hogy jobban szeretne egy bráhmint, mint tíz páriát megtéríteni. Miért? Tíz páriának a megtérése a nagy tömegre nem gyakorol döntő befolyást, holott egyetlen bráhminnak a példáját vetekedve követnék a szúdrák és páriák helységei, mert a bráhmin faj tekintélye előtt fejet hajtani dicsőség Indiában.

Honnét ez a fölény?

Valószínűleg 2000 vagy 1500 évvel Kr. sz. e. az árya nép elhagyta az Oxus folyó partvidékét, elhaladt Perzsia mellett, áttört a Hindukus hegységen, és megállapodott a Ganges által öntözött új hazájában. Véres harcok után urává lett a hódító a földnek és őslakóinak.

Eredetileg az árya sem ismerte a halandók ama osztályozását, mely később válaszfalat emelt és képez ma is Indiában ember és ember között. Miként a görög és római, az árya családfő is a körülmények szerint pap, katoná, polgár volt családjában.

Idő folytán mintegy magától történt, hogy az egyik család ivadéka pap, bíró és tudós lett a közéletben, más családok tagjai pedig mint katonák érvényesíték magokat. Így szállott a papi és katonai rang egyes családokban apáról fiúra. A papi nemzetiségek „bráhmin”, a katonaiak „kszhatrya” név alatt emelkedtek a nép zömét képező „vaisszja” elem fölé, mely földművelést, ipart és kereskedést űzött. Ez még nem a „kasztrendszer” volt, hanem a vallásos és harcias nép természetének megfelelő osztályozás.

A „bráhmin” elem azonban nem elégedett meg avval, hogy értelmi fölénye által vezérszerepet játszott a hódító áryák élén, hanem ezt az uralmat biztosítani is törekedett azáltal, hogy a „bráhmin” vér tisztán öröklődjék át mindenkorra. Elzárkózott a meghódított őslakosoktól, sőt a „kszhatrya” és „vaisszja” elemet is arra serkentette, hogy a vérvegyülést kerüljék.

Sem a „kszhatrya”, sem a „vaisszja” nem lépett a „bráhmin” nyomdokaiba: ez is, amaz is összevegyült a meghódított őslakossal. Mert így aztán sem a „kszhatrya”, sem a „vaisszja” nem volt tiszta „árya” vér, a „bráhmin” elem egyaránt elzárkózott fajrokonaitól és a meghódított néptől. Ez volt a „kasztrendszer” épületének alapköve.

A „bráhmin” és „kszhatrya” nemzetség között megszűnt ugyan a bensőbb viszony, de törésre két okból nem került a dolog. Egyrészt a katona tisztelete a bráhmin vérnek tisztaságát és értelmi fölényét, másrészt a bráhmin szívesen támaszkodott a fejedelem hatalmára. Mint hatalmas tényező gyarapítja a bráhmin erejét papi jellegre is; ő volt a „Mantra” (bűbájos ima) tulajdonos őre és végzője ama szertartásoknak, melyek nélkül az isteneknek tetszeni, csatát nyerni, esőt kapni stb. nem lehetett. A bráhmin mint költő tetszése szerint emelte a hírnév magaslatára, vagy sújtotta porba a kortársakat; őrizte és magyarázta a törvényeket; a „Manavadhárma-shasztra” (Manu törvénye) a bráhmin kaszt érdekeinek foglalata, melynek érvényét a kszhatrya pengéje szerzett Indiában. A nyers erő a „radzsah” (fejedelem) kezeiben volt, de kezeit a bráhmin vezette mint pap, hivatalnok, tanácsos, követ stb.

Leszámítva a fejedelmi rangra emelkedett családokat, a kszhatrya elem idővel belevegyült az őslakosok zömébe; tiszta „kszhatrya” vérnek ma Indiában csak a „maharatta” és „radzsaputra” elemet tartják, holott ezeknek a „kszhatrya” rangot a bráhminok adományozták, midőn a bráhmin vallást fölvtették és védelmökbe fogadták: alig fér ahhoz kétség, hogy a „maharatta” és „radzsaputra” nemzetségek nem is árya eredetűek. A „vaisszya” elem is úgy elvegyült, hogy ma kevesen viselik ezt a nevet, és még ezeknek az eredete sem tiszta.

India néposztályait ma tehát egyrészt a bráhmin és szúdra kasztok, másrészt a páriák képezik.

A „szúdra” elem nem árya, hanem dravida eredetű; már akkor Indiában lakott, midőn az árya hódítók megérkeztek. A „szúdra” nem szállt síkra a hódítók ellen, sőt elfogadta azoknak szokásait és vallását: észrevétlenül körébe vonta a kszhatrya és vaisszya elemet, míglen elenyésztette azokat. A kszhatrya és vaisszya elem elvegyülése nem apasztotta, hanem növelte a kasztok számát, mert a szúdra családok aszerint tartották magokat különbeknek, amint ereikben több és tisztább árya vér lüktetett. E hatalmas elemnek illetően elforgácsolása tette lehetővé, hogy Indiában idegen hódítók csekély erővel nagy birodalmakat alapítottak.

A páriák valószínűleg khamita eredetű őslakosai Indiának; azok a sötétbarna ördögök ők (rákszhászi), kikről a régi emlékek beszélnek. A hódítók megvettetek olyan népet, mely gyáva, alattomos volt, és simulni nem akart. Ami söpredéket a felső osztályok kidobtak, a páriák számát növelte. Amint egyes embernél is megесik, hogy megkedveli az iszapot, és abból menekülni meg sem kísérli, a páriák sem törekedtek nyomorult helyzetökből kiemelkedni; megbarátkoztak a fertővel, sőt vigasztalást is találtak abban, hogy ők, a megvetettek ehetnek húst, ihatnak részegítő italt, élhetnek szertartások

mosakodás nélkül, amit a bráhmín és szúdra nem tehet. Minél szabadabban élt a pária, annál fertőzöttebb, undokabb lett a bráhmín és szúdra szemeiben, míglen ez az utálat odáig fajult, hogy ma a bráhmín és szúdra fertőzött állatnál alábbvalónak tekinti a páriát.

Így alakult az a társadalom, melylyel ma szemközt áll Indiában a keresztény vallás. A Buddha-féle protestantizmus nem jöhet itt számításba, mert elkeseredett harcok után ez a pogány eretnecség Indiából száműzve Tibet, Kína és Japánban honosodott meg. Leigázták Indiát a mozlimok is; ma az izlám híveinek száma 60 millió, de a társadalom átalakítására gyöngének bizonyult.

* * *

Az eredeti bűn óta az ember hajlandó imádatni magát embertársai által. Ez az imádati hajlandóság szülte és szüli a zsarnokokat; változnak a nevek, szokások, eszközök, alakok: a lényeg marad – imádat követel Nabuchodonozor is, a pártvezér is, sőt még ennél kisebb zsarnok is.

Bráhmín vérből nem eredtek messze kimagasló férfiak: Caesarok, Napóleonok, de ennél nagyobb sikert mutathat föl a bráhmín elem, mert elhitette évezredekre milliók által, hogy minden bráhmín isten.

A hindu társadalom alapelve: „A bráhmín Brahma fejéből, a kszhatrya karjából, a vaisszya combjából, a szúdra talpából született”. A pária eredetére a hindu nem is kíváncsi.

A bráhmín minden reggel afölött elmélkedik, hogy ő tulajdonképpen isten, sőt imígy köteles szólni „Isten vagyok, nincs kívülem más isten;”²⁶

²⁶ A hindu szentíráskor ún. *upanisadjai* nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy elmagyarázzák, az élőlény (a lélek) azonos Istennel abban a tulajdonságában, hogy ő is örök, s el nem pusztítható, de különbözik is Tőle abban, hogy végtelenül parányi, míg Isten hatalmas és mindenható. A hindu szentíráskorban mind az azonosságra, mind pedig a különbségre is találhatunk utalásokat.

A szövegben leírtak nem a hindu szentíráskor eredeti következtetésein alapulnak. Ezt a filozófiát Sankara (Kr. u. 788-820) vezette be Indiában, akinek tanítása meghatározó jellegű volt a szentíráskor megértésének későbbi vonulataira.

Sankara nagy hangsúlyt fektetett arra a *tat tvam asi* (te is az vagy) szanszkrit frázisra, amely az élőlény minőségi azonosságát jelenti a Legfelsőbbel. Hogy alátámassza monista magyarázatát, Sankara kijelentette, hogy az élőlény minden tekintetben egyenlő a Legfelsőbb *Brahmannal*. Ezért az anyagi világból való felszabadulást úgy értelmezte, hogy az élőlény, vagyis a lélek visszautasítja az egyéniség illuzórikus érzését, és beleolvad a *Brahmanba*. A védikus irodalom megerősíti, hogy a lélek nem azonos az anyagi testével, és hogy az anyagi azonosság érzése az illúzió hatásának köszönhető.

Minden transzcendentalista lelki törekvéseit beteljesíteni próbáló hindu hangsúlyozza, hogy *aham brahmásmi* – „brahman, transzcendentális lélek vagyok”, mint ahogy azt a *Brihadáranjaka-upanisad* is állítja. A szentíráskor teista követői azonban fenntartják, hogy bár az élőlény egy transzcendentális lélek, nem minden tekintetben azonos a mindent átható Istennel. Azt állítják, hogy bár minden lélek *brahman* (az az anyagon túli valóság), a Legfelsőbb örök lény, Isten a legfőbb örök között, valamint túl van az esendőkön és a nem esendőkön egyaránt (Śvetásvatara Upanisad 6.13)

A Sankariták szerint minden ilyen megkülönböztetés az illúzió terméke, és hamis, mert a *Brahman* az egyetlen abszolút, az egyetlen igazság, s az élőlények is istenné válhatnak bizonyos gyakorlatok és életelvek követésével.

Brahma vagyok, boldogságom tökéletes, engemet változandóság nem érint-het”. Mielőtt áldozatot mutat be, ezt mondja: „Én vagyok az az isten, akinek bemutatom az áldozatot”.

Ezt az istenségről szóló tant szívós következetességgel vésik híveik elméjébe. Ismeretes ez a hindu okoskodás: „A világ az istenek hatalmában van, az isteneknek a „mantra” (bűbajos ima) parancsol, a „mantrát” a bráhminok imádkozák, tehát a bráhminok a mi isteneink”.

A bráhmint istenségére figyelmezteti a tavak kék tükrén pihenő lótuszvirág, melynek kék szirmaiból a bráhmin ősei születtek; a Göncölszekér hét csillaga a bráhminok ősapjai.

Oly büszke a bráhmin az ő isteni eredetére, hogy bemocskoltnak tekinti magát, ha érinti is közönséges halandó vagy tisztátalan állat. Utál minden bőrt, kivéve a saját becses bőrét. Ebben követőkre talált a szúdrákban, kik p. o. dobot nem vennének kezökbe semmi áron.

Mégis van egy kivétel: a bráhmin tigris- vagy gazella bőrön ülhet, alhatik. A valamirevaló „szaniasszi” (vezeklő bráhmin) hóna alatt viszi ezt a bőrt mindenüvé, nehogy tisztátalan helyre üljön véletlenül. A tigris erős, a gazella kedves, ilyen vonatkozás illik a lótuszvirág és a Göncölszekér atyafisághoz.

A bráhmin frissen szakított banánlevélről eszi eledelét; villa, kanál nem kell neki, mert ezeket pária nyelve is érinthette, ezt a szennyet pedig lemosni kevés a szent Ganges vize! Tisztátalan ember jelenlétében nem eszik; ilyen pedig a szúdra, pária és európai. Mikor Indiában megnyílt az első vasút, a bráhminok külön szakaszokat követeltek a kocsikban; mert a társulat erre nem állt rá, megfogadták, hogy egy bráhmin sem teszi lábát vasúti kocsiba. Nem tartották meg ezt a fogadást, de fejüket kidugják az ablakon, ha esznek; csak a buzgóbbak készek inkább koplalni. Az állomásokon bráhmin fiúk szolgálnak vízzel az utasoknak; azzal nem törődnek ezek a fiúk, hogy ilyenkor szolgálí szúdra és páriának, de föld alá szégyenlenék magokat, ha a szúdra csak ujjahegyét mártaná is italukba.

Egyik jezsuita tanár a természettani szertárban dolgozott egy keresztény és egy bráhmin növendékével. A szomjas bráhmin egy üveg vízre mutatva kérdezte, ihatik-e belőle? A tanár igenlő válaszára fogta az üveget és indult kifelé; midőn a tanár megjegyzi, hogy a teremben igyék, szótlanul letette az üveget. Azt kérdezhetnék, ha az európai tanár jelenléte tisztátalanná tette a bráhmin italát, nem félt-e, hogy beszennyezi az üveg, melyet pária is érint-hetett? Nem! Mert a hindu úgy iszik, hogy fölveti fejét és egy-két arasz magasból önti a szájába az italt.

A jezsuita atyáknak Tricsinopoliban virágzó egyetemök van; az 1450 növendékből 150 katolikus, a többi pogány, ezek közt 700 bráhmín. A künnlakó növendékek ebédjüket magokkal hozzák; egyik tanár éppen ebéd ideje alatt találkozik egy növendékkel, aki várakozott, míg bráhmín iskolatársai elhagyják az ebédlőt, mert mint szúdra nem ehetett velök. A tanár méltatlankodó megjegyzésére a szúdra így felelt: Így van ez rendjén, tanár úr; hiszen a bráhmínok uraink.

A természettan tanára a villanyosságot magyarázván, egyéb kísérletek között előfordult a villanyos sziget is. Egyik bráhmín fölállt az üveglábú zsámolyra, és társai nevetgélve pattantottak szikrát belőle; amint egyik iskolatársa a bráhmín ifjú fülét érinti, fölegyenesedik a bráhmín sarj, végig méri a vakmerőt, és rárivall: hozzá ne nyúlj! A vakmerő iskolatárs szúdra volt, és nem is neheztelt a nyilvános megszégyenítésért.

De utóvégre is lehetetlen, hogy a bráhmín be ne szennyezze magát tisztátalan dolgok érintése által. Manu, a mesés törvényhozó is belátta ezt; azért rendelte a mindennapi fürdést. Szabály szerint napkeltekor minden bráhmínnek fürdenie kell valamely szent tó vagy folyam vizében; napközben is fürdik, sőt nem tud víz mellett elmenni, hogy karjait bele ne mártsa, lábait meg ne áztassa. Európai is fürdik naponkint, csak hogy a bráhmín életében a fürdés is egy mozzanata a bálványimádásnak.

A szarvasmarha Indiának egyik kincse; a szanszkrit költészetben a tehén az áldás és vagyon jelképe. Az ökör szánt, húzza a szekeret, viszi a terhet; a tehén adja a tejet. A hindu törvényhozók megtiltották a szarvasmarha vágását, hogy emelkedjék a létszám, de meg azért is, mert a marhahús egészségtelen eledel a forró égöv alatt. A bráhmínok tovább mentek, és mint vallási tételt állították föl, hogy kivéve a bráhmínon elkövetett gyilkosságot, legnagyobb bűn szarvasmarhát leölni. El is szokott 3000 év alatt a hindu a marhahústól úgy, hogy akkor is undorodik tőle, ha nem rabja többé a bálványimádásnak. Egy hithirdető azt kérde egyik hívétől, ennék-e marhahúst, ha az egyház parancsolná? Enném, volt a felelet, de úgy esnék, mintha kutyát vagy hernyót kellene ennem. (A ker. vallás ellen védekező hinduk pogány szokásait is erőlködnek megokolni. Így p. o. a marhahús tilalma mellett Danajád bráhmín így érvel: egy tehén ad életében 50 ezer liter tejet, vagyis 25 ezer embernek egy napra táplálékot: egy tehén szaporodása lehet 6 tehén, 6 ökör; a 6 tehén ad 150 ezer embernek napi eledelt, a 6 ökör pedig szántás által 250 ezernek. Egy le nem vágott tehén tehát 425 ezer embert táplál egy nap. Erre egy tréfás angol imígyen számolt: egy le vágott tehén egy nap megesszik 20 kg búzát, melyet ha elvetünk, az első termés 200 kg, a hatodik 20 millió kg: ez pedig 10 millió embernek napi tápláléka. — A lap szerkesztőjének megjegyzése)

A kath. hithirdetők alkalmazkodnak a szokáshoz, nem esznek marhahúst, szolgákat is csak a szúdrák előkelőbb osztályaiból fogadnak.

A bráhmínok utálják az angolok egyik-másik szokását, de bámulói a fölöttök uralkodó nagy nemzet fensőbbiségének. Belátják, hogy az európaiak megelőzték őket a gőz és villanyértékesítés által, de büszkén hivatkoznak arra is, hogy Indiának hajdan népes egyetemei voltak. Ha nem tagadhatják, hogy az európai ember is, ámbár nem született Brahma szájából, lehet nemes, tudós, jellemes egyéniség, azt mondják tekintélyök oltalmára: vannak nyugati bráhmínok is.

* * *

Nevetségesek azok a mesék, melyeket a bráhmínok azért találtak ki, hogy isteni eredetüket elhitessék a néppel. Visnu és Siva imádói mégis vak hódolattal ismétlik: a bráhmínok a mi isteneink. Ahol a ker. igazságok utat törnek magoknak, ott a bráhmínok imádása csökken, de a tömeg milliói ma is áhítattal tekintenek föl bálványaikhoz. A világtörténetben egyetlen példa ez. Nemzetségek milliói állják körül azt az oltárt, melyre a bráhmínok büszke sarjadéka helyezkedett; trónok törtek össze, királyi családok veszték ki, Buddha lázító szózata járta be Indiát, Mohamed követői hindu vérben gázoltak: és a törzsek milliói ott térdelnek ma is az élő bálványok előtt.

Ezt a fölényt a bráhmín nem politikai jelentőségének köszöni, hiszen a hatalom ritkán és csak rövid ideig volt itt-ott kezében; nem tulajdoníthatjuk a gazdagságnak sem, mert földi javakkal csak a fejedelmek rendelkeznek; még kevésbé vezethető vissza hódító őseik érdemeire vagy a büszkén emlegetni szokott képtelen mesékre. Melyik tehát a forrása a bráhmínok fölényének? Tiszta vére, magas értelmisége, acélos jelleme és szellemi jelessége: ezek által kormányozta, bővölte el, ejtette ámulatba azt a húsz néptörzset, melyek 3000 év alatt nem érték el a nagykorúságot. Maga az a kétségtelen tény, hogy járomba hajtotta a bráhmín polgártársait, az agyafűrt ravaszság mellett észbeli fölényre is vall.

A bráhmín bálványozás főigazsága, hogy a bráhmín istennek születik. Ez az eszme hangzik vissza a szanszkrit, hindosztáni és tamil irodalom műveiből: ezt a gondolatot jelképezik a vallás összes szertartásai; ezt a törvényt fejezik ki még a társadalmi szokások is. Semhogy a hindu megtagadja ezt az alapelvet, később Brahma, Visnu, Siva és a többi 300 millió istennek hátat fordítani.

Szívósan ragaszkodik a hindu eme imádatos tisztelethez, mintha veleszületett ösztöne kényszerítené. A szúdra belenyugszik abba, hogy apját, ha rászolgált, fölakaszzák, de utálatos merényletet látna abban, ha hurkot vetne a hóhér a legcégéresebb bráhmín nyakára. Van Indiában sok vagyonos és tanult szúdra és pária; ha találkoznak legszegényebb és tudatlan bráhmínnal,

félre állnak, míg elhalad és áhítattal tisztelik benne a nemes vért, az isteni méltóságot, ha rongyok fődik is. Meglepő az a biztosság, melylyel ráismer minden hindu a bráhmínra; segítik ebben a bráhmínon észlelhető jellegzetes ismérvek. Arcáról azt tartják, hogy szebbet alig találni; termete nyúlánk, mozgása könnyed, mozdulati kecsesek; egyszerűen de ízléssel ruházkodik. A szúdra rikító színeket, virágokkal átszótt selymet kedvel; a bráhmín oly művésziesen dobja vállára a gyolcs köpenyt, hogy a szobrász sem tudná különben rendezni.

Ha ifjú bráhmínal társalogsz, meglep élénk és szellemes észjárása. Egy-egy észrevétele talán együgyű, de érvelésed velejét könnyen fölfogja, és meg is rostálja; viselkedése játszi és szelíd, kissé hízelkedő, emberségtudó és gyöngéd. Ha szívességedet akarja igénybe venni, oly ügyesen fonja a beszélgetés szálát, hogy alig veszed észre, midőn teljesítéd kérését. Pedig ez a kellemes csevegő, ez az ügyes diplomata csak 15 éves gyerkőcz, de bráhmín.

A hindu nyelvet a bráhmín beszéli legtisztábban, a nép nem is akar vele versenyezni, mert azt tartanak a legdörébb szudrának, aki a bráhmín viseletét, modorát, nyelvét utánozni akarná.

A bráhmín fiú hétéves korában megkapja a szent zsinórt, mely áll 3 szál tiszta, vagyis a növényről bráhmín által szedett és font gyapotból. Ezáltal részesévé válik a bráhmínok minden kiváltságának és használhatja a „dvidzsa” (kétszer született) nevet. De a háromfonalas zsinór nem ismertetőjele a bráhmínnek, mert viselik 300 év óta a tamilok között a „kammaler” nevű nemzetiségek is mint jutalmat, hogy Brahma hívei lettek.

A bráhmín jelképes vonásokat ken homlokára, de ez vallási cselekvény, és nem a kasztnak jelvénye.

A hinduk istenei elvben Brahma, Visnu és Síva, de imádói csak Visnu és Sívának vannak. Mesélik, hogy Brahma egy füllentés miatt lett trónvesztett, és nincs is csak egy temploma Indiában; van annál több és ékeesebb Visnu és Sívának, mert még ebben is vetekednek Visnu és Síva követői, akik halálra gyűlölik egymást. Madraszban Visnu hívei Síva követőit nyilvános vitatkozásra szólították föl 1888-ban. Visnu követőiből megjelent néhány ezer, Síva híveiből egy sem; de érkezett Síva híveitől levél, melyben lemondanak a vitatkozásról, mely a kérdést megoldás helyett még jobban összebonyolítaná. Visnu hívei győzteseknek hirdették magokat városszerte, mert ha Sívának 1008 neve van is, Visnunak pedig csak 1000, Visnu mégis különb isten.

Mindegyik felekezet külső jelek által is megkülönbözteti magát. Az ájtatos bráhmín minden reggel homlokára keni – szantálfa vagy tehéntrágya

hamujából készült sárral – kedvenc istenének jelvényét. Visnu híveinél ez a jel három vonás: a középső piros a homlok tetejéről az orrán végig a felső-ajak közelébe száll le, a két fehér az orrtól a két halánték felé hajlik el. Síva híve vízszintes fehér vonásokat ken a homlokra, vagy megelégszik pecsételő ostyához hasonló piros, fehér vagy fekete körrel homloka közepén.

Ha bráhmínról van szó, nem szabad gazdagságra, fényes öltözetre, lakásra gondolni. Tévednek, akik India említésekor Golkond gyémántjaira, Kázmír szöveteire, a nábobok kincseire, a fejedelmek aranytrónjaira gondolnak. Voltak és vannak Indiában dúsgazdag fejedelmek, de minél több kincs halmozódott össze a paloták és templomokban, annál szegényebb a nép. Emre szabály alól a bráhmínok közül is csak azok képeztek kivételt, akik a fejedelmek miniszterei vagy a templomok vagyonának kezelői voltak. Ma a bráhmín többnyire mind vagyontalan, de a szegénység nem csökkenti tekintélyüket. A hindu a tiszteletadást nem köti gazdagsághoz, mint ez Európában szokás. A dúsgazdag pária éppen olyan megvetett, mint koldus testvére; ellenben a templom egerénél is szegényebb bráhmín sokkal büszkébb, semhogy leüljön étkezni India alkirályával.

A trincsinopoli egyetem egyik bráhmín növendéke avval kereste kenyerét, hogy szakácsa volt egy gazdag szudrának, de azt a világért nem tette volna, hogy egyék olyan rizsből, melyet ura főzött.

* * *

Remélhető-e, hogy a bráhmínok megtérnek? A kath. hithirdetők e tekintetben eltérő nézeteket vallanak. Némelyek szerint a bráhmín gőg és megátalkodás legyőzhetetlen akadályokat gördít a malaszt útjába; mások azt vélik, hogy a bráhmín megnyerhető az evangéliumnak, sőt a hinduk tömeges megtérése előtt a bráhmínokat kell megnyerni a ker. vallásnak. Utóbbi nézet védelmezői hivatkoznak a jezsuiták által a 17-ik század elején elért eredményre. E lapok ismertették már (I. 145-158. II.) Nobili Róbertnek és társainak működését, itt tehát csak röviden összegezzük az eredményt.

A 17-ik század elején Madura, egykor Karnatik királyság székhelye, gyűpontja volt a bráhmín tudománynak; egyetemét 10,000 bráhmín ifjú látogatta. A fényes város legszegényebb negyedének roskatag viskójában 14 éve lakott már Fernandez jezsuita, de a hindukból egyet sem, a páriákból is csak néhányat térített meg. Miért? Azt vetették szemére, hogy: a) nem érti a szanszkrit nyelvet, b) „parangui” nemzetség (söpredék), c) marhahúst eszik, d) bemege a páriák lakásába.

Ekkortájt (1606) érkezett Madurába Nobili Róbert jezsuita. Unokaöccse volt Nobili Róbert bíborosnak, rokona és barátja a szintén bíboros Bellarminnak, nagybátyjai közül ketten sz. Péter utódjai voltak. A lángész éles tekintetével ismerte föl, mi akadályozza a hinduk megtérését: a bráhminok megnyerése nélkül nem lehetett a nép zöméhez férni. Mivel a bráhminok előtt becsben csak a bráhmin tudomány és a vezeklő élet állott, elhatározta, hogy „pandit” (tudós) és „szaniasszi” (vezeklő) leszen. Megtanulta a szanszkrit nyelvet oly időben, midőn Európában még nevét sem ösmerték; kezében levén a kulcs, föltárult előtte a „Védák” és az összes szentiratok tartalma. A hindut érdekli a titokszerűnek varázsa; Nobili oly szigorúan és elzárkózottan élt, hogy csakhamar fölkelte maga iránt a bráhminok érdeklődését. Tömegesen jöttek látni a „nyugati bráhmint”. Nobili bráhmin öltözetben, tigrisbőrön ülve fogadta vendégeit; alapos, de szófukar feleletet adott minden kérdésre. Számtani érthetőséggel győzte meg a bráhminokat saját könyveikből szedett idézetek által Isten egységéről és a lélek halhatatlan voltáról.

Működését siker koronázta: több bráhmin megtért. Akadtak, akik alkalmazkodó rendszerét kárhoztatták; ama vádat eszelték ki ellene, hogy a bálványimádás egyes mozzanatait akarja becsempészni a ker. vallásba. Az ap. szentszék előtt XV. Gergely pápának 1626. jan. 31-én kelt irata által megnyerte perét, és virágzó bráhmin hitközséget alapított.

Nobili működése bizonyítja, hogy a bráhminok megtérítése nem lehetetlen. De napjaink bráhminjai hajlandók-e a megtérésre, és ha igen, miképpen eszközlendő megnyerésök?

* * *

Eltekintve a hithirdetés foganatának természetfölötti eszközeitől, a bráhmin elemre hatást a szellemi fölény, a tudomány által kell gyakorolni. Ma nem szükséges többé, hogy a bráhminok hithirdetője gazella-bőrön üljön, de legyen képes megmérkőzni a tudomány küzdterén e kiváltságos faj ellenvetéseivel.

Erre vállalkoztak a jezsuita atyák, midőn 1884-ben az angol kormányval történt egyezkedés után megnyitották főiskolájokat. Székhelyül Tricsinopoli szerencsésen van választva. (Tricsinopolinak egyik nevezetessége az a sziklatömeg, mely a város közepén emelkedik föl 300 láb magasra. [...] A hegy legmagasabb pontján egy vár áll, mely fontos szerepet játszott már többször a környék megvédésében. A másik nevezetesség Siva ama temploma, melyet a Ramajana hősköltemény szerint Trisava nevű óriás épített. Mert építőjének három feje volt, a templom körül keletkezett város Tricsinopoli (trisszi rapoli=háromfejű ember városa) nevet kapott. – A lapszerkesztő)

A 100 ezer lakost számláló város központja a dél-indiai bráhmin elem lakhelyeinek; a Kavéry folyó medrében, éppen a várossal szemközt fekszik

Szeringam sziget, hol Visnunak legnagyobb pagodája áll, mely körül 50 ezer bráhmín lakik. A növendékek száma 1450-re rúg, köztök 700 bráhmín.

A főiskolának már is mutatkozik hatása. A bráhmínok eddig megvetéssel tekintettek a kath. hithirdetőre, aki szóba áll még a páriákkal is. Ez a megvetés kihalóban van, mióta látja a bráhmín, hogy a pária lelkes és a hírneves főiskolai tanár tökéletesen egyrangú papok, Krisztusban testvérek. Nagyobb eredmény akkor fog mutatkozni Isten kegyelméből, ha az egyetem ifjai mint önálló férfiak érvényesítik majd magokat a polgári és társadalmi életben. Az önállóságot itt különösen a házasságra és megélhetésre kell érteni. A főiskola bráhmín növendékei többnyire mind házások, de aráját nem kapná meg az, aki fölvenné a keresztséget, sőt egyáltalában nem is kapna feleséget, mert ker. szúdra sem adná neki leányát, oly erősek a kasztok válaszfalai; a megtérés másik akadálya a kenyérkérdés.

– Tudom, hogy a te vallásod az igaz, mondá egy bráhmín növendék ker. iskolatársának.

„Miért nem lesz tehát keresztény?”

– Mit enném akkor holnap? Hol hálnék ma? Apám, anyám, rokonaim elkergetnének, legjobb ösmerőseim kerülnének. Nem tudok megbarátkozni avval a gondolattal, hogy átkos egyedül bitangoljak kidobottan kasztomból. Amilyen szegény vagy te is, adhatnál-e élelmet, ruhát, lakást? És ha adhatnál is, bráhmín nem adná feleségül soha leányát keresztény bráhmínnek. Ebből láthatod, hogy míg nem vagyok önálló, veled nem imádkozhatom.

Akadnak a növendékek között, akik a keresztségben szülőföldjök elhagyásának árán is szeretnének részesülni.

Midőn Európába utazandó valék, beszéli a Tricsinopoli főiskola egyik tanára, bráhmín növendékeim is jöttek elbúcsúzni.

„Nem utazhatnám-e, kérdé egyik, tanár úrral én is Európába?”

– Miattam igen, felelém neki; de neked vallásod tiltja hajóra szállni és hazádat elhagyni. Van bátorságod ezen túltenni magadat?

„Miért nem?”

– De ez még nem minden. A bráhmín csak bráhmín kezek által készített eledelt ehetik, mi pedig tisztátalanok levén, ...

„Mi a tanár urakat nem tartjuk páriáknak; ételemet persze jobban szeretném magam főzni: vajon nem vihetnék-e magammal egy zsák rizst?”

– A kapitány ezt megengedné talán, nagyobb bökkenő a pénz. A vitelbér maga 500 Ft; aztán Európában nem lehet megélni 8-10 krajcár áru rizsből, – nem telik ki 20 krajcárból egy öltözet ruha, mint itt Indiában. Nem egy zsák rizs, hanem egy zsák pénz kellene ahhoz, hogy Európába jöhess.

„Pedig, mondá az ifjú leverten, szerettem volna elhagyni Indiát.”

A jezsuita atyák működése nem tetszik a bráhmínoknak, akik körömszadkadtig védik és megőrizhetni vélik kiváltságos helyzetüket legalább vallási és társadalmi téren. Lapokat, egyleteket alapítanak, hogy ellensúlyozzák azt a befolyást, melyet a kath. hithirdetők mint tanárok az elmékére, különösen a bráhmín ifjúságra gyakorolnak.

Egyik pogány lap 1888. okt. 20-i számában Ramaszvami Aijar bráhmín imígyen fakadt ki a tricsinopoli főiskola ellen:

„Az ősi vallásnak gyökerei fölszakadoznak. Tanúm erre a tricsinopoli főiskola. Vallásos és hazafias egyleteink, minő a „Siva samaja” is, mindent elkövetnek, hogy megtartsák ifjainkat az ősöknek igaz és fölséges vallásában; legkitünőbb férfainkat, mint p. o. Brimah Szri Szrinivasza, Szasztrijal és mások életüket nagylelkűen arra szentelik, hogy az aryai vallás fönséges igazságait hirdessék a ker. hithirdetők rendkívüli sikerei által megingatott ifjúságnak. De mi az eredmény? Tricsinopoliban az ifjúság fönnen hirdeti, hogy „tudósok jelentek meg köztünk, hogy nemzeti vallásunk meghalt, hogy átalakításra szorul. Ez-e az ifjú Indiának sokat emlegetett hazafisága? Ugyanazok az ifjak fordítanak hátat ügyünknek ma, akik tegnap készek voltak életüket dobni a mérlegbe.”

Ez a följajdulás mit bizonyít? A bráhmínok érzik, hogy kath. tanárok befolyása mérsékli a pogány ifjúság ellenszenvét a kath. vallás iránt: a bráhmínok tapasztalják, hogy a kiháló ellenszenv helyét a pogány ifjúság szívében a kath. vallás iránt való tisztelet és hajlam foglalja el; a bráhmínok látják előre, hogy a külső akadályok eltávolítására elég erős nemzedék nyíltan a kath. egyház hívének vallja majd magát.

Kaján szemmel nézik a jezsuiták tanügyi működésének eredményét a különféle – van Indiában 30 körül – prot. felekezetek. Némely prot. iskola dicsekvőleg emlegeti, hogy tanítja a bibliát is, mert nem illik, nem szabad Krisztust agyonhallgatni! Az ilyen prot. iskolákba fogni kell élelem, lakás, ruha és pénz által a pogány növendéket; szűdra ifjú elvétve, bráhmín sarj nem lépi át ilyen iskolának küszöbét. Aztán a jezsuiták nem hallgatják agyon Krisztust: a tanári szék felett ott van a feszület mint hitvallás, és a tanár a hivatalos órán kívül is hat növendékeire társalgás és olvasmányok által.

A jezsuiták eljárásának illetékes bírása az indiai püspöki kar, melynek egyik tagja a Bangalorban (1887) tartott tartományi zsinaton így nyilatkozott: „Kíváncsinos, hogy minél nagyobb számban nyíljanak Indiában kath. főiskolák, minők a jezsuita atyáké Tricsinopoli, Bombay, Kalkutta és Mangalorban. Semmi más nem emeli oly hatalmasan szent vallásunk tekintélyét, nem mozdítja jobban elő hithirdetőink működését”. Megnyughatunk ft. Tissot püspök nyilatkozatában, aki 45 év óta él és buzgólkodik Indiában. („Au pays des castes” című munka után. – a lap szerkesztője.)

A HINDUK ÉLETE

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1890. május. IX. évfolyam, 5. füzet, 100. oldal)

Az alábbi érdekes tanulmány, mint neve is mutatja, megismertet bennünket a babonák végtelen hálózataival, mellyel az indiai félszigeteken lakó sok százmillió ember élete elválhatatlan kapcsolatban áll. Ha olvasóink megismerkednek azon kimondhatatlan nehézségekkel, melyeket e babonák a térítés útjába gördítenek, bizonyára buzgó imádságukkal fogják segíteni az itt működő hithirdetők apostoli munkáját.

Különben az egész ismertetés egy apácától származik, ki magát megnevezni nem óhajtja, ki több éve működik ott, s mind e dolgokat előkelő, hazájuk szokásaiban járatos hinduktól hallotta.

Születés. A hindu gyermek születésénél egész sorozat különféle vallási szokással találkozunk, melyek többé-kevésbé örvendetes jellegűek. A hindunak születése, életmódja, táplálkozása, halála mind szoros összefüggésben van a vallással. Napi élete a szokások és szertartások szakadatlan láncolata, melyeket a hindu legnagyobb pontossággal tart be. Zsenge gyermekkorától fogva megtöltik lelkét mindenféle babonás eszmékkel, melyeket később nagyon nehezen lehet kiirtani.

A leánygyermek születése semmi féle vallásos szertartással nem jár; ellenben a fiúgyermek születését rézüstre gyakorolt ütésekkel adják ünnepélyesen tudtul; e szertartás hivatása az, hogy a gonosz szellemeket távol tartsa. E lárma alatt az anya és gyermeke feje körül kétszer gyors mozgást végeznek egy zacskóval, mely mustármag, só, kén, rozs és korpával van megtöltve: hogy a nap káros befolyása ellen védelmül szolgáljon, mert a felsorolt tárgyaknak nagy titkos ereje van a gonosz szellem ellen. Azután tüzre vetik azt a kis csomagot, mely az anya hálólhelyén ennek ruhája mellé vagy alá volt elrejtve. Ezután a gyermeket melegvízben megfürdetik, jól letörlik, agivani magvakkal megfűstölik, melyeket azután tűzbe vetnek. Majd kármin és mustármag keverékét nyújtják neki. Az első huszonnégyszer órában csak tehéntejet adnak neki igen kis mennyiségben.

A születési ünnepélyt csak tíz nap múlva tartják meg. Este előjönnek a község vagy város asszonyai kicsiny tamburáikkal, s éneklük az ott divatos énekeket. A rokonok mindenféle ajándékot hoznak: sipkát, köpenyt, kendőket, réz- vagy fajtátékszereket a gyermeknek. Mindezt a szülőknek háromszorosan kell viszonzniok. A család barátai vaktöltéssel lövöldöznek a házra, ezzel fejezik ki örömeiket.

Minden családnak megvan a maga csillagjosa, ki megcsinálja a gyermek horoszkópját, melyben a születési ideje, a gyermek sorsa s mindaz, mi őt az életben érni fogja, bennfoglaltatik. A horoszkóp sokszor vészes jóslatokat tartalmaz, mint a megfelelő csillagképben előjönni szoktak, amelyek alatt a gyermek született; jósolják, hogy a gyermek nagy és komoly veszélyeknek van kitéve, melyek betegségekből vagy egyéb pontosan meg nem határozható forrásokból fognak származni. Természetesen iparkodnak a sorsot megengesztelni, s a jövőendő veszélyeket különféle jámbor engesztelések által elhárítani. A gyermeknek papírra írt horoszkópját a szülők gondosan megőrzik, s azonnal előveszik, midőn a gyermek életében valamely fontos – akár jó, akár rossz – esemény fordul elő.

A hindu csillagiós nagyon sokat tart az ő tudományáról, hogyne mikor az embernek egész élete folyását előre megmondja. Igaz ugyan, hogy Isten egy halandónak sem enged ebbe bepillantást.²⁷

Midőn a gyermek hat hónapos lett, a szülők készülnek az anuaprazau²⁸ (keresztelés) ünnepére. Ez alkalommal nyeri a gyermek nevét, és kap először rizksását. A név kiválasztásánál ismét a babona játssza a főszerepet. A hinduk többnyire istennők neveit veszik fel, mert azt hiszik, hogy e nevek naponkinti ismétlése nemcsak a bűnöktől tisztítja meg őket, hanem boldogságot szerez síron innen és síron túl is.²⁹

* * *

A hindu nő, ellentétben a közfelfogással, éppen nem tétlen. Urának étkeit el kell készíteni, mert az ortodox hindu más által készített ételeket nem vehet magához.

Némely családban az asszonynak ugyan korán kell kelnie, hogy előírt mosakodásait elvégezhesse, s már kilencz óra előtt urának a reggelit beadhassa, hogy ez tíz órára már a munkában lehessen. A hindu nő nagyon dolgoz, amellettt türelmes, és urának feltétlen engedelmes. Ha még olyan sok nélkülözést kell is elviselnie, sohasem zúgolódik avagy panaszkodik. Any-

²⁷ A horoszkópot komoly asztrológiai számítások alapján készítik el. A hindu szentírások metafizikai tanításai szerint az élőlény korábbi életeiben elkövetett jó és rossz cselekedetek visszahatásaira nagyon pontosan lehet következtetni az égitestek születés pillanatában megfigyelhető állásából. Az évezredes hagyományokkal rendelkező asztrológiának Indiában még ma, a XX. század végén és a XXI. század elején is nagy jelentősége van.

²⁸ Annaprasna ceremónia, amikor a gyermek először eszik gabonát. Általában a család papja vagy a szülők ekkor nevezik el a gyermeket.

²⁹ Ez a hagyomány a hindu szentírásokban nagy fontossággal rendelkező tanításból származik, mely szerint a mai korszakban a leghatékonyabb vallásos gyakorlat, amely által az ember lelkileg tisztává és isten-tudatosává válnak, az Isten szent neveinek éneklése, ismétlése. A gyermekek ilyenén való elnevezése is azt a célt szolgálja, hogy egymást megszólítva egyúttal Istennel is kapcsolatba kerülnek a nevén és a Rá való emlékezésén keresztül.

nyira igénytelen, hogy fáradozásait bőségesen jutalmazva látja, ha az étel urának és parancsolójának ízlik.

A hindu tanuló. Első gyermekeiben s míg iskolába nem jár, a hindu gyermek igen élénk és játékos. Ötéves korában megkezdődik nevelése, s evégből iskolába küldik. Előzőleg azonban Sarasvatit³⁰, a bölcsesség istennőjét kéri segítségért. Meghatározott napon – s ez csakis naptárban jelölt szerencsenap lehet – a gyermek szép új ruhát kap, s elvezetik oda, hol az istennőt tisztelik. A bálványpap mindent előre elkészített. Időről-időre köteles a gyermek a tanítónak ajándékokat hozni, melyek ételfélékből, ruhából és pénzből állanak. A tanítás meglehetősen korán kezdődik, és majd délig tart. Ekkor a gyermekek hazamennek ebédelni, de két órákor ismét meg kell jelenniök. Egész estig az iskolában vannak. Mielőtt hazamennének, a legjobb tanuló kilép a terem közepére, és hangosan előmondja az egyszeregyvet. A többinek vele kell mondania. Kitűnő módszer arra, hogy gyorsan vésődjék az emlékezőtehetségbe.

Esküvői szokások. A hindu kötelességének tartja, hogy gyermekeit mielőbb megházasítsa. A leányok sokszor nyolcz, tíz éves korban mennek férjhez, mikor még sejtelmük sincsen a házasság terheiről. A leányok jó tulajdonságainak jellemzésére a hinduk különös hasonlatokat használnak: szép, mint a holdtólte; testének aránya tökéletes; foga fehér, mint a gránátalma magja; úgy beszél, mint egy istennő; szerencsét és áldást fog a családra hozni stb.

Ha az előzetes tárgyalások véget értek, mindkét fél kiválaszt egy megbízottat, ki mindkét jelöltet meglátogatja. Többnyire a leánynál kezdi. A leány legszebb ruhájában jelenik meg, és a megbízott előtt mélyen meghajtja magát. Kérdésekre kell felelnie, nem ritkán a leány megzavarodott és félénk. Szívének vágya az, hogy jó férjet és lehetőleg sok ajándékot kapjon. Ez a látogatás az eljegyzés végleges megerősítése. A gazdag hinduk ez alkalommal felhasználják gazdagságuk mutogatására; az ételeket arany és ezüst edényekben adják fel, melyek csak ily ünnepi alkalmakkor láthatók. Ha mindkét fél meg van elégedve, akkor kitűzik a menyegző napját. Természetesen ennek szerencse napnak kell lennie.

A hindu háztartás. A következőkben általában leírom a hindu háztartást. Alapul véve egy, a magasabb kaszthoz tartozó hindunak rendes háztartását. Teljes patriarchális állapot uralkodik e téren. A hindunak ugyanis egész csomó embert el kell tartania, kik vele többé-kevésbé rokonságban vannak, mint testvéreit, sógorát, nagybátyját, unokanővéreit stb.

³⁰ Saraszvati, a tudás istennője.

Ha valamely ház asszonyai a szomszédnő látogatását fogadják, az első kérdések mindig az ékszerekre vonatkoznak. Azok száma, készítője, értéke felől kérdezősködnék. Ezután áttérnek a háztartási dolgok tárgyalására.

A férjes nő, ki házát csak néhány pillanatra hagyja el, ha csak azért is, hogy szomszédban lakó nővérét meglátogassa, nem teheti ezt kocsi vagy hordszék nélkül.

Még bent a házban is neveletlennek tartanak az olyan menyet, ki apósának vagy más, a házban levő férfinak szobájába kíséret nélkül lépne be. Ha oly hangosan beszél, hogy az utcán haladó férfiak meghallják, szigorú dorgálást kap. Hindostánban a nők és férfiak sohasem étkeznek együtt. Evés közben a földön ülnek. Rendszerint a nők csak azután étkeznek, mikor a férfiak már jóllaktak. Tudvalevő, hogy a nőknek az étkezéshez több időre van szükségük, mert közben beszélgetnek, és több szabad idejük is van. Természettől fogva igen szelídek, és nem panaszkodnak életükre, ha még oly szerény is az. A jobb falatokat először a férfiaknak adják fel, a gyengébb falatok a nőké! A vallási szokás tiltja, hogy bármit is megízleljenek előzőleg abból, a mi a családfő asztalára kerül. A hindu nőnek a házban egyhangú és szomorú az élete.

* * *

A hinduk kitűnnek a szüleik iránt tanúsított nagy tiszteletben, melyet mindvégig megőriznek. Minden jobb családnak megvan a maga házi istene kőből vagy fából, mely Krishna ábrázolása, s ezüst vagy arany trónuson nyugszik.

Mindent elkövetnek, hogy a leányok a megkívánt műveltséget megszerezzék. Egész férjhezmenetelük napjáig látogatják az iskolát. Az a régi fel-fogás, hogy a hindu nő özvegygé lesz, ha írni és olvasni tanul, már teljesen elenyészett.

A hindu özvegyek. A korai házasságkötés s azon körülmény, hogy az özvegy újra nem mehet férjhez, rettenetes állapot, mely ellen küzdeni kellene. Ezelőtt, ha az özvegy férjének holttestével magát elégettette, igen nagy tiszteletre tett szert. Most még sokkal kegyetlenebb sorsnak kell magát alávetnie, a Zenanába kell visszavonulnia.

A hindu özvegy élete, különösen, ha még elég fiatal, igazán borzalmas. Mindent el kell tűrnie, s nem ritkán a halált mint megváltást kéri az istenek és istennőktől.

A hindu házassága után sem lesz háziúrrá, hanem sokszor még évekig ott marad a szülői háznál, s így megeshet, hogy fiatal leány özvegygé lesz, jöllehet a férjével alig váltott néhány szót. Ebben a zsenge korban még nem is

sejti azt a szerencsétlenséget, mely később reá vár. Elátkozva a rettenetes özvegyi törvény szerzőjétől, környezete számára is átoktárgy gyanánt szolgál, s kegyetlenül bánnak vele. A hinduk első törvényadója, Manu nyíltan mondja: „az özvegyi állapot, melyet nyugat országaiban tehernek tekintenek, a keleti országokban nem szabad ennek tekinteni. Az erényes nő holtá után bizonyosan a mennyekbe jut, ha férjének halála után szigorú vezeklésre adja magát. Ha azonban új férjhezmenetele által meggyalázza urát, úgy e földön gyalázatot arat, és a túlvilágon soha sem lesz részese férje boldogságának. E földi élet szenvedései és nélkülözései, épúgy mint a teljes önmegtagadás e földön, különös tisztelet által jutalmaztatnak, a másvilágon pedig bőséges kárpótlást találnak a férj oldala melletti boldog helyen.”

Ez az özvegyi állapot mindig így volt, s nyilván ez okozta a nők alacsony társadalmi helyzetét.

A hindu özvegynek egész életében a férjét kell siratnia, vele szemben pedig mindenki közönyös és szívtelen. Miután e földön semmi örömről számíthat, teljes vigaszt a másvilági reménységbe helyezi. A vallás hetenként két böjti napot ír elő neki. Minden ékszert le kell tennie, s arany nyaklánc s drágakövek helyett fából készült olvasót hord. Soha többé nem szabad színes ruhát viselnie, sem arcát festenie. Nem ritkán haját is levágja, hogy még nagyobb áldozatot hozzon. Ha gyermekei vannak; ezek képezik egyetlen vigasztalását, nagy érdeklődéssel kíséri fejlődésüket, s sokszor bámulatba ejt, hogy rettenetes sorsában még mily örömről is képes.

A kalipuja ünnep. Bengáliában az év legfontosabb napjai közé tartozik a kalipuja ünnep, melyet mindig a hold-hónap utolsó éjjelén, október és november hónapok között tartanak meg.

Káli istennőt a következő módon ábrázolják: férjének Sivának mellére lép, miközben nyelvét kiölti. Négy karja van; egyikben kardot, másodikban egy óriásnak fejét tartja, kit egy viadalban győzött le, a harmadik kezével áldást oszt, a negyedikkel int a bizalommal hozzá közeledőknek. Nyaka körül fejekkel díszített övet, dereka körül óriás fejekkel díszített övet hord. Hogy képe még rettenetesebb legyen, öltözete csupa rongyokból áll, melyek sarkig érnek.

Férjének mellén áll, mert egy rettenetes óriással vívott viadalban a győzelmet elragadta, s azután oly vadul kezdett táncolni, hogy minden isten remegett. Erre az istenek egybegyültek tanácsra, mit tegyenek, hogy a megérázott földön az egyensúlyt helyre állítsák. Hosszú tanácskozás után kimondták, hogy férjét küldik ez ügyben követségbe. Tehát a férj leszállt a földre. De mikor a rettenetes színjátékot megpillantotta, feleségének vad mozdulatait és folytonos táncát meglátta, ki diadalmi mámorában férjét meg

sem ismerte, ő is a hullák közé a földre vetette magát. Az istennő szünet nélkül folytatta győzelmi táncát, és véletlenül fekvő urára került. Csodálkozva megállott, és nézte őt. Ez a pillantás elég volt arra, hogy őt megállítsa; szégyenletében a nyelvébe harapott.

Ebben a helyzetben tisztelik és imádják. A hindu vallás bajosan találhattott volna jobb eszközt, hogy a népben félelmet keltsen, s azt az istenek tiszteletére szorítsa.³¹

Ezerhétszáz évvel ezelőtt Káli istennő egy buzgó tisztelője a következő tiszteleti módot állapította meg: az istennő képét megfelelő helyre kell állítani, neki áldozatot bemutatni, s aztán elégetni, s mindennek egyazon éjjelen kell megtörténnie. Habár az idő rövide van szabva, mégis számos juhot, kecskét és marhát ölnek meg.

Káli, Durga, Siva, Visnu, Krisna sok hindunak védőistene, kik hozzájuk este és reggel imádkoznak. Benaresben e bálványok templomában sok szegényt tartanak. Káli azonban még nagyobb tiszteletben áll, mint Durga és Siva. Ha valamely hindu sereg kiküldetésre indul, a harci kiáltás így hangzik: Káli mai key lai, vagyis: „diadal Káli anyának.” [...]

³¹ Bár a védikus vallásban főképpen férfi istenalakok a jellemzőek, néhány női alak is helyet kap a sorban. Az a néhány istennő, akiknek a neve ismert, elég rejtélyes szerepet játszik a hindu hitvilágban: Aditi, a (fél)istenek anyja; Űsas, a hajnal istennője; Rátri, az éjszaka úrnője, akinek a *Rig Véda* is egy szép himnuszt szentel (Rig 10.127). Meg kell említenünk, hogy e természeti istenségek nem a legfelsőbb irányító hatalom képességeivel felruházott személyek, hanem bizonyos „szakirányú feladattal ellátott” irányítók. Ezért a rájuk való utalást szerencsésebb a „félisten” szóval társítva alkalmazni. Erről bővebben a teremtésről szóló fejezetben ejtünk majd szót. Meg kell még említenünk a „Nagy Istennő” kardinális szerepét a hinduizmusban, aki valójában Durgá, az anyagi természet istennője, Siva feleségének (Szatí, Párvatí, Umá és a fent említett Káli istennő) eredeti formája. Tiszteletének legbensőbb eredete Sámhuval (Siva) való ősnemzői kapcsolatából adódik. Nem csoda, hogy a védikus kor anyaistenségének szerepét kapta meg, hiszen így az ő méhe az anyagi teremtés bölcsőjeként szolgált.

A félistenek az anyagi világ ügyeinek felhatalmazott irányítói. A hindu hagyományok szerint az a feladatuk, hogy levegővel, fénnyel, vízzel, valamint a test fenntartásához szükséges áldásokkal lássák el az élőlényeket. Elégedettségük vagy neheztelésük az emberek által végrehajtott áldozatoktól függ. A Védák a különféle félistenek imádatára más és más folyamatot imak elő, ám végső soron minden áldozat a Legfelsőbb Személynek, Istennek szól. A védikus irodalomban számos utalást találhatunk, amelyben az áldozati tüzet – amely a védikus rituációk elengedhetetlen része – Visnu vagy Krisna nyelveként írják le. Ezen keresztül fogadja el a felajánlott ételeket és más dolgokat. A félisteneknek csupán a felajánlás maradékait adták. Áldozatokat végezve az ember tettei megtisztultak, s ahogyan azt a szentírások is kijelentik: „az áldozatot végrehajtva az ember megszenteli ételét, s e megszentelt étel fogyasztásával megtisztítja létét. A lét megtisztulásával az emlékezet finom szálai is megtisztulnak, s ennek következtében az ember képes lesz a felszabadulás útjára gondolni.” (Sátsvarupa, 1977)

Mindezek együttesen a teljes isten-tudathoz próbálták elvezetni az embert. A félistenek számára *yajñát* ajánlani azoknak ajánlatos, akik nem képesek megérteni az Istenség Személyiségének létét. Az előírt kötelességek és a különféle imádati folyamatok végrehajtása fokozatosan megtisztítják a világi ember szívét, megszabadítják az anyagi szennyeződésektől. Az ember végső soron kénytelen valamilyen munkát végezni, amely segítségével a testét és a lelkét együtt tarthatja. A Védák szerint nem is szabad ezeket az elfoglaltságokat feladni anélkül, hogy valaki a materialista hajlamaitól megszabadult volna.

Ezek gyakorlatilag az önmegvalósítás, a transzcendentális élet felé vezető út kezdeti lépései, amelyek az egyéni élőlényt elindítják a tiszta, transzcendentális lét felé. A *Bhagavad-gíta* (2.40) elmondja, hogy: „Ebben a törekvésben nincsen veszteség vagy hanyatlás, s ezen az úton már egy kis fejlődés is megvédi az embert a félelem legveszélyesebb fajtájától”. Tehát az indiai társadalmi hagyományok is végső soron az emberi élet lelkivé tételét, Istentudatossá válását célozzák meg, annak ellenére, hogy sokszor furcsának, néha pedig visszataszítónak tűnnek.

Az északi és középső tartományokban, valamint Híndostan déli részében Devali az istennő neve. Habár képe a hindu és parsik házában nem található fel, ünnepét mégis megtartják, s e napon kezdik az újesztendőt.³² Hogy megtudják, vajon az újévben szerencsések lesznek-e, a legtöbb hindu, különösen a kereskedők és bankárok ez éjjelen nagy tétekben játszanak. Kalkutában, hol a szerencsejáték nagyon szigorúan tiltva van, az éj leple alatt vígan megszegik a törvényt. A rendőrséget még hanyagsággal sem lehet vádolni, mert a játék titokban folyik. A parsik, kik italt vagy egyéb élelmi cikkeket árulnak, e napon ingyen vendégelik meg az európaikat. Egész Indiában nagyszerű kivilágítással, görögtűzzel s mindenféle mulatságokkal ünneplik az éjszakát. A ki nem akarja házáat kivilágítani, kiteszi magát annak a veszedelemnek, hogy a gonosz üldözi, sőt megszállja. Némely tartományokban nem elégsznek meg a kivilágítással, hanem a házakat újonnan festik, és színes papírokkal ékesítik, hogy annál jobban megfeleljen az ünnepi hangulatnak.

A *bráhmin*. A mostani bráhmin pap nagyban különbözik régi aranykori elődjétől, nagy átalakuláson ment keresztül. Azt állítja, hogy Brahmannak a szájából származik. Brahma a legfőbb hindu isten, s a hindu háromságban a teremtető.³³

A bráhminnak külön ruházata van, és különösen táplálkozik. Tulajdonságai a nyugalom, hidegvérűség, ájtatosság, tisztaság, türelem, őszinteség, a természetes és természetfeletti világ ismerete, a magasabb szellemek ismerete és veleszületett hajlandóság Brahma szolgálatára. Testének minden tagjában hatalom és dicsőség lakozik. Ők alkották a mindent megemésztő tüzet, a tengert, a holdat változásaival. Ki merészelné hát ilyen embereket elnyomni, kik haragjukban más embereket, új világot teremthetnek!

A bráhminok befolyása a társadalom minden rétegére kiterjed. Maguk felől azt állítják, hogy kétszer születtek, illetve újjá születtek.

Lássuk a szertartásokat, melyekkel a bráhminra a legfőbb méltóságot és legnagyobb hatalmat átruházzák. A napot gondosan meg kell választani. A jelöltnek kilenc- vagy tizenöt évesnek kell lennie. Reggel kopaszra nyírják. Ezután megfürdetik, s tiszta vörös ruhát vesz fel. A vörös ruhát ki kell cse-

³² A *divali* (vagy *dipávali*) ünnepe valójában nem kapcsolódik semmilyen istennő személyéhez, hanem inkább Rámacsandrához, a nagy királyhoz, akit a hindu szentírások Isten egyik legfőbb inkarnációjaként említenek. Életéről a későbbiekben bővebben is szót ejtünk. A *divali* ünnepe az ő 14 éves száműzetéséből való hazatértének ünnepe, amikor is az útját egészen a birodalmának eléréséig mindenütt fáklyák jelezték. Erre emlékezve gyújtának gyertyát ezen az estén a hindu emberek emberemlékezet óta.

³³ Ahogy már említettük a Brahma(n) és Brahmá szó nem ugyanarra utal. Amíg Brahman a legfelsőbb abszolút istenség személytelen aspektusa, addig Brahmá a legfőbb félisten, aki az univerzum változatosságának létrehozásáért és a tizenegy fő félisten megteremtéséért felelős.

rélnie azon pillanatban, midőn a szertartás folyamán a pap fogadásokat olvas fel, és Maram istent hívja segítségül. Maramot kerek kavics képében tisztelik, melynek neve Ganesh, s minden hindu házában megtalálható, mint védő istenség.³⁴ E papok közül némelyek a fejükön fátyolt viselnek, hogy ne is láthassák meg azokat, kik nem a bráhminok kasztjához tartoznak, s viszont, hogy ezek se pillanthassák meg őket.

Ezután az ifjú bráhmin azonnal megkezdi szigorú kolduséletét. Vallási ruhájával elmegy anyjához, nővéreihez és egyéb rokonaihoz, és alamizsnát kér. Az adományok átvételénél néhány szanszkrit formulát mond. Miután mindenik néhány rúpiát ad neki, meglehetősen összeget hoz össze, néha kétháromszáz rúpiát. Ha a gyűjtésnek vége, visszatér a terembe, leül a közepen, mialatt a pap folytatja éneklését. Majd hirtelen feláll a jelölt, s tettetet elragadtatásban kijelenti, hogy el van határozva életét koldus módjára leélni. Az anyát, nővéreket és többi rokonokat ez a kijelentés mélyen érinti, s iparkodnak őt e szándékáról lebeszélni.

E cél elérésére a hinduk szent könyvéből a következő részt olvassák fel: „a tiszta szív és az egyenes jellem a szenvedések közepette is boldoggá teszi az embert; a koldusruha nem tartozik a jámborság lényegéhez, ha őszintén kérjük Istent a valódi gazdagságért.”

Az ifjú látszólag meggyőzeti magát a szentkönyv szavai által, kellemetlenül leteszi a köpenyét, s kijelenti, hogy még vonzódást érez a földi dolgok iránt. Ha az egész szertartásnak vége, a pap visszavonul, és jól megfizetetti fáradozását. Az új bráhmin más lakásba megy, egy nő követi, és lábnymait szentelt vízzel hinti meg. Majd kijelölik neki a szolgálatot, melyet ezentúl

³⁴ Ő a bölcsesség és a gazdagság, valamint a tudomány és a képességek elefántfejű istene. Siva és Párvatí két fia közül ő az idősebb. Hívei leginkább azért imádják őt, hogy eltávolítson az útjukból minden akadályt, amivel az ember szembekerülhet élete során. Ganésának két felesége van, Sziddhi (eredmény) és Riddhi (siker). Ganapatinak, a törpe démonok vezetőjének is nevezik. Dél-Indiában Vinajakának hívják.

Sok templom van, ahol önmagában, egyedül imádják. Más hindu templomok bejáratánál szintén megtalálható, mert úgy tartják, hogy imádatával megszűnnek azok az akadályok, amelyek a templom fő istensége imádatának útjában álltak. Indiában az üzletemberek irodájában, illetve a különböző üzlethelyiségekben is gyakran találkozhattunk vele.

Egyszer, amikor Siva hosszú távollét után hazatért, Ganésát anyja, Párvatí ajtajában őrként állva találta. Siva be akart lépni, de Ganésa megállította. Mivel nem gondolta, hogy a fia távolléte alatt így felnőtt, Siva levágta a fejét. Amikor később tisztázódott a helyzet, Párvatí rávette Sívát, hogy keltse életre a fiát. Ez azonban csak úgy volt lehetséges, hogy Siva annak az élőlénynek a fejét helyezi vissza Ganésa nyakára, akit először meglát. Ez az élőlény pedig egy elefánt volt.

Ganésát „*Ekadantának*” is hívják, mert az egyik agyara törött. Azt mondják, ez az agyara akkor tört el, amikor akart lépni, de Ganésa megállította. Egy másik történet szerint Parasuráma volt az, aki eltörte az agyarát. Egy nap Parasuráma megérkezett, hogy meglátogassa Sívát, de Ganésa nem engedte be őt az apjához. Amikor Parasuráma megpróbált elmenni Ganésa mellett, verekedni kezdtek, és Parasuráma eltörte az agyarát. Párvatí éppen meg akarta átkozni Parasurámát, látva fiának szerencsétlenségét, de Brahmá megakadályozta ebben. Megígérte neki, hogy annak ellenére, hogy csak egy agyara van, Ganésát minden ember, még a félistenek is tisztelni fogják.

Amikor Vjászadéva rendszerezte és elmondta a Védákat, illetve a *Mahábháratát*, Ganésa volt az, aki papírra vetette az írásokat.

reggel és este végeznie kell. Ha ez is megtörtént, akkor táplálékot vehet magához. Ezek a legfontosabb szertartások, melyek a bráhmin ünnepies felvételénél előfordulnak.

Szertartások a halál beálltakor. Ha a hindu halálához közeledik, vagy ő, vagy érette fiai ajándékokat adnak a bráhminoknak. Ha gazdag, akkor ez ajándék öt tehénből áll, ünnepiesen feldíszített borjaikkal együtt.

Midőn már sejthetni, hogy a beteg csak néhány perczig fog már élni, előkészítenek a földre egy pamuttakarót, s arra fektetik a beteget. Szájába aranypénzt, néhány káposztalevelet, tejet, czukort és mézet tesznek. Fejét északnak, lábát délnek fordítják. Az aranypénznek fontos szerepe van, mert nagyban elősegíti az istenes halált. Ezért némely kasztnak tagjai felső fogaik között állandóan apró aranypénzeket hordanak, hogy mindenkor és minden helyen rendelkezésre álljon a szükséges aranypénz, és így tisztulást nyerhessenek. A haldokló mindvégig ismételi e szavakat: „Ráma! Ráma! Szita! Ráma!”³⁵

Temetési szokások. A halál beállta után azonnal megmossák a testet, felöltöztetik s bekenik porral, mely szantálfából, kaniforból (kámfor – a szerk.) és fűszerekből áll, koporsóba fektetik, melybe előbb szalmát és finom pamuttakarót készítettek. A kezét a mellen keresztbe teszik és gondosan elhelyezik. Azután a holttestet letakarják.

A temetési menet oda tart, hol a holttestet elégetik. Az elhunyt fia halad elől, és rajta a nagykendő, mellyel az atya le volt takarva. Kezében agyag edényt visz, melyet három zsinór és egy bambusznád tart, benne a tűzélesztéshez szükséges parázs. Utána jön a négy halottvivő, ezeket követik a rokonok és ismerősök. A háztól bizonyos távolságra valamely fa alatt a menet megáll, a koporsót a földre teszik, s a fa alá csekély pénzösszeget helyeznek el.

A hullaégetés. A temetőben a hullát a koporsóból kiveszik, és ráhelyezik a máglyára. A halott száját, szemét, fülét, orrát és nyakát lisztből, zsírból, porból és szantalfából készült péppel betömik.

A holttestre fadarabokat helyeznek. Az elhunyt fia meggyújtja a tüzet és pedig a fej oldalán. Ha nőt égetnek el, a tüzet a lábtól gyújtják meg.

Ha a test félig megszenesedett, a fiú elővesz egy botot, és azzal kétszer ráüt a halott fejére, hogy azt szétzúzva utat nyisson a léleknek a távozásra.

³⁵ Az a haldokló ember, akiről a leírás szól, egy vainsava vagy visnu-hívő, aki Rámacsandra és örök hitvese Szíta anyja imádatát végezte egész életében. Már korábban is említettük, hogy a hindu felfogás szerint a mai korban, amelyet a Védák *Kali* (és nem Káli) *kornak* (a nézeteltérések és a család korszaka) neveznek, a legbiztosabb, lelki tökéletességet eredményező vallásos gyakorlat Isten szent neveinek éneklése. A vainsavák vagy visnu hívők a szövegben is említett „Szita Ráma, Szita Ráma”, vagy a Hare Krisna Hare Krisna Krisna Krisna Hare Hare Ráma Hare Ráma Ráma Ráma Hare Hare mantrát (imát) ismétlik. A szentírások állítása szerint, aki a halála pillanatában is képes Istenre gondolni szent nevein keresztül, az feltétlenül eléri az Ő örök hajlékát. Mindezt az eredményt azonban egy egész életen át tartó állhatatos törekvés eredményezheti csupán.

Azután kezébe vesz egy vízzel telt agyagedényt, háromszor megkerüli a máglyát napkeleti irányban, megáll, arccal délnek fordul, az edényt földre hajítja, és siránkozóan felkiált: „oh! Kedves atyám!”

Ez a fájdalom egyetlen megnyilvánulása, mely a temetés alatt meg van engedve. Ez egész szertartás alatt a bráhmin folyton imádkozik.

Hogy a halott iránt érzett szeretetüket kifejezzék, a jelenlevők – mikor már a hulla megszenesedett – fadarabokat hajigálnak a máglyára, miközben mondják: „menj a mennyországba.”

A szertartás befejezése után mindnyájan a legközelebbi patakhöz vagy más vízhez mennek, és megmosakodnak, honnan a halottas házba térnek a gyászoló család vigasztalására, miközben az elhunytat dicsérik. Ezután összetörik az özvegy karpereceit és üveggyűrűit. Minden ékszer elszednek tőle, és különös ruhába öltöztetik, jelezve, hogy szegény, szerencsétlen temetés lett belőle. A harmadik vagy negyedik napon az elhunyt fia, ki eddig visszavonulva élt, elmegy a hulla égetésének helyére. Mosakodást végez, tejet hint a hamvakra; a csontok és a hamumaradványok a Gangesbe vándorolnak, vagy eltemetik őket. Kis rézedénnyel vizet merít a folyamból; ettől kezdve ez edény különös tisztelet tárgyát képezi, a merített vizet a vallási szertartásoknál használják.

Gondoskodás a lélekről. A hulla elégetése után harmadik napon a család tagjai valamely folyó vagy tóhoz mennek, s különböző imádságok között feláldozzák a tűzáldozatot. Ezt a tizedik napig ismétlik. Az elhunyt fia minden este egy bráhmin és egy borbély kíséretében – kik valamennyien a gonosz szellemek elleni oltalmul kulcsot hordanak – egy meghatározott fához megy, s két agyagedényt akaszt a gallyakra. Az egyikén kicsiny nyílás van, melyen át a benne levő víz lassan lecsepeg, a másik kis lámpát rejt magában. A víz az elhunyt lelkének enyhülést szerez, a lámpa pedig bevilágítja számára a túlvilágba vezető utat.

Tizedik napon a család összes férfi tagjai megfürdenek és megnyiratkoznak. Az összes rokonok és cselédek számára nagy ünnepséget rendeznek. Az étel egy részét levelekre rakva arra a helyre teszik, hol az elhunyt lelkét kiadta; kis idő múlva e részt egy tehénnek adják. Tizenegyedik napon a tisztulási szertartás van; az egész házat újonnan befestik, az összes agyagedényt összetörik, és újjakkal pótolják.

Végül a tizenharmadik napon egy utolsó ünnepélyen vesznek részt az összes családhoz tartozók s mindazok, kik a temetési szertartáson megjelentek. Mindenik kap valamely csekély emléket és néhány pénzdarabot.

HINDU HITREGÉK

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1896. április. XV. évfolyam, 4. füzet, 69. oldal)

Időnkint foglalkozunk a pogányok hitregéivel is.

A hitetlenség minden oldalról támadja a kinyilatkoztatott vallást és annak legfőbb őrét: a kath. egyházat. El akarja hitetni a világgal, hogy Isten részéről nem történt kinyilatkoztatás. Ezt az állítást tarthatatlanná teszik a pogány hitregék is, mert mindegyikben ráismerhetni az ős-kinyilatkoztatásnak egy-egy töredékére. Ebből az következik, hogy az ember eltorzíthatja az igazságot, de az örökséget eltékozolni nem áll hatalmában.

A pogány hitregék ismertetése által szolgálatot teszünk a kath. missiók ügyének is. Ha látjuk azt a vakságot, erkölcsi süllyedést, melyben a pogány népek milliói fetrengenek, megilletődünk, fölbuzdulunk ima és alamizsnára, hogy halál árnyékában tévelygő testvéreink mielőbb megismerjék az „egyedül igaz Istent és akit küldött, Jézus Krisztust”.

Nem hunyhatunk szemet ama megdöbbentő tény előtt sem, hogy az európai hitetlenek megkedveltetni erőlködnek a bálványozásnak kevésbé durva nemeit a keresztény világgal is; e célra kiválogatják a bálványimádásnak tetszetősebb, emberibb vonásait, és ezeknek keretében pogány hitközséget szerveznek zsidók és keresztényekből.

Az első kísérlet a hindu bálványimádásával történik, bemutatunk tehát néhány hindu hitregét visszataszító például.

A „trimurti”

Párhuzamba szokás állítani a hindu „trimurti” bálványt a Szentháromság titkával. Két hazugság van e párhuzamban: 1) A „trimurti” a hindu hitregének nem legfőbb lénye, 2) a „trimurti” tagjai között nincsen belső viszony, legfeljebb testvéreknek fogadhatók el.

A hindu hitregének legfőbb lénye Brahma vagy Brahm, aki mindennek isteni és egyetlen forrása, akibe mindenek visszatérnek. E névnek jelentése: növekedni, mások szerint: nagy. Egyéb nevei még: Szat = igazság, Parabrahma = első és legfölségebb lény, Avyaka = láthatatlan, Nirkapla = a nem teremtett, Szvayambhu = önnönmagától való.

Brahm nem szerepel a hitregékben; bálványképe nincs, semmiféle tiszteletben nem részesül. Ennek oka abban rejlik, hogy Brahm a teremtés,

fönntartás és átalakítás munkáját az általa teremtett: Brahmá, Visnu, Szivah istenekre bízta. A Brahmától való eredetet és függést kifejezi a közös egy test, a háromféle működést a 3 fej. Ennek az egy testen három fejet viselő bálványnak a neve: „trimurti”.³⁶

A „trimurti”-nak első személye: Brahmá, kit a két névnek hasonlatossága miatt könnyű összetéveszteni Brahm legfőbb istennel.

Sokféle mese van Brahmá eredetéről; mi csak egyet említünk. Brahm kezdetben a vizet teremtette. A vízbe egy csírárt helyezett, melyből két tojás fejlődött. Ebben a tojásban született és növekedett egy lótuszvirágon Brahmá. A teremtést avval kezdte, hogy a tojás egyik feléből megalkotta az égboltozatot, a másikkól a földet; kettő között maradt az eget és a földet elválasztó űr. Ez a hindu regék három világa. Az égben készített 7 mennyországot, a föld alatt 7 poklot, és benépesíté amazokat jó, emezeket gonosz lelkekkel. A föld még lakatlan levén, szájából teremtett egy embert, kinek „bráhmán” nevet adott; ennek kézbesíté hirdetés végett az általa megírt „Véda” nevű szent könyveket. Mert a „bráhmán” a vadállatok miatt nem szentelhetette magát nyugodtan a Védák tanulásának, Brahmá saját jobb karjából „ksatrija” nevű embert teremtett, akinek mindjárt feleségül adta a bal karjából teremtett asszonyt. De mert a „ksatrija” éjjel-nappal „bráhmán” fivérét őrizte a vadaktól, nem volt ideje megkeresni kenyerét; Brahmá tehát jobb combjából férfit, a balból ennek asszonyt teremtett. Ennek a férfiúnak

³⁶ Brahmá az univerzum változatosságának és az élőlényeknek a teremője. Ő maga a Visnu köldökéből kihajtó lótuszvirágon született. Négy feje és négy karja van (a négy arca közül a domborművek ábrázolásain csak három látszik). Négy arca a négy Védát képviseli, négy karja pedig a négy irányt. *Pitámahának* vagy Nagyapának is nevezik, mert Brahmá az univerzum teremője, s ezért mindenki nagyapja. Élete végén az egész univerzum elpusztul, és Visnu testébe áramlik vissza, egészen az újabb teremtésig, amelyet Visnu kielégzése indít el.

Visnu, Brahmá és Siva együtt alkotják a hindu háromságot. Siva a pusztító, aki a *kali-juga*, tehát a jelenlegi korszak végén eljárva a pusztítás táncát az egész univerzumot megsemmisíti. Siva a tudatlanság kötőerejének az irányítója. A Kájlász-hegyen lakik, amely a tibeti Himalájában található. Az őt ábrázoló képeken jóképű ifjú, aki olyan fehér, mint a kámför. Hamuval beszórt végtagjai erősek és simák. Három szeme van, melyek közül a harmadik a homlokán található, két szemöldöke között. Ezt a pusztítás idejét kivéve mindig csukva tartja.

Sívát háromágú szigonyával díszített templomaiban leginkább *lingaként* vagy fallosz-szimbólum formájában imádják. E linga-forma Siva ősnemző szerepét hangsúlyozva képviseli őt. Ősnemzőként ő mozdította ki egyensúlyából az anyagi energiát, rábírva azt a teremtés folyamatában való részvételre. Hitvese Párvatí, az anyagi energiát irányító félisten. Különböző formáiban *Kálíként*, *Durgáként*, *Umáként* stb. is ismerik.

Visnu az anyagi teremtés fenntartója. Etimológiailag a *Visnu* szó azt jelenti, hogy „aki mindent áthat, mindenbe behatol”. Brahmá és Siva, akik az anyagi világban ható szenvedély és tudatlanság működéséért felelősek, csupán félistenek, Visnu pedig a Legfelsőbb Úr megnyilvánulása, aki az összes félistennek (Brahmának és Sívának is) az irányítója. Ő maga a jószág minőségének irányításáért felelős. Legfelsőbb Úrként teljes mértékben rendelkezik a hat fenséggel, amelyek a gazdagság, a hatalom, a szépség, a hírnév, az erő és a lemondás. Lemonrott, mivel semmihez sem ragaszkodik az anyagi világban, bár minden az övé. Tehát fontos látni a különbséget a három istenség között. Nem egyenrangúak a hindu felfogás szerint, hanem alá- és fölérendeltségi viszonyban vannak egymással. Visnunak egy másik közismert és igen népszerű neve Náráyana. A szó a következőket jelenti: a) aki az okozati vizeket választotta lakhelyéül (Visnu az okozati óceánon fekvő teremti meg az univerzumokat); b) aki minden emberi lény lakhelye; c) aki az emberek szívét választotta lakhelyéül; vagy d) aki minden ember végső célja.

neve „vaiszija”, földadata pedig az volt, hogy földművelés és kereskedelem által megkeresse két fivérének az ételét. Végül jobb lábából teremtette a „szúdra” nevű negyedik embert, hogy szolgálja a másik három testvérét.³⁷

Ámbár Brahmá teremtője a világnak, nincs egyetlen temploma, a 240 millió hindu közt nem akad tisztelője. Három rege van ennek az okáról. Némelyek szerint Brahmá nem fogadott a másvilágon kellő tisztelettel egy hírneves vezeklőt, aki aztán mérgeiben megátkozta. Mások szerint Brahmá elbízta magát, mint aki a mindenséget teremtette. Ezért Brahmá, a mindenható, letaszította a hét pokol alá, ahol egymillió éven át egy lábon állva vezekel, de kegyelmet majd csak azután kap, ha a földön él, mint: varjú, szúdra, vaiszija és bráhmán. A harmadik rege szerint Brahmá fajtalan gerjedelmet táplált Szaraszvati nevű leánya iránt³⁸, aki az apának szemérmetlen nézése elől kelet, észak, nyugat, dél felé menekült, de legott feje nőtt Brahmának mind a négy világtájék felé. Szaraszvati ekkor az ég felé menekült, de atyjának ötödik feje nőtt, és így ott is üldözte leányát fajtalan szemeivel. Ezt a többi isten is megsokallván, az ötödik fejet levágták; azóta négy fejjel ábrázolják. Egyik kezében „lótusz” virágot tart; számtalan leányainak egyike pedig lantjának pengetésével szórakoztatja unatkozó atyját. (A hindu regékben nagy szerepet játszik a vízi-rózsának virága. Kelyhének négy belső levele a négy fő világtájékot, nyolc külső levele pedig a nyolc mellék-tájékot jelenti. Brahmá azért tartja kezében, mert a rege szerint Visnu köldökéből egy vízi-rózsa nőtt ki, melyből aztán Brahmá született.)

Visnut, a „trimurti” második tagját első lénynek szülte az ős-tenger; köldökéből lótuszvirág nőtt ki, melyen Brahmá és Siva pihentek. Négy karja és keze van; egyben csigahéjat, másokban lótuszvirágot tart, egyik oldalán felesége, Laksmi, másikon tej-nővére, Durgá foglal helyet. Tartózkodik Vaikuntha (kellemes) nevű paradicsomnak fényes palotájában.³⁹ Drágaköveken és aranyon kívül vannak itt növények, virágok és állatok, különösen sok páva. A palota tövét a Karuna folyó mossa⁴⁰; partjain sok vezeklő éldegél nyugodtan és boldogul; élelmök kitelik gyümölcs és zöldségből, idejüket megosztják az elmélkedés és a Védák olvasása között.

³⁷ Ez a leírás szépen bemutatja, hogy a hindu társadalom négy kasztja eredetileg nem egy alá-fölé rendelt helyzetben voltak egymáshoz képest, hanem inkább egy mellérendelt szerepet fogadtak el a közös cél érdekében. Természetesen a társadalom testében is nagyobb fontossága van a fejnek (*bráhmánák*), hiszen fej nélkül nem működhet a test egy pillanatig sem, azonban törzs és végtagok nélkül (*vaisják, ksatriyák és sudrák*) a fej sem funkcionálhat sokáig önmagában.

³⁸ Szaraszvati Brahmá felesége a hindu szentírások szerint.

³⁹ Ez a lelki, transzcendentális világ, ahol semmilyen aggodalom nem létezik (Vaikuntha = aggodalom nélküli). Ez a hely felette áll az anyagi világnak, amely az emberek, az állatok, a növények és valamennyi félisteni lény lakhelye. Teológiai értelemben ez a lelki világ az, amely az örök lélek eredeti lakhelye, ahová visszatérni az élet végső célja.

⁴⁰ Ez az okozati óceán (*kárána-samudra*) az anyagi világ és a lelki birodalom határán.

Visnu fönntartja és oltalmazza a világot, sőt az istenektől is ő távoztatja el a veszedelmet. Mikor veszedelem fenyegette a Földet vagy az embereket, Visnu kénytelen volt leszállni; ilyenkor különféle alakokat öltött. Erről cikkünk másik részében lesz szó.

Sziva harmadik tagja a „trimurti”-nak. Az enyészet és rombolás istenének csak annyiban mondható, hogy az anyag folytonos változásnak levén alávétve, az egyedek eltűnnek, de új alakban ismét előkerülnek; ennek az állandó változásnak istene Sziva, aki tehát rombol, de a romokból ismét épít.

Sziva elunván magát Kailasza nevű mennyországában, leszállt a földre, ahol életét kicsapongás és vezeklés között töltötte. Feleségül vevén a hegyek királyának Párvati nevű leányát, ezer évet élt vele, amin Brahmá és Visnu annyira megbotránkoztak, hogy erőszakkal vitték vissza az égbe. Párvati belehalt keservébe, de másodszor született, mint Daksa királyának Száti nevű leánya. Sziva ismét nőül vette, és fölruházta halhatatlansággal.

Ezt a boldogságot megzavarta Daksa király, aki egy nagy dáridóra valamennyi istent meghívta Sziva kivételével, aki pedig veje volt, de egy ízben nem köszönt neki. Sziva azért megjelent a cécón; mérgében kitépett a hajából egy maroknyit, és a földhöz verte, mire a fürt óriás szörnyeteggé változott, aki agyba-főbe verte a mulatozó isteneket. A napot úgy vágta arcul, hogy kiröpült minden foga; ez az oka, hogy a hinduk a napnak csak tejet, vaját, levest, érett gyümölcsöt áldoznak. A holdnak képén ma is láthatók a szörnyeteg markának nyomai.

Nagy veszély fenyegette, mikor egy buzgó tisztelőjét avval az erővel ruházta fel, hogy porrá legyen minden, amire kezeit ráteszi. Ezt az erőt mindjárt Sziváhn akarta kipróbálni; e végből közeledett hozzá, és fejére akarta tenni kezeit. Sziva csak úgy menekült, hogy törpévé változván, meghúzta magát egy üres mogyoróhéjban. A szörnyeteg mindjárt hozzáfogott Sziva kereséséhez, de ekkor előtte termett igézően szép asszony alakjában Visnu, hogy oktalan testvérét megmentse. A szörnyeteg úgy belebolondult a szép asszonyba, hogy kedvéért mosakodni ment a közel folyóra; mosakodás közben kezeivel fejét is érintvén, porrá lett. Visnu előszólította aztán öccsét, aki szintén beleszeretett Visnunak asszonyi képébe.

A hinduk fajtalan hitregéinek bálványai között legpiszkosabb Sziva. Valami gáztett miatt meztelenre vetkőzve vezeklést tartott Sziva, mit azonban hamar megunván, koldulva ögyelgett faluról falura. Ekkor értesült, hogy egy vad erdőnek mélyén egy sereg bráhmin szigorú vezeklést tart, feleségeik pedig otthon áhítatoskodnak. Fogta magát, és azonnal elment csak úgy öltözetlenül koldulni az asszony nép közé avval a szándékkal, hogy el-

csábítsa őket. Hogy célt érjen, elbűvölte áldozatait, akik kénytelenek voltak aztán mindenhova követni.

Mikor a vezeklő bráhminok a rajtok esett csúfságról értesültek, átkot mondtak Sziváhra, aki ennek következtében elvesztette férfiasságát. Ezért honosította meg hívei között a legocsmányabb bálványozást, mely arculütése a tisztességnek.

Midőn az „aszura” nevű manók annyira elhatalmasodtak, hogy leigázással fenyegették az isteneket, Szivah vállalkozott megrontásukra. A földtekét két részre vágta, és egyik felét pajzsaként használta; Brahmát megtette fővezérnek; a 4 „Véda” (szent könyvek) volt a csatló; Visnu volt a nyilazó. A sereg csakugyan győzött, a manók mind elvesztek.

Az idők végén Szivah mindeneket elpusztít, ő maga is csak gyöngy lángra alakjában fog lebegni a romok fölött.

Bálvány-szobrai között leggyakoribb, mely őt Párvati feleségével ábrázolja.

Visnu tíz leszállása.

Visnu levén a mindenségnek fönntartója, mikor nagy veszedelem fenyegette az isteneket vagy embereket, kénytelen volt személyesen közbelépni. Ilyenkor elhagyva mennyországát leszállott, és a veszély természetének megfelelő alakot öltött. A hinduk Visnunak sok ilyen leszállását regélik, de „Purána” nevű énekeik csak tízet ismernek⁴¹, melyekből 9 már megtörtént, egy pedig még ezután következik be; abban is van köztök eltérés, hogy az első öt az őskor regéivel foglalkozik, az utolsó négy ellenben történeti személyekre vagy a hindu társadalomban előfordult nagy változásokra vonatkozik.

1. Visnu hal alakban. Ezt a leszállást másként adja elő egyik „Purána”, másként a néprege. Utóbbi szerint egy szörnyeteg elnyelte a négy „Véda” könyvet, amint azok Brahmá négy szájából napvilágra jöttek. Visnu hal alakjában leszállt a tenger fenekére, fölkutatta, megölte a szörnyeteget, a 4 könyvet pedig megmentette a világ számára. – A „Purána” szerint az előző „kalpa” (Egy „kalpa”=Brahmá egy nappala és éjjelével, ez pedig = 8640 millió esztendővel.) végén az eget és földet elöntötte a tenger, mert Brahmá aludt; az alvó Brahmának szájából ellopta a 4 „Véda” könyvet a „danávák”-k (gonoszok) fejedelme. Visnu hal alakot öltve, megígérte egy vezeklő királynak, hogy

⁴¹ A *Puránák* általában 24 inkarnációt sorolnak fel részletesen, s úgy tartják, hogy számában végtelen inkarnáció létezik, de közülük tíz a legfontosabb.

mikor a földet, eget és mennyországot előnti a tenger, küld neki egy nagy hajót, melyre gyűjtsön össze minden állatot és magvat. A király szót fogadott. Mikor a szélvész romlással fenyegette a hajót, előkerült Visnu nagy hal alakjában, melynek fején akkora szarv volt, hogy a hajót hozzá lehetett kötni. Visnu aztán megölte a „danává”-k fejét, a „Véda” könyveket visszaadta Brahmának, a vezeklő királyból pedig lett a jelen „kalpá”-nak „manu”-ja vagyis a most élő emberiségnek ősapja.

2. Visnu teknősbéka alakban. Az istenek és manók óhajtván elnyerni a halhatatlanságot, Visnu tanácsára a tej-tengerből vaját köpültek, hogy aztán vajból készítsenek ambróziát. Tenger köpüléséhez legalábbis hegy kellett; Visnu tanácsára a Mandara hegyet választották. Hanem a munkába belefáradtak az istenek és a manók; a Mandara hegy süllyedni kezdett, de a teknősbékává változott Visnu alája került, és hátán tartotta, míg a megpihent Istenek és manók folytatták a köpülést, és elkészült az ambrózia; megjegyzendő, hogy ez a görög név valószínűleg származéka a szanszkrit „amrita” szónak, mely halhatatlanságot jelent.

3. Visnu vadkan alakban. Egyik rege szerint egy óriás hátára kapta a földet, és levitte a pokolba; Visnu vadkan alakban betört a pokolba, megölte az óriást, agyaraira vette a földet, és visszahelyezte az ég alá. Más rege szerint a vízözön után a föld a tenger mélyén hevervén, Brahmá panaszkodott Visnunak, hogy nincs hova szállásolnia azokat a lényeket, melyeket teremteni szándékozik. Visnu azonnal malac lett egy kocában, és nagy vadkanná növekedvén, leszállt a mélységbe, és agyarain fölhozta a földet. A disznóalakot úgy megkedvelte, hogy egy darabig az erdők sertéseivel élt, és malac ivadékot is hagyott hátra.

4. Visnu oroszlán-ember alakban. Hiranija (Hiranyakasipu – a szerk.) nevű manó Brahmától azt a kiváltságot nyerte, hogy nem ölhető meg se éjjel, se nappal, – se házában, se házán kívül – se isten, se ember, – se állat, se víz, se tűz, se kard által. Kevélységében arra vetemedett, hogy kiirtja az istenek tiszteletét, és magát fogja imádatolni. Egyetlen fiát azonban nem tudta megnyerni tervének sem hízeltetés, sem fenyegetés által. Egy ízben estszürkületkor házában küszöbén ült, és csúfolódva kérdezte fiát:

- Hol a te istened?
- Mindenütt, felelte a fiú.
- Ebben a mozsárban is?
- Ott is!

Hiranija fogta a nehéz törőt, és döngötte a mozsár fenekét. A mozsárból oroszlán-ember ugrott ki, és széttépte a manót, akin nem segített a Brahmától

nyert kiváltsága, mert mikor a dolog történt, nem volt se nappal, se éjjel stb. Az oroszlán-ember Visnu volt.⁴²

5. Visnu törpe bráhmín alakban. [...] Élt a rege szerint valaha egy hindu vezeklő, aki életszentségének jutalmául megkapta az uralmat a három világ, ú.m. a föld, ég és pokol fölött. Királyi vérből származott, mert különben nem áldozhatott volna föl száz lovat. Közbe legyen mondva, a lónak föláldozása nem is könnyű föladat a hinduknál, mert az áldozatnál jelen kell lenni India összes királyainak; tehát csak olyan fejedelem mutathatta be, aki egész India fölött uralkodott, ilyen pedig kevés volt. Hanem aki száz ízben bemutatta, az igényt tartott az Indra névre, vagyis az ég ura lett. Miután a mi vezeklőnk ezt megcselekedte, hatalmát annyira kezdé éreztetni az égiekkel, hogy az istenek uralmokat féltették. A bajnak elejét venni Visnu vállalkozott. E végből a törpe bráhmín alakjában jelent meg a vezeklő előtt, kit arra kért, adjon neki házat építeni csak akkora telket, amekkorát három lépéssel megléphet. A vezeklő hajlandó is volt a kérést teljesíteni, de neje cselet gyanítva, ellenszegült. A vezeklő azonban meg akarva tudni, hogy ki az úr a háznál, már szájába vette a vizet, hogy hindu törvény szerint az ígért megpecsétlése végett a törpe bráhmín kezeire locsolja. Felesége azonban csillag alakot öltve, betömte a száját; a vezeklő törrel fúrt helyet a víznek, és meglocsolta a törpe bráhmín kezeit. Amint a kötés érvényes volt, Visnu egy lépéssel meglépte a földet, másikkal az eget; harmadikat már nem levén hova lépnie, a vezeklőtől kérdezte, hova lépjen? A vezeklő azt felelte mérgében: fejemre. Visnu meg is tette, és a vezeklőt letaszította a pokol mélyére.⁴³

6. Visnu mint Paraszu-Rama. Ennek és a következő három leszállásnak történeti háttere van; a Paraszu-Rama-féle leszállás visszhangja annak a véres küzdelemnek, melyet a bráhmín és ksatria kaszt az uralomért vívott. Elő-India meghódításának értelmi szerzői és intézői a testi és értelmi tehetségeik által a többi néposztály fölött álló bráhmínok voltak; mivel azonban a csataterén a ksatriák vérzetek, nem szívesen hajtották nyakukat az uralom fényében sütkérező bráhmínok jármába; ebből súrlódás, vérengzés, olykor élethalál-harc keletkezett, melyből régebben a bráhmínok kerültek ki mint győztesek. Ilyen küzdelem szolgáltatta az anyagot Visnu következő regéjéhez.

⁴² Visnu ember-oroszlán (Naraszimha) formája Hiranyakasipu démon palotájának egyik oszlopából nyilvánult meg a *Puránák* szerint.

⁴³ A szentírások elbeszélése alapján ez a király (Bali Maharádzsa) önként meghódolva ajánlotta fel a fejét Visnu harmadik lépése számára. Alázatos hívétül szegődve végül Visnu az alsóbb bolygórendszerek egyik uralkodó királyává tette őt.

remete isteni sugallat által értesült, hogy Visnu megszületett Rama-Csandra név alatt egy királyi családban. Viszvamitra addig kunyorált, míg a király a fiúnak nevelését rábízta.

Ekkoriban a földre szállott Visnu felesége is; ez pedig imígyen történt. Említett Ravana zsarnok úgy kifosztotta a bráhminokat, hogy már nem tudta rajtok megvenni az adót sem; azt a rendeletet adta tehát ki, hogy egyebük nem lévén, vérökkel adózzanak. Amint azonban megérkezett a csupor a vérrel, szárazság, ínség kezdte az országot sanyargatni. Ravana a csuprot elásatta az ellenséges királynak a földjén. Az ínség most ezt az országot sanyargatta; a különben jámbor király el nem tudta képzelni, miért haragudtak meg rá az istenek; a tanácskozni összehívott remeték úgy vélekedtek, hogy az ínség csak akkor szűnik meg, ha a király kimegy szántani, felesége pedig vetni. Amint a király szántott, megakadt az ekevas valamiben. A vérrel telt csupor volt ez, melyet mikor fölnyitottak, csudaszép leány nőtt ki belőle, aki Szita nevet kapott.

Sok kérője akadt Szitának, de a király azt határozta, hogy az kapja meg, aki Szivah istennek a palotában lévő nyílával löni képes. Megjelent a próbára Ravana is, de szégyent vallván bosszút esküdve távozott. Valamennyi kérő között csak Rama-Csandra tudott löni a nyíllal, Szita tehát felesége lett.

Rama-Csandra szép nejével visszatért királyi atyjához; véletlenül megbántván egy bráhmint, ez azt az átkot szórta rá, hogy veszítse el isteni természetét. El is veszítette, ami nagy kárára vált, mert atyja halála után nem ő, hanem egyik öcscse lett uralkodó. Laksmana nevű másik öcscsével és Szitával 12 évig koldulva járta be Indiát, míglen az utána leselkedő Ravana elrabolta tőle feleségét. Rama-Csandra a majmok és medvék királyaival szövetkezve kiszabadította Szitát, és visszatért szülőföldjére, hol fivére önként átengedte neki a trónt. Halálát kétféleképen regélik. Némelyek szerint annyira gyötörte nejét féltékenységgel, hogy Szita a föld gyomrába menekült előle; amikor a férj meggyőződött neje ártatlanságáról, utána ment a földbe. Mások szerint Laksmana öcscsét annyira gyötörte, hogy az beleölte magát egy folyóba; Rama-Csandra úgy engesztelte ki bűnét, hogy szintén vízbe ölte magát.

Visnunak ez a leszállása a ksatria kasztnak győzelmét jelenti a bráhminok fölött, mert míg előbb bráhmin alakot öltött, itt mint ksatria veri le összes ellenségeit.

8. Visnu mint Bala-Rama. Ez a leszállás azért különös, mert Bala-Rama fivére volt Krisnának, aki szintén Visnunak alakja. Bala-Rama hűséges pajtása és bajtársa volt Krisnának. Mint különös érdemét említik, hogy ösztökével legyőzte Pralamba óriást, kinek ezer karja volt.

A „tréta-juga” (második korszak) idejében élt Dzsamadagni előkelő bráhmin, akinek Rénuka felesége egy királynak a leánya volt, tehát a ksatria kasztból született. Az ebből a házasságból született fiú nem az apjára, hanem az anyjára ütött, vagyis bráhmin volt ugyan, de harcias természetű. Szivah istennek megtetszván a vitéz fiú, elkérte szüleitől, hogy az ő mennyországában befejezze nevelését.

Dzsamadagni bráhmin és felesége annyira kitűntek vezeklő életök által, hogy az istenek rájuk bízta a Kamadhénu tehenet; ez volt a jámbor házaspárnak veszte. Egyik király a remetéskedő házaspár erdejében vadászván, meglátta szegényes viskójukat, betért oda és vendégséget parancsolt a maga és kísérete számára. Dzsamadagni az ő szorultságában az égi tehénhez fordult, és nem hiába, mert a tehén fényes lakomát rendezett a királynak, étkezés után pedig a remete mesés ruhákkal és drágakövekkel ajándékozhatta meg vendégeit. A király megtudván, hogy ez a sok kincs a tehéntől ered, el akarta azt vinni, Dzsamadagni mentegetődzött, hogy a tehén az isteneké, de a király megparancsolta embereinek, fogják el az állatot. Hanem könnyebb volt ezt parancsolni, mint végrehajtani, mert a tehén a katonák nagyobb részét ledöfvén, fölemelkedett az égbe. A dühöngő király hadsereggel jött vissza, és megölette a vezeklőt, kinek felesége aztán önként égette el magát azon a máglyán, melyen a férjnek hullája elhamvadt.

A szomorú véget ért szülőknek fia vígan élte világát Szivah mennyországában. Mikor azonban a Kamadhénu tehén értesítette a történekről, leszállt a földre megbüntetni az elbizakodott ksatria kasztot. Legelőször a gonosz királyt és hadseregét tette tönkre: azután országról országra ment, halálra keresve mindenütt a büszke ksatriákat, akik még 21 vesztes csata után is folytatták az ellenállást. Ez a dac úgy elkésérté az ifjút, aki tulajdonképpen Visnu volt Paraszu-Rama név alatt, hogy elhatározta a ksatria kaszt teljes kiirtását. Meg is cselekedte ezt, csak a nőknek kegyelmezett, akiket aztán bráhminok vettek el, hogy ki ne vesszen a kaszt. Mikor ezt a munkát elvégezte, megpihenni a bráhminok közé ment, kiket fölszabadított a ksatriák járma alól; de a hálátlanok még szállást sem adtak neki. Paraszu-Rama büntetésül azt rendelte, hogy ezek a bráhminok haláluk után szamaraknak szülessenek.

7. Visnu mint Rama-Csandra. Ez a leszállás arról nevezetes, hogy 60.000 esztendővel előbb meg volt jövendőlvé. Történetét elmondja 25.000 párversben a Ramayana hőséne, melynek rövid vázlatát adjuk. Ceylon szigetén Ravana király Brahmá és Szivah istenektől akkora hatalmat nyert, hogy enyészettel fenyegette a menyet és a földet. Mindenki tudta, hogy ezt az istentagadó szörnyet csak a földre szállott Visnu törheti meg. Viszvamitra

9. Visnu mint Buddha. Mese és történet vegyül össze Visnu eme leszállásában. A főszereplő benne Buddha, akinek családi neve Csakja volt. Királyfinak született 623-ban Kr. e. Ifjúságát kicsapongásban töltvén, 29 éves korában elszökött a királyi palotából, és beállott vezeklőnek; mint ilyen kapta híveitől a „Buddha” (megdicsőült) nevet. A Brahmá-féle bálványozás tana szerint: a bráhminok az isteneket, a ksatriák a bráhminokat, a vaisziják és szúdrák az előbbi két kasztot szolgálni vannak teremtve. A ksatriák mint katonák nem nyugodván bele, hogy a bráhminokat szolgálják, véres harcok után elismerték ugyan a bráhminok magasabb eredetét, de a hatalmat kezökbe kerítették mindenkorra. A vaisziják és szúdrák véröket ontották ugyan e harcokban, de az államkormány végleges megállapításakor nem nyertek semmit. A bráhmin és ksatria kaszt sokkal összetartóbb volt, semhogy a másik két kasztnak szervezetlen durva tömege a törvényhozás vagy háború küzdelemén mérkőzhetett volna vele. Azért indította meg ellene Buddha vezérlete alatt a harcot vallási téren. Amiben a hindu köznép felnőtt, attól a bálványozástól elszakadni nem tudott rögtön. Innen van, hogy Buddhában az ismét leszállott Visnut látta. Indiában ez a vallási harc Buddhára kedvezőtlenül végződött, mert a szövetséges bráhmin és ksatria kaszt kiűzte Buddhát és követőit. Annál több követője van Ceylon, Tibet, Burma, Kína, Japánban.

9. Visnu ló alakban. Az utolsó leszállás a Káli-juga, vagyis a jelen világunk végén 417 ezer esztendő múlva lesz, amikor a földön gonoszságnál egyéb nem leszen. Visnu bráhmin alakban fog születni Szambatagrama városban a Visnu-Szarma családból Kalki név alatt. Karján pajzsot, kezében fényes kardot tartva, hófehér lovon járja be akkor a földet, és irtja ki a bűnösöket. A nap és a hold elsötétülnek, a föld megindul, az égboltozat összezakad, az Adiszéka kígyó lángba borítja a mindenséget. Az enyészet lefolyása alatt a lényeknek magvai összegyűlnek a lótnak virágkelyhében, és a pusztulásra új világ következik, melyben az ártatlanság uralkodik. – Mások szerint nem Kalki leszen Visnu, hanem az a hófehér paripa.⁴⁴

* * *

A hinduk hiszik Visnunak egyéb leszállásait is, melyek között legnevezetesebb Krisna, akit istentagadóink nem szégyenlenek Krisztussal összehasonlítani. A Krisna-féle leszállásnak hívei a 8. szám alatt említett Bala-

⁴⁴ Visnu Kalki inkarnációja nem azonos az ő „ló inkarnációjával”. Ez utóbbit Hayagrívának nevezik.

Rama leszállást elvetve, helyére a 9-ik számot teszik, és így Visnu legutolsó és legtökéletesebb megjelenésének Krisnát tartják.⁴⁵

A legtöbb Visnu-imádó hindu által elfogadott eme 10 Visnu-alak mellett még kerekszám 1000 megjelenését hiszik; a buzgó hinduk ezt az ezer nevet naponként elmondani kötelesek lévén, hogy a számításba hiba ne történjék, zsinagregára fűzött 100 kisebb és 8 nagyobb golyócskán eszközlik az olvasást; ezt a készüléket sem átalják istentagadóink a szentolvasáshoz hasonlítani.

Mint említettük, a hindu pogányságnak már keresztények között is erőlködnek híveket szerezni (Buddhista káté. Európaiak használatára összeállította: Szubhádra Bhikshu. Mármaros-sziget. Mayer és Berger könyvk. 1883); e bálványimádás megbélyegzése végett tehát kénytelenek vagyunk a többi között még legtisztességesebb Visnúnak tiszteletéből rámutatni egy piszkos részletre. Ugyanis Visnu templomaiban nőszemélyek laknak ama ürügy alatt, hogy Visnu feleségei, de máskülönbén undok szenvedélyek eszközei; ha e boldogtalan lények elhervadtak, az illető templom előljárósága kitaszítja őket, de hogy Visnu híveitől alamizsnát kapjanak, izzó bélyegzővel a Kali-juga Laksmi (Szó szerint: a jelen világnak Laksmi-ja; Laksmi Visnúnak felesége – a lep szerkesztője) nevet sütik mellökre.

⁴⁵ A *Puránák* leírásai szerint a szövegben felsorolt inkarnációk végső forrása nem Visnu, hanem Krisna Maga. Ezért nem sorolják az isteni inkarnációk közé, hiszen Ő nem az, hanem ő a végső eredet. Krisna és bátyja Balaráma imádása széles körben elterjedt Indiában. Imádása talán a legnépszerűbb vallásos folyamat a hinduk körében. (Lásd még az 56. lábjegyzetet is!)

BRÁHMIN TEMPLOMOK ELŐ-INDIÁBAN

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1891. március-április. X. évfolyam, 3-4. füzet, 41. oldal)

Siralomvölgye a föld, pedig a testnek szenvedése csekélyebb baj, mint a léleknek tévelygése.

Csak aki koplalt, az tudja, mi az éhínség; minket az Egyház táplál *Isten* igéjével, fogalmunk sincs tehát a pogányok testi, lelki inségéről.

Undor és szánakozás fogja el lelkünket, ha a pogány népek életét tanulmányozzuk. Nem kíváncsiságból történik, hogy a kath. missiók közlönyében tárgyaljuk a pogányok tévedéseit, erkölcsi süllyedését, mert a hithirdetés művét annál buzgóbban támogatjuk imánk és filléreink által, minél több alkalmunk van szemlélni a halál árnyékában sínlődő pogány világnak testi, lelki nyomorúságát.

Jelen cikknek közlését ebből a szempontból kérjük megítélni.

Előzetesen két észrevételt tesz cikkíró; nem lévén az építészetben, annál kevésbé e művészetnek indiai ágában szakértő, a műkifejezések netaláni helytelen alkalmazásáért elnézésre számít; e cikk tárgyának oly kényes részletei vannak, hogy olykor nehéz magát megérteni a kímélet korlátainak érintése nélkül.

* * *

Nincs a földkerekségen még egy ország, ahol annyi épület emelkednék a bálványok tiszteletére, mint Elő-Indiában. Nagyobb városokban pagodákkal (jól meg kell különböztetni a templomtól a pagodát; utóbbi csak dísz a templomnak, mint nálunk a torony vagy a mohamedánoknál a mecsetnél a karcsú minaret. Nagyrítván találni templomot pagoda nélkül ; olykor két, legtöbbször 4 pagoda áll a templom négy sarkán; főkélléke a pagodának, hogy karcsú és minél magasabb legyen.) ékes templomok büszkélkednek ; kisebb város beéri a szerényebb épülettel, de van temploma minden kis falunak, sőt egyes tanyák sincsenek nélküle. E templomok ámulatba ejtik a szemlélőt nagyságuk által, mely vetekedik az egyiptomi gúlakéval; lekötik figyelmünket számtalan domborműveik és szobraik által, melyek úgy elborítják a falakat, hogy azokon egy tenyérnyi sima terület sincs; ismét mások kiválnak értékes márványfalak és oly művészi faragványok által, hogy a görög szobrászat fénykorára emlékeztetnek. A falusi templomok kisebbek, de találunk köztök valóságos remekeket az építést és díszmunkát illetőleg.

Mi ahhoz vagyunk szokva, hogy a művészet alkotásait templomaink belsőjében találjuk. India pogány templomainak belseje nem felel meg a fényes külsőnek; a falusi kis templomok belseje nemcsak szegényes, hanem visszataszító. Hiányzik általában mindenütt a kellő világosság, mely csak a keletnek nyíló ajtón hatolhat be; a sötétben pislogó lámpák inkább füstölnek, mint világítanak. Az imádott bálvány oltáron áll, de egyebektől eltekintve, undort gerjesztő rajta az a piszkos réteg, mely a naponként rákent olaj és vajnak maradéka; az oltáron mint áldozat-adományok virágok és növények hevernek. A bálványok idomtalan torzképek, és többnyire oly undorítóan szemérmetlenek, hogy csak az állatóság színvonalára süllyedt embernek arcába nem szökik látásukra a szégyenpír.

Az indiai templomok tavak vagy folyók partjaira építvék, és pompás kőlépcsők vezetnek le belőlök a vízbe; ha nem tó vagy folyó mellett áll is a templom, kell benne lenni legalább vízmedencének, mely néhol oly nagy, hogy beillik tónak is.

Jelentékenyebb templom nem áll soha szabadon, hanem néhány udvar veszi körül olyformán, hogy minden egyes udvart fal választ el a másiktól. A külső kerítés faragott kövekből rakott erős fal, melyből kerek tornyok vagy négyszögletű pagodák emelkednek ki. Egy-egy pagoda 50 öl magas is, oldalaiba domborművekben millió és millió bálványnak története van vésve; a köznép e képekről tanulja meg, amit a sok bálványról az elvadult képzelem mesél. Tanulságosak ez ocsmány képek, mert az egy igaz *Istentől* elfordult nép annyira süllyed, hogy pirulás nélkül szemléli saját szégyenét; a hindu szelíd természetű, viselkedésében komoly, de a szeméremérzet kiveszett belőle.

A sok templom nem mind épült vallási buzgóságból, sőt éppen a legszebbek gőgös uralkodók büszkeségének köszönik eredetüket; a bráhmínok azonban mindegyiknek keletkezéséről tudnak csudás dolgokat beszélni. Az építés idejét illetőleg is bőkezűek a bráhmínok az ezer évekkel; a tudatlan nép 10-20 ezer évet fog rá olyan templomra, melyet ezerévnél tisztább öregsege sem illet meg. Még tanult hinduk is zokon veszik, ha szakemberek bebizonyítják, hogy az indiai pogány templomok ősrégisége mesebeszéd (lásd Laouenan: «Pagodes ou temples brahminiques»).

Ki viseli gondját a nagy költséggel épült terjedelmes templomoknak? Miből él a bennök szolgáló néhány százezer pap? Ki eteti a templomok körül tartott szent állatokat? E költségek három forrásból verődnek össze. Legtöbb templomnak egy-egy dúsgazdag radsa (fejedelem) levén egykor alapítója, utódai csupa büszkeségből is bőven gondoskodtak az épületek, papok és állatok fönntartásáról; a jövedelem eme forrása nagyon leapadt, mióta az angolok megnyirbálták vagy megsemmisítették a belföldi fejedel-

mek mesés bevételeit. Másik forrás a templomi célokra és a papok fönntartására hagyományozott ingatlanok, melyek «szah szan» (szent föld) név alatt tekintélyes részét képezik az összes földbirtoknak, de a bráhminok kezeiben keveset jövedelmeznek. Legjobban érezhető a bevételek apadása a zarándokok alamizsnájánál; nem a templomokat fölkereső pogányok száma csökkent, hanem elmúltak amaz idők, midőn dúsgazdag fejedelmek kincsekkel megrakodva jöttek bőséges alamizsnát osztogatni.

A falusi templomok minden szegénységök mellett nagy számuknál fogva arról tanúskodnak, hogy az ember természeténél fogva vallásos levén, ha nem ismeri az igazságot, téves úton is kényszerítve érzi magát, hogy kielégítse vallási szükségét. Az a sok falusi pogány templom nem szúr szemet fényes külső által, de többre becsülendő, mint a büszke főnhéjazásnak épületei, mert a szegény nép filléreiből emelt imaház arról tesz bizonyosságot, hogy az ember vallás nélkül nem lehet. A falusi pogány templom két részből áll; a tulajdonképpeni templom sötét kamara, melyet az ajtón beható világosság és egy-két lámpa világít meg; előtte faoszlopokon nyugvó tornác áll, mely védi a nap, szél és eső ellen az ájtatoskodókat. A templom belseje egészen üres, oltár helyett durván faragott kő áll benne, melyre az áldozatokat rakják le ama hiszemben, hogy ez a kődarab valóságos isten. Templom helyett igen gyakran csak oltár áll elhagyott helyeken vagy olyan szegény faluban, ahol imaházra sem telik az ínséges lakosoknak; az ilyen oltár három, olykor négy darab kőből áll; kettő láb, a harmadik ezekre fektetett lap, a negyedik egyik oldalt zárja el, és így az egész kisded hajlékot képez. Meglepő a dologban, hogy éppen ilyen oltárok maradtak ránk európai pogány népekről is. A falusi templomok és imént említett oltárok mellett nincsen állandóan alkalmazott bráhmin pap, de azért a falubeliek hűségesen hoznak áldozatul naponkint: virágot, rizst, olajat, vajat.

* * *

Mielőtt szemlét tartanánk India hírneves templomai fölött, röviden el kell mondanunk, minő pogány felekezetek vannak Elő-Indiában.

Uralkodó vallás a bráhmin, mely *Bráhma*, *Visnu* és *Szíva* főistenek alá helyezi a vagy 300 millió aprócseprő istent. Különös, hogy Brahmá volna a főisten, de Indiában csak egyetlen temploma van, imádója pedig egy sincs; a 80 millió bráhmin Visnu vagy Szíva imádója, de legnépszerűbb mégis Szíva.

Brahmá az őserőnek forrása, a múltnak képviselője, kinek jelképe a nap. Visnu a bölcsesség széke, a jelen képviselője, kinek jelképe a víz. Szíva az enyészet oka, a jövőnek képviselője, és mint igazságosztónak jelképe a tűz.

Visnu szülöttje Bráhmának és Maja istennőnek⁴⁶. Kilenc újraszületésen ment keresztül; élt mint hál, teknősbéka, vaddisznó, oroszlán, törpe, három ízben óriás volt, kilencedszer mint Buddha született, és irtóháborút kezdett a bráhmin, tehát saját vallása ellen. Tizedszer lónak fog születni, és akkor győzelmes csatákra vezeti az angol járom alatt nyögő hindukat, de aztán patájának egyetlen rúgásával összezúzza a világot.

Mint deli ifjút ábrázolják, fején hármass koronával, mellette a mesebeli sas és majom állanak.

Szíva a romboló erő, mely földül minden létezőt, és visszaszarmasztatja Brahmá kebelébe. Ábrázolják nyakán emberkoponyákkal, karjain és derekán kígyókkal, bikán ülve; kedvenc állata a bengáliai tigris.

Imádás tárgyai a bráhminoknál: a nap, hold és csillagok; az állatok közül: a páva, majom, kígyók, leginkább pedig a tehén és bika. Legnagyobb vigasztalása a haldoklónak, ha a tehén farkát tartva lehelhet utolsót.

Buddha vallása Indiában keletkezett, és számos követőkre talált, de ma nincsenek hívei Indiában. Ezer évig tartott a küzdelem, melyet a bráhminok Buddha újítása ellen folytattak, míglen sikerült nekik az eretnekeket vagy megtéríteni, vagy kivándorlásra kényszeríteni; győzedelmök annyiban verekességnek is beillett, hogy elfogadták Buddhát Visnu kilencedik születésének.

Tekintélyes része India népének a «dzsaina» bálványimádást követi. Némelyek szerint Buddha nem új vallást hirdetett, hanem a «dzsaina» eretnekséget módosította. A «dzsaina» felekezet követőinek ismertető jele a mezítelenség, melyet a tisztaság jelképének tartanak. Valaha egészen mezítelenül jártak, de ezt ma a közéletben nem szabad tenniök. Nem hisznek semmiféle istent; szerintök a lélek addig vándorol, míg elérkezik a «moksza» nevű boldogságba. A lélekvandorlás miatt a buzgóbbak fátyolt viselnek szájuk előtt, nehogy akár csak egy szúnyogot is elnyeljenek, hónuk alatt seprőt visznek, hogy útjokról a legkisebb bogarat is eltávolítsák. Két pártra szakadtak; az egyik «digambara», a másik «szvetambara» nevet visel. Hívei leginkább kereskedők, kik «banian» név alatt Afrika keleti partjain is nagy szerepet játszanak. Míg «radsaput» leventék is híveik közé tartoztak, a «dzsaina» felekezet számos templomot emelt, melyek később a bráhminok birtokába mentek át.

Midőn a mohamedán hódítók előzőnlötték Indiát, a leigázott népet kényszerítették az izlám elfogadására. A hódítók uralma hanyatlásnak in-

⁴⁶ Ez a felfogás nem a hindu szentírások következtetése. Ez valójában Sankara (Kr. u. 788-820) tanításának hatására honosodott meg Indiában. A szentírások teisztikus felfogása szerint Visnu (Krisna) maga isten, akinek nincs más oka Önmagán kívűl. Az anyagi természet (*máyá*), amely az Ő egyik energiája pedig végképp nem lehet az Ő létezésének oka. A Brahman, pedig a Legfelsőbb testének sugárzása, így ez sem a végső ok önmagában. Az upanisadok (Svetásvatara Upanisad I.2) kijelentik, hogy még az anyagi világnak sem végső oka *máyá*.

dulván, a kényszerből mohamedán hitre tért hinduk szerettek volna fölvétetni az illető kasztba, melybe mint pogányok tartoztak. Mivel ez nem sikerült nekik, a XV. század végén külön vallás támadt köztök, mely vegyüléke a mohamedán és pogány hitetlenségnek. A bálványimádás eme fajtája a «szhikh» vallás, mely leginkább az Indus folyamvidékén van elterjedve.

A «parszi» vallást Indiába tűzimádó perzsák hozták, midőn hazájokból a mohamedán arabok elől menekültek. A bráhminok nem jó szemmel nézik a tűzimádást, de az angol hatóság oltalma alatt szabadon gyakorolják Zoroaszter hívei, akik többnyire gazdag kereskedők.

A Vindhia hegység zord vidékeit különféle Bhil törzsek lakják, melyek két bálványt imádnak; Mahadéva a harcok és halál istenasszonya, Mata pedig a teremtmény erő. Egyéb alsórendű lelkeken kívül imádják még a lovat és elhunyt őseiket.

* * *

Ezeknek előre bocsátása után rövid szemlét tartunk Elő-Indiának híresebb pogány templomai fölött. Szemlénk alatt meg fogunk győződni, hogy valamely nép alkothat műépületeket, és mégis elsatnyul, lealjasodik a kinyilatkoztatás nélkül.

1. A szent kő Sánárban

Pogány templomok fölött tartunk szemlét, legelőször mégis egy kő előtt állunk meg, melyet a hinduk Sánár erődben tisztelnek.

Benáresz, a hinduk egyik szent városa (Öt szent város van Indiában: Peláni, Sziringham, Jagannath, Benáresz, Ramszérám) közelében áll sziklatetőn Sánár vára; régibb időben bevehetetlen erősség volt; ma csak államfogház, mert a mai tűzéség lövegei úgyis könnyen halomra döntenék. E várnak tömör fallal körülvett egyik udvara az a hely, mely Elő-India összes szentélyei között a legnagyobb tiszteletben áll; az udvart szegélyező falnak építkezési módja, az udvarra nyíló rozsdáevett vasajtónak szerkezete magokon viselik a régiség bélyegét. A kisdud tért öreg fa árnyékolja; egyik ágán ezüst harangocskák lóg, tövében pedig csiszolt fekete márványtömb fekszik. Az átelleni falon körbe foglalt háromszögbe a titokszerű lótuszvirág van vésve. A hinduk szerint naponkint 9 órát pihen e kövön láthatatlanul a legfőbb lény, kinek «Aum» nevét csak sűgva szabad kiejteni. A hindu megilletődve lép e helyre, és arcra borul legmélyebb tiszteletének jeléül. Eme márványtömb előtt nincs

különbség bráhmín és pária között, mert a legfelsőbb lény, a közös atya előtt minden ember egyenlő. Meglepő dolog ez, ha tudjuk, hogy Indiában a bráhmín tisztátalannak tekinti magát, ha páriának csak az árnyéka éri is.

2. *Brahmá és Ráma templomai Poskárban*

A hindu hitrege szerint a bráhmínok Brahmá fejéből származnak; születésük nemességét annyira éreztetik az alsóbb kasztokkal, hogy minden tisztelet mellett sem szeretik őket; ezért haragszik a nép Bráhmára is, és annyira nem törődik vele, hogy a sok templom között neki csak egy jutott; ez a templom áll Poskárban, mely szent taváról is nevezetes.

Poskár a Radsaputana név alatt ismeretes területben fekszik; ezt a területet angol főnnhatóság alatt radsaput fejedelmek bírják. A rege szerint Poskár tava ama könnyekből eredt, melyeket Brahmá felesége, Szaraszvati, hullatott itt férjének hitvesi hűtlensége miatt. Valamelyik fejedelem meggyógyulván e tónak vizétől, oly nagy hírré kapott Poskár, hogy az előkelő főurak vetekedve építettek szebbnél szebb templomokat, többen pedig nagyszerű síremléket is. Mert a tónak környéke sivár homok, mesés költséggel járt befásítása, mely ma gyönyörű kertté teszi e helyet közepette a pusztának.

Műgonddal épült templomai között szemet szúr Brahmá templomának gúla alakú szentélye, mely nevezetes kincseket rejt magába. *Ráma* temploma újabb korból való, mert első tekintetre látszik, hogy tervezője fölhasználta az Indiában honos építkezéseknek előnyeit; vannak benne részletek a mohamedánok, szikhek, radsaputok építési rendszeréből. Ha figyelmesen megnézzük e templomnak rajzát, lehetetlen el nem csudálkoznunk, mily sok pénzt, mennyi fáradságot áldoztak a pogányok csak ez egy épületnél is egy képtelen hazugságnak dicsőítésére! Mert ki volt Ráma?

Említettük, hogy *Visnu* háromszor mint óriás született újra; e három születésében viselt *Ráma* nevet. Az első «avatár» (újraszületés) alkalmával mint Paraszu-Ráma irtóháborút viselt a «kszatria» (katonai) kaszt ellen; a második «avatár»-ban Ráma-Tsandra név alatt mint «kszatria» az isteneket oltalmazta; harmadszor Bala-Ráma néven mint Krisna fivére vett részt ennek harci kalandjaiban.

Rövid foglalatban elmondjuk Ráma-Tsandra regéjét.

Ceylon sziget fölött *Ravana* uralkodott, aki különben „rakszasza” (manó) volt. Büszkeségében arra vetemedett, hogy a föld meghódítása után a „szvarga”(ég) is hatalma alá kerüljön. E célból hosszú életének száz évét szentelte Szíva tiszteletére, sőt ajándékol fejét is

neki adta. Jutalmul nemcsak fejét kapta vissza, hanem adott neki Szíva tíz fejet, húsz kezet és azt a kiváltságot, hogy megölni csak úgy lehessen, ha egymillió fejet vágnak le róla, mert minden levágott fej helyén másik fog nőni, míg az egymillióból telik. Brahmá varázs hálót és buzogányt adott neki.

Így fölkészülve, csakugyan elfoglalta előbb az eget (szvarga), azután a poklot (patala), és oly kegyetlenül uralkodott, hogy meggyűlölte minden lény. Brahmá és Szíva is reszkettek hatalmától, de szerencséjükre megtörtént Visnu „avatár”-ja, melyben mint Ráma-Tsandra született. Annyi eszök mindig volt a hindu regék isteneinek, hogy királyi palotában állott bölcsőjök; Visnu is mint Ráma-Tsandra királyfi volt. Legelőször a remete Viszvamitra ismert rá égi sugallat folytán, és nagy kérésre a király megengedte, hogy fia elmenjen vele áldozatot bemutatni. A dolog ugyanis úgy állott, hogy Viszvamitra áldozatot fogadott, de Ravana nem tűrte, hogy valaki az isteneknek áldozatot mutasson be. Amint aztán Viszvamitra elindult az álcázott Visnuval, útjokat állták ugyan a manók, de Ráma-Tsandra elkergette valamennyit. Hírül vitték ezt Ravanának, aki ekkortájt egyébért is haragudott. Ugyanis Dzsánaka fejedelem kapott Szívától egy nyilat, mely megvédte őt minden ellenség, tehát Ravana ellen is; Ravana bosszúból elásott Dzsánaka földjén egy bögret, minek szárazság lett a következménye. A jók kisütötték, hogy az aszály megszűnik, ha Dzsánaka beáll földművesnek. Amint aztán a fejedelem szántott, ekéje kifordította a bögret, melyből csudaszép hajadon ugrott ki. Örökbe fogadta Dzsánaka a bájos gyermeket, kiről csakhamar kiderült, hogy Visnunak a felesége, aki szintén mindig újrászületett férjével. Dzsánaka kihirdette, hogy a szép lány keze azé lesz, aki Szíva nyilával képes lesz ölni. Megjelent erejében elbizakodva Ravana is, de a nyilat föl sem tudta emelni. Szíta, ez volt a lány neve, a kezére áhítozó férfiak között meglátott egyet, akinek nagyon kívánta, hogy velebírjon a nyállal. Ez a férfi Ráma-Tsandra volt, aki szép menyasszonyát aztán elvitte haza. Szenvedélyes nyilas lévén, egyszer oly erővel lőtt el egy nyílvesszőt, hogy zúgására egy bráhminnak a felesége időtlen szült ijedtében; az elkeseredett férj megátkozta, hogy soha több esze ne legyen, mint amennyi embernek szokott lenni. Az átok fogott, és Ráma-Tsandra elveszté isteni bölcsességét.

Atyja lemondása után Ráma-Tsandrát illette volna a trón, de jogar helyett vándorbotot kellett kézbe vennie, mert 12 évre száműzetett felesége és egy fivérével. Ezt a 12 évet kóborolva és vezekelve töltötték, különösen fivére, aki ez idő alatt nem evett, nem ivott, nem aludt. Míg így csavarogtak, betévedtek Ravana nővéreinek országába is, aki a két férfiút úgy megszerette, hogy bomlott utánuk. Szerelme visszautasítatván, nagy hadsereget küldött ellenök, melyet azonban a két vezeklő szétvert. Értésülvén Ravana nővéreinek gyalázatáról megesküdött, hogy nem eszik, míg meg nem torolja a sértést. Remetének öltözve el is szöktette Ráma-Tsandrának feleségét. A szöktetés nyomai Ceylon sziget felé vezettek, erre indult el tehát Ráma-Tsandra és fivére. Útjukban elértek a majmok országba, melynek majomkirálya csakhamar szövetségre lépett velök. Hogy megtudják, hol van Szíta, majomországban Hanumán nevű majomminisztere egy ugrással Ceylon partján termett, ahol egy kánya megmondta neki, hogy Szíta fogoly Ravana székhelyén. A körmönfont Hanumán átváltozott légynek, hogy kilesse, hű maradt-e Szíta férjéhez. Küldetését sikerrel végezvén, visszament, roppant károkat tett Ceylon szigetén a fákbán; erről Ravana értesülvén előhozatta a Szívától kapott hálót, melynek az volt a tulajdonsága, hogy mindent elfogott; így jutott fogásba Hanumán majomminiszter is. Ravana azt parancsolta, göngyöljenek Hanumán farkára gyapotot, öntsék le olajjal és gyújtsák meg. Így is történt, de Hanumán házról-házra ugrálva fölgyújtotta az egész fővárost, csak azt a palotát kímélve, melyben Szíta raboskodott.

Hanumán biztos hírekkel térvén vissza, Ráma-Tsandra megindult két szövetségeseivel: a majmok és medvék királyaival. Elérkeztek Ceylonba, hol olyan csatákat vívtak, hogy száz-ezrekre rúgott a halottak száma. Ráma-Tsandra levágta Ravanának egymillió fejét, föltámasztott halottaiból minden elesettet, és Szíta feleségével elfoglalta atyjának trónját.

Ráma-Tsandra végéről kétfélét beszél a rege. Féltékenységgel zaklatván nejét, ezt saját kívánságára elnyelte a föld. Ráma-Tsandra pedig bánatában utána ment. Mások szerint fivérét annyira üldözte, hogy ez vízbe ölte magát, hasonlót tett Ráma-Tsandra is.

Ez csak egy mese a sokból. A hindu művészet a templomok köveibe véste a regéket, tárgyból tehát nem fogyhatott ki.

Poskár templomait tömegesen látogatják a zarándokok. A tó szélén álló templomokból kölépcsők vezetnek le a vízbe; reggeltől késő estig nyüzsgő a nép e lépcsőkön: egyik érkezik, a másik távozik. Napkelte előtt sietnek a lakosok és zarándokok fürödni; ezrenként lubickolnak a vízben oly lármával, hogy a krokodilok is meglapulnak ijedtökben. Amint az első napsugár visszaverődik a tornyok, kupolák, gúlák márvány oldalairól, minden arc a nap felé fordul; a fürdőben levők vizet merítenek tenyerökbe, és imát rebegve hintik a nap, azután a többi világtájak felé.

Új zarándokok érkeznek a kölépcsőre, de mielőtt a vízbe mehetnének, avatást végeznek velök a bráhmin papok. Ha kevés a zarándok, egyet több bráhmin is megrohan; mindegyik az ő avatását dicséri, a többiét ócsárolja, míglen gyakran a feleselés verekedéssé fajul köztök. Ha aztán választott a zarándok bráhmint, ez levezeti a vízbe, és imákat hadarva elvégzi az avatást a kialakult bérért, hogy mielőbb más zarándokot fogjon.

Ha gazdag vezeklő érkezik, a különben gögös bráhminok porig alázkodva hízelegnek neki, mert az avatásért többet remélnek tőle. Megváltoznak az idők Indiában is. Ha jön is elvéte fejedelem vezekelni, nem osztogatja a pénzt két kézzel, mert neki sincs annyi, amennyi őseinek volt. Csak egy példát a régi idők bőkezű urairól.

Dzeipur és Dzsudpur fejedelmei mindenben évelődtek egymással; évenként eljött mindkettő Poskárba vezekleni. Szokások az volt, hogy Brahmá vagy Ráma temploma elé kitétettek egy mázsát, melynek egyik lapjára ráültek, másakra pedig addig rakatták az aranyat, ezüstöt, drágakövet, selymet, bársonyt, míg a mérleg fölemelte őket; a sok kincset aztán szétszóztatták bráhmin papok között. Dzeipur «radsá»-ja tehette, mert kincstára tömve volt, birtokai gazdagon jövedelmeztek; ellenben Dzsudpur fejedelme vitéz harcos, de szegény úr volt, és így Poskárban mindig a rövidebbet húzta. Egy ízben Dzeipur ura gúnyos megjegyzést tevén erre, ellenfele fogadást ajánlott neki, hogy a bráhminoknak mindketten egyenlő ajándékot adjanak. Állván az alku, Dzsudpur ura ünnepélyesen kijelenté, hogy örök tulajdonul adja

a bráhmín papoknak mind ama földeket, melyeket országában jelenleg csak bérben használnak. Nem volt ez nagy ajándék, mert sovány homok földeket kaptak a bráhmínok. Dzseipur ura most látta csak, milyen kelepcebe esett, de áll vala a fogadásnak, ha minisztere hirtelen be nem fogja száját. Ugyanis Dzseipur birtoka oly kitűnő földekből állott, hogy a bráhmín papok ott sok földet bírtak haszonbérbe, és a fejedelem e földek elajándékozása által koldussá lett volna.

3. Ganéza hét temploma Madura közelében

Ganéza legnépszerűbb bálvány Indiában.

Egyik hindu istennek sincs annyi dolga, mint neki. Ő forrása a bölcsességnek, sorsnak, áhítat és tisztaságnak, számtan és találmányoknak, az okosság és esztendőnek. De ez nem minden, mert főnöke és tanítója az istenneknek is; ezenkívül pártfogója a tudomány és irodalomnak, sugallja a bölcs tanácsot és nagy eszméket, szerzi a házasságokat, pedig maga szigorú nőtlen életet él, és egyetlen a hindu rege isteni között, kinek életét pirulás nélkül lehet elmondani. Ennyi dolgot végez a földön, az égben pedig Szívát és feleségét hűsíti toll legyezővel, mert hiszen ezeknek a fia.

Ennyi hasznos szolgálatért nem érdemelte meg, hogy elefántfejet kapott, és ezt is csak egy agyarral. Az elefántfejhez úgy jutott, hogy anyja mint gyönyörű kiseddel mindenféle kérkedvén, Száni istent is kényszeríté, hogy megnézzé; amint ez a gyermekre tekintett, hamuvá égett a kisednek feje. Brahmá aztán ráparancsolt Szánira, vágja le Ganéza számára az első fejet, melyet talál; az első fej egy elefánté volt. Egyik agyarát is apjának védelmében vesztette el, mikor t.i. Visnu rá akart törni Szívára.⁴⁷

Ganéza bálványa látható a templomokban, utcákon, utakon, földeken, sőt egyes fáknak a tövében is. A hindu nem fog semmihez, míg Ganézát nem imádta; történik pedig ez az imádás imígyen. Az illető föláll, karjait keresztbe teszi mellén, kezeit ökölre fogja, két halántékához dörzsöli; aztán füleit tartva háromszor térdet hajt, homlokát verve imát rebeg. Házépítéskor a telekre helyezik Ganéza szobrát, leöntik olajjal, fölékesítik virágokkal, és csak imádása után fognak munkához. [...]

⁴⁷ Lásd a 23. Lábjegyzetet.

4. A «Kailásza» Ellorában

Bombaytól észak-keletre hever romjaiban a hajdan virágzó Ellora, mely föld alatt épült templomairól nevezetes. Legnagyobb figyelmet érdemel ezek között a «Kailásza», vagyis Szíva paradicsoma, mert ennek párja nincs a kőfaragás művei között. 120 láb magas, 600 láb körfogatú bazalt sziklát úgy fejtetett ki a hegyből, hogy körülötte 360 láb hosszú és 186 láb széles udvart vájtak. A hindu kőfaragók végtelen türelemmel alakíták ezt a tömböt templommá, melyet oszlopok, karcsú tornyok díszítenek, a falak külsejét pedig domborművek, köztök életnagyságú elefántok élénkítik. A templom egyetlen tömb, melynek belsejét vésőkkel készíték a faragók; van e templomnak kupolája, melyet oszlopok látszanak tartani; oldalait fülkék szegélyezik, a falakat domborművek borítják.

Bombay kikötőjében, a kisded Elefanta szigeten is van a föld alatt templom, melynek egyik része az oroszlán-csarnok. [...]

5. Sziringham

India déli részében eltérést veszünk észre a vallási épületek szerkezetében; nemcsak az építkezési modor más délen, hanem a vallási és világi épületek összevegyítése is feltűnő. India északi felében templomokat találunk, melyek művészi alkotásúak, délen telepek állnak, melyeken vegyest találunk pagodákat, csarnokokat, kerteket, tavakat és lakóházakat. Egy-egy telep terjedelmes négyszöget képez, melynek oldalai 125-150 öl hosszúak; a külső falak mögött párhuzamosan még öt-hat fal áll egyenletes távolságban; a közbe eső, befelé kisebbedő udvarokat kapuk kötik össze, melyek a négyszögek oldalainak közepén szemközt állnak egymással. E kapuk fölött egy-egy «gopuram», vagyis gúla emelkedik, mely 10-15 emelet magas, faragott kövekből áll, és domborművekkel ékes. A telep közepén áll a templom, mely alacsony, sötét épület, teteje pedig lapos; ide csak hindu léphet be, ámbár mindössze egy-két értékes bálvány áll benne, melyeket kívülről is láthatni a lámpák gyér világításánál. A templom környéke pallókkal van kirakva, melyek alatt a tó lappang, ahol a hívek a szokásos mosakodást végzik. A külső udvarban a bráhmin papok laknak, de előkelő hinduk is részesülnek jó fizetésért e kitüntetésben. A belső udvarok falai mellett oszlopos csarnokok húzódnak; ugyancsak állnak itt tarka vegyületben: gúlák, szobrok és bálványok. Mindez köből van faragva bámulatos türelem és ügyességgel.

Meglepő az ellentét az indiai házak szegénysége és a templomok mesteri díszítése között. A templomhoz vezető utcát szegényes viskók szegélyezik [...], amelyek igénytelenek a lapos tetejű házak az égbe meredő tornyokhoz képest.

Sziringham v. Szri-Ranga (szent sziget) Tricsinopoli közelében fekszik a Kavéry folyó két ága között. A Visnu tiszteletére épült templomot 4 láb vastag, 25 láb magas hétszeres fal veszi körül, melyek egymástól 300 lépésnyire állnak; egyik udvarból a másikba mind a négy oldalon kapu nyílik égbe meredő toronnyal. A telepet körülfogó kökerítés 4000 lépés néyszög. A főbejárat a déli oldalon van; 33 láb magas, 5 láb vastag, egy darab-ból álló kőoszlopok ékesítik. Összesen 21 «gopuram» (gúlatorony) van a telepen. E tornyok fölülte csupa kőfaragvány. A főbejárat oldalait szegélyező kövek 6 öl magas roppant tömbök.

A telep közepén áll a hírneves «Mandapam», vagyis az ezer oszlop temploma. Valóságban 1040 oszlop van benne, mert 16 oszlop áll 65-ször egymás mögött. Az oszlopok föl váltva négy- és nyolcszögletesek, az oldalakat pedig vésések borítják. Van itt egy gúla alakú magas kocsi is befogott lovakkal, kőből faragva meglepően szép díszítésekkel. Mégis legnagyobb ritkasága e telepnek az a csarnok, mely 14 oszlopból áll; minden oszlop egy darab kő, és mindegyiknek külső fele hátulsó két lábára ágaszkodó lovon ülő harcost ábrázol, amint elefántot támad meg. A sorok között haladva úgy rémlik az ember előtt, hogy e roppant nagy lovak mindjárt lábaik alá tiporják.

Sziringham látogatott hely különösen újévkor. Az első és második kör-falnak udvara ilyenkor nagy vásártér, ahol a zsidóbarátok minden kigondolható cikket árulnak. A belső udvarok is élénkek, az egyes kápolnák, fürkék és szentélyekből a zene, dal, dobpergés hallatszik. Az ájtatoskodók túlnyomólag nők; ifjú lányok nyakukban virágkoszorúkkal megállnak egy-egy faragvány, szobor vagy kép előtt; ha európai vegyül a tömeg közé, ezt senki sem veszi neki zokon, csak akkor állják útját, ha olyan helyre akar belépni, hova «hitetlennek» tilos a bemenet.

6. *Sillambara*

Madrasztól délre a tenger közelében fekszik Sillambara Tanzsur tartományban, mely talán leggazdagabb vallási épületekben. Egy szemtanú nagy ünnep előestéjén érkezett ide, és következőleg írja le, amit látott:

„Azonnal a zarándokok közé vegyültem. Roppant néptömeg hullámozott a deszkákkal padolt széles udvarokon szörnyeteg bálványok és sötét csarnokok ezernyi oszlopai között. Helyenkint egy-egy fáklyának lobogó fénye világítja meg a sötétben járókelő bronz testeket. Tompa moraj hullámozik a sok ezernyi tömeg fölött. Egy sereg hindu sétál, mások imádkoznak, csoportosulnak a templomok lépcsőin, vagy sötét fülkébe húzódnak. Vannak olyanok is, akik a földön guggolva mozdulatlanul elmélkednek. Egyes családok a tömegtől félre, otthonosan elhelyezkedtek a nagy épületek egy-egy zugában. A nagy tónak vizében mosakodását végzi a sok zarándok. A pagoda tornácából hirtelen világosság árad ki, a levegőben színes röppentyűk pattognak, megzendül a harsogó zene: a bálvány szekere indul ki. Nem közönséges szekér ez; hanem 5-6 öles fatorony, melyet négy korong keréken döcögöttek. Egy-két ember a szekéren áll, és buzdítja a tömeget, hogy húzza a tornyot; pedig erre nincs is szükség, mert boldognak érzi magát, aki megmarkolhat egy tenyérnyit a vaskos kötelekből.”

Van Sillambara templomában egy nagy nevezetesség. A középhajónak kupolájában lóg egy láncfűzér. A kupola négy sarkába van illetve négy lánc; mindegyik 45 méter hosszú; közepén a négy lánc egyesül. Az a bámulatos ezen a láncfűzéken, hogy kőből van; egy-egy szeme 1 méter széles, és oly fényesre van csiszolva, hogy visszaveri a sugarakat, mintha tükör volna.

7. Madura

Madura városában épült Elő-India déli részének legnagyobb templomtelepe, mely 12 hold területen fekszik. Kisebb-nagyobb tornyainak a száma tizenkettő, melyek a négyszeres körfalakból emelkednek ki. A főkapu oldalain két-két oszlop áll 9 öl magas egy darab kőből. A «mandapani» (főterem) padmalyát 1055 köoszlop tartja, melyek többnyire egy darabból faragvák.

A templom udvarában 30 öl hosszú, 12 öl széles tó áll, melyet oszlopos csarnok szegélyez; a falakat képek borítják Párvati (Szíva neje) életéből. A keleti oldalon a tóhoz 50 öl hosszú, 12 öl széles földött csarnok vezet, mely öt öl magas 128 gránitoszlopon nyugszik. A legnagyobb ritkaságok közé számítható a templom homlokzata. [...] A tám-oszlopok külső feléből a szobrász egy-egy csoportot faragott ki. Jobbról az első támoszlop párkányán Visnu ül, fején a hármass koronával; háta mögött elefánt áll, mintha ormányával védené a tigris és oroszlán ellen. A második oszlopágaskodó paripán lovast ábrázol, aki a lova alá került gyermek eltaposását akarja kikerülni. Legélénkebb a harmadik csoport, mely gyalog és lovas vitézt ábrázol harcolva.

Történeti szempontból figyelmet érdemel itt az, hogy, e templom amaz időből való, midőn Brahmá követői már győzedelmeskedtek Buddha hívei fölött, mert egyes képek és faragványok Buddha követőinek büntetését ábrázolják. Valami Kuna vagy Kubja Pandya nevű fejedelem a 9-ik vagy 13-ik században építé annak jeléül, hogy Buddha tanításáról áttért a Brahmá imádására.

8. Jagannath

Jagannath egyike ama öt helynek, melyeket a bráhminok a legnagyobb tiszteletben tartanak. Puri város mellett van e szenthely Orissza tartományban, délre a Gangesz torkolatainak közelében. Minket leginkább azért érdekel, mert Jagannath főhelye Krisna imádásának, akiről azt szeretik egyházellenes tudósok vitatni, hogy eredetije az evangéliumbeli Krisztusnak. Röviden előadjuk e kérdésnek lényegét.

Krisna tisztelete oly népszerű Indiában, hogy már az első európaiak is megismerkedtek vele; érdeklődniök is kellett a dolog iránt, mert Krisna életrajzában vannak részletek, melyek *Krisztus Urunkra* emlékeztetnek. Az európaiak úgy fogták föl ezt a hasonlóságot, hogy a hinduk is az ős-kinyilatkoztatásból merítették. Ez a nézet tartható nem lévén, véletlennek állították a meglepő hasonlatosságot. Egyházellenes tudósok másként fogták föl a dolgot; ők azt állították, hogy az evangéliumbeli *Krisztus* utánzása az indiai Krisnának. A megokolás nem okozott nekik fejtörést; mert szerintök Krisna legalább ezer évvel korábban élt, *Krisztus Urunk* pedig megfordulhatott Indiában, mert életének 12-ik évétől a 30-ig csakugyan hallgat róla az evangélium.

Ez a vélemény járta, míglen elfogulatlan tudósok hozzáférhettek Krisna történetének forrásához. A hinduk egyik nemzeti hőskölteménye ez, mely Maha-Bharata név alatt ismeretes. A kérdés tisztázása így könnyebben és gyorsabban történhetett. Az egyházellenes álláspont elvesztette alapját, midőn bebizonyult, hogy a Maha-Bharata hősköltemény mai alakjában legalább négy századdal későbbi, mint az evangélium. Krisnának legrégibb temploma pedig, mely éppen a jagannathi, nem épült csak a 13-ik században Kr. sz. u.

Ki volt ez a Krisna?

A történet csak annyit sejt róla, hogy valamikor egyike lehetett ama kalandoroknak, akik a köznépből emelkedvén ki a hatalom tetőpontján nem a néppel, hanem ennek elnyomóival éreztették erejüket. Népszerű alak volt Krisna már akkor, midőn Buddha és Brahmá követői irtóháborút kezdtek egymás ellen; Buddha hívei avval szereztek pártfeleket, hogy Buddhát mint a köznép jótevőjét magasztalták. A bráhminok Buddha ellenében Krisnát léptették föl, ami nagyon ügyes fogás volt, mert Buddha jótetteiről a nép nem tudott semmit, míg Krisna ismeretes volt a nemzet hőskorának regéiből. De Krisnából istent kellett csinálni, hogy háttérbe szorítsa Buddhát; meg is tették a bráhminok Visnu nyolcadik újraszületésének. A harcnak kimenetele még így is kétes lehetett, mert Krisna bejutott a buddhista háromságba is, mint Dharma.

A hindu hitrege egészen mást beszél Krisnáról.

Az óriások egyik királya, név szerint Kansza, oly kegyetlenül uralkodott népe fölött, hogy Visnu újra született megfenyítése végett. Születése meg volt jövendölve Kansza királynak, amiért ez Dévaki nővérének már hét magzatát elemésztette. Nyolcadiknak Visnu született. Úgy maradt életben, hogy az örök a muzsika lármája miatt nem hallották meg sírását. Visnu rögtön megparancsolta szüleinek, vigyék fölnevelni a pásztorok közé; ahol mint valamelyik pásztornak a fia védve lesz Kansza király üldözése ellen. Midőn Kansza látta, hogy rászédtek, sok gyermeket megöletett, de Visnu megmenekült. Nevezetes dolgokat művelt már ifjú korában; p. o. zivatar alkalmával fölemelt egy hegyet, és mint esernyőt tartotta 40 000 pásztor fölött, hogy meg ne ázzanak. Nagyon szeretett tilinkózni, és tudott is oly szépen, hogy a vadállatok kijöttek az erdőből hallgatni, a pásztorlányok pedig táncra perdültek, és egy szálíg rajta feledték szemeiket. A rege egész biztosan tudja, hogy a pásztor Visnunak 16 108 pásztorleány kedvese volt; ezekből nyolcat leginkább kedvelt, de szíve királynéja Radha volt. Visnu mint pásztor Govinda nevet viselt. Elérvén a férfikort, leventéket gyűjtött, megtámadta, legyőzte Kansza királyt. Vége-hossza nem volt aztán Krisna harcainak, melyekbe a gonoszok megfenyítése végett keveredett. Fajtalan életet élt a harcok zajában is. Elrabolta Rukmíni királyleányt, aki éppen Sziszipala királyfival akart egybekelni. A leánynak fivére védelmére kelt nővérének, de Krisna megölte; hasonlóképen járt a megalázott vőlegény is. Krisnát avval mentegeti a rege, hogy Sziszipala ellensége volt az isteneknek, nem ugyan mint királyfi, hanem előbbi életében, mint Pundra óriás.

Krisna gyászos véget ért; egyik embere, vadállatnak nézván őt, úgy lőtte keresztül nyíllal, hogy egy szantálfához szögezte. Ezt a fát kivágták, és a Gangesz vizére bocsátották; így jutottak Krisna csontjai a tenger part ama pontjához, ahol ma Jagannath áll.⁴⁸

Rukmíni és a 16 108 pásztor leány máglyán égették el magokat.

Jagannath templomának eredetét sokféleképpen adják elő a regék.

Egyik szerint Visnu tiszteletére épült a világ első korszakában (A hindu hitrege szerint négy «yuga» (korszak) létezett: 1. Szatia-Yuga (arany-kor). 2. Tréta-Yuga

⁴⁸ Az eseményről a Srímad Bhágavatam ír részletesen, s elemzi ennek teológiai hátterét. Eszerint, amikor Isten valamely formában alászáll az anyagi világba, akkor az alászálló forma (*avatára*) ugyanolyan transzcendentális, nem anyagi testtel rendelkezik, mint a lelki világban. Szemben az élőlényekkel az Ő teste hallhatatlan. Amikor pedig olyan események játszódnak le valamilyen tanítás kedvéért, mint az Ő látszólagos születése, vagy halála, az valójában isteni elrendezés. Így történhetett meg, hogy Krisna egész családja látszólag borzalmas módon egymás kezétől pusztult el, Krisna pedig egy vadász nyilától, aki pedig őszinte híve volt. A hindu hagyományok szerint Isten bizonyos időben és bizonyos okkal megnyilvánítja kedvteléseit e világban, s ekkor az Ő örök társai is elkísérik. A kedvtelések végeztével az Úr visszatér hajlékára kíséretével együtt, s ez a visszatérés néha közönségesnek tűnő módon zajlik.

(ezüst kor). 3. Dvapara-Yuga (réz kor). 4. Kali-Yuga (vaskor). A «szatia-yuga» 1.728.000 év volt, az ember élete pedig 100.000 év; a «tréta-yuga» 1.296.000 évből állt, az ember pedig 2000 évig élt; a «dvapara-yuga» 864.000 évre szállt le, az ember élete 1000 esztendő volt. E négy korszakot jelenti a mesés tehén vagy bika, mely kezdetben négy, aztán három, két és ma csak egy lábon áll) aranyból. A tenger azonban annyi fővényt úsztatott falaihoz, hogy eltűnt az egész templom. Az emberek régen el is feledték, hogy ott templom állott, Brahmá tehát meghagyta Indra-Ména királynak, keresse föl a helyet. Segített a királynak egy teknősbéka, aztán egy holló; meg is találta a helyet, de Brahmá intésére nem aranyból épített újat, mert a «kali-yuga» emberei ellopták volna.

Másik rege azt beszéli, valamelyik király várost akarván alapítani, elküldött egy bráhmint alkalmas helyet keresni. Ez a bráhmin látott a tengerparton egy hollót fürödni és a hinduk szertartásai szerint mosakodni. Értvén a madárnyelvet, megtudta a hollótól, hogy kevés idő múlva csudás dolog történik a tengerpart ama pontján. A király erről értesülve, nagy várost és benne szép templomot építtetett.

Egy éjjel álmában eme szavakat hallotta: «Menj ezen és ezen a napon a partra, és nézz ki a tengerre; egy fadarab emelkedik ki a mélységből; fogd ki, rejtsd el egy hétig házadnál, aztán vidd a templomba és imádd, mert isten az.»

A harmadik rege már összeköttetésbe hozza Krisnával a templomot. Indra-Dhyuma király meg akarta nyerni Visnu pártfogását; Visnu tehát azt parancsolta, faragtasson bálványt, és helyezze abba Krisna csontjait. A király fölkerlte e munka elkészítésére az istenek építőmesterét, Viszvakarmát, ki oly föltétel alatt vállalkozott, hogy senki rá ne lessen, senki ne háborgassa, míg dolgozik. A király ezt megígérte, Viszvakarma pedig nekifogott az alkotásnak. Egyetlen éjszaka templomot épített, melyben aztán véste a bálványt. Két hét múlva a király már nem bírt kíváncsiságával; leskelődött, de Viszvakarma észrevette, és félbehagyta a munkát: alig volt a szobornak ábrázata kinagyolva, keze és lába meg éppen hiányzott. Elpanaszolta keservét a király Bráhmának, aki avval vigasztalta, hogy az a félig kész szobor mégis híres lesz. A fölavatásra meghívta a király az összes isteneket; Brahmá maga végezte a fölavatást, adván a bálványnak szemeket és lelket. Így lett hírneves Jagannath temploma.

A történet mást beszél.

Építője Aming Dhéarn Déo radsa volt, aki e művet 1298-ban fejezte be. A kerítésfal négyszöget képez, melynek hossza 612, szélessége 584 láb; összesen 50 kisebb-nagyobb templom, pagoda és torony áll e területen. Legnevezetesebb köztök az a 172 láb magas torony, melynek oldaloszlopai dongákhoz hasonlítanak és kupolát tartanak.

A toronynak dongái egymásra helyezett oszlopokból állnak, melyek fölfelé arányosan kisebbednek. E toronyban három bálvány áll: *Krisna*, *Bala-Ráma*, előbbinek fivére és *Szubhadra*, mindkettőnek nővére. A toronynyal szomszédos, de csak 37 láb magas gúlaépületben állnak a bálványok, mikor fűrésztik őket. [...] Az említett három bálvány közül a középső Szubhadra kezek nélkül, jobbra Krisna, balra Bala-Ráma mindkettő karokkal, de melyeken kezek nincsenek. Az előtérben oszlop tetején ül Garuda, mesés karvaly, melyen Krisna repülni szokott; Garuda a kígyók pusztítója, azért tisztelik a hinduk minden ivadékát a sasokban.

A templom személyzete 4000 családból áll, ide számítva a bálványok eledeleinek szakácsait is. Kell pedig a bálványok etetésére naponként: 410 font rizs, 225 font liszt, 350 font vaj, 167 font cukor, 65 font zöldség, 186 font tej, 24 font fűszer, 34 font só, 41 font olaj. Az etetés napjában háromszor történik, amikor csak papok lehetnek a templomban. Az étkezés egy órát vesz igénybe, mialatt a templom leányai táncot lejtenek a közönség előtt. Harangszóval figyelmeztetik a népet, mikor az étkezésnek vége van; megnyílik a templom, és mindenki láthatja, hogy a behordott ételek elfogytak. Mondanunk sem kell, hova lett a sok eledel. A zárándokok nem a templomban, hanem az előtte álló pagoda alatt mutatják be eledelőket, mert hiszen a bálvány látja és megáldja azokat a templomból is. Nagy ünnepek alkalmával a 400 szakács egész nap főz, a fazekasok pedig eladják minden edényöket. Miből él a templom körül alkalmazott 4000 család? A zárándokok az ünnepnek rangja szerint, 10-20 frt. belépti díjat fizetnek. Miután van 1.200.000 zárándok évenként, ha ezeknek csak fele fizet is, öt-hat millió forintba rúg a bevétel.

Legnagyobb ünnep a «Rath-Yatra», mely június végén tartatik. Ekkor mindhárom bálvány külön kocsin járja körül a nagy tornyot. A legnagyobb kocsinak 16 kereke van, 35 láb magas, tehát mozgó torony. Az ünnep első napján a templom ajtajában akkora a tolongás, hogy mindig életébe kerül néhány embernek; a holtakat kidobják a kerítésen. A bálvány szobrokat bráhminok vonszolják az ajtóig, ahol Bala-Ráma és Szubhadra egy-egy alacsony kocsira, Krisna pedig a tornyos szekérre tétetik. Este megérkezik a főpap, aki senki más, mint Khurda fejedelme; gyaloghintón jön, fényesen szerszámozott elefántok követik; az angol hatóság képviselői, valamint a fejedelem tisztviselői elefántokon ülnek.

A fejedelem Bala-Ráma kocsijánál kilép hintajából; mezítláb van, testét fehér csalánszövet borítja. A trombiták harsogása és a tömeg üdvkiáltása között lép Bala-Ráma kocsijára; imádja a bálványt, fertőtleníti a kocsit szantálfa vízzel. Ugyanezt műveli a másik kocsin és a nagy szekéren. A bráhminok

fáradtságát koszorúkkal jutalmazták. A fejedelem vállával nekidől minden kocsinak, mintha el akarná indítani. Erre az adott jelre megindul az a néhány ezer férfi, akik zöld ággal kezökben lesték ezt a pillanatot; énekelve, ugrándozva jönnek libasorban a szekerek irányával ellenkező oldalról; a szekerek mellett elhaladva, érintik azokat a zöld ágakkal, és elhelyezkednek a vontatókötelek hosszában. Arccal a szekerek felé fordulva húzzák azokat. Elöl Bala-Ráma szekere megy; követi Krisnáé, Szubhadra a sereghajtó. A szekerek körül felbomlik a rend; mindenki előre tolakodik, kapkod kötél után, tolja a kereket stb.; a nép aranyat, ezüstöt és kókusz-diót dobál a kocsik felé. A bráhminok megáldva visszadobják a kókusz-diót, a pénzt pedig zsebre dugják. Előkelő hindu cselédjei által nyittat utat, hogy kezével érinthesse legalább a köteleket; az anyák magasra emelik kisdedeiket, hogy a bálvány áldását megnyerjék. A kerekék alá nem szabad ma már feküdni, de a nagy tolongásban elég sok a haláleset.

Élénken írja le a templomi életet egy európai utas:

Jagannath környékén mindenfelé találkoztunk zarándok néppel. Láttunk egész családot, melynek egyéb holmija nem volt, mint az a rézedény, mely a mosakodáshoz kell. Valamennyi fáradt és elkényszeredett volt; látszott kiéhezett testökön, hogy a messze utat nyomorogva tették meg. Egyike a családoknak 120 mérföldről gyalogolt Jagannath templomába. Volt e családban egy aggastyán, két férfi, három asszony és több gyermek; egy fillér nélkül indultak el, koldulva tették meg a nagy utat. Láttunk az útszéli öreg férfiút, amint a porban fetrengve haldoklott; legényke fia szomorúan üldögélt mellette. Halálos betegen indult el az öreg, hogy Krisna képét nézzék megtörő szemei. A zarándokok között sok van olyan is, aki különös módon sanyargatja magát. Ilyenek, akik fekvé teszik meg az utat; ez imígyen történik: hasra fekszik, kinyújtja kezeit és ujjával megjelöli az utat; fölkel, az ujjával megjelölt helyre lép, hasra fekszik és így tovább, míg célhoz ér.

Puri városból egy utca vezet a híres templomhoz. Ez az utca a púpos szarvasmarháé, mely „zébu” név alatt ismeretes; valamennyi Visnu oltalma alatt áll. Mintha tudná is ezt a marha, oly kényelmesen ögyeleg az utcán és harap a kofák zöltsége vagy gyümölcsébe. Kitér e barmoknak mindenki, ütni akkor sem szabad őket, ha megtámadnak valakit. Európai embert rendőrök kísérnek az utcán, különben megeshetnék, hogy az európai utas védené magát, ami nagy bajt okozna neki, mert a hindu embert ölni kész, ha ütni látja Visnu barmait. Pedig hálátlan ez a barom védelmezői iránt is, de a hindu nem védi magát a szilaj bika ellen sem. A szarvasmarha még hagyján a majmokhoz képest, melyek Jagannathban szent állatok; ezek a szemtelen jószágok mindenütt láb alatt vannak, de ütni nem szabad őket.”

9. Ramszeram, Utarassza és Konjivaram

Ceylon és Elő-Indiának dél-keleti csúcsa között fekszik Pamben sziget, melynek keleti végén áll a templomáról hírneves Ramszeram vagy

Rameszvaram. Egyike ez is a bráhmínok öt szenthelyének; érkeznek ide zarándokok a Himalája tövétől és Afganisztán belsejéből.

«Gyalog érkeznek, írja az ottani hithirdető; cipelik élelmöket, konyhájokat és házukat. Lakásuk az a falat szőnyeg, melyet derékaljnak ott terítenek le, ahol rájuk esteledik; konyhájok az a réz bögre, melyből isznak, mosakodnak, és ahol a rizst főzik; élelmök rizskása, melyet rongyba kötve akasztanak a bot végére. Összes ruhájok egy darab vászon csípőik körül. Fáradtan, lesóványkodva érkeznek, mert 4-8 hónap óta útban voltak. Föltett szándékukban nem rendítette meg őket sem a távolság, sem a nélkülözés, pedig tudják, hogy visszamenet talán még többet kell szenvedniök. Érkeznek gazdag ájtatoskodók is. Néhány napja is két «radsa» (fejedelem) jött tizenöt hordszékkal és ugyanannyi szekérrel, mert kíséretök számos, holmijok sok volt. A két «radsa» mindent úgy végzett, mint a legszegényebb zarándok; fölkeresett minden bálványt, és bemutatta a szokásos áldozatokat.»

Ramszeram temploma dombon épült; körülötte a bráhmínok szegényes lakásai állnak. [...]

Utarassza vagy *Utarasszaminghé* pagodája [...] kisebbszerű épület Ramnad város közelében, a Vaikaiar folyó mellett. Figyelmet érdemel az előcsarnok köoszlopainak egyszerűsége és a főbejárat tornyának fekvő henger teteje.

Madrasz közelében, dél-nyugatra a Palar folyó mellett fekszik *Konjivaram* vagy *Kansipuram* temploma [...]. Szíva követői egyenlőnek tartják Benaresszzel. Eredetileg Buddha tiszteletére épült; később átpártolt a város a «dzsaina» felekezethez, míglen a bráhmínok kerítették birtokukba. A rege szerint itt tartották Brahmá, Visnu és Szíva menyegzőiket. A vízbe ereszkedő kőlépcső egyike a szebbeknek. Figyelmet érdemel a vízben álló oszlopos kupola-épület, melyből azonban éppen az hiányzik, aminek tiszteletére épült, t. i. a hinduk által imádott bika.

Gazdag hinduk a legnagyobb kényelemben tartanak egy-egy bikát; a szegényebb befogja ugyan, vagy terhet szállít ökrein, de meg nem üti, levágni pedig nem szabad. De valamennyi barmot mégis bajos lévén kellő tiszteletben részesíteni, néhányat különösen fölavatnak erre; sütnék a barom jobb farára háromágú szigonyt, Szíva isten kedvenc fegyverének képét. Eme választott barmok nincsenek istállóra kárhoztatva, ödöngnek szabadon, legelnek, ahol nekik tetszik, és amit szemök kíván. Tisztelőik hozzák nekik enni a legjobb falatokat. Ilyen döglött marhából nem ehetik a pária, pedig neki kiváltsága van a dögre, mint nálunk a cigánynak; eltakarítása olyan fénynyel történik, hogy a szegény irigyelheti. Élelmes bráhmín csudahírét költi egy-egy baromnak, és elindul vele bejárni a vidéket; a menet előtt zenészek húz-

zák, a baromra díszes szövetek aggatvák, szarvai aranyban fénylenek, mellette zászlók lengenek. A nagy lármára elősiet a nép, arcra borulva imádja az okatlan állatot és ha egyebe nincs, tiszteletére odaadja egyetlen öltönyét, utolsó falatját. Hetenkint egy nap, a mi hétfőnk, e barmok tiszteletére van némely vidéken szentelve; a nép nem végez szolgai munkát, különösen olyant nem, mely szarvasmarhával szokott történni. Szíva követői a szarvasmarhát imádják, tekintettel a «linga» vagy «lingam» ocsmányságára és mert a bikát Szíva hátaslónak használja.

* * *

A hindu nem vérengző természetű, bálványait sem tiszteli vérontással; legfeljebb kakas vagy birka kerül az oltárra, hogy áldozat címén húst ehessenek a bráhmin papok. Azelőtt fordultak elő emberáldozatok, amennyiben rajongók megölték magokat a bálvány tiszteletére, vagy a bráhmin papok megmérgezték kéz alatt azokat, kik az ünnepi játékokban valamelyik istennek a szerepét játszották. Maga a nép szívesen vette, hogy ilyesmit az angolok eltiltottak. Ha egyes rajongók testöket fölhasogatják, lemetélik stb. választott istenök tiszteletére, az nem tartozik a bálványimádás templomi részéhez. A hivatalos áldozat: rizs, zöldség, virág, olaj, vaj stb. Legfőbb gond a templom díszítésére és a fényes menetek rendezésére fordítatik. E körmenetek súlyos megrovás alá esnek a közszemérem tekintetében; eltekintve a bálvány körül félmeztelenül táncoló, különben tisztos családokból való ifjak és hajadonok arcpirító taglejtéseitől, a «bajadér» név alatt ismeretes ledér táncosnők szerepéről szólni sem lehet.

(A bajadér szó a portugál «balhadeira» alakulása, mely táncosnét jelent. A hindu név «Dévadaszi» (isten szolgálója), de a nép más neveket használ. A «bajadér» főkelléke a szép külső; férjhez nem szabad mennie, míg a templomban szolgál; mihelyt elhervad, elbocsátják ingyen, ámbár pénzen vették. Hivatalos kötelessége kétszer napjában a bálvány előtt táncolni. Kecseit nem szabad megtagadnia senkitől, ha megfizetik.)

Az ilyen díszmenet költséges, mert sok lőpor és nagy világítás kell hozzá, a dob, hegedű, trombita, kürt stb. sem szól ingyen. E költségeket a rendszerített ünnepeken a templom fődözi, különben nem látogatnák; máskor gazdag hinduk adják a pénzt, hogy beszéltesse magokról. Jellemzi a pogány lelkületet, hogy egy-egy gazdag hindu ezreket dob ki fényes díszmenetre, de az ínségesek számára nincs pénze.

* * *

Egy-két szót a zarándok népről is, mely oly nagy szerepét játszik a templomok életében és számadásaiban. Elmondhatjuk általában, hogy minden hindu zarándok fogadalmat teljesít; egyik önként tesz fogadalmat, a legtöbbre ráparancsolják a bűbájosok, jóslók, orvosok, hogy ebbe vagy abba a templomba zarándokoljon.

A fogadalom tévése és annak teljesítése közé huzamosb idő szokott esni, mert a hindu nem igen van abban a helyzetben, hogy rögtön indulhasson. Ha gyalog és koplalva utazik is, pénz nélkül nem indulhat, mert az nagyon bizonytalan, koldulhat-e össze annyit, hogy a templomban mindazt teljesíthesse, amit fogadott.

Midőn a fogadást teszi az illető, legelőször az aranyműveshez megy, mert bokája és csuklójára ezüst gyűrűt tétet a zarándoklás jeléül; e gyűrűket csak ama bálvány előtt töri le és adja át, melynek a zarándoklást ígérte. Rokonok és ismerősök kedélyes lakomára jönnek össze nála szerencsekívánás címe alatt. Ha nincs elég pénze, eladja barmát, sőt földjét is, de a kitűzött napon elindul; összejönnek ismét rokonok és ismerősök búcsúlakomára, mely előtt a zarándok fejét leborotválta és megfürdött. Megolvassa pénzét, átveszi, ami adományt mások küldenek általa, és zeneszó mellett, nagy kísérettel megy ki a faluból. Több ilyen zarándok verődven össze, élökre áll, és vezeti őket egy «dasza», aki vezeklő, és ezt a mesterséget mint foglalkozást űzi; a «dasza» minden falu előtt megfújja a csigasípot figyelmeztetésül, hogy zarándokok érkeznek, akik e címen méltók az alamizsnára. A csapat naponkint hatkor indul, délben megáll főzni, pihenni, kettőkor pedig folytatja útját késő estig.

Mikor az illető szenthely környékére ér a zarándok, már találkozik szemfüles bráhmin papokkal, akik lakást ajánlanak, és az ő bálványuk áldását kínálják – pénzért. Aki először zarándokol, lépre megy, ellenben a tapasztalt zarándok tudja, hogy a templom körül a lakás is, az áldás is olcsóbb. Legelőször teendő férfiaknál a fej leborotválása; a szent tóban vegyest fürödnek nők, férfiak. A fürdés után beeresztik őket a templomba, ahol imádják a bálványt, átadják az ezüst gyűrűket és egyéb adományaikat. A zarándoklat fénypontját az képezi, hogy bemehet a zarándok a templomba, és arcra borulhat a bálvány előtt. E szerencsében mindenütt csak a bráhmin és kszatria kasztbeli részesül, mert a vaisszia és sudra csak némely templomba léphet be.

Mehetne a zarándok ezután már haza, de ha oly messziről fáradt ide, egy-két napig marad, és különös ájtatosságokat is végez. Néhányat fölemlítünk:

1. Tömjént éget a bálvány előtt.
2. Elmondja valamennyi pap által az illető bálványnak összes neveit, mert mindegyiknek van több; Visnunak például ezer neve van.

3. Reggelire adat a bálványnak egy-két darab cukorsüteményt, melyből egy-két darabkát a zarándok is kap.

4. Megkínáltatja itallal, mely elegyített tej, cukor, fahéj- és muszkátdióból áll.

5. Fürdőt adat a bálványnak; ez abból áll, hogy leöntik szagos vízzel.

6. Kocsin megsétáltatja a bálványt a templom körül.

A visszautazás még terhesebb, mert a hindu olyan könnyelmű, hogy elkölti pénzét, és csak azután szedi föl sátorfáját; összevásárol sok mindenfélét a templom zsibvásárján, de haza keveset visz, mert eladogatja az úton. Ha falujok közelébe jutnak, hírmondót küldenek előre, hogy a rokonok és ismerősök kijöhessenek lobogók alatt zenével; az egészet bő lakoma zárja be.

Rajongó vezeklők, munkakerülő csavargók mindig útban vannak egyik templomtól a másikhoz; alamizsnából éldegélnek, mert a hindu utolsóját is örömet megosztja a zarándokkal.

Ha végig tekintünk ama fényes templomokon, melyek Indiában a hamis istenek imádására oly nagy költséggel épültek; ha komoly figyelemre méltatjuk a hindunépnek téves, sőt olykor erkölcstelen buzgóságát bálványai iránt: mély elszomorodás vesz erőt lelkünkön, hogy annyi millió felebarátunk sínlódik a bálványimádás fertőjében. Megdöbbentő számok a következők: Elő-Indiában 240 millió pogány között van 1.200.000 ker. katolikus; a hithirdetők száma 8-900, de ezek híveik között lelkészi teendőket is végzevén, idejöknék csak kisebb részét fordíthatják a pogányok térítésére. Elő-Indiára illenek Jézus szavai: „Az aratás ugyan sok, de a munkás kevés.” Emberileg véve, tömeges megtérésre nem számíthatunk. A hatalom Anglia kezében van, de éz minden törekvését arra irányozza, hogy ezt a birtokát megtartsa. Nem lép föl a kath. vallás terjesztése ellen, de a bálványimádást is védi. Főiskoláiból kitilt minden vallást, az előkelő hindu ifjúság tehát a hitetlenségnek esik áldozatul. Ez okozza, hogy az előkelő hindu családok körében nem akad keresztény ember. Mert az angol kormány nem vesz oltalma alá egy vallást sem; viszont szabad terjeszkedést enged minden vallásnak, Indiában a legkülönbélebb eretnenségek fészkeltek meg magukat, és küzdenek egymás ellen. Angliának azért látszik tetszeni ez a küzdelem, mert míg az elmék vallási kérdések megoldásával foglalkoznak, nem mérlegelik a politikai helyzetet.

Amit e cikkben India bráhmin templomairól és a bálványimádás jeleneitéről közöltünk, mély hálával tölti be lelkünket ama nagy kegyelemért, hogy mi érdemünk nélkül az egyedül üdvözítő kath. hitben születünk, és szolgáljuk az egy-igaz Istent.

INDIÁNAK FÖLD ALATT ÉPÜLT TEMPLOMAI

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1889. április. VIII. évfolyam, 4. füzet, 61. oldal)

Indiának építményei közül legnagyobb ámulatba ejtik az idegent ama pogány templomok, melyek névtelen fáradsággal a sziklák mélyébe vannak vésve. Eredeti maga az eszme, meglep az üregeknek száma és terjedelme, csodáljuk a merészséget is háttérbe szorító fáradságot. A falak díszítményei arról tanúskodnak, hogy ilyen faragványokat csak a műveltségnek magasabb fokára emelkedett nép hozhatott létre.

Eme különleges épületeknek állítólagos régiségét is fegyverül szeretik vallásunk ellenei használni, azt állítván, hogy Brahmá hitregéje régibb is, különb is, mint a ker. vallás, sőt mint Mózes könyvei. E cikknek írója (Mél. Ft. Laouean érsek Pondichériban) leginkább eme körülmény miatt vette szemügyre a kőfejtés csodáit, és a helyszínén győződött meg arról, hogy eme templomok mesés régisége csak mese.

Ilyen építmények leginkább Indiának csak Dékhán nevű déli felében vannak, Hindosztán és Bengáliában nincs egy sem. Fontos körülmény ez, mert az „árja”, vagyis bráhmin népfaj mint hódító éppen Hindosztán és Bengáliában telepedett meg;⁴⁹ ennél fogva a föld alatt levő templomok nem egykorúak a bráhmin vallás kezdetével, hanem abban az időben keletkeztek, midőn a bráhminok ellen megindította a harcot Buddha és a „dzsáina” felekezet. (Ember legyen, aki India 30 millió istene és néhány ezer felekezete között eligazodik. Nem az unatja meg ezt a munkát, hogy fárasztó, hanem az anyag oly szennyes, oly mocskos, hogy a szemérem föllázad ellene. A „dzsáina” felekezet akkor támadt, midőn a bráhminok meghonosítani kezdték Bráhma, Visnu és Síva imádását. A szóbeli vitatkozást öldöklő harc váltotta föl, melyben a „dzsáina” felekezet húzta a rövidebbet, de egészen nem veszett ki ma sem. A felekezet „digambara” és „szvétambara” pártra szakadt. Digambara annyi mint: levegőbe öltözött vagyis mezítelen; szvétambara pedig: fehérbe öltözött. Ma a „digambara” is ruhát visel. A mezítelenül élő digambara rend tagjai Síva imádói, tehát csak nevek azonos a „dzsáina” felekezet egyik ágáival. – A lap szerk.) Legtöbb van a Dékán éjszakkeleti részében és Bombay vidékének porhanyós hegyei között; Pondichiéri és Madrasz környékén kevesebbet találunk.

Öt csoportba szokás osztani a földalatti építményeket. Az elsőbe tartoznak a „vihára” név alatt ismeretes üregek, melyek lakásul szolgáltak a remetéknek. Mások Buddha tiszteletét hirdető boltíves templomok. A harma-

⁴⁹ Az árja szó a hindu társadalom mindazon tagjára utal, akik a varnászrama rendszerben (a négy társadalmi rend valamelyikében) éltek. Maga a fogalom azonban nem szociológiai eredetű. Ezt a kifejezést a vallásos hagyomány többnyire lelki töltéssel használja az olyan emberekre, akik „ismerik az élet magasabb rendű értelmét”.

dik csoportot bráhmín imolák képezik Siva és a „linga” tiszteletére (A „linga” vagy „lingam” bálványozása rokon a görögök „phallus” tiszteletével: ha egyéb bizonyítékunk nem volna, a „linga” ocsmány szemérmertlensége tagadhatatlanná teszi, hogy az ipar és művészet magas fokán álló népet sem tartja vissza a becstelenségtől a vallás nélkül való műveltség. Afrikának vadnépei kegyetlenek, durvák, de az emberevő néger tisztesség dolgában fölötte áll a selyembe öltözött, ékszerek alatt roskadozó hindunak, aki a „linga” előtt áldozatot mutat be.)⁵⁰. A negyedikbe pagoda alakra öblösített bevájások tartoznak, és bráhmín jelleggel bírnak. Az ötödik csoport képviseli a „dzsáína” felekezetet, mert erre vallanak az itt levő óriásnagyszobrok.

De ez az osztályozás kivételeket is ismer, mert vannak olyan templomok is, melyek vegyesen tartalmazznak bráhmín, buddha és dzsáína jelvényeket. Ebből az következik, hogy ugyanazt a helyiséget egymás után bírta a három felekezet, és mindegyik hagyott benne emléket.

Bevezető megjegyzésünk után vegyük sorra az egyes helyeket.

1. *Elefanta.*

Elefanta kisdud sziget Bombay belső részében, egy mérföldre a várostól. A hinduknál Gorapuri, portugál nyelven Elefanta a neve. Volt ugyanis a sziget déli részében egy kőből nagyolt elefánt, melyet azonban az idő viszontagsága jóformán kivetkőztetett alakjából. Az 5-6 mérföld területű szigeten két hegy emelkedik oly közel egymáshoz, hogy köztük csak szűk völgy fekszik. Egyiknek oldalán van a bemenet a sziklába vésett hírneves templomba. Gránit lépcsők vezetnek föl a bejáratához, a templom három külön üregből áll. A legnagyobb 130 láb hosszú, 133 láb széles és 20 láb magas. Boltozata 26 vaskos oszlopon nyugszik; ezekből néhány összeroskadt, illetőleg talpai elmorzsolódtak a sós nedvesség által. Boltozat, padló, oldalfalak, oszlopok és faragványok ugyanabból a kőzetből valók. A falakat dombor vésések ékesítik, és művészi kezekre vallanak. Nagyobb részek sokat szenvedett az idők viszontagsága, a nedves levegő és az emlékgyűjtő látogatók kíméletlensége által.

⁵⁰ Siva feladata a teremtés folyamán „megtermékenyíteni” az anyagi energiát (Máyá) az élőlényekkel, azok sorsával és az idővel. Ez tulajdonképpen az élőlények beinjektálása az anyagi világba. Ezt a folyamatot (Siva és a nőnemű jelleggel rendelkező anyagi energia kapcsolatát) nem szabad közönséges érzéki, szexuális jellegű kapcsolatként felfogni, mint ahogy azt néhányan teszik, de ahogy a hatás mindig tartalmazza az ok jellemvonásait, nem meglepő, hogy az élőlények szexualitása Siva és Máya kapcsolatában gyökerezik. Siva és Máya egyesülése (aminek tényét az anyagi világban *Siva-lingamként* tisztelik) a hindu szentírások szerint tulajdonképpen az anyag princípiumának elsődleges megnyilvánulása.

A középső részén óriás „trimurti” szobor domborodik ki a sziklából. (Képtelenség volt arra szót is vesztegetni, hogy a hindu „trimurti”, vagyis háromság (Bráhma, Síva, Visnu) párja vagy hasonlata a Szentháromság titkának. A hindu hitrege szerint Brahmát, Visnut és Sivát nemzette Bráhm a legfelsőbb lény és Mayá (képzelem). Mások azt állítják, hogy Adi-Szakti (az öserő) szülte őket. A három istent külön is ábrázolják; ha egy testben, de három fejjel ábrázoltatnak, akkor „trimurti” a nevök. Különös dolog, hogy Brahmá volna köztök az első, de éppen neki nincsenek imádói; a bráhminok egyik része Visnu, a másik Sivának imádója. Téves fölfogás, mintha a hinduk egy hiten volnának, vagy a bráhminok a papi-osztályt képeznék. Síva és Visnu hívei utálják, üldözik egymást, csak a ker. vallás ellen fognak kezét. Mindkét felekezetnek hívei meghajolnak „szvámi” vagy „guru” nevű papjaik tekintélye előtt. A „szániásszi” cím nem papi foglalkozást, hanem a hindu tökéletesség legmagasabb fokát jelenti. [...] Imáinak elmormolásához antilop bőrre ül. Nyakában három golyó-füzér; előtte ezüst tányéron ezüst pohár ezüst kanállal, hogy imaközben ajkait megnedvesítse; jobbán a „Védák” könyve és két csuporban szent víz. A golyó-füzér arra kell, hogy bizonyosan elmondja naponként a köteles imát. A szent víz mosakodásra való neki napjában három ízben. Homloka tehén trágya porából készült sárral van vonalazva.) Középen a teremtő Bráhma; jobbán az életető Visnu, balról a romboló Síva. [...] Síva szemüveges-kígyót⁵¹ tart kezében, fejére pedig koponya és csecsemő van vésve.

Az egyik mellékhajó mélyén, a „trimurti” szobortól jobbra bő köpenyben álló szobor van, melynek jobboldala férfiút, bal fele asszonyt ábrázol. Síva és Párvati ez, kik együtt ábrázolják a „Viradzs” néven képzelt asszonyszülte embert. A „Viradzs”-tól jobbra, kevéssel magasabban, lótuszvirágon keresztbe tett lábakkal ül egy négyképű Bráhma; balra Visnu ül a Garuda sas hátán. Brahmá mögött elefánton látni Indrát és Indránit, fölöttök pedig tányért tartó nőalakot.

A „trimurti” másik oldalán egy-egy szobor ábrázolja Sivát és Parvatit, mint férfit és asszonyt. Vállaikon és fejeik között szemüveges-kígyó gyűrűdik, szájában narancs vagy gránátalmához hasonlító gyümölcsöt tartva. Ez a két szobor az első ember teremtését adja elő, amint az Manu könyvében olvasható. „A legfelső lény kettéosztván magát, fele férfi, fele asszony lett; egyesítvén két felét, nemzette az első „asszonyszülte” embert (Viradzs). Akit az isteni „Viradzs” önmaga nemzett, az én, Manu vagyok, a gondolkodó lény.”

Torz utánzása ez annak, amit a Szentírás az első emberpár teremtéséről mond: „És teremte Isten az embert az ő képére, férfiúvá és asszonynyá teremte őket.” (Móz. I. 1. 27.)

Eme szobrokon kívül vannak még mások is, de jelentőségöket megállapítani ma már senki sem képes; némelyiknek töredékei a padlón hevernek, egyes részeket az idő és nedvesség elpusztított. Az oszlopok néhány a bol-

⁵¹ Kobrát

tozatról lóg, hiányzik talpa, faragványi tönkre mentek. Mindamellett kétségtelen, hogy az egyik szobor Buddhát ábrázolja; más jelek ismét amellet tanúskodnak, hogy a „dzsáina” felekezet is vésett itt emlékeket kőbe. Eszerint ez a nevezetes építmény látta falai között Indiának három vallását, vagyis templomul szolgált Bráhma, Buddha és a „dzsáina” felekezet híveinek.

Tekintve a művészi munkát és a kemény anyagot, évekbe került e művek elkészítése; csak hírneves templomra pazarolhattak a készítők ennyi erőt és költséget. És mégis, ma és már régibb időtől fogva a hinduk sem templomnak nem használják, sem iránta érdeklődést nem mutatnak. Különben ezt a sorsot osztják egyéb földalatti templomok is, amiből azt következtetjük, hogy a nép irántok nagy kegyeletet azelőtt sem tanúsított.

Arról sem fölirat, sem hagyomány nem beszél, hogy mikor? Mely nép? Mely uralkodóház alatt készült ez az óriási munka? Mindent számításba véve, legfeljebb Kr. sz. u. a IX. századból való.

2. Ellora.

Ellora város földalatti templomai a közel hegybe vannak mélyesztve. A környék lakosai szerint 7950 év előtt készültek Ilu radsa, Elliszipur fejedelme alatt. Csakhogy a mohamedánok évkönyvei szerint maga Ellora város Kr. sz. u. 900 évvel épült Ilu radsa alatt, aki a földalatti templomokat is készítteté. Mérföldnyi területen húzódnak a folyosók által összekötött termek és szentélyek. Két bejáratuk van a hegynek ellenkező két oldalán [...].

A „Kailásza” (Síva paradicsoma) nevű főterem 247 láb mély, 150 láb széles és 100 láb magas. Egy másik helyiség 142 láb hosszú és 60 láb széles. Ámulat vesz erőt az emberen, midőn ezt az óriásoknak erejét igénylő munkát meglátja; a képzelem lemond annak kiszámításáról, mennyi idő alatt készülhetett el. Az kétségtelen, hogy vallási érzelem acélozta meg az építők akaratát, a munkások kezeit, de azt itt is oly kevésbé lehet eldönteni, mint Elefantánál, melyik felekezet hozta létre. Faragványos díszítvényei tartozhattak Brahmá vagy Buddha tiszteletéhez, de származhatnak a „dzsáina” felekezettől is. Ma e három felekezetnek egyike sem vallja sajátjának e szentélyeket.

Az egyik boltíves teremben óriás Buddha szobor áll, hat kisebb üregben fölös számban domborodnak ugyancsak Buddhának kisebb szobrai. A bráhminoktól eredő helyiségekben Síva és Párvati szobrai szerepelnek. A Buddha imádóinak tulajdonított szentélyekben mezítelen szobrok állanak, holott Buddha hívei következetesen mellőzik a ruhátlan alakokat. Ez a kö-

vetkezetlenség a tudós kutató előtt nagyon fontos, mert annak bizonyítéka, hogy a földalatti templomok nem oly ősiak, mint a ker. vallás ellenei állítják. És csakugyan Buddha követői a Vindhia hegy déli felében csak Aszoka fejedelem napjaiban jelentek meg és foglaltak szilárd állást (III. század Kr. sz. e.). A „dzsáina” felekezet pedig innét csak Kr. sz. u. a hatodik vagy hetedik században szorította ki Buddha híveit. A bráhmínok az előbbi két pártnak legyőzése után, tehát a VII. századnál később vergődtek itt uralomra.

3. Karli.

Karli szikla-épületei Puna várostól 30 mérföldre lappangnak. A nagyszámú üregek némelyike templomnak, a többi lakásul készült ama remetéknek, akik a templomi szolgálatot voltak végzendők. Egyáltalában nem található semmi olyan jel, melyből következtetni lehetne, hogy valaha e szobákban és fürkékben laktak volna; pedig vannak itt kamarák az élelem elhelyezésére, valamint ciszternák is víznek.

A főtemplom boltíves; két rend oszlop három hajóra szeli. Hossza 126, szélessége 46 láb. Az ívezet dongái között levő fa-támok meglehetősen épek, ami arra vall, hogy ez az építkezés nem ősrégi. Bálvány-szobor vagy egyéb vallási jelvény nincs benne, ha nem vesszük ilyeneknek a hinduk kedvenc napernyőit. A bejárat előtt álló kőoszlop tetejére három oroszlán van faragva [...]. A tágas előcsarnokban elefánt-szobrok állnak; mindegyiket csatlós vezeti, az állat hátán levő hintóban két személy ül. A bejárat külső falából mezítelen emberek domborodnak ki, vegyest férfiak és nők. Mindez műértő kezek munkája.

A Káli területén lévő összes földalatti helyiségekben vannak föliratok „páli” nyelven, vagyis a hindu vallásiratok nyelvén. E föliratok némelyek szerint Kr. sz. e. 543-ban, mások szerint Kr. sz. u. 176-ban készültek. Az első vélemény téves. Buddha Kr. sz. e. 543 körül halt meg, abba pedig idő telt, míg tanítása India eme részébe elhatott. A föliratok említik Vijaja és Garia fejedelmeket, tehát olyan uralkodókat, akik Kr. sz. u. az első és második században éltek.

4. Nasszik.

Bombay és Ágra között is vannak földalatti épületek Nasszik vidékén. Kúpalakú egyes hegynék közép magasságában fekszenek. Szám szerint 25 mélyedés van itt. Közös folyosóról léphetni az egyes termek és szentélyek-

be, de egyikből a másikba nincs bejárat. Legrégibbek a keleti oldalon levők; kisdud négyyszög üregek ezek, melyeket kontár munkások nagyoltak ki. A nyílással szemközt mindegyikben van a falból kidomborítva európai módon ülő alak, melynek lábai a földön, kezei a térdeken pihennek. Az oldalfalakon jobbra is, balról is van egy-egy dombormű, de ezek az alakok hindu módra, vagyis lábszáraikon guggolva ülnek. A mellén keresztben hordott zsinór jelzi, hogy bráhminokat ábrázolnak; a termék szögleteiben nőket és gyermekeket ábrázoló kis szobrocskák vannak. Fölületes látogatók az ülő szobrokat Buddha képeinek nézték, holott ez alakok fejedelmeket, az apró szobrocskák nejeiket és gyermekeiket ábrázolják.

A vallási jellegű üregek között első helyen érdemel említést egy boltíves, három hajóra osztott templom, melynek belső vége félköralak; a középhajó végén áll egy otromba nagy „linga”. Sivát tisztelték itt. Érdekes a mélyedések közül két nagyobb terem; oszlop nincs bennök, de van előszobájuk. A termék mélyén egy-egy kisdud szentély van a sziklába vágva. Az oldalfalakon van a bejárat a remeték apró szobáskáiba; mindegyikben látható a kőbe vésett ágy, illetőleg fekhely. Kétségtelen tény azonban, hogy remeték itt sem laktak soha.

Találunk itt félig kész üregeket is. A munkát félbe akkor hagyhatták a hinduk, mikor a mohamedán hódítók leigázták Indiát.

5. Adzsanta.

Adzsanta város környékén, a Tapti folyó közelében is vannak földalatti építmények hírneves faragványokkal. Számuk 27-re rúg; ebből 22 remeték lakása volt, 5 pedig templom. Utóbbiak fölszerelése arra vall, hogy itt Buddha tisztelői végezték imáikat.

Ami faragványt itt látunk, az mind művészi munka. Vannak köztök Buddha nevezetes híveinek szobrai, mások a népeletből egyes mozzanatokat p. o. házasságot, körmenetet, játékot stb. ábrázolnak. Föltűnő, hogy a csoportok alakjain öltözet, mozdulat stb. tekintetében nincs semmi illetlen, semmi szemsértő, holott másutt az ilyen jelenetek fajtalanok, undorítóak. Az alakok öltözete éppen olyan, mint ahogyan azt régi okmányokban leírva olvassuk: a derék körül térdig érő gyolcs, a test felső részét eltakará kendő.

6. Mahabalipuram (hét pagoda).

Madrasz és Pondichéri között a tengerparton egy csoport pagoda áll. Annyiban különböznek az eddig említett építményektől, hogy nem a föld alatt vannak, hanem szabadon állnak, de sziklából vágattak ki. Másik nevezetességük, hogy falaikon és közelökben figyelemre méltó faragványokat szemlélünk. A „Mahabalipuram” nevet ez a hely a hindu regék Bali óriástól nyerte, aki itt várost épített: mások szerint a kérdéses Bali nem óriás, hanem fia volt Kirina szörnynek, és oroszlán képében Visnu által itt megöletett. A lakosok Mavellipuram, az európaiak „hét pagoda” néven ismerik ezt a helyet, mert valaha hét pagoda állt itt, de négy áldozatul esett a tenger hullámainak.⁵²

Visnu tiszteletére épültek, de Síva imádói is ékesíték egyikét jelvénynyel.⁵³

A legjelesebb pagoda boltívet oszlopok tartják, melyeknek alsó végei egy-egy ülő tigris hátára látszanak nehezedni. Az oldalfalak egyikére Visnu következő regéje van vésve. Visnu mint törpe arra kérte Bali óriást, adjon neki annyi földet, amekkorát három lépéssel megléphet törpe létére. Amint megkapta erre az engedélyt, törpéből óriássá változott: egy lépéssel átlépte a földet, másikkal az alvilágot, harmadikkal az eget. Valószínűleg ez a dombormű termette azt a regét, hogy Bali óriás alapította Mahabalipuram várost, és tette egy nagy birodalom székhelyévé. Egy másik templom domborműve Visnu feleségét, Laksmi⁵⁴ ábrázolja, amint fürdik: szolgálók vizet hoznak, a vizet elefántok felszűröcsölik, és ormányaikból hintik az istennő fejére.

Figyelmet kelt az az óriásnagy kögolyó, mely szikla-síkon pihen. A rege szerint ez a gömb vajból volt, de Krisna (Visnu) kővé változtatta. Közelében a gömbölyű mélyedésről a bráhminok azt regélik, hogy ebben köpülték azt a nagy darab vajjat.

Mahabalipuram romjai között is áll egy kised, de ízléses pagoda kifaragva egy szál kőből. Alatta egy üregben áll Visnu szobra, mely a bálványt szemüveges-kígyón fekvő ábrázolja; a kígyónak hét feje napernyőt képez Visnu fölött; lábainál két alak áll, egyik botot emel, mintegy védve a bálványt

⁵² A három templom közül ma már csak egyetlen áll a tengeröbölben, a többi a tenger pusztító munkájának esett áldozatul.

⁵³ Síva önálló, kultuszszerű imádata mellett Visnu egyik legkiválóbb híveként is számon tartják. Az indiai Visnu templomok szomszédságában felállított szentélyekben a templom védelmezőjeként tisztelik őt. Ezen okoknál fogva a Visnu hívők még ma sem mulasztják el tiszteletüket felajánlani Sívának, aki szentírásaik tanúsága szerint segít a híveknek Visnu odaadó szolgálatának elérésében. Így nem is csoda, hogy egy templomban egyszerre találjuk meg Síva és Visnu imádatának jeleit.

⁵⁴ Laksmi, a szerencse istennője.

szendergését. Eme csoport átellenében látni Siva feleségét, Durgát, amint oroszlánon ülve megtámadja a bivalyfejű Yem Razsa óriást. Az istennő deli alakja éles ellentétet képez vad és szilaj ellenségének visszataszító külsejével. Ez a Durgá mint faragvány egyik gyöngye az indiai szobrászatnak.

A monda szerint Brahmá jobbjának kisujjából született Daksa nevű fia; ennek 60 leánya volt, kik közül Durgá férjhez ment Sivához, aki akkor Száti nevet viselt. Daksa annyira megvetette vejét, Sívát, hogy leánya, Durgá bánatában meghalt. Másodszor mint a Himalája hegy és Ménáka leánya született, és Párvati, azaz hegylakó lett a neve. Hogy magára vonja Siva figyelmét, fölötte szigorú életet élt, amiért Uma, vagyis „vezeklő” nevet is visel. A Durgá név emléke ama győzelemnek, melyet Durgá óriás fölött aratott. Káli, azaz „fekete” név alatt a vérontás, háború, bosszúállás és halálak rettegett istennője. Tíz kézzel ábrázolják, melyekben különféle fegyvereket tart.

Valamivel távolabb, szemben a tengerrel áll egy roppant sziklafal, mely tele van domborművekkel. A faragványok között vannak csinosak is, de legszebb egy életnagyságú nőstény elefánt két bornyával [...].

Innét másfél mérföldnyire pálmák csoportja között hever néhány szikla tömb, melyekből némelyiket templommá, másokat elefánt vagy oroszlánná idomított át a véső. Itt az a föltűnő, hogy a faragók nem fejezték be munkájukat [...].

(Mavellipuram bráhmínjai azt regélik, hogy ezer év előtt Éjszak-India valamelyik hercege a Mahabalipuram mellett látható épületekhez hasonlókat akart készíttetni. Ámde a képfaragók és kőművesek többet kértek, mint amennyit a herceg fizetni hajlandó volt. Midőn a munkásokat kényszeríteni akarta, a 4000 főre rúgó népség megszökött, és Mahabalipuram közelében telepedett le. Öt év alatt készíték el, ami faragvány Mahabalipuram mellett ma található. A herceg kipuhatolván, hol telepedtek le, visszahívta őket, megígérvén nekik az általok követelt fizetést. A faragók és kőművesek visszatértek, befejezetlenül hagyván Mahabalipuram mellett a munkát. A néphagyomány csak mint kerek számot említi az ezer évet, mert a kérdéses faragványok legfeljebb Kr. sz. u. a XI. vagy XII. századból valók.)⁵⁵

Pondichéri és Gingi között is van két üreg; az egyik oszlopos terem, a másik imahely, melyben „linga” szobor áll.

Földalatti építmények vannak Arkot vidékén is, de itt a faragványok művészi becsessel nem bírnak.

⁵⁵ A tudomány mai állása szerint a templomok és egyéb faragványok a Kr.sz.u. a VI-IX. században készültek.

KRISNA DZSAGGANATH TEMPLOMA

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1903. január. XXII. évfolyam, 1. füzet, 7. oldal)

Elő-India tarka mozaik-kép a népfajok, nyelvek és vallások egyvelegéből; minket leginkább a vallások érdekelnek a kath. egyház jövője miatt.

A 300 millió lakos vallás szerint: bráhmán, buddhista, mohamedán, Konfutsze híve, parszi (tűzimádó), bhili (ló-imádó), héber, többféle protestáns és katolikus.

Elő-Indiában nem szenvedett a kath. egyház véres üldözést, híveinek száma mégis csak 1.700.000. Ha ebből leszámítjuk a régi ú. n. Tamás-féle keresztényeket, az újkor missiói csak 1.200.000 megtérte mutathatnak.

Eltelkintve a Gondviselés útjainak feszegetésétől, a csekély eredmény okát a népfajok jellegében és az itteni pogányság különleges természetében találjuk. Az első okot mellőzve cikkünk a hindu bálványimádásnak is csak azt a tényezőjét mutatja be, mely a zarándoklás végzésében jut kifejezésre.

Elő-India pogány zarándokhelyei között hírneves a *Dzsagganath* (Dzsagganath származik a Dzsaggnadha – ura a világnak – szavakból. Előfordul ez a tulajdonnév Iggerath, Jagranath, Jaggernath, Djagernarit alakokban is.) templom Puri város mellett, mely a Gangesz torkolatától délre fekszik a tengerparton.

A hírneves templomot és történetét máskor (Bráhmín templomok 1891, 63. 1.) ismertettük, de tájékoztatás végett röviden ismételjük a benne imádott bálványnak eredetét.

A hindu trimurti (Brahma, Visnu, Siva) (Lásd Hindu hitregék 1896, 69. 1.) második tagja eddig kilencszer szállott le (A hindu avatara szó jelenthet átváltozást, átvedlést, megtestesülést. Az ú. n. anszavatura jelent fél átváltozást.) mint: 1. Hal, 2. Teknősbéka, 3. Vadkan, 4. Oroszlán-ember, 5. Törpe bráhmín, 6. Parassza-Rama, 7. Rama-Csandra, 8. Bala-Rama, 9. Buddha. Tizedik leszállása ló alakjában lesz 417 ezer esztendő múlva.

Dzsagganath temploma Visnu 8. és 9-ik leszállását dicsőíti.

Mikor a történeti Buddha tanítását tömegesen kezdte a hindu nép követni, a bráhmínok úgy vették elejét az újításnak, hogy Buddhát Visnu 9-ik leszállásának hirdették. Ennek a Buddhának egy zápfogát őrzik Dzsagganath templomában, melyet tehát buddhista zarándokok is fölkeresnek.

Legnagyobb kincse a templomnak egy otromba bálvány, mely összefügg Visnu 8-ik leszállásával. Visnunak, mikor mint Bala-Rama szállott le, fivére volt Krisna. Annyira szerették egymást, annyira egyek voltak, hogy a nép

fölcserélve őket, Krisnát hiszi Visnu 8-ik alakjának. Krisnát Govinda név alatt ma 207 millió bráhmín és 8 millió buddhista imádja.⁵⁶

Mert ez a cikk *Krisna* imádását ismerteti, kénytelenek vagyunk Krisna (A névnek más alakjai: Krisztna, Kriszna, Krexno, Kiszsen, Kriszhna) életét röviden előadni a Mahabarata eposz szerint.

Valamikor *Mathura* királyságot a vérszomjas *Kansza* óriás sanyargatta. Ez a király előbbi életében Kalanémi név alatt is ellensége volt már az isteneknek. Visnu a világ fönttartója lévén, elhatározta, hogy megszabadítja *Mathura* népét ettől a vérebtől. Krisna név alatt tehát emberalakot öltött.

Mathurában született *Kansza* óriásnak Dévaki nővérétől, akinek Vasu-Déva volt a férje. Krisna születése meg lévén jövendőlvé, *Kansza* megölette Dévaki gyermekeit, amint születtek. Már hetet megöletett, mikor teherben volt Krisnával. *Kansza* őriztette ugyan nővérét, de a szülés percében a muzsikaszó miatt az örök nem hallották meg a kisdéd sírását. Amint Krisna megszületett, megparancsolta, hogy vigyék Gokulába a pásztorok közé növekedni. *Kansza* a mulasztást úgy vélte helyreütni, hogy megölette a környék csecsemőit. Krisnát Nanda pásztor és Jaszoda felesége nevelték föl. Krisna mint pásztor oly szépen muzsikált, hogy az állatok is összejöttek hallgatni, a pásztor nép pedig táncolt. A rege szerint 16108 pásztorleánynak a szívét rabolta el. Mint pásztor *Govinda* nevet viselt.

Elérvén a férfikort, az összegyűjtött harcosok élén bevonult *Mathurába*, legyőzte és megölte *Kansza* óriást. Csapodár természetét követve elrabolta *Vidarbha* királyának Rukmíni nevű leányát, aki éppen *Sziszupala* királyhoz akart menni férjhez. Mert a leány fivére a vőlegény pártjára állt, megölte a harcban Krisna mind a kettőt.

Krisna győzedelmei elbizakodottá tévén azt a nemzetséget, melyből született, az atyafiak gúnyt űztek a szent hajdan *risi* nevű választottaiból. Felöltöztetvén egy férfit asszonynak, azt kérdezték t. i. tőlük, mit fog ez az anya szülni? Azt felelték a *risi*-k, hogy egy vasrudat, mely vesztét okozza majd a gúnyolódók egész nemzetségének. Krisna ismervén ezt a feleletet, tanácsolta az atyafiaknak, zúzzák össze a vasrudat, a darabjait pedig hányják a tengerbe. Mikor az atyafiság ezt megcselekedte, nádas nőtt a vízben. Az összekülönbözött atyafiak nyílvesszőknek használva a nádat, kiirtották

⁵⁶ Krisna népszerűségét kevesen értik a nyugati indológia képviselői közül. Azt is értetlenül fogadják, hogy miért sorolják fel egyszer az isteni inkarnációk között, máskor pedig miért marad ki közülük. A választ a már említett *Srímád Bhágavatam* nevű szentírás adja: *ete cāmśa-kalāḥ puṁsaḥ kṛṣṇas tu bhagavān svayam / indrīri-vyākulaṁ lokam mṛdayanti yuge yuge* – Krisna nemcsak egy az isteni inkarnációk között, hanem ő a forrása valamennyi isteni formának, Ő a legfelsőbb személy. Nem véletlen tehát, amit a negyedik cikk megemlít: „Minden jobb családnak megvan a maga házi istene kőből vagy fából, mely Krishna ábrázolása, s ezüst vagy arany trónuson nyugszik.” (IV. 73. oldal)

egymást. A vasrúdnak egy szilánkját elnyelvén egy hal, Angada nevű vadász a kifogott halban megtalálta, és nyíl vesszőjének hegyére szúrta. Egyik nap Krisna egy bokor árnyékában hűsölvén, Angada vadnak nézte, és említett nyíl vesszővel úgy átlötte, hogy Krisnát a nyíl egy szantál fának a törzséhez szegezte. Ezt a fát azután kivágták, és beledobták a szent Gangesz vizébe, melyen leúszott *Puri* város elé, ahol kinagyolták bálványnak, és a *Jagganath* templomba helyezték. Hogy ez miért és hogyan történt, azt a cikk végén mondjuk el.

A Mahabharata eposz meséjére a történet imígyen cáfol rá:

Az 1198 körül épült templom *Puri* város mellett 652 láb hosszú, 630 láb széles és 20 láb magas fal által kerített négyszögben áll. Ez a négyszög 7 m magasán föl levén töltve, a bejáratnál lépcsőn kell fölmenni arra az emelkedésre, melynek közepén a 192 láb (58 m) magas pagoda (Más a templom és más a pagoda. Jelen esetben templom alatt értjük a négyszög területen álló összes épületet, pagoda alatt pedig a magas és karcsú kupolát, mely itt magában áll. Másutt a pagoda a templomból kiemelkedő kupola.) áll. A pagoda körül vagy 100 kisebb templom van másodrangú istenek számára. Az építkezés annak idején 5 millió forintba került; újabban nagy költséggel tatarozták ki az egész telepet.

Dzsagganath 1803-ban került angol kézbe. A hindu fejedelmek által szedett belépti díjnak egyik része kellett a személyzet és épületek fönntartására, nagyobb fele a kincstáré volt. Egyik angol kormányzó 1839-ben eltörülvé a zarándokoktól szedett adót, kárpótlásul a kincstárból előbb évi 60, később 46 ezer forintot fizetett a költségek fedezésére. A bálványimádásnak ilyen előmozdítása annyira felháborítá az angol népet, hogy az évdíjat be kellett szüntetni. Azóta a tetemes kiadásokat a hívek önkéntes adakozásából fedezik. Minél több a látogató, annál nagyobb jövedelem lévén várható, a telepnek előjárói egész Indiába ügynököket küldenek szét, akik a népet *Govinda* imádására serkentik.

* * *

Legközelebb ft. Scharlaeken jézustársasági atya, hithirdető és katonai lelkész látogatta meg a telepet, melyről a következő ismertetést bocsátotta közre:

A kőfal által kerített négyszögbe az ú. n. *oroszlán kapun* lépünk be; azért hívják így ezt a kaput, mert két oldalt egy-egy szörnyeteg szobor áll, melyekre ráfognak, hogy oroszlánok. A kapuból széles lépcső vezet föl a 7 méterrel magasabb négyszög területre. A lépcsőnek felső részén nyílik az udvarra az ú. n. középső kapu. Az udvar közepén áll a *Dzsagganath* pagoda.

Arról szó sincs, hogy a szentélybe bejussunk, mert India alkirályát is kidobnák. Ha nem is volna a bemenet tilos, meg kellene a dolgot fontolni, mert a szentélyhez fölvezető négy lépcső szédítően magas. Ám az evvel nem törődő hindu ájtatoskodók tömege egész nap hullámszik föl és le a lépcsőkön.

Míg az épületeket szemügyre vesszük, előcammog a pagodának természetes elefántja. Amerre megy, a hívek félreállnak, mélyen meghajolnak, és sokféle csemegével kínálják. Tudnunk kell ugyanis, hogy Visnu akkor Ganésa nevet visel, mikor elefánt alakot ölt. Jellemzi a hindu hitregék kuszáltságát, hogy Visnu mint Ganésa istenként szerepel, ámbár Ganésa fia *Síva* és *Parvati*-nak. Mikor Visnu mint Ganésa szerepel, a Dzsagganath szobor fejére elefánt álarcot húznak. Különbözik az elefánt mint Ganésa isten a hindu kereskedők és bankárok védője; azért szerepel képe a hinduk üzleti iratain.

Másik tisztelt állat Dzsagganath temploma körül a púpos szarvasmarha, mely itt szabadon jár még a házak és kertekben is. A hindu nem védekezik ellenük, ha agyon is döfik. Európai embert rendőr kísér, hogy az európai meg ne üssön egyet a barmok közül.

A rege szerint a tej-tenger köpüléséből született a *Kamadhenu* tehén, mely a bőség forrása volt. *Indrának*, a mennyország istenének virányain legelt, de Indra a földre szállatta, hogy megjutalmazza azt a jámbort, akitől *Visnu* mint *Paraszu-Ráma* született. Ehhez a koldus vezeklőhöz király vetődven vendégül, a szegénygazda a *Kamadhenu* tehén által valóban királyi vacsorával lepte meg a fejedelmet és nagy kíséretét. Megtudván a király a bőségnek titkát, el akarta vinni a tehenet, de Kamadhenu szétöklelve a király vitézeit, visszaszállt Indra mennyországba.

Hajdan áldoztak a hinduk tehenet is, ma bűnnek tartják levágni; máskülönben azonban mint háziállattal bánnak vele: kocsit húz, szánt és vizet hord [...].

Az igaz bráhminnak eledele: a tej, olvasztott vaj és aludttej. Indiának hindu népe kasztok, vagyis osztályokra tagozódik. Minden kasztnak megvannak saját törvényei; legnagyobb vétek a kaszt törvényeinek megszegése. Hogy a hindu ilyen vétektől vagy általában a test és léleknek minden szennyétől megtisztuljon, él az ú. n. *pancsa-karja* használatával. Mi ez?

A *pancsa-karja* v. *pancsa-gavja* annyit jelent, mint öt dolog. Készül pedig imígyen. Mindenek előtt gondosan kitisztogatják a házat, ahol ez a különleges szer készül. Elővesznek azután öt új bögrét; ezekbe tesznek külön: tejet, olvasztott vajat, aludttejet, ganajat és vizeletet. Mind az öt dolog tehát való. A földre állított bögrék előtt elvégzik a *pudzsa* nevű imádást imígyen. Lélekben istenítvén előbb ezt az öt tárgyat, leborulva elmélkednek az új isten érdemei és tökéletességei fölött. Az elmélkedő imádás után virágokkal

díszítik az öt csuprot; italt öntenek körülöttük, áldoznak előttük: rizst, virágot, illatszer, égő lámpát, banánt és bétel-t.

Mikor eme előkészületeken átestek, a szertartást vezető pap evvel az imával fordul az új istenhez, vagyis az öt fazékban levő tárgyakhoz: «Pancsa-gavja isten! Méltóztassál megadni bűneik bocsánatát mind ama teremtményeknek, akik ezt az áldozatot neked bemutatják, és tégedet megisznak. Pancsa-gavja isten! Te a tehénből származtál; ezért intézem hozzád könyörgésemet, hogy megnyerjék bűneik bocsánatát és testi-lelki megtisztulásukat, akik téged megisznak. Kegyeskedjél nekünk, kik az imádást végeztük, elengedni bűneinket, melyeket akár véletlenül, akár szántszándékkal elkövetünk. Irgalmazz nekünk! Szabadíts meg bennünket.»

Az ima után összetöltik az öt csupor tartalmát. Miután elsőnek a szertartást végző pap ivott a lőtyéből, önt belőle a markukba egyeseknek, hogy megigyaék.

Akinek nincs pénze, az iszsza a közönséges vizeletet. A templom tehenei után gondosan gyűjtik a ganajat füstölni a szobát, imaházat és földeket. Boldog a hindu, aki a tehén farkát tartva hal meg; még boldogabb, ha a tehén vizelete hull rá ekkor. Nagy erőt tulajdonítanak a tehén hamujának is, mely az elégetett máj és ganajból készül. Az ebből készített sárral naponkint bekeni a hindu homlokát, gyomrát, karjait; bekenik vele a bálványokat is.

* * *

Nagy tiszteletben állnak a templom környékén nyüzsgő majmok is. A *Ramayana* hősköltemény ékes versekben mondja el, miképpen győzedelmeskedett Visnu, mint Ráma a majmok hadseregének segítségével. Visnu hívei tehát kötelesek a majmokat imádni hálából. (A főbejárat előtt 9 m magas kőszál tetején a majomfej Hanumán bálvány áll.)

* * *

A Dzsagganath bálványnak eredetijét európai ember nem láthatja, de a templom környékét és Puri város épületeit annyi másolata díszíti kis és nagy alakban, hogy megrajzolhatjuk képét. A száj csak kezdetlegesen van kifaragva, lábai nincsenek, kezei a vállak helyett a fejről lógnak, feje számáréhoz hasonlít. Az oltáron mellette áll *Balarám* nevű fivére és *Szubhadra* húga; utóbbinak nincsenek kezei.

A bálványok élénk színű ruhákat és sok drágakövet viselnek. Dzsagganath homlokát gyönyörű nagy gyémánt ékesíti. A ruhákat napjában

többször változtatják, mert a zárándok annál boldogabb, minél többféle ruhában látta isteneit. Hogy Szubhadra kezek nélkül maradt, oka annak egy nőnek a kíváncsisága. Mikor Visnu egy öreg ács képében Szubhadra nővérének alakján dolgozott a templom rejtekében, egy héttel a kikötött idő előtt rányitott a király felesége; Visnu rögtön abbahagyta a munkát.

Egy hindu hírlapírónak feltűnt, hogy a Dzsagganath szentély nappal is oly sötét, hogy az oltáron alig lehet látni a három bálványt. Pedig a közönséges zárándok csak éjjel nézheti 180 m távolságból az imádott bálványokat.

A főbejárat mellett van a kocsiszín, ahol az istenek szekerei állnak. Leghíresebb Dzsagganath szekere, mely hajdan kőből volt, ma fából készül. A [...] most használatban levő szekér 16 keréken álló, 12 m magas és kúpban végződő állvány.

A *rath yatra*, vagyis kocsi-ünnep június vagy júliusba esik.

Két héttel holdtölte előtt van a *sznan yatra* ünnep, amikor Dzsagganath fürdőt vevén, okvetlenül megbetegszik két hétre. Míg beteg, a templom zárva van, tehát a beteg isten elé senki sem járulhat. Az isten kijelenti, hogy egy kis faluzás jól esnék neki; rendeletére fölszerelik kocsiját, valamint fivére és húga szekereit is. Nyaralni az ú.n. kert templomába megy, mely másfél km messze esik a tengerparton. Ez az átköltözés az a nagy ünnep, melynek híre van India határain túl is. Erre a napra csődül össze legtöbb zárándok. A kocsikat köteleken előbb a papok, azután a hívek húzzák éktelen kiabálás és muzsikaszó mellett. Legnagyobb érdem levén a kötelet húzni vagy legalább érinteni, elképzelhető 100 ezer embernek a tolongása a kocsik körül. Gyakran megtörténik hogy a szekeret az egyik csapat jobbra, a másik balra húzza. Egy napig tart, míg a kocsik megteszik a másfél km utat. Az angol hatóság nem engedi meg, hogy túlbuzgó hívek agyongázoltassák magokat a szekerek által. A kocsikon egész sereg ú.n. tánczosnő foglal helyet; egyik részök legyezi a bálványokat, a többiek elbeszélnek és mutogatják Krisnának és testvéreinek szemérmetlen dolgait.

A bálványok kirándulásának tíz napra terjedő ideje alatt a hívek féktelen módon nyilvánítják tiszteletüket. Nappal örületesen lármáznak, vad táncokat lejtenek, éjjel pedig tűzijátékokat rendeznek.

Van ennek az ünnepnek üzleti oldala is.

A templom személyzete 6000 főre rúg. Ennyi ember eltartása sokba kerül, gondoskodni kell jövedelemről is. Mint említettük, a templom előjárósága ügynököket meneszt egész Indiába, akik a híveket zárándoklásra serkentik. A zárándokok száma évenként 300 ezer. (Átlag 50 ezer ember látogatja hónaponként a templomot; ünnepek alkalmával, tehát hónaponként egyszer van legtöbb zárándok. A fő ünnepre tódul össze legnagyobb tömeg.) Belépti díj nincs, ajándékot

sem köteles adni a zárandok, de enni kénytelen, az élelmezésről pedig a templom gondoskodik pénzért. Van a templomnak 200 szakácsa, akik naponként 20, a nagy ünnepek alatt pedig 150-200 ezer emberre főznek. Az évi jövedelem meghaladja az egy millió forintot.

Indiában kasztokra oszlik a nép. A kasztok kötelékei oly erősek, hogy az angol kormány sem meri széttépni. Ám a templom környékén a zárandokok között megszűnik a kasztok különbsége. A bálványok elé rakott ételből eszik itt a bráhmin, ha mohamedán nyújtja is neki, sőt egy tálból kanalazza az ételt a szudrával, pedig máskülönbén a szudrának árnyéka is tisztátalan.

* * *

A Dzsagannath bálványt naponként lefektetik, felköltik, megmosdatják, felöltöztetik és etetik. A másik két bálvány is kapván enni, sok fogy el a konyhán. Egy angol 4 évig levén tisztviselő Puri városban, hitelesen megállapította, mennyit fogyaszt naponként a 3 bálvány. Kell naponként 186 kg. rizs, 100 kg. liszt, 150 kg. vaj, 76 kg. cukor, 29 kg. zöldség, 83 kg. tej, 10 kg. fűszer, 15 kg. só, 18 kg. olaj. A bálványok étkezése egy óráig tart. Étkezés alatt bezárják a templomot; jelen nem lehet csak a főpap, a fejedelem és néhány bráhmin. A kizárt híveket táncosnők és zenészek mulattatják, mert a bálványok tisztelői elveszettnek hiszik azt az időt, mely alatt isteneiket nem láthatják. A templom körül ökrök és majmok között ügyelegnek ezek a vakbuzgó szerencsétlenek. Ruha minél kevesebb van rajtuk; testöket betapasztják mézszszel; képöket vörös csíkok tarkázzák.

A Dzsagannath szobor nem csak öltönyt, hanem testet is változtat, mert a fatörzset időnkint kicserélik. Történik pedig a megújítás, amikor Asszin (szeptember) hónapban két újhold van, ami 17 évenként fordul elő. Erre a célra az erdőben azt a fát szemelik ki, melyre varjú vagy dögevő madár nem szállt soha. A bráhmin papok bizonyos jelekről ráismernek erre a fára. A kivágott fát a napszamosok megtisztogatván ágaitól, a törzset átadják a papoknak, akik nagy titokban kifaragják Dzsagannath szobornak.

Legfontosabb műtét Krisna lelkét a régi szoborból áthelyezni az újba. Hogy ez miképpen történik, arról nem szivárgott ki semmi, de az köztudomású, hogy a műtétet végző ember még abban az évben meghal. Arról sem tudunk semmit, hogy ez a halál természetes-e?

Nem érdemes arra szót vesztegetni, hogy a bálványok helyett kik fogyasztják el a sok ételt. Valószínűleg a nép is tudja, de a tévedés belátása nem vonja maga után a tévedés elhagyását. Elégyszer hallani ilyen panaszt: A bráhminok áldozat ürügye alatt elveszik tőlünk a pénzt, tejet, vaját stb. Min-

den jó nekik, de soha nem elég. Szerintök a bálványok telhetetlenek, pedig a bráhmínok és övéik híznak meg. Hanem az ilyen panaszos is segít húzni a bálványok szekereit. Látja a hindu, hogyan készül a bálvány [...], hanem azért megveszi és imádja a faragott képet.

* * *

A templom mögött kőből rakott ív áll. El nem tudja képzelni az ember, mi célból rakták ezt az ívet; pedig nagyon egyszerű a dolog: erre a bolthajtásra akasztották föl a Dzsagganath bálvány hintáját. A *dol yatra* vagyis hintázás ünnepén itt mulatott, de néhány év óta báb mulat helyette; a bálvány t. i. leesvén a hintáról, abbahagyták a dolgot, hogy alá ne ássák tekintélyét.

Érdekes hely a tengerparton a *szvarga dvaro*, vagyis mennyország kapuja; egy alagutat neveznek így, mely a fövénybe van ásva. Ezen a lyukon viszik át a halottat elégetni a tengerpartra; ezen a lyukon megy a zarándok is a vízbe, hogy bűneitől megtisztuljon.

A hullákat reggel szállítják ki; egy-egy rakás fára több hullát tesznek. Az elégetés undorító látvány.

A bűnöktől való megtisztulás érdekesebb jelenet.

Hat férfiú guggolt a parton; velök szemben egy bráhmín ült, és imákat mondott. Majd fölkelt, és az imádkozást folytatva mindegyik vezeklőnek a markába néhány szem gabonát tett, egy-két csepp vizet öntött. Miután kialakta és beszedte a díját, a vezeklőket hátba legyintette. Erre a jelre a bűnbánók egy-egy kókuszdiót löktek a tengerbe; a kókuszdiókat a bráhmínok kiszedetik, és újból eladják. A diók föláldozása után mindegyik vezeklő homlokáig fölemelt kezeit összekulcsolva üdvözli, illetőleg kérleli a tenger istenét. Erre a tengerbe vetik magokat bűneikkel. Szerintök bűneik a vízbe fúlván, ők megtisztulva lépnek a szárazra.

A *mennyország kapuja* körül szoktak üldögeálni a vezeklő bráhmínok a *szanijasszi*, vagyis bűnbánó papok osztályából. Azért ülnek itt, hogy a népet ájtatossági mutatványok által adakozásra indítsák. Kócos hajuk lelóg vállaikra, egész testök sárgára van mázolva. Az egyik hosszúkás gerebennek a fogain feküdt, a másik vállig bedugta fejét a homokba; a harmadik hanyatt fekve nyögött a mellére tett nagy kőnek a terhe alatt.

A vezeklők sorába tartozik az a zarándok is, aki az út fátadalmán és a sok nélkülözésen kívül az önsanyargatás különös módjaira is vállalkozik. Erre vonatkozólag írja a szemtanú Grandidier.

– A Dzsagganath felé iparkodó egyes családoknak összes podgyásza az a réz üst, melyet a vallásos mosakodás végzésére használnak. Ezeket a sze-

gény embereket az út annyira elgyötörte, hegy lesóványkodott testök tanúságot tett a nélkülözésről, melyre buzgóságból vállalkoztak. Az egyik család 4000 km utat tett gyalog, hogy meglátogassa Indiának összes szent helyeit; az utolsó állomás Dzsagganath volt, ahonnan most haza iparkodott. Képezte a családot egy aggastyán, két férfi, három asszony és több gyermek. Hazulról pénz nélkül keltek útra, hogy teljesítsék fogadalmukat; az egész úton tehát alamizsnából tengődtek. (A koldulást avval kendőzik, hogy mulattatják a közönséget p. o. mint zenészek és [...]) – Az útfélen egy agg férfi haldoklott; 17 éves fia bánatosan ült mellette a porban. A haldokló betegen is folytatta útját, hogy megtört szemeivel nézhesse Dzsagganath templomát. Abban a hitben élnek ugyanis ezek a szerencsétlen pogányok, hogy egyenest az égbe szállanak, ha haldokolva a Gangesz szent vizét vagy Dzsagganath templomát nézik.

Krisna imádói között akad elég olyan vakbuzgó, aki megméri testével az egész utat. Történik ez úgy, hogy lefekszik, kinyújtja kezeit és húzást csinál ujjaival ott, ameddig kezei értek; erre a vonalra rááll, hasra fekszik, kinyújtja kezeit, húzást csinál stb. Ezt az utazást elképzelni is szörnyűség [...]!

* * *

Dzsagganath, illetőleg Puri az erkölcsi és testi mételynek fészke. Az angol kormány hálára kötelezné a tisztességes embereket, ha ledöntetné a telepnek összes épületeit; ha nem teszi, ez azért történik, mert Indiának még nem ura, másrészt feszélyezi a vallástalan sajtó.

Sok fekélye van a mi társadalmunknak is, de ez a rothadás kicsiség a hindu bálványimádás erkölcsi süllyedésének nagyságához képest. Dzsagganath előjárói üzletszerűen művelik az erkölcstelenséget, úgy tüntetvén föl a test zabolátlanságát, mint a bálványok előtt kedves dolgot.

Indiában eljegyzik már a csecsemő leánykát. Ha házasság előtt hal is meg vőlegénye, mint özvegy nem melletvén többé férjhez, tulajdonává lesz a vőlegény családjának. Legtöbbször pokol levén az idegen ház, sok özvegy maga kívánta, hogy a vőlegény vagy férjnek hullájával elevenen égessék el. Az angol kormány gyilkosságnak minősíti, és ilyenül bünteti az özvegyek elégetését; az özvegy tehát úgy menekül a rabság elől, hogy föláldozza magát valamelyik bálványnak. Mint ilyen a telepen lakik. Ha a szükséges mennyiség nem telik ki ilyen önkéntes áldozatokból, megvásárolja a templom szegény emberek leánykait. Szolgálnak pedig ezek a szánandó teremtetsek a látogatók kívánságának kielégítésére. Mikor elhervadtak, bélyeget sütnek rájuk, hogy ezen a címen koldulhassanak.

Ha ez nem is volna, elképzelhető, mennyire veszélyeztetni az erkölcsöket, hogy az a sok ember mint a csürhe szorong együtt szűk szállásokon vagy a szabadban. Nem állhat meg az a védekezés, hogy a népet vallási indok vezérli a telepre, mert a fajtalanlás kiegészítő része itt a bálványimádásnak; hiszen Visnu mint Govinda pásztor 16 ezer leány körül legyeskedett.

Egészségi szempontból is be kellene szüntetni ezt a zarándoklást. Egy hindu, tehát pogány hírlapíró így nyilatkozik erről:

– Legközelebb meglátogatván vallásunk legszentebb helyét, óhajtanám a közfigyelmet arra a körülményre fordítani, mely miatt oly sok áldozatot követel a cholera Dzsagganathban. Az angol közigazgatás helyesen cselekedett, mikor megállapította, hány ember szállásolható be az egyes hajlékokba. Hanem arra már nem terjedt ki a figyelme, hogy mit esznek a zarándokok. A kasztokat elválasztó törvények nem lévén itt érvényben, nem törődik avval senki, ki érintette vagy főzte az ételt. A legtöbb zarándok már azért sem főz maga, mert az ájtatossághoz tartozik, hogy a templom szakácsai által készített és árusított *praszad* nevű ételt egye. Ez az eledel pedig nem mindig egészséges, mert gyakran fővetlen, de sok por és fövény is kerül bele, lévén Puri levegője telített porral és fövénynyel. A templomi eledel már akkor is ehetetlen, mikor megfőzik, másnap pedig undorító. Hanem azért a papok eladják, sőt kötelezik a zarándokot, hogy egyék a rothadt ételből.

A pogány hírlapíró így jellemzi az egészségi állapotot, de orvoslást nem a nép fölvilágosítása, hanem az angol kéz beavatkozásában keres. Nehéz is volna a népet fölvilágosítani, mert azt belenevelik abba, hogy ami Dzsagganath körül történik, azt mind az istenek parancsolják. Akik ilyesmi iránt érdeklődnek, olvassák el, amit a bráhminok Krisna, illetőleg Visnu eme híres telepének eredetéről mesélnek.

* * *

A vidék fölött, ahol ma Dzsagganath temploma áll, valamikor *Indra-Ména* uralkodott. Lelke üdvösségét óhajtván munkálni, szomorúan tapasztalta, hogy még semmit sem tett, ami biztosította volna neki halála után a boldogságot. A négy fejű Brahmá (Brahmá vérfertőzésben élt Szaraszvati nevű leánya, mások szerint nővérével. Szaraszvati undorodván a vérfertőzéstől, elszökött, de Brahmának a világ 4 tájéka felé megannyi feje nőtt, hogy Szaraszvati-t meglássa.)⁵⁷ lévén választott istene, vele közölte nyugtalanságának okát. Látván Brahmá az ő hívének igaz töredelmét, meleg buzgóságát, egyik nap eme vigasztaló ígéket

⁵⁷ Szaraszvati, ahogy már említettük a Hindu szentírások kijelentése szerint Brahmá felesége.

intézte hozzá: »Szűnjél meg, óh nagy király, üdvösséged miatt aggódni, mert elmondom, hogyan biztosíthatsz magad részére örök boldogságot. Van a tengerparton egy Utkaladezza nevű ország; abban áll a Nila vagy másképpen Purusatma hegy; utóbbi nevet attól az istentől nyerte, aki lakóhelyül használta. Ez a szent hegy avval az erővel bír, hogy elmúlnak a bűnei annak, aki meglátja. Az előző 2 juga (A juga a hindu hitregékben korszakot jelent; négy ilyen korszak van: 1.) Szatya-juga (az erény korszaka) tartott 1.728.000 évig, 2.) Trita-juga, szó szerint harmadik korszak; mert a hinduk visszafelé számlálván a korszakokat, a négyből a harmadik nekik a második. Jelenti különben az ezüst korszakot. A 3.) Dvapara-juga (acél korszak) tartott 864 ezer évig. A hindu hősmondók erről szólnak a Ramajana és Mahabharata eposzokban. A 4.) Kali-juga (vaskorszak) kezdődött 3100 évvel Krisztus születése előtt, és tart 432 ezer évig. Ez a négy juga összeköttetésben áll a Kamadhénu tehénnel is. A Szatya-juga idejében négy lábon állt; a Trita-juga alatt három, a Dvapara-juga alatt két, a jelen korszakban pedig már csak egy lábon áll. Buddha követői *Kalpa* név alatt szintén 4 korszakot állapítanak meg a világ életében: 1. alakulás; 2. létezés; 3. fölsozolás; 4. Megsemmisülés.) idejében merő aranyból épült templom állt ott Visnu tiszteletére. Megvan ez a templom ma is, de a tenger hullámai által partra vetett homok úgy eltemette, hogy nem látszik belőle semmi. Éleszd föl ennek a templomnak emlékét, add vissza régi fényét az áldozatok megújítása által. Ha ezt megcselekszed, helyet biztosítasz magadnak holtod után a mennyországban.« Ezt mondotta Brahmá.

Indra-Ména örömmel hallván e szavakat, kérdezte Brahmától, kik építették a templomot, és mely vidéken állott? Erre Brahmá ímígyen felelt: »A templomot őseid építették az előző *juga* idejében; az építkezés által pedig abban a nagy boldogságban részesítették az embereket, hogy láthatták a földön a legnagyobb istent. Emeld ki tehát a feledékenységed homályából ezt a szent helyet, hogy leszálljon bele megint a nagy isten. Ha ezt megteszed, újból részesíted a világot a régi boldogságban.«

– De, mondá a király, hogyan találjam meg a föveny alá temetett szentélyt, ha nem mutatod meg helyét?

Brahmá figyelmeztette a királyt, hogy a Nila hegygyel szomszéd tóban lakó teknősbéka egyidős a világgal; ez a teknősbéka tehát megmondhatja, hogy hol lappang a templom. Indra-Ména mindezt szépen megköszönve, azonnal útra kelt a tóhoz.

Alig ért a parthoz, már jött feléje egy szörnyű teknősbéka avval a kérdéssel, hogy mit keres a pusztá helyen, ahol madár sem jár?

– Én, mondá a király, született kszatria és egy nagy ország fejedelme vagyok; de bűneim sokasága és fölöttök való bánkódásom úgy elszomorítanak, hogy az emberek között nincs nálamnál szerencsétlenebb. A

négyfejű Brahmá nagyjából tudtomra adta, hogy a Nila hegy környékén lappang egy szent hely, melyet csak te mutathatsz meg.

»Örvendek, óh király, felelt a teknősbéka, hogy alkalmat nyújtasz előmozdítani boldogságodat. Nem adhatok ugyan mindenben fölvilágosítást, mert az öregség miatt sokat felejtettem; de utasításomnak mégis veheted valami hasznát. Az csakugyan igaz, hogy a Nila hegy mellett volt egy gazdagságáról híres templom; az istenek istene, a négykezű Visnu lakott benne, és fogadta a többi isten imádását; ebben a templomban jöttek össze az istenek szeretkezni. Ezt a szent mulatóhelyet régóta elöntötte a tenger hullámai által kidobott fövény. A négykezű Visnu nem részesülve itt többé a köteles imádásban, elhagyva a templomot, visszatért a Vaikuntába (Visnu mennyei lakhelye). Én csak annyit tudok, hogy a templom 3 mérföld mélyen lappang a fövény alatt, de azt már elfelejtettem, hogy melyik helyen állott. De megtudhatod, ha elfáradsz a Markandija tóhoz, mert ott él az a holló, aki halhatatlan lévén, a legrégebbi dolgokra is emlékezik. Tőle megtudhatsz mindent. Így a teknősbéka.

A király rögtön elindult a Markandija tó felé; csakugyan megtalálta a hollót, mely a vénség miatt őszfehér volt. Miután leborult előtte, összetett kezekkel imígyen könyörgött:

– Óh! Halhatatlan holló, egy boldogtalan király van színed előtt, akinek bánatát csak te enyhítheted.

»Mi bajod, kérdé a holló; mit tehetek érted?»

– Rögtön elmondom, felelte Indra-Ména; de ne titkolj el semmit. Mindekelőtt mondd meg, ki volt itt az első király, és miféle nevezetes dolgot művelt?

»Ennek a földnek, mondá a holló, első királya Szaturanuna, ennek a fia pedig Visja-Vahu volt; utóbbtól született Indra-Ména. Mert az Indra-Ména mindig őszinte tisztelettel viseltetett a négyfejű Brahmá iránt, méltónak ítéltetett, hogy holta után Brahmá színe elé járuljon, Szaturanuna emlékeztessé tette uralkodását nagy jósága által, mert alattvalóit atyailag szerette. Uralkodásának cselekedetei között volt egy, mely halhatatlanná tette nevét. Neki jutott osztályrészül az a szerencse és boldogság, hogy az istenek istene a Vaikuntából alászállott a földre. Az istennek ugyanis a Nila hegy tövében nagyszerű templomot épített, melynek falai aranyból voltak, belseje pedig ragyogott a sok drágakőtől. Mindent elnyű az idő, ám ezt a templomot úgy megkímélte, hogy ma is teljes épségben áll, de kebelébe rejtette a tengerből kihányt fövény. A benne lakozott isten távozott ugyan a tiszteletre méltó helyről, de nem fordított hátat a jelenléte által megszentelt hegynek, mert fa alakjában ott időzött. Ezen a hegyen élt a századok óta vezeklő Markandija

remete is; ez észrevevén, hogy az egyik fának nincs árnyéka, egyet lehelt rá, és a fának felső része hamuvá lett. A fa azonban Visnu, a legfőbb isten levén halhatatlan volt; a remete tehát egészen nem tehette tönkre, a törzs ennél-fogva megmaradt. Az egész dologban az a bökkenő, hogy bizonyosan nem ismerem ennek a fának a helyét«.

Indra-Ména kérdezte a remetét, rá tudna-e ismerni az eltűnt templom helyére. A fehér holló igennel válaszolt. Útra keltek tehát megnézni azt a helyet. Ahol azután megálltak, vágni kezdte a holló csőrével a homokot, míglen egy mérföld mélységben föltárult egész pompájában a szentély, ahol Visnu, az istenek istene lakott vala. Miután a holló megmutatta a királynak, megint behányta az épületet homokkal.

Meg levén a király győződve az igazságáról mindannak, amit a holló mondott, afölött való örömeben, hogy végre megtalálta, amit oly epedve keresett, az iránt is kérdezősködött, miképpen adhatná vissza ennek a tiszteletre méltó helynek régi hírnevét és ragyogását. »Amit kérdezesz, mondá a holló, nem tartozik rám. Keresd föl a négyfejű Brahmát; ő megmondja, mit kelljen tenned, hogy szándékod teljesüljön.«

Indra-Ména megfogadta a tanácsot. Fölkereste és többször imádta Brahmát; majd imígyen esdekelt hozzá:

– Láttam végre a Nila hegy közelében saját szemeimmal a templomot, mely egykor lakásul szolgált a nagy Visnunak. Tanácsot jöttem kérni, hatalmas isten, mit tegyek, hogy felköltsem a népek szívében azt a buzgóságot, melylyel valaha eme szent hely iránt viseltettek. Ha várost építék ott, minek nevezzem? Visnu, tudom, újból megtisztelné ezt a helyet fatörzs alakjában. De miképpen jöjjön oda? Milyen áldozatot és ajándékot kell neki bemutatnom? Méltóztassál, hatalmas isten, útbaigazítani, és tudatlanságomon segíteni.

»Dicséretes szándékokat, felelte Brahmá, úgy hajtsd végre, hogy a régi fölé új templomot építesz. A neve *Szkridehul* leszen. Arról tégy le, hogy ez a templom oly gazdag legyen, minő a régi, mert a nyomorságra jutott emberek darabonként széthordanák az aranyfalakat. Kövekből építsd meg tehát. Hogy a tömegesen érkezendő ájtatoskodók elhelyezkedhessenek, alapíts a templom mellett várost is, melynek neve *Purusatma* lészen. Amint az épület elkészül, a fatörzs, vagyis Krisna a tengerpartra érkezik, ahonnan nagy pompával az új templomba viteted. Viszvakarma, az istenek építőmestere, kifaragja a törzset istennek alakjára. *Krisna* mellé állítod *Szubhadra* hűgát és *Bala-Ráma* fivérét. Krisnának éjjel-nappal mutass be áldozatot, de leginkább reggel, délben és este. Így biztosíthatod magadnak és a példádát követőknek a bemenetelt a *Vaikunta* dicsőségébe. Mert Visnu nem fogyaszt-

hatja el az ájtatos tömeg által bemutatott eledleknek nagy sokaságát, a maradék ételek elfogyasztása által az emberek megtisztulnak és bűnbocsánatot nyernek. Boldogok, akik csak egy morzsához jutnak is, mert haláluk után bizonyosan bemennek a *Vaikunta* örömébe. Hogy fogalmad legyen arról, mily megbecsülhetetlen értéke van a Krisna ételmaradékának, elég annyit mondanom, hogy ha véletlenül egy falat hull belőle a földre, az istenek fognak rajta marakodni, ha felét kutya ette is meg. Ha ilyen falatot kikap egy pária az eb fogai közül, és egy bráhmín szájába teszi, a maradék ereje által az a bráhmín rögtön megtisztul. Krisna számára *Laksmi*, a feleség főz, *Anna-Purna* istennő pedig felszolgál neki. A Kalpa fának egy része leszáll a szvarga vagyis mennyországból, hogy gyökeret verjen az általad építendő városban. Azt tudod, hogy az a fa halhatatlan, és mindent megad, amit kérnek tőle. Az általad emelendő templomnak puszta látása is megbecsülhetetlen szerencse. Nagy érdemet szerez ott, akit bottal megütnek a rendet fönttartó papok. Indra, a mennyország istene és udvara lejönnek lakni az új városba, hogy Krisna isten társaságában lehessenek. A városnak a tengerpartra néző oldala a többi háromnál annyiban lesz különb, hogy akik itt laknak, szemlátomást növekedni fognak erényben. Ami fövenyt kidob a tenger, annak a neve Kanaka, vagyis aranypor lesz. Amelyik ember ezen a fövényen hal meg, bizonyosan a *Vaikuntába* megy. Íme, király, ez az én válaszom kérdéseidre; teljesítsd mielőbb, amit rendelttem«.

Indra-Ména hálát mondván Brahmának, hozzálátott az Isten akarátának teljesítéséhez. A templomot és várost nagy körültekintéssel építteté meg. A munka már a befejezéshez közeledett, de Krisna nem érkezett meg. Ez a késedelem már nyugtalanítá a fejedelmet, mikor egy reggel meglátta a tengerparton az epedve várt fatörzset. Több ízben leborult előtte a földre; majd fölkiáltott örömeiben: »Életemnek legszerencsésebb napja a mai. Bizonyítékom van immár arról, hogy szerencsés napon születtem, áldozataim pedig kedvesek valának az istenek előtt. Nincs fogható az én buzgóságomnak gyümölcséhez, mivel két szememmel látom azt az istent, akit láthatni nem valának szerencsések a legokosabb és legerényesebb emberek.« Megadván így a fatörzsnek az első tiszteletet, a király 100 ezer ember élén elindult beszállítani az istent az új templomba.

Csakhamar megérkezett Viszvakarma, az istenek nagy szobrásza, hogy megadja a fatörzsnek Krisna isten alakját. Megígérte, hogy elvégzi a munkát egy éjjel, de kikötötte, hogy munkáját senki se nézze. Mert Viszvakarma nesztelenül dolgozott, a királyban gyanú ébredt, hogy talán kereket oldott. Bizonyosat akarván tudni, benézett az ajtónak hasadékan. Örömmel látván, hogy a mester szorgalmasan farag, rögtön távozott, de Viszvakarma mégis

meglátta. A szószegés annyira felbőszíté a mestert, hogy a munkát abbahagyta. Indra-Ména búsult, de a kezdetleges faragású fatörzset mégis elfogadta istennek, sőt leányát is feleségül adta neki.

* * *

Krisna életrajzában egyes mozzanatok mintha emlékeztetnének Krisztus életére. Ezek a hasonlatosságok oly távoliak, hogy szóra sem érdemesek, annál kevésbé szolgálhatnak alapul annak a véleménynek, miszerint Krisztus életének 12-30 évei között Indiában járván, Krisna élettörténetét magára szabta. Erre csak egy megjegyzést.

Egyáltalában nem állapítható meg, mikor élhetett a Krisna név alatt szereplő ember; de élt legyen bármikor, amit tudunk róla, az a Mahabharata eposzban foglaltatik. Mióta a szanszkrit nyelv az európai tudósok előtt ismeretes, a mese körébe tartozik a hinduk szent könyveinek nagy régisége, mert kiderült, hogy nagy részök Krisztus után a III.-VI. században készült. A Krisnára vonatkozó szájhagyomány eredetének idejét nem is szükséges kutatnunk, mert az bizonyos, hogy Krisnát csak Kr. u. a VI. században kezdték imádni Indiában, temploma Puri mellett pedig 1198-ból való. Meg is fordíthatnók a tételt, de ez messze vezetne.

* * *

A *pudzsa* (imádás v. áldozat) háromféle; nagy, közép vagy rövid. A bráhmin bálványozás szertartásai között leggyakoribb a *pudzsa*, mely a templomban vagy otthon végeztetik. A bráhmin kasztnak férfiai kötelesek naponként legalább egyszer elvégezni a házukban levő bálványok tiszteletére.

A nagy *pudzsa* következő részekből áll:

1. *Ahvána* = az istenség előszólítása.
2. *Ahszana* = ülőhelylyel kínálják meg az istenséget.
3. *Szvágata* = megkérdezik, épen és egészségesen jött-e meg? Nem érte-e az úton valami baj?
4. *Padja* = vizet hoznak lábait megmosni.
5. *Arghya* = vizet nyújtanak neki, melybe virágokat, sáfrányt és a szantál fa porát keverték.
6. *Acsmanja* = vizet adnak neki megmosni száját és képét a szertartás törvényei szerint.
7. *Madhu-parka* = érc edényben inni adnak neki összekevert tejet, cukrot és mézet.

8. *Sznána-dzsála* = vizet adnak fürödni.
9. *Vaszan-ábhara nisza* = nyújtanak neki ruhát, ékszert és csecsebecsét.
10. *Ganda* = porrá tört szantál fa.
11. *Aksata* = sáfrán lébe áztatott rizs.
12. *Puspa* = virágok.
13. *Dhupa* = tömjén.
14. *Dipa* = égő lámpa.
15. *Naivédja* = főtt rizs, vaj, cukor stb. keverék és bétel.

Mielőtt ezeket a dolgokat föláldoznák, vizet hintenek rájuk az ujjaik hegyeivel. Befejezésül arcra borulnak a bálvány előtt.

A közép *pudzsa* a 7-15, a kis *pudzsa* a 10-15-ik pontokból áll. Mikor gonosz istenségeknek véres áldozatot mutatnak be, az illető állatnak vérét és húsát teszik a bálvány elé.

Ha templomban végeztetik a *pudzsa*, a templom tulajdonát képező leányok táncot lejtenek a bálvány előtt a szertartás alatt. A bráhmín papok egyik része pávatoll legyezővel hűsíti a bálványt, a többiek pedig bemutatják az áldozatokat.

Magán házakban is csak bráhmínok végezhetik a *pudzsat*, mert a szertartáshoz az istenség jelenléte szükséges, az pedig csak bráhmínnak áll hatalmában, hogy leidézze az istenséget. Bizonyos ünnepeken minden hindu köteles ezt a szertartást elvégezni. Erre az alkalomra a bráhmín által kijelölt szobának földjét megtapasztják tehén ganajjal, a helyiséget pedig meghintik a tehén vizeletével. A szoba közepére letakart edényben vizet tesznek, körül pedig mécseket raknak, melyekben vaját égetnek. Mikor minden készen van, a bráhmín födetlen fövel leül a földre imádkozni, időnkint pedig rizst és virágot dob az edényre. Ha az istenséget leszállásra kényszerítő imákat a bráhmín elvégezte, az illető isten bizonyosan a vízzel telt edényben van. Ekkor adnak neki ajándékul rizst, gyümölcsöt és bétel-t abban a reményben, hogy százszorosán fogják visszacapni; pénzt nem ajándékoznak. Most mutatja be a bráhmín az áldozatot: amint imádkozik, egyenkint több darab fát tesz az edény előtt égő tűzre. Mikor mindennek vége van, a bráhmín külön imádság által elbocsátja az istenséget.

* * *

Ha a kath. hívő ennyit fáradna *Jézusának* szolgálatában! Mily fájdalmas az a tudat, hogy csak Indiában 400 millió pogány viseli a bálványimádásnak megszégyenítő jármát.

BÁLVÁNY-ÜNNEPEK A BRÁHMINOK CSALÁDI KÖRÉBEN

(A Katholikus Hitterjesztés Lapjai 1895. március. XIV. évfolyam, 3. füzet, 41. oldal)

Korunknak művelt népei között nincs egy sem, melynél élet és vallás úgy összeforrott volna, mint a hinduknál. Valláson nyugszik Indiában az egész társadalmi szervezet. Tanítás, szegények istápolása, köz- és családi élet: mind a vallásnak hatalmas befolyása alatt állanak, és csak olyasmi számíthat igaz érdeklődésre, ami a vallásos érzelmet is érinti. Azonban mikor a hinduk a bálványok tiszteletére ezrenként összejönnek, vagy mikor szent helyeik felé vivő országutakon ezrével zarándokolnak, nem csupán a vallásos érzelmet elégitik ki, mert szent helyeiken a nagy vásárok és a világi szórakozások ezerféle fajai mozgásba hozzák a legfontosabb földi érdekeket is. Házi és magán életök szintén vallásos színezetű; babona vezeti őket léptenyomon. Önként vállalt és törvény által előírt vallásos szertartások végzése között folyik le egész életök; szertartás vezeti be őket az életbe, szertartás kíséri örök nyugalomra. A Bráhma-féle bálványimádás bőven gondoskodik mindenről, és ha itt-ott mégis hiány mutatkozik, kipótolja azt a hindu népnek termékeny képződése.

Megismertetjük e cikkben azt a tizenhat vallásos ünnepet, melyek a hindunak családi életében fordulnak elő; közös nevök *Szhodaszhakarma*.

Két mozzanata van minden ilyen ünnepnek; az egyik vallásos színezetű törvénytisztelettel, melyek közé tartoznak az elmaradhatatlan *Hóma* (ital-áldozat) és a papok megajándékozása; a másik mozzanat világi természetű, mert ünnepi lakoma, melyben a családtagok és a vendégek vesznek részt. E kettős beosztás minden ünnepnél előfordul; e cikk azonban csak az eltérő különösebb szertartásokat tárgyalja.

A tizenhat ünnepnek elseje a Garbhadana; akkor ülik, mikor a leány hajakadonként fejlődve egybekel vőlegényével, aki a törvény szerint már gyermekkorában eljegyezte. A következő három ünnepnek célja a születendő gyermeket már anyja méhében három ízben (a 3, 5, 8-ik hónapban) megszentelni, s minden bajtól megóvni. Az ötödik és hatodik ünnep az újszülöttet illeti. Aggódva várakozik az apa a ház tornácán, amíg fülébe nem hat a szózat: «Fiúcska született» Erre az örömhírré azonnal fölvesz egy kókusz- és egy aréka-diót (Az aréka a pálmák egy faja; diója szilvanagyságú s pirosbarna. – A bétel venyigés növény. Bétel-bors), továbbá két bétel-levelet és siet a legközelebbi tóhoz. Valamelyik szent mondatot (Mantra) imádkozva mindhárom tárgyat bedobja a vízbe; beugrik azután maga is, s minél magasabbra csap fel a

víz, annál nagyobb az ősök öröme a gyermek születésén. (A hinduk szerint az elhunytak boldogsága tulajdonképpen bizonyos szertartásoktól függ, melyeket az utódok végeznek. Erről alább.) Hazatértek Ganapati (Ganapati, ismertebb nevén Ganésa, a hinduk szerint a bölcsesség, áhítat, tisztaság, sors, értelem stb. kútfeje és a dévák oktatója. Védője a házasságnak, de maga nőtlen. A «Kailasza» vagyis Sziva mennyországában szüleit Szivát és Párvait toll-legyezővel hűsíti, egyúttal Sziva elé terjeszti az emberek imáit. Ganésa úgy született, hogy Párvati valami növénynek összegyömöszölt leveleiből emberalakot mintázott, oly tökéletesen, hogy megeleveníté. Művét oly meleg tekintettel szemlélte, hogy a hőség fölemésztette Ganésának fejét. Brahmá meg akarván vigasztalni a kesergő anyát, parancsolta Száninak, csapja le és hozza el a kezeügyébe eső első állatnak fejét. Ez az állat elefánt lévén, ilyen fejet kapott Ganésa. Mivel pedig Párvatinak ez nem tetszett, Brahmá avval kárpótolta, hogy Ganésát istenné tette. – Azóta Ganapati vagy Ganésa oly általános tiszteletben áll, hogy ott van az utcán, házakban, fák alatt, templomban. Alakja: tömzsi, potrohos emberke négy kézzel, melyekben csigát, lótusz-virágot, gránátalma-levelet és horgot tart. – Ganapati a legnépszerűbb bálvány; imádása nélkül nem fog a hindu semmibe. Az imádás ímígyen történik: a hindu ökölre fogott kézzel keresztbe teszi mellén karjait; megveregeti ökleivel mindkét halántékát; megfogja füleit; térdben megtörve háromszor meghajtja magát; homlokát ütögetve imát végez. – Furcsa jelenség, hogy Brahmá a legfőbb isten, de éppen neki nincs imádója hívei között.) bálványszobor előtt áldozatot mutat be; megszenteli a helyet, ahol a betegágyas anya fekszik; mézet, cukrot; kevés aranyport kever össze, és a Mantra mondogatása közben megkeni háromszor a gyermeknek nyelvét, jobb fülét s feje tetejét. Megvizsgálja ekkor az újszülöttet tetőtől talpig, a jelenlévő bráhminok között pénzt, bételdiót és cukros vizet oszt szét; a házi papnak pedig saját rajtalévő ruháit adja ajándéknak. Ezen órától tizenegy napig tisztátalan az apa; nem vehet részt a vallásos szertartásokban; de hatodik nap ő nyitja ki az ajtót a közeledő bráhmin előtt, aki a gyermeknek jövő sorsát ennek homlokára fogja írni; minden ajtóba két kis edényben tejet, vizet, továbbá gyertyát és író tollat helyez, egész éjjel pedig virraszt.

Tizenegyedik nap ismét áldozatot mutatnak be Ganapati előtt; hogy a ház megszentelődjék, az apa pedig megtisztuljon; tizenkettedik nap van a névadásnak ünnepe. A házi pap először megvizsgálja, nem volt-e a csillagok állása a születés órájában baljóslatú; mert ebben az esetben a veszedelem elhárítása végett külön áldozatot kell bemutatni. Ekkor a csecsemőt egy tehénnek a feje elé tartják, és a tehenet megkerülik vele háromszor. Az apa veszi át aztán a gyermeket, és fejét jobb karjára fektetve, balkezével lábait fogja, ráhajol háromszor, s mindannyiszor orrával érinti a fejtetőt és a jobb fület; a *Mantra* (egy neme az imának, melynek szövege és tartalma változatlan. A «Mantrá»-nak ereje fölülmúlja az istenek hatalmát. Van áldó és ártó Mantra. Egyik Mantrának az erejét megrontja valamely hatalmasabb Mantra. Ami a Mantrák használatát illeti, a hindu ímígyen okoskodik: A világ fölött az istenek, ezek fölött pedig a Mantra uralodik; mivel pedig a Mantrák a bráhminok hatalmában vannak, a bráhminok a mi istene-

ink.) elmondása után átadja az anyának. Majd egy kevés mézet nyalat vele, miközben felkiált: «Élet! Élet! Ez legyen az én életem!» Ezután kevés nyers rizst téve egy réztálba, egy darabka aranyat köt gyömbér gyökérre, és így fölírja annak az istennek a nevét, akit a család különösen tisztel, a születésnek a hónapját, csillagzatát, a gyermeknek életpályáját és nevét; az írást oda helyezi a tálba, s tisztelettel illeti. Az apa még egyszer karjaiba veszi a gyermeket, négy nevet súg a fülébe, az ötödiket azonban, a valódit, hangosan mondja ki. A pap által bemutatott *hóma* és a többi szertartás végzése után ajándékokat osztanak ki a jelenlévők között; evvel az ünnep véget ér. Mikor a megszentelt és földíszített bölcsőbe teszik a gyermeket, az asszonyok már hangosan nevére tartoznak a kicsikét szólítani.

Négy hónap leteltével mutatják meg neki első ízben a napvilágot, s ekkor viszik őt először a templomba; evvel az ünneppel (*Niszhkramana* = kimenet) akarják megáldani beléptét a világba. Hatodik hónap van az *Anapraszana* ünnep; ekkor ad az apa először gyermekének tejben cukorral főzött rizskását. A következő két ünnepet akkor ülik meg, mikor a gyermek harmadik életévébe lép; ekkor fújják ki fülét a hinduknál szokásos fülbevalók viselésére, s ekkor nyírják meg először; most ugyan még ollóval, később azonban borotvát használnak.

Nagyobb jelentőségű az *Upanaya* ünnep, vagyis a szent zsinór átadása. Mikor a gyermek a hetedik életévet betöltötte, az apa előveszi azt a papírt (*Dszhataka*), melyre egykor a születésnapot és az ezzel összefüggő dolgokat följegyezte, elmegy a házi paphoz, s kéri őt, hogy az ünnep megtartására jelölje ki a kedvező napot.

Ha ez megtörtént, az apa megteszi a szükséges előkészületeket. Uddababot hozat a piacról, az asszonyok a gyermekek kezein keresztül olajat csepegtetnek rá, összezúzzák, s vékony lepényeket sütnek belőle. A gyermeknek rézedényben pirosra festett (*Templomi áldozatoknál a nyers rizst sárga gyökérrel, házi ájtatosságoknál karmazsinnal festik; gyászszertartásoknál festetlen marad.*) nyers rizst adnak át; ezzel megy azután a paphoz és a rokonokhoz, hogy őket az ünnepre meghívja. Minden házhoz, ahová belép, az edényt először a házi úr, azután a többi férfi családtagok s végül az asszonyok elé tartja; aki a meghívást elfogadja, ujjával érinti a rizst. A szertartások idejére a gyermeknek ülőhelyül egy kis mennyezetes emelvényt állítanak fel; muzsikuskat hívnak, akik minden mozzanatnál megszólaltatják a zenét. Az apa az új zsinórt átadja a papnak, aki viszont a maga részéről két darab veres szövetből s egy szentelt fűből készített kis kötélről gondoskodik.

Az ünnep hajnalán a szülők és a gyermek megfürödnek, aztán megszentelik a helyet, ahol a szertartásokat fogják végezni; egy kevés hüvelyes rizst visznek arra a helyre t. i., és cserépfazekat helyeznek rá, melyet az anya és a fiú vízzel töltenek meg. Mikor az áldozatot Ganapati előtt bemutatják, a gyermek vékony nyakú edényt állít a földön levő fazékba; a következő szertartások egymásutánjának a mértéke az az idő, mely alatt a vékony nyakú edény a fazékban megtelik vízzel. A gyermek most étkezik utoljára anyjával; ekkor néhány bráhmín fiút is megvendégelnek kétféle süteménnyel. Az anya eszik egy keveset, gyermekét aztán még egyszer ölébe véve kezeivel éteti. Majd megborotválják, megfürösztik újra, szokott ruhái helyett egy szelet gyołcsot kötnek csípőjére; ekkor elfoglalja helyét az emelvényen, még egy darab gyołcsot vet magára, mialatt szemeit nővére fekete festékkal (kadigó) keni be. Ismétlődik az áldozat Ganapati és az ősök előtt, mely után az apa tudatja a jelenlévőkkel, hogy fiának a szent zsinórt átadni szándékozik, és őt bráhminná akarja neveltetni; beszédközben kevés vizet önt a földre. A pap figyelmezteti az apát, hogy ifjú életében fia már sokat vétkezett: gyakran evett mosdatlan kezekkel, evés előtt nem mindig fürdött meg, haját itt-ott nem evés után, hanem előtte vágatta le, az esteli maradékételből másnap is evett, szűdra gyermekekkel étkezett. E bűnökért most elégtételt kell adnia. Az apa beleegyezik; ajándékokat ígér a jelenlévő bráhmínoknak, s kéri őket, bocsássák meg fiának bűneit. Ekkor a gyermek elé két férfi posztószőnyeget tart, hogy mint tisztátalan, a szülőket és a bráhmínokat ne láthassa; az apa legközelebbi rokona pedig szétosztja az ajándékokat. Osztás után félre teszik a posztót, a pap a gyermeknek átad egy kókuszdiót, aki ezt az anya lábai elé helyezve így szól: »Az elsorolt bűnök közül sokat elkövettem; bocsánatot kérek emiatt, és kérlek, engedd meg, hogy a szent zsinórt megkaphassam.« Letérdel, és az anya lábait átkarolja. »Én szültelek téged, válaszol az anya, de atyád adott neked életet; menj tehát hozzá, és tedd a kókuszdiót az ő lábaihoz.« A fiú engedelmeskedik, ismétli az előbbieket, mire az apa feleli: »Megteszem, de menj a paphoz, és őt kérd meg.« Megígéri a pap is, aki most új ruhát ad át az anyának, hogy adja gyermekére; aki ezalatt a pap és a szülők között áll. A pap ekkor öt-öt kókuszdiót, bétellevélet, aréka-diót, »gopi« röğöt (Visnu bálványnak szent sárga föld), zsinórt, pénzdarabot s végül két darab piros szövetet helyez egy réztányérra a gyermeknek szánt zsinórral együtt. A bráhmínok egyike körülhordja a tányért, a jelenlévők megérintik a rajta lévő tárgyakat. Mikor a tányér vissza kerül, a pap kevés »gopi« földet vesz róla, szent jelet csinál a gyermek felső testén és homlokán; a tárgyakat kiosztja öt bráhmín között a gyermeknek szánt zsinóron kívül, melyet csak megérintenek.

Az apa most már nyakába akasztja a zsinórt a gyermeknek, akinek kezeibe az anya háromszor vizet önt, amelyet meg kell innia; hoz tüzet is a *hóma* áldozathoz, a melynek felét a pap mindjárt elégeti; a piros szövetek egyikét a fiú csípőjére; a másikat a vállára teszi, a szent fűből készült kötelet háromszorosan dereka körül csavarja, és botot ad kezébe annak jeléül, hogy mostantól bráhminnak kell őt tekinteni. Az apa kókusz-diót, bétel-levelet, aréka-diót és kevés pénzt nyújt neki, kezeit feje fölé tartja, és kimondja a gyermek nevét a családnévvel együtt. Az anya az apa kezeire azonnal háromszor úgy önt vizet, hogy az az apa kezeiről a fiú kezeire hulljon. A gyermeknek eddig nem volt szabad kimondania a családnevet, jövőben tennie kell azt minden nap; erre nyert mostan jogot, aminek tanúi: a hómatűz, a nap és a jelenlévő bráhmínok; ez okból kevés rizst szór a tűzbe, a nap felé és a bráhmínokra. Az apa leül, keresztbe fekteti maga előtt lábait, gyermekét jobb térdére ülteti és pusztá tenyeréből iszik háromszor vizet, csöndes imádságot mond, a gyermek jobb kezébe két piros rizs szemet s ugyanannyi szentelt fűszálat tesz; ekkor aztán jobb fülébe súgja egymásután tízszer a *Gayatri* nevű rövid imádságot *Szavitri* – a napistenhez, melyet a bráhminnak mindennap el kell mondanania, s melyet a fiú az apa után szintén tízszer ismétel. A fiú erre föláll, jobb kezét mellére teszi az apa, s így szól: »A fogadalom, amely az én szívemben él, éljen a te szívedben is; akaratom legyen a te akaratod. Amit most mondtam neked; az a két szó (*Gayatri-Mantra*) a fogadalom; ezen szavak nem az én szavaim, hanem *Szaraszvati* istennőnek (*Brahmá* feleségének) szavai.«

A pap ekkor elégeti a *hóma* áldozatnak másik felét is; ezután a fiú kókuszdiót vesz kezébe, átadja a papnak, térdre hullva kéri őt, adjon neki oktatást (*Darmopadeszha*) leendő kötelességeire nézve. A pap leveszi a piros szövetet a fiú válláról, bogot köt rá, s így akasztja a gyermek nyakába, akit aztán lábaihoz ültet, és így szól: »Úgy nőttél fel eddig, mint szúdra; jövőben bráhmínhoz illő életmódot (*Brahmakarma*) kell folytatnod; erre adok most neked utasítást.« A gyermek kérdezi, mi lesz a teendője, és a pap feleli: »Fel fogsz kelni minden reggel négy órakor, és mielőtt szobádat elhagynád, atyádat és anyádat tisztelettel üdvözlöd. Majd vizet öntesz egy kis rézedénybe, s kimégysz szükségeid végzésére, mialatt a szent zsinórt jobb füledre akasztod. Jövet-menet nem állsz szóba senkivel, visszatérőben a kútnál a rézedényt hamuval megsúrolod, tisztogatod; megmosod lábaidat, kezeidet. Huszonnégyyszer kiöblítéd szádat, fogaidat egy kis darab fával (*Achyranthes*) megdörzsölöd, és szádat újra tizenkétszer kiöblítéd. Megtöltöd a rézedényt vízzel, elmégysz a Tulaszi fához, (A *Visnu* bálvány fája) törzsét megöntöződ vízzel, szádba is vizet fogsz venni, de kiköpöd újra. A fa előtt elvégzed az

ájtatosságot (Nama), s utána meghajtod magad atyád és anyád előtt; erre elmondod a reggeli imádságot. Nappal nem szabad aludnod. Reggel és este elmégysz, hogy élelmedet összekolduld. Csak olyan házakba menj, amelyekben tudod, hogy kapsz valamit. Amit összegyűjtesz, hazahozd anyádnak. Ekkor megmosakodol újra, elmondod déli imádságodat, és ebédelsz. Étkezés után ismét mosakodnod kell, előbb nem szabad beszélned senkivel; azután tanulni fogod a szent könyveket. Este felé megmosakodol ismét, elmondod az esti imádságot, bemutatod az áldozatot, megvacsorálsz, és kilenc órakor lefekszel.» »Úgy lesz,« feleli a fiú, s helyére ül. Áldozatot mutatnak most be, mely után a gyermek koldus perselyt (Bhikszhapatra) kap a kezébe, s anyjához lépve alamizsnát kér. Az anya ad neki valamit, úgy sorban a többi jelenlévők is. Az összegyűlt alamizsnát átadja a papnak, aki azt két részre osztja; felét megtartja magának, felét pedig visszaadja a gyermeknek. Az atya végül ajándékot ad a bráhmínoknak, s az egész gyülekezet lakomához ül. Négy napig hordja a fiú az ünnepi ruhát, és csak azután kezdi meg a bráhmín életet. Az ilyen ünnep néha a mi pénzünk szerint ötezer forintba is belekerül; kétszáz forinton alul hozzá sem foghatnak.

A három következő ünneppel az iskolázás kezdetét, közepét s befejezését akarják megszentelni. A gyermek elhagyja a szülői házat, s a *guru* (lelki vezér) vezetése alatt a *Véda* könyveket tanulja. Ezen időtől fogva a papnál különös vezeklő gyakorlatokat kell végeznie. Később kolostorba megy, s itt tanulja mindazt, amit neki mint papnak tudnia kötelesség. Amíg a guru házában tartózkodik, napi kenyerét koldulva kell megszereznie a helybeli, világi foglalkozású bráhmínoknál (Laukikas). Ha iskoláit bevégezte, elhagyja a kolostort, a guru pedig szép ajándékot: pénzt, földet, vagy egy tehenet kap jutalmul. (Mióta az angol államiskolákat a fiúk nagyobb számban látogatják, ez a három ünnep kezd kimenni a szokásból. A papi teendőket a fiúk apáiktól tanulják, a Védákról pedig alig tudnak a névnél többet. A tizennegyedik ünnepet tulajdonképpen búcsújárás tenné; ezt azonban a házasság ünnepén csak megemlítik, de végre nem hajtják.)

Az eddig elősorolt ünnepek, a négy első kivételével, csak a fiúgyermekre vonatkoznak; a tizenötödik ünnep azonban a leányokat is figyelembe veszi, amennyiben a házasság (Lagua) a fiúra és leányra nézve egyaránt fontos. Hogy leánya férjet kapjon, azon az apának nem sokat kell törnie a fejét; kap ő itt-ott még pénzt is érte, mert némely vidéken a leányok nagyon kevesen vannak.

Mikor a szülők elérkezettnek látják az időt, hogy gyermekeik eljegyzéséről gondoskodjanak, az apa mindenekelőtt magához veszi fiának születés-oklevelét (Dzsataka), elmegy a leány szüleihez, hogy a két oklevelet összehasonlítsák, s a csillagjósok által megvizsgáltassák. Ha a csillagzatok nem

jót jelentenek, a további eljárásnak azonnal vége szakad. Kedvező esetben folytatják a dolgot. Miután az ajándékok és az egybekelés költségei fölött tisztába jöttek, következik az eljegyzés. Ajándékuł mindkét fél ötféle virágot, cukrosságot, rizst, kókusz-diót, banánt és aréka-diót küld; ezeken kívül a vőlegény atyja küld még arany ékszer is. A szülők két külön gyékényen foglalnak helyet, a leány szülei a keleti oldalon Nyugat felé, a fiú szülei pedig a nyugati oldalon Keletnek fordulva; a mindkét részről hozott ajándékok elkülönítve ott vannak a középén. Miután a két házi pap bemutatja Ganapati előtt az áldozatot, a szülők a rokonokhoz ilyen tartalmú levelet íratnak: »Elhatároztuk ma, hogy fiunkat és leányunkat összeadjuk; kérünk tehát, jöjjetek mindnyájan az ünnepre.« A levélre az öröm jeléül öt piros pontot tesznek. A leány szülei ekkor réztányérra tesznek egy kókuszdiót s öt-öt kis csomó banánt; bétel levelet; aréka-diót, némi pénzt, virágot és pirosra festett rizst. Az apa kezébe veszi a tányért, és feláll, házi papja pedig a következő Mantrát mondja el: »Ennyi és ennyi évig neveltem leányomat; de most átadom neked; ápolod őt, és gondoskodjál róla.« E szavak alatt az apa a tányér tartalmát a fiú apjának feltűzött ruhájába önti. Most a fiú atyján van a sor; ő is tányérra rakja a hozott ajándékokat, feláll, papja pedig mondja: »A leányt, akit felneveltél, átveszem fiam számára, s gondoskodni fogok róla. Légy nyugodt, s élj békében.« Ajándékait a leány atyjának ruhájába teszi, aki most már magát a leányt helyezi apósának ölébe, ez viszont ruhával, ékszerrel s virággal ajándékozza meg menyét. Egy másik leányt is helyeznek a menyasszony mellé néhány szem piros rizst dobna rá, aztán gyertyát állítanak fel előttük. Ekkor a leány visszakerül szüleihez, mialatt a vőlegény atyja így szól: »Ez a szűz most már enyém; ápolod őt jól, míg majd a házasság napján érte jövök.«

A csillagjósok által kitűzött nap előestéjén összegyűlnek a vőlegény rokonai, és az előírt szertartások végzése után fejére teszik a házasságkoszorút (Basinga); a menyasszonyi ékszer kosárkába rejtik. A vőlegény mennyezetes gyaloghintóba ül, és muzsikaszó mellett megindul a lakodalmas nép az esti szürkület beálltával, hogy a fáklyafény és tűzijáték érvényre jusson. A menyasszonyi ház közelében megállapodnak; kilép a leány atyja, többféle szívességgel halmozza el a vőlegényt, sőt megmossa lábait is; a nőrokonok szintén kifogyhatatlanok a nyájaskodásban. A menet aztán betér a bambusz- és pálmalevelekből e célra készült sátorba, lakomához ül, és itt tölti az éjszakát.

Reggel áldozatot mutatnak be Ganapati, Brahmá, Agni, a nap és az elhunytak tiszteletére; ezt követi a búcsújárás szertartása. A vőlegény zarándoknak öltözve, ernyőt; sarut, koldusperselyt stb. vesz magához, s jelenti,

hogy búcsújárásra készül. Megy lassan a csarnokból kifelé; utána siet a menyasszony atyja a házi pappal, s kérdi, hová szándékozik? »Mind elvégeztem, feleli ő, a szent szertartásokat, melyeket megtennem mint bráhminnak kötelességem volt, de Benareszben nem voltam még, oda kell most mennem. A menyasszony atyja közbeszól: »Zarándoklásra nem kell többé gondolnod; hajadon leányom van, feleségül adom neked; családapává (Grihasztha) fogsz lenni. Majd ha állandó tűzhelyed lesz, s gyermekek vesznek körül, elzarándokolhatsz Banareszbe.« Kezénél fogja, s visszavezeti a házba, és nevében egy tehenet vagy pénzt ad váltságdíjúl a bráhmínoknak, hogy a kötelesség alól mentsék föl. A vőlegény leteszi a zarándokruhát, a pap meg *hóma* áldozatót mutat be. Este a menyasszony szülei különféle szertartásokkal tisztelik meg a vőlegényt; mennyezetes trón alatt várakozik reá a menyasszonyi módon feldíszített leány, akit anyai nagybátyja jobb karján hoz elő szobájából; a vőlegény azonban nem láthatja őt, míg a papok a közék tartott kendő fölött a koszorúkat ki nem cserélték. Mikor a kendőt eltávolítják, a jegyesek helyet cserélnek; a vőlegény eddig arccal Nyugat felé ült, most azonban a szerencsehozó Keletnek kell fordulnia; hogy menyasszonyát ajándéku fogadhassa. A menyasszony szülei csendes imádságot mondanak istenökhöz, hogy leányukat odaajándékozhatják; a jelenlévők szintén részt vesznek benne mindnyájan, mert hiszen a jelen pillanat olyan kedvező. A vőlegény kiterjeszti karjait, mintha alamizsnát akarna átvenni, a menyasszony tenyérrel fölfelé reájok teszi kezeit, melyekbe a pap kókuszdiót, bétel levelet, aréka-diót, pénzt, Tulaszi növényt és két szem piros rizst helyez. A papok egyike az anyának fazekat ad át, melyet előbb szent vízzel tölt meg; az apa a jegyesek közé dugja balkarját, jobbjaival pedig karolja a menyasszonyt. Ekkor a két fél papjai elmondják egymás után a jegyesek család- és személynevét, megemlítik a szülőket és nagyszülőket, és míg az anya a szent vizet az apa kezén keresztül a jegyesek kezeire önti, így szólnak: »Éljetek megeledve, legyetek testben erősek, éljetek boldogan, éljete sokáig, szaporodjatok, maradjatok egészségesek, kísérje szerencse minden lépéseteket.« A pap most Tulaszi levelet és virágot tesz a vőlegény atyjának kezére, s így szól hangosan: »E napon és ebben az órában N.N. hajadon leányát Visnu istennek és feleségének (Laksmi) ajándékozza, s áldásukat kéri.« A virágot az anya kapja, a levél az apáé marad, aki ekkor felemeli a menyasszonyt; feláll a vőlegény is, kezeik azonban mindhármoknak még összetéve maradnak; csak akkor válnak szét, mikor az anya a jobb kezét az atyjának jobb vállára tette, s odaszólt a vőlegénynek: »Így legyen.« Erre a házba megy, tejet és írótt kever össze, miáltal a férfi és a nő egyesülést jelzi. A jegyesek újra helyet foglalnak, négy bráhmín a mennyezetes trón négy

szögletére áll, s egy szent füből kötött kötelet vonnak körül, melynek egyik végét a menyasszony balkezére, a másikat a vőlegény jobbára kötik; így akarják minden tisztátalanságnak elejét venni. A pap a mennyasszony kezébe egy kevés rizst tesz, amelyet ez a vőlegényének fejére helyez e szavakkal kíséretben: »Nagyobbodjék szeretetem irántad.« Ugyanezt teszi és mondja a vőlegény is. Ezt háromszor ismétlik. A vőlegény szülei előhozzák a mennyasszonyi ajándékokat; az ékszerekkel földíszítik, mialatt a pap így szól: »Ez a hajadon még nem a fiatok felesége; előbb a holdé, azután a napé, végre a tűzé; fiatoké csak a negyedik nap lesz.« Különféle áldozatokat mutatnak még be; ezek közé tartozik különösen a hét Risi, vagyis a nagy Medve (Göncöl) előtt véghezvitt szertartás, mely végett a jegyesek a ház elé mennek. Megajándékozzák a rokonokat és a papokat. A jegyesekre piros rizst szórnak, gyertyát mozgatnak előttük, ekkor aztán kezet fogva visszatérnek a házba. Hanem az ajtó mögött ott áll a vőlegény nőtestvére, s nem akarja őket bebocsátani. »Kit hoztál magaddal? Hogyan jutott hozzád ez a leány?« »Ez a hajadon, felel a vőlegény, négy nap múlva feleségem lesz; ő lesz az én családi boldogságom.« A nővér újra közbe szól: »Add tehát születendő leányodat az én fiamnak feleségül, vagyis fizess váltságdíjt,« mire bétel levelet, pénzt stb. nyújt át neki a vőlegény. A házban kigyúl a *hóma* tűz, amelynek egy részét a szoba meghatározott szögletébe helyezik, és *Mantra* imádságok között szent füvet, rizst és vajat égetnek el benne. Ezt a tüzet négy nap táplálják: a jegyesek közelében ülnek, és mellette alusznak. A lakodalom második és harmadik napján ismét különféle szertartásokat végeznek: a rokonoknak süteményt, banánt, tejet adnak ajándékol. A negyedik napon a vőlegény nővére összehajtja a gyékényt, melyen a jegyesek a tűznél ültek. Utóbbiak a csarnokba lépnek, ahol a piros vízzel telt fazékba a pap gyűrűt dob. A jegyeseknek kell azt onnan kivenniök, és ekkor a menyasszony újra kerül, akit ezalatt piros vízzel hintenek meg. Záradékol a menyasszony szülei a mennyezetes trón alá állva megfogják a jegyesek kezeit, és az atya így szól: »Leányom! Az első napon a hold felesége voltál, a másodikon a napé, harmadikon a tűzé; mától kezdve eme férfinak felesége vagy.« Újra piros rizst szórnak rá, virágot, bétel leveleket és több effélét adnak neki; evvel a vallásos ünnep véget ér. A vőlegény házában még azután négy napig tart a dínomdánom: lakomázás, muzsika, tánc, tűzijáték és egyéb szórakozás.

Nem szeretik, ha valaki a szobába hal meg. Azért ha a családtagok valamelyike, például az apa haldoklik, a fiú a tornác padozatán tehénganéjjal nagy négyszöget rajzol, betakarja szent füvel, és odafekteti a haldoklót fejfelé Dél felé, mert Yama, az alvilág istene, ott lakik, és onnan jönnek az ő hírhírói. A szent zsinórt a bal válláról a jobbra helyezi, imádság között szézám

magvakat és vizet hint a földre, s elmondja a Gayatri imádságot; ájtatoskodik a jelenlévő pap is. Összekötik aztán szent fűvel a haldoklónak két hüvelykét, a lábakon a két nagy ujját; ha a halál már bekövetkezett, feje és lábai közeiben rizst hintenek a földre, és két gyertyát helyeznek rá. A holttestet megmossák, a megszabott jeleket ráfestik, és a gyaloghintón nagy banánlevélre s egyik ruhadarabjára fektetve viszik temetésre.

A haláleset tisztátalanná tette a családot. Amiatt a család tíz napig nem végezheti papi teendőit, nem szabad a többi bráhminokkal étkeznie, s nem vehet részt az ünnepekben. Aki a gyászszertartásokat végezte, tíz nap köteles valamelyik folyóban vagy tóban megfürdeni. A parton cserépfazékban rizst főz, szézám magvakat, mézet és tejet kever belé, s jó nagy gombócot gyúr belőle. Megfürdik újra; bekeni magát tehéntrágyával, és a Tulaszi fa tövéből szedett földdel; egy körre többször vizet önt, tejet, olvasztott vaját, kókusznedvet, szantálfa lisztet, virágot, Tulaszi faleveleket és rizst tesz. A rizsgombócra az elhunyt nevében rizst szór, meghajtja magát előtte, s mikor imádságát elmondotta, az ételáldozatot bemutatta, s a jelenlevőket megajándékozta, a gombócot bedobja a vízbe. Ismételt fürdés után haza megy, égő gyertyák mellé edényt állít tejjel, egy másikat pedig vízzel. A bráhminok most szétmennek, s a háziak ebédhez ülnek. A gyászoló tíz nap egyszeri étkezéssel kell megelégednie. Így tart ez kilenc nap, csakhogy minden második nap két gombócot gyúr.

Tizedik nap a folyó mellett végzett szertartásban részt vesznek a ház összes férfitagjai, valamint a legközelebbi rokonok is. A jelenlévő bráhminok között ez alkalommal tízféle ajándékot osztanak ki: tehenet, egy darab földet, szézám magvakat, pénzt, olvasztott vaját, ruhát, gabonát, cukrot, ezüstöt és sót. Szegényebbek szézámmagot: rézedényt; kevés pénzt; ruhát és egy gyertyatartót adnak; akiknek vagyoni állapota ennyit sem bír meg, pálmalevél ernyővel, egy-pár saruval és némi pénzzel róják le tartozásukat. A ház feje a rizsgombócok egyikét olyan helyre viszi, ahol hite szerint valamelyik holló el fogja azt fogyasztani. A holló az elhunytnek személyesítője, le kell hát annak éhségét csillapítani. Ha a közelben nincs holló, szent fűből csinálnak egyet, megérintik vele a gombócot, a többit aztán megteszi a *Mantra*. A másik gombócot a vízbe dobják, mire az elhunyt félig megtisztult.

A tizenegyed és tizenkettedik napnak áldozata arra való, hogy, az elhunytnek az égbe vivő utat megkönnyítsék. Egy tinó jobb lapockáját szent tűzben izzított vassal megbélyegzik, és *Mantra* közvetítésével egy fiatal bornyúval összeházasítják oly formán, hogy farkaikat összekötik, és vízzel locsolják. A pap ekkor így szól a tinóhoz: »Mehetsz Kelet felé egészen a tengeren túl, Nyugat felé egészen a tengeren túl, Délnek egészen a tengeren

túl, Éjszának egészen a tengeren túl, és utadban nem fog akadályozni senki.« Ezen ajándék által Siva bálványt akarják jóindulatúvá tenni, akinek tinó a paripája. Az állatot szabadon eresztik; Indiában sok ilyen tinó kószál szanaszét anélkül, hogy valaki elfogná. A bornyú a papé lesz. A rizsgombóc szertartását a folyó mellett még egyszer ismétlik; a ház feje otthon vízzel tölt meg egy edényt, a nyílására kókusz-diót és ruhadarabot tesz, oda állítja, ahol az apa meghalt, s így szól: »Nevedben ennyi meg ennyi ajándékot adok, hogy az égben kedvező sorsod legyen.« Ekkor ajándékokat osztanak ki a bráhminok között.

Tizenkettedik nap az ünnep a házban folyik le; ilyenkor a temetést végzőnek három bráhmin van segítségére. Az egyik az elhunytat helyettesíti, és a déli oldalon ül Éjszak felé fordulva; a másik az istenek nevében van, ott s Nyugaton ülve Kelet felé néz. A harmadik a rokonok képviselője, s Keleten ül Nyugat felé, a temetést végző pedig Éjszakon foglal helyet arccal Dél felé. Ez utóbbi három gombócot készít, kezébe vesz egyet, mialatt az elhunytat nevében szólítja; azután mind a hármat deszkára helyezi, virágot szór rájuk, gyertyát lobogtat előttük ide-oda, ételáldozatot mutat be. A bráhminok az elhunyt, az istenek és a rokonság nevében szóltanul esznek. Étkezés után meglegedésöket nyilvánítják, mire a ház ura vizet önt kezeikre; hogy mosakodjanak; ezt teszik a bráhminok is úgy, hogy a víz a házfő kezeiről a rizsgombócokra hull, s így szólnak: »A gyászszertartás jól sikerült. Az elhunyt most már útban van az ég felé.« Végül a gombócokat a folyóba vagy a tóba dobják.

A tizenharmadik napon és egy évig minden hónapban ismétlik az imént leírt szertartást. A tizennegyedik napon a rokonok és ismerősek már csak nagy tort ülnek, de vallásos szertartások nélkül. Az elhunyt teste az első tizenegy nap alatt megújul, a tizenkettediken megelevenedik. A gyászszertartás különféle mozzanatai a testtagok megújulását eszközlik; a felébredőre a tizenkettedik nap lakomája vár. A tizenkét havi ünnep azt a tizenkét állomást jelenti, melyeken az elhunyt pihenőt tart, mielőtt Yama városába bejutna.

Az elsorolt és az ezekhez hasonló szertartások által akarja a bráhmin magának és családjának az örök üdvösséget biztosítani. Árnyék után kapkod, s így nehezebbé válik a Jézusban megjelent valóság felé fordulni, mely a sz. Lélek által a keresztyén ember személyét és családját megszenteli az örökéletre.

KÜLÖNFÉLÉK

(Válogatás)

Hindu mese. Öregedett a remete bráhmín, arra is kellett tehát gondolnia: kire marad szelleme és kedvenc kis bálványa, mely öve redőiben rejtőzködik. Mintha küldte volna valaki, előáll egy hindu legényke, hogy szeretne a remete tanítványa lenni. Az öreg elfogadta, és hozzá is látott, hogy mindenre megtanítsa, de próbára is tegye.

Mester és tanítvány az erdőn süldő nyulat csíptek el. Az öreg apróra megmagyarázta, hogyan kell a nyulat megsütni; míg a tanítvány a pecsenyével bajlódik, a mester a fák árnyékába vonul ájtatoskodni. Imáit elvégezvén, előjött a jó falatot elkölteni. A süldő nyúl megsült, de csak három lába van.

„Hej fiam, szól az öreg, hova lett a negyedik láb?” – Miféle lábat emlegetsz mester? „A süldő nyúlnak negyedik lábát keresem.” – Nem volt annak csak három, mikor fogtuk is. „Ugyan már, mit fecsegsz!” – De ha mondom. „Szemtelenül tudsz hazudni.” – Én arra akár meg is esküszöm. „Minden nyulak négy lába van; majd megtanítlak én hazudni.”

A mester a bíró elé hurcolja a tanítványát. A bíró kérdezi, faggatja, fenyegeti, de a vádlott mindenre csak azt feleli: annak a süldő nyúlnak csak három lába volt. A mérgelődő bíró elítéli, hogy elevenen karóba húzzák. Kihurcolják a vesztőhelyre; a hóhér már rá is ülteti a karó hegyére. „Megálljatok, kiáltja a mester; édes fiam, súgja növendékének füléhez hajolva, most már valld meg az igazat legalább nekem, hogy a mi süldőnknek is négy lába volt, mint a többi nyúlnak.”

– Óh mester, ha meg kell is halnom, annak a süldő nyúlnak csak három lába volt.

Ez a fiú ártatlan, kiáltá a mester; most már látom, derék utódot neveltem magamnak benned, mert a halál sem csikart ki belőled vallomást. Te vagy az én örökösöm; tied lesz vagyonom, övem és kedvenc bálványom.”

* * *

Volt egyszer egy hindu siheder, aki egyebet sem tett, csak lopott és füllentett. Találkozik vele egy tisztességes hindu, és kezd a lelkére beszélni, ne bántsa a másét, szokják el a hazugságtól. Hát aztán miből éljek, ha se nem lopok, se nem füllentek, szabadkozók a gézengúz. De a tisztességes hindu addig beszélt, míg a lator esküvel fogadta, hogy ezután lopni igen, de hazudni nem fog.

Sötét éjszaka belopódzott legényünk a királyi palotába. Amint a sötétben macskalépéssel botorkál, valaki azt kérdi tőle: „Mi járatban vagy, földi?”

„Tyűh! Szepegi a tolvaj, hát én bizony lopni jöttem, nekem ez a mester-ségem.”

„Ha felezünk, mondá az ismeretlen, én is segítek.”

„Áll az alku. Maradj itt, vigyázz, mihelyt észreveszesz valamit, adj jelt.”

„Úgy lesz. Hát csak lódulj.”

A tolvaj hamis kulccsal felnyitja a kincstárt. Talál egy drága dobozt, kinyitja, és van benne három értékes gyűrű. Ha zsebre vágom mind a hármat, töprengett a tolvaj, hogyan felezek cimborámmal? Ezek a gyűrűk oly értékesek, hogy egynek az árából is évekig élélhetne az ember. Kettőt elviszek, egyet itt hagyok. Meg is cselekedte. Amint visszalopódzik a cimborához, ez azt kérdi: mi a zsákmány?

„Nesze egy mesés értékű gyűrű. Három volt ott, de csak kettőt vettem el, hogy felezhessünk.”

Ezt mondva, átadta a gyűrűt, és kiosont a palotából, amerre belopódzott.

Alig virradt, hivatja a király első miniszterét, és mondja neki: „Éjjel mintha csoszogást hallottam volna a kincstárban; nézz utána a dolognak, nem történt-e valami baj.”

Néhány perc múlva ijedten rohan vissza a miniszter és alig tudja kinyögni a rettenetes hírt, hogy a kincstárból ellopták a három gyűrűt, melyekből mindegyik megért egy királyságot.

„Mind a hármat ellopták?” kérdi a király.

„Ei! Fölséges Uram – mind a hármat.”

A király maga elé hivatja a rendőrség parancsnokát, és tudtára adja, hogy fejével játszik, ha a vakmerő tolvajt el nem csípi.

Éppen nyilvános kihallgatást adott a király, midőn elővezetik a mi tolvajunkat, és vádolják, hogy ellopta a három gyűrűt, de csak egyet találtak meg nála.

„Nem is, lehet nála több, szólt a fejedelem; a másik itt van nálam, a harmadikat pedig az első miniszterem csúsztotta zsebre. Úgy történt a dolog, fordult a király a bámuló néphez, hogy nem tudván múlt éjszaka aludni, a palotában őgyelegtem. Ekkor került eléem ez az ember, és bevallá, hogy lopni jött. Megegyeztünk, hogy felezünk. Mikor elment a palotából, megnéztem, csakugyan ott hagyta-e a harmadik gyűrűt. Ott hagyta, de az első miniszter zsebre tette. Két tolvaj áll tehát előttem, de a miniszterem még hazug is. Miután nem lehetek el miniszter nélkül, a kettő közül a kisebb gonosztevőt teszem miniszterré.

* * *

Két bráhmín elmélkedésbe merülve sétált a folyó mellett, de az egyik a jobb-, másik a bal parton. Elmélkedik pedig mindkettő a folyó szellemének tiszteletére. Ennyi buzgóságot megjutalmazandó, leszállott a folyó szelleme, és szól az egyik bráhmínhoz: Szaniasszi (vezeklő), kérj tőlem magadnak valami jutalmat.”

Kevés gondolkodás után mondá a bráhmín: Ha méltatsz kegyelmedre, azért esedezem, adj nekem kétszerannyit abból, amit az az ember fog kérni, ki a másik parton ólálkodik.

A szellem átlebeg a folyón és szól a másik bráhmínhoz: „Szaniasszi, kérj tőlem magadnak valami jutalmat.”

Szóla pedig a bráhmín: Ha kegyelmet találtam színed előtt, mondd meg előbb, mit kért magának az az ember ott ni?

„Azt kérte, válaszolt a szellem, hogy neki kétannyit adjak abból, amit te kérsz.”

– Kétannyit, mint nekem, zúgolódik a bráhmín. Ha így vagyunk, hát arra kérlek, hatalmas szellem, üsd ki egyik szememet, neki pedig mind a kettőt.

Az indiai király udvari bolondja. Tennálurama udvari bolond híres volt elmés ötleteiről. Valami öreg hibát követvén el, a király arra ítélte, hogy ássák nyakig a földbe, fejét aztán gyúrássák össze elefánttal. A gyepmester kora reggel megásta a gödröt, bele állította a bolondot, és körülötte úgy megtaposta a földet, hogy kimászásról szó sem lehetett. Munkájával készen lévén, elment elővezetni az elefántot. Míg eljárt, arra vetődött egy hindu, aki mesterségére nézve mosással foglalkozott; kíváncsian tudakolta a bolondtól, hogyan és miért került a gödörbe.

„Neked, mondá a bolond, olyan jó képed van, hogy megsúgom a dolgot. Máskülönben egészséges ember vagyok, de púpos voltam, és meguntam a sok csipkedést; próbáltam sokfélét, míglen drága pénzért egy hírneves orvos azt tanácsolta, ásassam magamat nyakig a földbe, és púpomat elvesztem. Azt gondoltam, megpróbálom; ha nem használ is, ártani sem árthat. Csak reggel óta vagyok a gödörben, és úgy érzem, hogy a púp eltűnt a hátamról. Alig várom, hogy embereim kijöjjenek, de ha nem röstelled, kapard ki a földet, és meglátjuk mi van a dologban.”

A jámbor hindu maga is púpos lévén, nagy igyekezettel fogott a munkához; a bolond csakhamar kiugrott a gödörből, és oly egyenesen állott a púpos előtt, mint a jegenye. Elálmélkodott a púpos, és kérte a bolondot, ássa őt a gödörbe. Nagy szemeket meresztett a gyepmester, mikor visszajött az elefánttal. Jelentést tett a királynak, aki nem büntette aztán sem a púpost, sem az udvari bolondot.

Hindu bölcsesség a bírói székben. Valamelyik hindu bérelt egy töröktől egy nagy elefántot, hogy fiának lakodalmá fényes legyen. A bérelt elefánt a hindunál véletlenül megdöglött; szaladt a törökhöz, és ajánlkozott, hogy vesz más elefántot, vagy leteszi az árát.

– Nekem az én elefántom kell, mondá a török.

„De hiszen az megdöglött”, jajgatott a hindu.

– Akár döglött, akár nem, avval én nem törődöm. Én neked azt az elefántot adtam bérbe, nekem azt az elefántot hozd vissza élve.

A szegény hindu a bíróhoz szaladt tanácsért. Ez elhivatta a törököt, de nem boldogult vele, mert az a döglött elefántot követelte vissza élve. A bíró e szavakkal bocsátá el: „Jól van, holnap jelenj meg előttem ismét.”

A hindunak négy szemközt ezt az utasítást adta: „Holnap ki ne tedd lábadat a szobádból; az ajtót reteszeld be, és rakd elébe, ami cserépedény házadnál van. Ha valaki zörget, ki ne nyisd neki; ha pedig benyomja az ajtót, és összetöri az edényeket, követeld tőle, hogy az összetört edényeket adja vissza ép állapotban.”

Másnap a török megjelent a bíró előtt.

– Az alperes még nincs itt, mondá a bíró; Legjobb lesz, ha elmegy érte.

A török kopogtat a hindunál; elkezd kiabálni, elfutja a méreg, és benyomja az ajtót.

„Jaj a sok szép edény, lelkendezik a hindu; Őseimről maradtak rám ezek a szép edények, és most végők van; add vissza drága edényeimet.”

– Megfizetem cserepeidet, csitítá a török; olyan lármáí csapsz semmiért. Mennyire becsülöd károdat?

„Nem kell a pénzed; edényeimet követelem vissza.”

A dolog bíró elé került, aki meghallgatta a hindu panaszát, és úgy ítélte, hogy a hindunak követelése igazságos. Mivel pedig a töröknek is volt követelése, kijelenté, hogy a hindu tartozik a döglött elefántot élve visszaadni, míhelyt a török beszámol az összetört edényekkel.

* * *

Egy hindu asszonynak összes gazdagsága egy tyúk volt. Egyik nap látta a szegény asszony bemenni a tyúkját a szomszédba, honnét nem került többet elő. Átment keresni a tyúkot, de a szomszédasszony szörnyen fölfortyant, hogy ő színét sem látta a tyúknak.

Pörre került a dolog, de a kárvallott asszonynak tanúi nem lévén, a bíró fölmentette vádlottat. Amint a felek hátat fordítottak, így szólt a bíró környezetéhez: „Lássátok, mily szemtelen ez a csoroszlya; haja teli van a lopott

tyúk pihéjével, mégis letagadja, hogy ellopta.” A vádlott asszony mind a két kezével kapott fejéhez, és simogatta haját. Csak ez kellett a bírónak; rögtön visszaparancsolta, és elítélte a tyúk megfizetésére.

Az indiai király udvari bolondja. Egy indiai király úgy meg volt elégedve borbélyának ügyességével, hogy fölszólította, kérjen bármily jutalmat, megkapja.

– Fölség, mondá a borbély, bráhmin szeretnék lenni.

Az uralkodó összehívta az udvari bráhminokat, és megparancsolta nekik, vegyék be a borbélyt a bráhmin kasztba, mintha Brahmának nem talpából, hanem fejéből születtek volna ősei. Nem tetszett a bráhminoknak ez az átvedlés, de hát mit csináljanak, ha egyszer a király akarja. Fél esztendeig naponként többször megfürösztötték a borbélyt; ami „mantra” (imádság) csak van a hindu könyvekben, azt mind elmondták fölötte; miután a bráhminok a kihalt szanszkrit nyelvet beszélik, ebből is vertek annyit a borbély fejébe, amennyi belefért. Utóvégre sem lehetvén a fölvételt a végtelenig halogatni, kitűzték a bráhminok a borbély átvedlésének napját. Az ünnepélyre bejelentette a király is személyes megjelenését, mert kíváncsi volt meglátni, hogyan eszik az ő kedves borbélymestere egy tálból a büszke bráhminokkal.

Nem tetszett egy szikrát sem a dolog a bráhminoknak, de nem tudtak magukon segíteni sem. Annyi mindenfélét hallottak Tennálluráma találékony furfangjáról, hogy utóvégre is megkeresték az udvari bolondot, segítsen rajtok; meg is ígérte.

Szerzett valahonnan az udvari bolond egy fekete kutyát; kivezette a tónak partjára, éppen oda, amerre a király sétálni szokott. Szörnyű buzgósággal mosta, kente-fente a fekete kuvaszt, mikor a király éppen közeledett. Az uralkodónak kérdésére, hogy mit művel, azt felelte:

– Abban mesterkedem, Fölség, hogy ebből a fekete kutyából fehér ebet csináljak.

„Te füles, mondá a király nevetve, kárba vész a fáradságod, mert fekete kutyából nem lesz soha fehér eb.”

– Hátha mégis, Fölség! Ha a borbélyból lehet bráhmin, nem látom be, miért nem lehetne fekete kutyából fehér eb.

A király elérte a célzást; az udvari borbélyt másként jutalmazta meg.

* * *

- Ez az udvari bolond öreg napjaira a kenyérke mellé szalonkáról is gondoskodott, de gyanúba vette a királynak önzetlenségét. Hogy eziránt eloszlasson minden kételyt, próbára tette ő felségét. Lógatta a fejét, és duzzogott a király körül. A király okát tudakolván ennek a viselkedésnek, az udvari bolond imígyen felelt:

„Családom jövője aggaszt, Felség! Míg élek, nem esik tévedés a kréta körül, de ha meghalok, mi lesz nőm és gyermekeimből.”

- Ez iránt légy te nyugodt, biztatta a király; ha behunyod szemeidet, én fogok rólok gondoskodni, és pedig különben, mint te tehetnéd.

E naptól betegeskedni kezdett Tennállurama, és rövid idő múlva híre futott, hogy halálán van. Csináltatott pedig a furfangos ember két egyforma ládát, és egyikbe elrakta pénzét, aranyát, ékszereit; ebből annyira nem csinált titkot, hogy besúgták a királynak is. Hanem ezt a kincses koporsót elásta biztos helyre, és a másikba feküdt, mikor kihíreszteltette, hogy meghalt. Felesége szépen lezárta a koporsót, és nagy jajgatást csapott.

Amint hallotta a király, hogy meghalt, kiadta a rendeletet, szállítsák a kedves halottat a királyi palotába. Úgy okoskodott a király, hogy a pénzt és kincset kiveszi a koporsóból, a halottat aztán tisztességesen eltemetik. Nem akarván a dolgot másnak az orrára kötni, elküldött maga mellől mindenkit, és kinyitotta a koporsót. Nagyot nézett, midőn a bolondja épkézláb föltápázkodott a koporsóból.

- Nini, mondá a király, én úgy tudtam, hogy te elpatkoltál.

„Hogyan kívánhatná Fölséged, mondá a bolond, hogy én meghaljak, mikor Fölséged sem áll királyi szavának.”

Nagyon régi lehet ez a történet, jegyzi meg a mesemondó, mert a király nem haragudott meg udvari bolondjára.

* * *

Hindu bölcsesség. Volt egyszer Indiában egy bíró, akinek bölcsességét messze földön magasztalták.

Egy hindu kevéssel halála előtt magához kéretett egy gazdag kereskedőt, aki neki pajtása volt. Hivatta pedig, hogy adjon neki 10 ezer darab aranyat e szavak kíséretében:

- Ha fiam emberkort ér, adj neki e pénzből annyit, amennyi neked tesz szik.

A kereskedő ezt szentül fogadta, a hindu tehát nyugodtan halt meg. Mikor a fiú nagykorú lett, fölkereste apja barátját és kérte az örökséget. Kapott is 1000 aranyat.

– De hiszen apám 10 ezer aranyat hagyott.

„Ez igaz, felelte a kereskedő, de úgy hagyta ám, hogy én neked abból annyit adok, amennyi neked tetszik. Nekem pedig úgy tetszik, hogy neked adok 1000 darabot, a többit megtartom.”

A megszeppent örökös a bölcs elé ment panaszával. A bíró megidézte a kereskedőt, és ismételtette vele elhunyt barátjának szavait. Ez megtörténvén, így ítélt:

– Ennek a fiúnak apja úgy adta neked a 10 ezer aranyat, hogy abból annyit tarts meg, amennyi neked tetszik; neked a 10 ezerből a 9 ezer tetszett, mert ezt tartottad meg; az 1000 darab arany nem tetszett neked, mert azt adtad az örökösnek, ennél fogva így ítélek: kifizeted ennek a fiúnak azt a 9000 aranyat, mely neked tetszett, magadnak megtartod az 1000 darabot, mely neked nem tetszett.

**A Bába és Társai Kiadónál
eddig megjelent vallásos témájú könyvek megrendelhetők:
6725 Szeged, Határőr u. 1.
Telefon: 62/464-015**

Tóth-Soma László
Veda-rahasya

Tóth-Soma László
Hare Krisna – fehérén feketén

Tóth-Soma László
Varázslatok könyve – Válogatás az Atharva Védából

Polner Zoltán
Isten zsámolyánál

Oláh Miklós
Ora et labora

Tanulmányok András Imre 70. Születésnapjára
Szerkesztette: Máté-Tóth András és Jahn Mária

XB 162790

„A katolikus hitterjesztés lapjaiban 1881-1915 között megjelenő köteteiből válogatott, Indiáról szóló cikkek azt mutatják be a magyar közönség számára, hogy a - többnyire - jezsuita hitterjesztők milyen tapasztalatokkal gazdagodtak indiai tevékenységük során. A kötetben szereplő kilenc tanulmány India kultúráját, illetve az ott folyó katolikus hittérítés eredményeit és lehetőségeit kívánja feltárni. A szövegek olvasása során nyilvánvalóvá válik, hogy ez utóbbi a tanulmányok elsődleges célja, s India kultúrájának és hittérítésének ismertetését is ennek rendelik alá a szerzők. Ebből következik, hogy ezek a tanulmányok nem korunk tudományos igényével születtek, bár a később tudománnyá váló India-kutatás hagyományába illeszkednek. Az elmúlt egy évszázad alatt a megcélzott közönség, a magyar társadalom is megváltozott. Korunk tudományos és társadalmi kontextusa jelentősen eltér tehát attól, amelyben e tanulmányok születtek, mégis fontos tanulságokat rejtenek a 20. század végi kutatók számára.”

Jelen kötetünk szöveggyűjtemény, amely a Szegedi Tudományegyetem Vallástudományi Tanszékén folyó hinduizmus oktatás segédanyaga. A könyvben szereplő cikkek *A katolikus hitterjesztés lapjaiban* található indiai tudósítások, amelyek a XIX. század végén és a XX. század elején jelentek meg nyomtatásban. Természetesen a tanulmányok magukon viselik a keresztény hittérítők szemléletmódját, amely gyakran adott jelenségek nem megfelelő megközelítését, illetve magyarázatát eredményezte. Mindamellet érdekes leírásokat találhatunk a könyv lapjain a korabeli India vallási-társadalmi életéről, a hindu emberek felfogásáról, mindennapjaik furcsaságairól.

a Szerkesztő

